BIBLIOTHECA
SCRIPTORVM GRAECORVM ET ROMANORVM
TEVBNERIANA

ARISTEAE
AD PHILOCRATEM EPISTVLA

EDIDIT

P. WENDLAND

1965

LIPSIAE
IN AEDIBVS B. G. TEVBNERI

VE
RI
TAS

ARISTEAE
AD PHILOCRATEM EPISTVLA
CVM CETERIS DE ORIGINE VERSIONIS LXX INTERPRETVM TESTIMONIIS.

LVDOVICI MENDELSSOHN

SCHEDIS VSVS EDIDIT

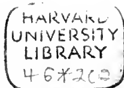
PAVLVS WENDLAND.

LIPSIAE

IN AEDIBVS B. G. TEVBNERI.

MCM.

LIPSIAE: TYPIS B. G. TEVBNERI.
Printed in Germany

MEMORIAE

LVDOVICI MENDELSSOHN

SACRVM.

CONSPECTVS

PRAEFATIO

Cum Ludovicus Mendelssohn dira morte suis et litteris ereptus esset, uxor eius Alexandra, communi quoque litterarum nostrarum amore cum marito coniuncta, summa liberalitate omnes quae ad Aristeam, Iosephum, Philonem pertinebant schedas mihi tradidit, quem postremum communia Aristeae studia numero amicorum viri doctissimi adiunxerant, nunc viduae egregiae amicitia fruentem. atque cum ille ampliora molitus criticam Aristeae editionem commentario illustrandam suscepisset, equidem hoc consilio immutato satis habui commentario omisso textum recensere, ita tamen, ut paulum ultra fines solitos critici apparatus procedens, plenissimum indicem et observationes grammaticas addens, quantum fieri posset, legentium utilitati consulerem, non sine fructu copiis a Mendelssohnio ad libellum interpretandum collectis usus. nunc ut qui legent sciant, quantum in hoc opere Mendelssohnio debeam, moneo omnes collationes eum paravisse, de codicum fide et ratione qua adhibendi essent ita iudicavisse, ut certissimum ducem sequi liceret. priorem autem partem (usque ad p. 17, 11 huius editionis) recensitam et commentariis instructam ad umbilicum ita perduxerat, ut collega eius Krascheninnikov in Actorum universitatis Iurievensis (olim Dorpatensis) vol. V imprimendam curaret[1]). accedit quod de difficillimis posterioris

1) *Aristeae quae fertur ad Philocratem epistulae initium apparatu critico et commentario instructum edidit L. Mendelssohn* Iurievi 1897.

partis locis in schedis ita disputaverat, ut quam lectionem probaret constaret. in hac autem posteriore parte me paulo saepius quam in priore a Mendelssohnii iudicio discessisse consentaneum est, cum dubium non sit, quin ipse pleno apparatu collecto et posterioribus curis adhibitis interdum aliter iudicaturus fuerit. et quod ipse Mendelssohn speraverat firmissimo textus fundamento posito inventum iri, qui emendando textui operam darent, id iam antequam libellus prelo traderetur aliquatenus contigit. adiutores enim in interpretando et emendando textu exstiterunt Hermannus Diels et Udalricus de Wilamowitz-Moellendorff, quorum operam non eis solis locis contineri, quibus nomina eorum exstant, grato animo profiteor. quodsi aliis haec editio probabitur, hoc potissimum iuvabit, meam operam non indignam esse nomine viri de litteris optime meriti; maiorque laudis pars ei tribuenda erit, qui primus qua via et ratione procedendum esset docuit. mihi quidem hic libellus aptissimus esse videtur, qui et in philologorum seminariis tractetur, ut historia graeci posterioris aetatis sermonis illustretur, et ab eis qui theologiam docent ad explicandas graecas Iudaeorum litteras et cognoscenda varia et Iudaeorum et Christianorum de sacra scriptura iudicia adhibeatur. quam arte enim fabula primum ab Aristea narrata cum eis rebus cohaereat quas tractant qui introductiones quae dicuntur scribunt et qui de canone agunt, ex testimoniis quae in altera parte collegi apparet.

His de Mendelssohnii meritis praemissis ad codices epistulae transeundum est. quotquot exstant libri manuscripti epistulae, omnes eam exhibent coniunctam cum clarissima illa in Octateuchum catena[1]), cuius variae exstant recensiones, fundamentum esse videtur catena a Procopio Gazaeo composita, post ab eodem, ut ipse testatur, in breviorem commentariorum formam nominibus scripto-

1) cf. e. gr. Ehrhard in *Krumbacheri Hist. byz. litt.*² p. 126. 127; Achelis, *Hippolytstudien* p. 95 ss.; Lietzmann, *Catenen* p. 17 ss.

rum omissis redacta[1]). Procopii catena quin pendeat ab amplissimis illis copiis librorum Origenis, Pamphili, Eusebii opera in Caesareensi bibliotheca collectis[2]), dubium non est, et in catena nobis servata Hexapla adhibita sunt (cf. Field I p. 6). potest conici ipsum Procopium Aristeae epistulam catenae suae praeposuisse, nec plane veri dissimile videatur, in editionibus hexaplaris versionis graecae textus a Pamphilo et Eusebio curatis Aristeam suum locum habuisse. sed has meras coniecturas esse non nego, quamquam non modo in catenis, sed etiam in nonnullis bibliis suum locum Aristeas videtur habuisse (v. ad p. 133, 19). ne illud quidem demonstrari potest, ipsum Procopium epistulam Aristeae catenae inseruisse. deest enim in magna parte codicum (deest etiam in Nicephori editione catenae), neque mentio eius in brevioribus Procopii commentariis invenitur. hoc tamen constare videtur, epistulam, etiamsi Procopius non ipse adiecerit, satis antiquo tempore additam esse ex libro a bibliotheca Caesareensi pendente, quod communia librorum et Eusebii vitia docent (v. p. XXI). Caesaream igitur ut Philonis et Origenis, ita Aristeae omnis memoria redit quasi redintegrata ab Eusebio, qui omnes quas nancisci poterat librorum et doctrinae copias collegit et in compendia quaedam ita redegit, ut rationes fere a viro maioris ingenii, Origene, perceptas certius fundaret et systemate quasi contineret, ut minoris ipse ingenii, ita maioris doctrinae et constantiae, admiranda arte in variis doctrinae copiis disponendis et digerendis versatus.

1) cf. *Neu entdeckte Fragmente Philos* p. 29 ss. — cod. Athous 3079 saec. XI (v. Lambros, *Catalogue of the greek manuscripts on Mount Athos* Cambridge 1895 vol. I p. 271) continet *Προκοπίου τοῦ Γαζαίου ὑπομνήματα εἰς τὴν παλαιὰν διαθήκην* (Gen. — IV Reg.). initio mutilus est, incipit a verbis *πρώτων ἀγγέλων ἐπὶ τῆς κατὰ Ἀβραὰμ διηγήσεως.*

2) operae pretium faciet, qui catalogum librorum ab Origene, Eusebio, eorum discipulis adhibitorum restituere conabitur. Origenes interdum eos libros, quos nominatim Eusebius laudat, tacite adhibuit.

Ut igitur hic omittam Iosephum, cuius in textu constituendo minor quam expectaveris fructus est (v. infra p. XXI), archetypum Procopianum — sic enim brevitatis causa nominare liceat — et excerpta Eusebiana praecipua subsidia sunt, quibus in recensendo textu nitimur. et primum exponam, quibus catenae codicibus epistula tradita, quae singulorum codicum ratio et auctoritas sit. atque cum tres librorum familiae distinguendae sint, a classe quam *a* nomino exordiar. cui hi codices adnumerandi sunt:

Codex Laurentianus 44 ex eis qui postea accesserunt L
(seriei I) membr. saec. X/XI continet catenam in Pentateuchum[1]) et (a manu saec. XIV exaratos) alios libros Veteris Testamenti sine catena, Aristeae epistulam inde a fol. 2.

Eidem classi adnumerandus est Parisinus 129 bomb. saec. XIII, quo fundamento editionis suae M. Schmidt usus est (deest autem initium usque ad p. 6, 18 *σωτηρίας*), et Vaticanus 1668 saec. XIII (XII Lietzmann, continet catenam in solam Genesim), quem in Mendelssohnii usum Lumbroso contulit. ad unam autem familiam hos tres codices pertinere inde apparet, quod omnes eadem verba omittunt, quae in L deesse adnotavi ad p. 8, 9. 10. 18, 3. 4. 23, 1. 2. 24, 6. 7. 46, 10. 11. 47, 17. 18. 53, 9. 10. 55, 9. 71, 15. 16. 74, 8, ut omittam multa his codicibus vitia communia esse. raro inter se discedunt. velut solus Parisinus p. 11, 20 post *φανῆται* interpolavit *σοι ἔννομον*, ut etiam alibi suo arbitrio traditis verbis mederi studuit (v. ad p. 67, 12) et codice L deterior est. p. 20, 19. 79, 19 Vaticanus verba in L Parisino falso omissa habere, p. 17, 12 *διασαφῆσαι ποιήσω* (L Par. melius *διασαφῆσαι*, unde *διασαφήσω* Mend.) exhibere videtur. contra solus L p. 19, 4 *ἔκτυπον* (*ἔκτοπον* ceteri, etiam Par. Vat.), 28, 10 *εἰς* (om. ceteri, etiam Par. Vat.) recte habet.

1) in Octateuchum catenam, nisi partem modo librorum Octateuchi exstare adnoto, ceteri codices continent.

Quartus hic nominandus est Turicensis C 11 saec. XIII (fort. saec. XIV init.). quem Vratislaviam missum Leopoldus Cohn inspexit et mecum communicavit p. 47, 17. 18 eum habere lacunam classis *a* propriam, contra liberum esse eis lacunis, quae in classe *b* (vel b^2) inveniuntur. ex eiusdem collatione, quae usque ad p. 6, 10 pertinet, didici Turicensem paucis propriis vitiis exceptis semper cum L Vaticano[1]) consentire.

B Denique huic classi accedit Barberinus IV 56 membr. formae quartae saec. XII. binas habet columnas sexagenorum versuum. exstat fol. 1 ss. Synopsis quae dicitur Athanasii[2]), sequitur fol. 6—9ᵛ Aristeae epistula, cuius deest et prior pars usque ad p. 31, 18 et postrema inde a p. 75, 21: cf. ibi adnotata. continet praeter catenam in Octateuchum commentarium in Apocalypsim et excerpta Philonea[3]). quam arta cognatione cum classe *a* coniunctus sit, ea re probatur, quod in ea, quam solam tradit, parte postrema sex lacunas modo commemoratas habet et p. 64, 2. 3 verba in classe *b* omissa cum classe *a* et cum codice M habet. interdum cum Vaticano 1668, cuius ab L Par. discrepantiae exempla modo attuli, ab L Par. discedit: 48, 14. 15 *ὁ βασιλεύς* om. (cum MVAC). 35, 12 *αὐτοῖς*. 45, 7 *περιειλῆφθαι*. ut multis laborat propriis vitiis, ita non raro sua virtute splendet: p. 63, 19. 20 *εὐσεβεῖ δέ σοι* (spatium, tum *δέ σοι* Par.; *δέ σοι* Vat., *δέ σοι εὐσεβεῖ* ceteri). — 64, 10 *ἦσαν* (om. ceteri, etiam Par. Vat.). — 65, 1 *λυπήσας* (*λυπῆσαι* ceteri, etiam Par. Vat.). — 65, 14 *τοῦτον* (*αὐτὸν* ceteri, Par. Vat.). — 67, 14 *παιδία* (*παιδείαν* ceteri, Par. Vat.). — 69, 3 *δὲ* (om. ceteri, Par. Vat.). — cf. ad p. 58, 11, et p. 45, 16 lectio *ἀλογίας* so-

1) Parisinum hic conferri non posse monui. — p. 3, 9 Turicensis cum M *ποιοῦμεν* scripsit.
2) cf. E. Klostermann, *Analecta* 1895 p. 80.
3) cf. *Philonis Opera* vol. III ed. We. p. XV. — cum Barberini scriba orthographiam maxime neglegat, ut e. gr. *αι* et *ε*, *ει* et *η* vel *οι*, *η* et *ι*, *ο* et *ω* inter se permutentur et magna in terminationibus licentia sit, talia menda codicis B propria in apparatu neglexi.

lius codicis B ad verum textum εὐλογίας (v. Addenda) proxime accedere videtur. talia ne putes coniectura inventa esse, animadvertendum est interdum eum in veris lectionibus cum aliis codicibus consentire, dissentire ab L Par.: 50, 6 πάντα (L Par. Vat. 1668 mendum sanare conati sunt πᾶσαν scribentes). 68, 14 ἂν (cum M, ἔφησεν ἂν ceteri). 73, 8 σοφῶς (cum M, σαφῶς ceteri). ex eodem igitur archetypo et haec cum aliis codicibus communia et propria codicis B bona repetenda videntur, et ita codicis B prae ceteris eiusdem classis praestantiam explicaveris, ut eo tempore ex archetypo *a* eum derivatum esse conicias, quo nondum tot maculis inquinatum fuerit. quae autem propria mala habet B, ea post nata sunt[1]).

Transeo ad alteram classem *b*, quae primum ea re ab *a* segregatur, quod in eius codicibus loci illi in *a* omissi exstant. et cum *b* multo rarius verba genuina omittat, tamen desunt in omnibus huius classis codicibus 64, 2. 3 καθὼς — κατά, quae classis *a* et codex M servavit. et ut hac nota tota classis insignita est, ita certissima sunt discrimina, quibus concluditur duos huius classis ordines discernendos esse, b^1 et b^2. in b^2 enim p. 70, 6. 7. 73, 15. 16 lacunae sunt, b^1 lacunis liber est, ut cetera discrimina, quae facile in apparatu inveniuntur, omittam.

Ordinis igitur b^1 hi codices sunt:

Codex Venetus 534 membr. saec. XI, minutissimis eisque interdum evanidis litteris scriptus. V

Vaticano-Palatinus 203 membr. saec. XI continet catenam in Genesim et Exodum. binis columnis scriptus est. P

Eidem ordini ascribendi sunt

Ottobonianus 32 saec. XV.

Monacensis 82 saec. XVI, qui post catenam in Genesim et Exodum Aristeam exhibet. lacunas enim classis *a* non

1) itaque in Hermae vol. XXXIV p. 426 codicem B propriam classem (2) efficere minus recte dixi; nisi quod hoc proprium habet, quod praeter catenam excerpta exhibet.

habent, habent lacunam p. 64, 2. 3 classis *b* propriam, rursus integri sunt, ubi codices classis b^2 lacunis laborant. quod de Ottoboniano[1]) adnotavit Mendelssohn, de Monacensi[2]) C. Weyman me docuit.

Denique huc pertinere videtur

Parisinus 5 saec. XIII/XIV, quem M. Schmidt adhibuit. eo teste incipit p. 16, 18 a voce Σαμματαῖος (sic), omittit foliis circiter decem amissis p. 23, 1 — 54, 16 κατασκευῇ — ἐπὶ τέλει, item folio interciso 69, 15 — 74, 16 ἠρώτα — βασιλεύς. magnus huius codicis cum classe *b*, maior cum b^1 consensus est. nam ut pauca afferam, habet p. 17, 11. 59, 5. 59, 15 easdem atque VP corruptelas, habet p. 74, 17 cum MVP interpolatum τινὲς. huic igitur ordini b^1 Parisinum adscribam. nam e lacunis ordinis b^2 propriis nihil concludi potest, quippe quae in textu folii amissi inveniantur. sed non praeteream silentio, si Schmidtium testem sequaris, esse cur de contaminatione alius exemplaris cum archetypo ordinis b^1 suspiceris. Schmidtio enim teste p. 18, 3. 4 exstat lacuna classis *a* propria, 61, 13 cum M νοήσαιο, 61, 1 cum classe *a* τὸν ἀπολιπόντα scriptum est. accedit, quod de lacuna p. 64, 2. 3 classis *b* propria Schmidtius silet, nisi hoc fortuito fecit. in codicem mutilum et neglegenter scriptum collatione facta accuratius inquirere nihil intererat.

Alterius ordinis b^2 sunt

A Vaticanus 383 membr. saec. XIII. continet catenam in Genesim et Exodum.

C Vaticanus 747 membr. saec. XI, in quo duobus foliis amissis a p. 19, 9 — 31, 19 magna lacuna hiat.

Vaticanus 746 membr. saec. XIII, codicis C paene ge-

1) in Mendelssohnii schedis nihil inveni nisi collationis Ottoboniani initium, quam Lumbroso fecit. unde confirmatur Ottobonianum huius classis esse.

2) cum Palatinus in fine duobus foliis teste Stevensono mutilus sit, Monacensis teste Hardtio in Exod. 40, 22 desinat, hunc ex illo transscriptum esse conici potest.

mellus, quem Lumbroso in Mendelssohnii usum contulit. folia 1—12, quae epistulam continent, saec. XV suppleta esse H. Hinckius (v. Lumbroso, *Recherches* p. 351) testatur. deest initium usque ad p. 5, 16 *τῶν πραγμάτων*[1]).

Parisinus 128 membr. saec. XII, quem passim Zotenbergius petente Schmidtio inspexerat, totum excussit Lumbroso, *Atti della Acad. di Torino* IV p. 522 ss.

Burneianus 34 saec. XV, quem ibidem p. 533 ss. Lumbroso contulit.

Angelicanus 114 saec. XVI (v. Piccolomini, *Index codicum graec. Bibl. Ang.* p. 154) catenam in Genesim continet. Ioannes Graeven petenti mihi, ut examinaret, respondit eum habere et lacunam classis *b* aliaque vitia et proprios ordinis b^2 hiatus; contra verba in classe *a* omissa exhibet.

Eadem testatur Alfredus Schiff de Atheniensis 389 saec. XV (v. Sakkelionis Catalogum p. 68).

Restant pauci codices, de quibus nihil compertum habeo. quos hoc loco nomino, quia probabiliter ad classem *b* quippe latissime propagatam referri videntur[2]):

Smyrnaeus scholae evangelicae A—1 (v. Papadopulos-Kerameus p. 4 Catalogi) saec. XII. is fol. 1 frustulum tantummodo epistulae huius continet.

Escurialensis *Σ* I 6, anno 1586 a Nicolao Turriano scriptus, continet catenam in Genesim et Exodum. verisimile est eum ex codice nobis adhuc servato descriptum esse, fortasse e Parisino 130; Parisiis enim et Venetiae Nicolaus codices transscripsit.

Parisinus 130, qui continuatur Parisino 132, saec. XV/XVI a Georgio Gregoropulo[3]) scriptus, in ipsa catena, quod quidem e Lietzmanni excerptis (l. c. p. 38 ss.) et

1) Vaticanus 746 notam, quam Lumbroso, *Atti* p. 523 e margine Parisini 128 (addita autem est saec. XIV) edidit, p. 19, 1 post *τοῦ χρυσοῦ* in textu habet. alterum interpretamentum (v. Lumbroso p. 526) ad p. 32, 14 solus Parisinus habet.

2) de codice, quem famosus ille Simonides ex Oeconomi editione confinxerat, v. Al. Lykurgos, *Enthüllungen über den Simonides-Dindorfschen Uranios* ed. 2 Lipsiae 1856 p. 54.

3) v. de eo Legrand, *Bibliographie hellénique* II p. 261 ss.

fragmentis Hippolyteis (ed. Achelis) concludere liceat, ita cum Parisino 128 congruit, ut eum cum aliqua verisimilitudinis specie ordini b^2 ascribere liceat.

Tertiam classem, quae propius ad *a* quam ad *b* accedit, pretio familiae *a* fortasse paulo antecedit, efficit

M Monacensis 9 membr. saec. XI, qui ante catenam in Genesim et Exodum fol. 1—20 Aristeae epistulam tradit[1]). solus habet proprias non paucas lacunas (v. e. gr. p. 1, 6. 3, 1. 6, 2. 9, 9. 12, 9. 17, 4. 5. 16. 19. 29, 22. 35, 22. 23. 36, 19) et corruptelas. idem saepe cum LB et in ea parte, in qua B deficit, cum L genuinum textum servavit. sed MLB eodem modo errant e. gr. p. 37, 2 (ἐπιζητηθέντων). 38, 10 (ὁ om.). 43, 12. 47, 9. 10. 69, 23 (τυγχάνῃ). 71, 7, item ML p. 10, 4. 14, 9. 10. 16, 1. 83, 19. — ut sua menda, ita etiam bona M habet. velut solus veram lectionem tradit p. 9, 19. 9, 21. 10, 7. 52, 3. 56, 2. 61, 1. (67, 18). 74, 6. 77, 21. 79, 17. 18. omisi autem eos locos, quibus correctura alterius manus invenitur. nam quamquam nonnulla M^2 vix coniectura invenisse videtur (v. ad p. 61, 14. 62, 5. 81, 3), tamen alia ab M^2 coniectura novata esse certum videtur (v. p. XVII).

1) cf. de eo Lagarde, *Genesis graece* p. 5. 6. — pauca, quibus infra utemur, addenda sunt de historia codicis. in interiore operculo legitur: 'Vetus Testamentum graece cum commentariis illustr. principi Christoph. a Toxite Rheto donatum, cuius rei honorarii loco accepit centum aureos' (princeps Wirtenbergensis Christophorus a. 1551—1569 regnavit; de Toxitae Rheti [Michael Schütz] vita cf. *Urkunden zur Gesch. der Universität Tübingen* 1877 p. 652). proximos annos mansit codex Tubingae, et in fine codicis (v. Hardtii Catalogum I p. 48) Martinus Crusius testatur se codicem a Ioanne Hermanno Oxenbachio arcis Tubingensis praefecto commodatum a. 1576/1577 totum perlegisse. a. 1634 codex cum aliis in Monacensem bibliothecam translatus est (v. Stälin, *Zur Geschichte und Beschreibung alter und neuer Büchersammlungen des Königreichs Würtemberg*. Stuttgart u. Tübingen 1838. p. 36 ss. et R. Roth, *Die fürstliche Liberei auf Hohentübingen* in libro cui inscribitur *Verzeichniss der Doctoren der philos. Fakultät*. Tübingen 1888. p. 38 ss.).

Ex codice eiusdem atque M[1] familiae fluxerunt etiam duo fragmenta Parisini 950 miscellanei saec. XV p. 351—370, prius p. 3, 11 — 4, 17 *κατασταθεὶς — πάνθ' ὑποχείρια*, alterum p. 18, 19 — 30, 20 *δύο γὰρ πήχεων — πρὸς θεωρίαν*. quae excerpta accurate contulit Papageorgius[2]. conspirant autem cum solo M p. 4, 3. 4, 9. 19, 9. 21, 20. 22, 13. 15. 20. 25, 10. 28, 8. 29, 22, ut omittam eos locos, quibus M etiam cum aliis codicibus praeter excerpta Parisina congruit. fuisse igitur praeter M alium eiusdem classis testem Parisini excerpta docent. quodsi Schardius Italum codicem se adhibuisse testatur, concinit autem Schardii textus fere cum M, conici posse videatur, alium huius familiae codicem a Schardio exhaustum esse. sed accuratius res investiganda est.

Proficisci autem par est ab ipsius Schardii testimonio. ait igitur in epistula dedicatoria: 'cum mihi praeterita hyeme Italiam lustrandi gratia obeunti singulari cuiusdam eximii viri humanitate (nomini etenim certis de causis parco) Aristeae libellus ostensus esset, . . . eius obtinendi facultate data, quae ad eius descriptionem pertinerent, perquam lubenter suscepi'. quodsi perlustramus codices Italos supra a me

1) postquam codicem M Berolinum missum ipse denuo contuli, haec addenda vel corrigenda sunt: p. 1, 7 etiam *προσ* verbi *προσμανθάνειν* in lacuna intercidit. — 13, 17 in margine *τῆς ἡλικίας* (non *ταῖς ἡλικίαις*) habet. — 25, 6 *εἶναι*] *οὖσαν* M. — 31, 2 *πέντε* om. M. — 42, 9. 10 *πεποιθότας* etiam M^1 habuisse videtur. — 45, 9 *ἡμῶν συστάσεως* iam recens manus in mg. M habet. — 47, 14 *καλῶς* om. M. — 49, 1 *ἀξιῶν* M. — 49, 14 *οὗτινος* M^2, *τίνος* M^1. — 50, 4 *συνέτυχε* M. — 52, 12 *πράξοι* M, sed *ει* prima manus in mg. — 55, 23 *ὁ ἄνθρωπος*. — 59, 6 *ἐπὶ*] *ἐν* M. — 59, 8 *ἢ πωλεῖν* etiam M. — 65, 17 *κακοπαθεῖν* M. — 70, 9 *τῶν* om. M, *κατεργαζόμενον* M^2. — 70, 11 *ὁ θεὸς* M. — 74, 1 *οὐδὲ γὰρ διαλίπεις* M. — 75, 20 prius *τὸ*] *τῶ* M^2. — 16, 1 *ἐν* fort. Crusius addidit. atque a manu quam M^2 significavi recentior (Garbitii?) differt, quae p. 45, 9 *ἡμῶν συστάσεως* in mg. addidit, 76, 16. 18 *ὁπλίζεται* et *βιοῖς* correxit.

2) *Über den Aristeasbrief*, München 1880, p. 46—48.

commemoratos, hoc certissime efficitur nullo eorum Schardii editionem niti, quippe quae miro modo concinat cum uno M, a ceteris omnibus procul distet. veri igitur simillima videbatur coniectura deperditum quendam codicem Italum a Schardio adhibitum esse, gemellum codicis M. cuius amissi codicis accuratiorem notitiam me nancturum esse sperabam e Basileensi O IV 10 saec. XVI foliorum 30[1]). in postremo enim folio Bonifacius Amerbach scripsit 'Donum Simonis Schardii Magdeburgensis'. hoc esse Italum exemplar, quod describendum se curasse testatur, patet. at spes amissi cuiusdam codicis Itali accuratius cognoscendi multum me fefellit. nam postquam Ericus Bethe precibus meis obsecutus p. 1—5 editionis meae contulit, statim intellexi Basileensem ex Vaticano 383 (= A) transscriptum esse. hunc autem eundem Vaticanum Schardius p. 87 fontem variarum lectionum textui addendarum adhibuit (v. infra p. XXIII). A autem (et Basileensis) quam maxime ab editione Schardii discedit ita, ut nullo modo statui possit vel Basileensem prelo traditum (quod H. Omont l. c. coniecit) vel Vaticanum fontem editionis principis esse. quid igitur? fingamus praeter A alium amissum codicem Italum a Schardio descriptum? at cur de eo tacuit? cur eos qui legunt de Italo narrationem eamque cum mantissa ex A deprompta comparant eo induxit, ut putarent A esse illud exemplar Italum? alia coniectura facilior videtur. abiciamus illum ficticium Italum nobis amissum. revera fundamento editionis exemplari Monacensi (tum Tubingensi) nisus est, ad quod corrigendum non ita multis locis A adhibuit. facile autem Schardio, qui Tubingae amicos habebat, codicis usus patebat[2]), et fortasse cum Garbitii versione (v. infra p. XXIV) ei textus a Garbitio ex M descriptus missus est.

Quae coniectura ut argumentis confirmetur, ea ratio,

1) cf. H. Omont, *Centralblatt für Bibliothekswesen* vol. III p. 394.

2) fortasse per B. Amerbachium, cui dux Christophorus saepius litteras dabat (v. R. Roth l. c. p. 26).

quae inter editionem principem et M intercedit, investiganda est. primum igitur Schardii textus in tot vitiis cum M conspirat, ut veri dissimillimum sit omnia haec vitia ad archetypum commune codicis M et ficticii illius Itali referenda esse. immo non pauca scribae codicis M tribuenda videntur. quod duobus locis haud scio an comprobetur excerptis Parisini 950: p. 3, 16 *οὖν* in archetypo codicum exciderat, quod recte Eus. tradit. in M particulam *γὰρ* coniectura additam esse (exstat autem extra lineam in margine) Parisinus probat, in quo deest. unde igitur, si defuit in archetypo codicum M Parisini, Schardius sumere poterat nisi ex M? p. 29, 15 Schardius, cum in M *ἐκτυπῶν* (Paris. *ἐκτυποῦν*) inveniret, *ἐκ τόπων* impressit, in mantissa ex A *ἐκτυποῦν* correxit. accedit alterum idque gravius argumentum, quod Schardius paene omnes correcturas ab M^2 profectas ipse quoque praebet[1]), etiam eas, quae certe proprio arbitrio atque libidine inventae sunt, velut p. 11, 20 *φανεῖται*. 47, 15 *περὶ*. 48, 19 *χρησίμων*. 70, 9 *μηθένα κατεργαζόμενον*. 76, 16 *ὁπλίζεται*. 76, 18 *βιοῖς*[2]). etiam nomen ineptum *Σάτους* p. 16, 16 ex voce *ζήτει* falso lecta fictum videtur. tantum igitur abest, ut Schardii textus codicis instar habendus sit, ut elementa, quibus quasi compositus est, distinguere adhuc et ad suos auctores referre liceat: 1. fundamentum est textus codicis M cum correcturis manus alterius. 2. non pauca vitia codicis M Schardius ex A emendavit vel lacunas supplevit. velut codicem A relicto M recte secutus est p. 1, 6. 7. 4, 3. 6, 2. 9, 9. 20, 3. 4. 31, 19. 36, 19. 44, 13. 16 (*καὶ τόπον* om. M). 47, 9. 10. 65, 2—5. 73, 21. 81, 15, non recte 18, 17[3]). 22, 10. 11. 34, 5. 37, 9. 72, 3 (*ὑποδεικνύντας* A, *-τα* Schard).

1) v. p. XIV. de correcturis, quae p. 76, 16. 18 inveniuntur, v. p. XV adnot. 1.

2) ipse non semel eo inclinabam, ut statuerem M^2 (agnoscitur autem atriore atramento) esse Garbitii vel Schardii manum. sed vetustior esse videtur. haec autem manus praeter Aristeae epistulam etiam alibi in codice invenitur.

3) quod *ἔγγραφα* cum A scripsit, lin. 18 *δι' ἀγράπτων* coniecit.

83, 18. et bene haec codicum contaminatio, quae Schardii, non codicis deperditi est, illustratur p. 7, 21, ubi lectionem codicis M παρήχθησαν in textum recepit, meliorem codicis A παρεισήχθησαν in margine posuit. 3. ut omittam vitia multa vel a Schardio in scribendo vel a typotheta commissa, accedunt lectiones, quae editoris coniecturae habendae sunt. bene igitur emendavit p. 9, 7 καὶ (μὴ codd., idem vitium p. 31, 9). 11, 17 αὐτὰ (αὐτὰς codd.). 20, 3 ἐκτύπωσιν (ἐκτύπων codd.). 22, 18 ἀπέδωκε (ἀποδέδωκε codd.). 30, 9 δύνηται (sic Vat. 1668, δύναται ceteri). 52, 6 βλιμάζων (βλημάζων codd. praeter B²). 77, 19 παιδείας (cum L, ceteri παιδεία); cf. ad p. 4, 4. 4, 16. 30, 3. 70, 5. 76, 11. 12. minus feliciter emendatio ei cessit p. 11, 19. 13, 10. 71, 9. omnia haec talia mihi videntur esse, ut Schardii ingenio tribui possint, ad deperditum codicem confugere necesse non sit. quem si habuisset, saepius futurum fuisse censeo, ut Schardii lectiones ab M alienae, ut interdum cum solo A concinunt, ita in aliis codicibus praesertim classis *a* saepius invenirentur, quippe quae multo propius quam *b* ad M accedat. sed quae modo de p. 30, 9. 52, 6. 77, 19 adnotavi et quae eiusdem generis addenda sunt de p. 2, 10 (τὰ om. L Schard). 9, 12 (κατεσταλμένους VP Schard). 46, 12 (γίνεται B Schard). 50, 15 (εἰσὶν αἷς L Schard), tam pauca et ita comparata sunt, ut sine dubitatione casui tribuas.

Haec si recte vel probabiliter disputata sunt, sequitur, ut solas Schardii coniecturas in apparatu proferamus, ceterum opinione Schardiani codicis amissi sublata Schardium testem neglegamus. in editione, quia tum opinione amissi codicis imbutus eram, Schardii lectiones, quae alicuius momenti esse videbantur, item consensum Schardii et codicis M in gravioribus rebus adnotavi. quod fecisse non paenitet, cum sperem alios meam coniecturam de Schardii codice examinaturos esse.

Recte Mendelssohn lectionibus codicum M, LB, VPAC[1])

1) adnoto, quibus numeris Holmes tom. I praef. cap. III

in apparatum receptis firmum fundamentum, in quo textus constitueretur, iaci iudicavit. praesto autem erat ipsius collatio codicum ML, collatio codicis P quam Lumbroso fecit, duplex collatio codicum BVAC, una a Mendelssohnio facta, altera quam codicum BAC in Mendelssohnii usum Lumbroso instituit; codicis autem V collationem Lumbroso in libro *Recherches sur l'économie politique de l'Égypte* p. 352 ss. edidit. pluribus codicibus adhibitis (nisi novi, praesertim classis M, reperientur) nihil fructus redundaturum esse expertus dico; saepe enim collationes inspexi. quod ut appareret, inde a p. 19, 9 in lacuna codicis C alios codices classis b^2 interdum testes produxi.

Loci corrupti, interpolati, lacunosi probant omnes codices ex uno archetypo derivatos esse. multa autem eaque gravissima omnium nostrorum codicum, nonnulla etiam Eusebii vitia inde explicantur, quod in archetypo maiuscularum litterarum genus exstabat; in quo cum deesset prosodia, saepe verba plura falso in unum contracta, unum in plura non recte diductum est[1]). velut p. 2, 15 *δηλοῦν ἀσμένως* ex *δηλοῦντες μὲν ὡς σέ*. 6, 5 *Ζῆνα καὶ Δία*. *οὕτω* ex *ζῆν ἃ καὶ διὰ τοῦτο*. 9, 16 *ἐφ' ᾧ* ex *ἔφη*. 18, 12 *ἐπιταγῆς* ex *ἐπὶ τὰ τῆς*. 26, 11 *λειτουργούντων* ex *λειτουργῶν τῶν*. 28, 19 *ὥστε ὑπολαμβάνειν* ex *ὡς τύπον λαμβάνειν*. 50, 6 *δ' ὑμῖν* ex *δύναμιν*. 52, 11 *κάλλιστα* ex *καλῶς τά*. 54, 4 *εἰδείη* ex *εἰ δὲ εἴη*. 69, 14 *τελείωσιν ἕξει σοι* ex *τέως ἵν' ἐξισοῖ*. 78, 22 *εἰ πεπλεόνακα* ex *εἶπα πλείονα καί*. 84, 6 *ἰστοὺς* ex *εἰς τοὺς* coniectura recuperandum erat. interdum ipsas formas litterarum archetypi agnoscere licet, velut cum 76, 16 *πλίζεται* pro *παίζεται*, 41, 1 *συναλισγόμενοι* pro *συνμισγόμενοι* vel *συμμισγόμενοι* traditur. nec miraberis *δαπάνη* pro *δαπάνην* 56, 13, *τὰ χρήματα τῆς βασιλείας* pro *τὰ χρήσιμα τῇ βασιλείᾳ* 77, 4 traditum, terminationes omnino saepe permutatas, velut 9, 3. 21, 21. 22, 1.

codices nominaverit: M = 25, L = 52, P = 14, A = 78, C = 57, Vaticanus 746 = 73, Paris. 5 = 54, Vatic. 1668 = 79.

1) cf. Usener in *Dionysii Hal. Opusc.* I p. XXXIX.

23, 9. 13. 24, 7. 26, 7. 27, 16. 31, 20. 36, 2. 38, 8. 48, 11. 50, 18. 53, 8. 59, 10. 13. 60, 12. 62, 3. 70, 14.

Antequam quid Eusebii ex Aristeae epistula excerpta valeant exponam, pauca de Praeparationis evangelicae codicibus monenda sunt. collati autem sunt a Mendelssohnio hi codices:

i Venetus 341, ex bibliotheca Bessarionis, saec. XV. huius simillimus est ita, ut paene nihil novi ex eo discamus, Parisinus 468 (*e*).

Alius classis, quae textum saepe mutilatum et immutatum praebet, optimus codex Bononiensis 3643 (*o*) videtur. quem cum Mendelssohn non inspexisset, satis videbatur
g adhibere Laurentianum VI 9 saec. XIV, illius gemellum[1]),
b et Parisinum 465 saec. XIII, cuius textus paulo magis etiam quam *g* depravatus et decurtatus est.

Denique arte coniuncti sunt Neapolitanus II Aa 16 (*n*) et Parisinus 467 saec. XVI (*d*). quorum alterius *d* modo collatio praesto erat, sed nihil ad constituendum textum utilitatis habere videbatur. *d* enim fere cum *g* consentit, raro ad *i* accedit, propria vitia non pauca habet.

i igitur ducem potissimum in Eusebii textu constituendo sequi debemus. farraginem autem Gaisfordianam non abieci, priusquam diligenter collatam nihil adferre ad restituendum Eusebii textum intellexi. — iam qua fide Eusebius in excerpendo Aristea versatus sit et quae ratio inter ipsius et codicum nostrorum textum intercedat exponendum est. Eusebius igitur fide pro illa aetate satis laudabili Aristeae textum descripsit. raro per neglegentiam verba quaedam omisisse videtur: v. adnotata ad 3, 13. 15, 17. 16, 3. 43, 3. 11. 48, 5. 83, 9. interdum verba paulum mutavit, ut sensus tamen idem maneret;

1) sed ex *o* descriptus esse non videtur, cf. *Philos Schrift über die Vorsehung* p. 95. *f c* pendere a *g* pars excerptorum a Mendelssohnio collata confirmare videtur. ceterum cf. de codicibus E. Schwartzii praef. ad Tatianum p. V et Bonwetsch, *Methodius* I p. XX.

qua in re saepius id spectasse videtur, ut pro volgaribus verbis elegantiora vel scriptoribus magis usitata poneret: v. p. 11, 11 τετύχηκε (Ar. τέτευχε). 12, 13 χρηματοφύλακας (Ar. ῥισκοφύλακας). 41, 14. 42, 1. 12 ter πετεινῶν (Ar. πτηνῶν). cf. 11, 2. 81, 19. 20. — 45, 12 verba transposuisse videtur. 13, 19. 20 male κατέστησα et σοὶ posuit, 13, 19 corruptum ἐπιχειρῶν in ἐπικρίνων non bene mutavisse videtur; cf. 14, 14. 83, 1. — 45, 1 flosculum Platonis sui quin interpolaret se non continuit; 45, 4 utrum Eusebii an Eusebii interpolatoris interpolationem, qui verba scripturae amuleti[1]) vice fungi voluerit, statuam, dubito. sed haec omnia et pauca similia adeo non vituperabit qui cogitaverit, quanta licentia alii excerptores in tradendis scriptorum verbis versati sint, quam aliena ab illa aetate diligentia ea sit, quam horum temporum philologi postulant, ut admiretur potius, quam locuples testis fere Eusebius sit. cuius textum integritate et praestantia omnibus nostris codicibus praestare nulla pagina non docet: v. e. gr. unam p. 3, ubi ter intra paucas lineas solus veram lectionem servavit. quod autem p. VIII dixi, codices nostros ab eodem archetypo Caesareensi atque Eusebium pendere, id inde confirmatur, quod eadem vitia manifesta et apud Eusebium et in omnibus codicibus deprehenduntur: v. p. 11, 17 αὐτὰς (αὐτὰ leg.). 37, 1 ⟨διὰ⟩ βραχέων. 38, 8 προδήλους (προδηλώσας leg.). 39, 10 θείη (θεωθείη leg.). 40, 10 παρ' ὅλην τὴν [πᾶσαν] κτίσιν. 41, 1 συναλισγόμενοι (συμμισγόμενοι leg.). 46, 17 λαβόντες (ἔλαβον vel ἔλαβόν τινες leg.). 83, 11. 12 Eus. tradit περὶ τούτων τὰ περὶ τοῦ Δημητρίου, in archetypo nostrorum codicum a priore ad alterum περὶ aberratum, tum τῶν pro τοῦ scriptum erat, ut restaret περὶ τῶν Δημητρίου. emendandum autem est τὰ παρὰ τοῦ Δημ. cf. quae modo de p. 13, 19 dixi. addo alios locos, qui quin corrupti sint dubium non est, quomodo sanandi sint dubitari potest: 4, 6. 39, 13. 19. 43, 10. 47, 5. iam cum Eusebium optimi

1) v. SAB 1898 p. 586. 587, von Dobschütz, *Christusbilder* p. 179. 124.

textus testem habeamus, eo usi quae ratio inter hunc testem et nostros codices intercedat, quae singulorum codicum auctoritas sit, examinare possumus. consentit igitur cum vera Eusebii lectione solus M p. 10, 14 (14, 20)[1]), M^2 (quem haec e codice sumpsisse quam coniectura invenisse probabilius videtur) p. 12, 1. 39; 16. 44, 2. cum Eus. congruunt in vera lectione MLA p. 12, 21. 26, 18, MLB 43, 1, MVP 41, 15, B (38, 8). 38, 10. 42, 9. 10 (πεποιθότας fort. etiam M^1), LA 48, 6, VPAC 14, 9. 10, AP 10, 14, A 44, 6.

Iosephi paraphrasim non tantum valere ad constituendum textum, quantum in tam antiquo teste facile expectes, iam dixi. verba difficilia interdum non recte intellexit (v. ad p. 99, 20. 100, 11. 103, 1. 108, 10. 11. 113, 14. 24) vel omittere maluit. interdum Iosephi textus eisdem atque codices mendis laborasse videtur (v. e. gr. ad p. 20, 19. 83, 18. 108, 10. 16). raro e Iosepho Aristeae textum emendare licebat: v. p. 9, 22. (18, 6. 21, 20). 51, 13. 82, 1. 84, 6. interdum Eusebii auctoritatem in tradenda genuina lectione confirmat: 3, 20. 11, 17. (13, 7). 82, 12[2]), et interdum diiudicandis variis codicum lectionibus cum utilitate adhibetur. sed etiam speciosae eius lectiones ne iusto citius praeferantur, cavendum est: v. ad p. 6, 5. 10, 3 (cf. Ind. p. 202). 15, 7. 21, 11.

Quod ex singulorum codicum cum Eusebio consensu de eorum pretio aliquatenus discere licet, hoc confirmatur eis rationibus, quae in parte a solis codicibus tradita textui constituendo adhibendae videbantur. eclectica enim ratione ita fere usi sumus, ut M sincerissimus testis videatur, parvo intervallo B et L sequantur, minoris pretii sit classis *b*, quamquam ea ipsa quoque non raro sequenda erat. et ut pauca dicam de ratione huius editionis, eas modo emendationes, quae certae videbantur, in textum

1) vitia, in quibus M Eus. 41, 11 (cf. 48, 1) consentiunt, fortuito nata esse videntur. idem cadit in consensum Eusebii et codicis B 42, 15.

2) sed 10, 12. 12, 8 eos sequi nolui.

recepi; sicubi certam emendationem nondum inventam esse putabam, textum quamvis corruptum retinebam, coniecturas in apparatu ponebam. neque inutile videbatur in tam difficili auctore addere notas, quibus auctoris textum vel explicarem vel a coniecturis non necessariis vindicarem.

Quoniam de libris manuscriptis disputavimus, de editionibus pauca monenda sunt. primum latina epistulae versio a Matthia Palmerio Pisano a. 1471 edita[1]), postea saepius repetita, etiam in codicibus tradita est. adhibuit autem Matthias Palmerius codicem ordinis b^1. codicemne nobis servatum adhibuerit, fortasse accuratior investigatio docebit; codicem V non adhibitum esse certum videtur. de vetustiore versione a Leonardo Aretino confecta et in Laurentiano XXV 9 servata[2]) v. Lumbroso, *Recherches* p. 359. 369. — editio princeps graeci textus a. 1561 prodiit a Simone Schardio curata[3]). continet post Epistulam dedicatoriam ad Huldrichum Fuggerum et Argumentum libri 1. textum graecum, de quo v. p. XV ss. 2. sequuntur p. 88 variae lectiones „iuxta exemplar Vaticanae"[4]). quod esse codicem A cum alia tum p. 15, 18 *κατὰ πολὺ*. 25, 2 *κρατιστεῦον* (*κρατιστεύων* Schard) *τὰ πάντα*.

1) in Bibliis latinis Romae a. 1471 excusis (v. Lumbroso p. 359). exemplar Berolinense titulo caret, annum 1471 in fine praefationis habet. — de Palmerio v. *Biographie universelle ancienne et moderne* vol. XXXII p. 51.

2) eius primam partem usque ad p. 14, 6 Mendelssohn descripsit. Leonardi codicem classis *b*, fortasse ordinis b^1, fuisse non sine dubitatione conicio, cum interpres elegantiae studiosus non raro aliquantum a verbis traditis discedat.

3) *Aristeae de legis divinae ex Hebraica lingua in Graecam conversione . . . . Cum conversione Latina, autore Matthia Garbitio.* Basileae per Ioannem Oporinum. — anni numerus 1561 et Schardii nomen in fine epistulae dedicatoriae exstat. de Schardio mortuo a. 1564 v. *Allg. Deutsche Biographie* vol. XXX p. 579.

4) quas Schwebel, *De Pseudaristea commentatio* Onoldi 1770 p. 10 varias lectiones 'prouti ex cod. Vaticano depromptas' accepit ab amico Britanno (p. 3), nihili sunt. pars ex Schardii appendice sumpta est, aliis locis Schardii textus per errorem pro lectionibus in appendice Schardiana obviis proferri videtur.

33, 4. 5 ἐν ἐλαϊκοῖς. 68, 4 κἂν. 76, 17 περιβολῆς. 80, 19 εὔξωνται probant, dummodo concedas interdum errasse Schardium, interdum suas correcturas intermiscuisse. — 3. p. 1—98 denuo numeratis sequitur interpretatio latina Matthiae Garbitii[1]), professoris Tubingensis, eleganter nec sine peritia graeci sermonis facta, Schardio per Lieblerum Tubingensem missa; Garbitius enim a. 1554 mortuus erat. quae versio cum Tubingae ad codicis exemplar facta sit, quaestio oritur, quem codicem Garbitius in manibus habuerit. qua in re hoc maxime animadvertendum est versionem Garbitii p. 25, 10 (τῆς ὅλης Ἰουδαίας om.). 28, 8 (ταλάντου). 29, 22 (τῶν προειρ. om.). 44, 16 (καὶ τόπον om.). 53, 15 (alterum κατὰ). 57, 13 (αἰτίαις). 76, 16 (ὁπλίζεται cum M³). 76, 18 (βιοῖς cum M³) cum M concinere, ut alia omittam. p. 1, 5. 6 codicis M lacunam coniectura explevisse videtur. concluseram igitur codicem M in interpretando Garbitio praesto fuisse, antequam cognovi tum Monacensem Tubingae fuisse (v. supra p. XIV adn. 1; frustra codicem Garbitii Tubingae Schmidt quaesivit) et ita coniecturam meam optime confirmari vidi. neque hoc obstare videtur coniecturae, quod p. 6, 2. 65, 2 Garbitii versio caret lacunis codicis M. Schardius enim Garbitii opus interdum correxisse videtur, ut eosdem fere in margine editionis et versionis titulos addidit.

Quae secutae sunt editiones graeci textus omnes pendent ab editione Schardii[2]). tandem Mauricius Schmidt

1) de Garbitio v. Bök, *Gesch. der Universität zu Tübingen* Tübingen 1774 p. 92.

2) Schmidt novem numerat (p. 244), alias ab eo praetermissas commemorat Lumbroso l. c. p. 359 ss., qui etiam de versionibus recentioribus agit et de Middendorpii futtili opere p. 361 accuratiora quam Schmidt profert. addo in eo Garbitii, non Palmerii versionem repeti. editionibus a Schmidtio enumeratis addendus est textus Iosepho Havercampii insertus et editio, quam promulgavit C. Oeconomus, *Περὶ τῶν ο' ἑρμηνέων* vol. IV p. 944 ss.; quam ipse non vidi, pendet Mendelssohnio teste ab Oxoniensi editione neglegentissima, quam E. Bernard Theatro Sheldoniano a. 1692 inseruit, suas autem quasdam notas et coniecturas adiecit Oeconomus.

a. 1868 novum fundamentum iacere studuit[1]). sed ne huic quidem, quamquam nonnulla feliciter emendavit, res feliciter cessit. Parisinum enim 129, quo potissimum nisus est, deteriorem classis *a* codicem, pluris, Schardianum textum minoris quam par erat aestimavit, miris etiam opinionibus (v. p. 250) imbutus erat de Aristeae dialecto Alexandrina cum Ionica mixta. equidem, ut Ionicae dialecti vestigia illa Schmidtii errori debentur, ita de Alexandrina omnino non aliter atque de Africitate iudicandum esse censeo (v. infra p. 170). agnoscimus hominum Aegyptiorum imperitiam sermonis et orthographiae. agnoscimus Iudaeorum proprietates quasdam, quae iam Cleomedem vel Posidonium offenderunt. sed quomodo quis in tanta litterarum, praesertim aliarum regionum, ruina Alexandrinam vel Aegyptiacam dialectum eruere velit, non video, et eius notae certae, quas sibi agnovisse videntur, cum etiam extra Alexandriam reperiantur, probant dialectum illam adhuc nobis non notam et apud litteratos scriptores omnino quaerendam non esse.

Restat, ut eos nominem, qui emendando Aristeae operam dederunt; omitto autem quos supra data occasione nominavi et quos ad singulos apparatus locos laudabo.

C. L. Struve, Opuscula selecta II p. 195—197. 270. 277. 310. 311. 329. Lipsiae 1854.

C. G. Cobet, *Λόγιος Ἑρμῆς* vol. I p. 177 ss. Lugd. Bat. 1866.

Lumbroso, Dell' uso delle iscrizioni e dei papyri per la critica del libro di Aristea: Atti della R. Accad. delle scienze di Torino vol. IV 1868/9 p. 229—254.

L. Mendelssohn, Zum Aristeasbriefe: Rhein. Mus. XXX 1875 p. 631. 632.

Kuiper, De Aristeae ad Philocratem fratrem epistola: Mnemosyne XX 1892 p. 252—272.

etiam Anonymi Oxoniensis notae, quas Lumbroso, Atti

1) apud Merx, *Archiv für wiss. Erforschung des A. T.* Halle 1868 p. 241—312.

IV p. 554—556 edidit, omnes mihi coniecturae videntur, non codicis cuiusdam lectiones, ut Lumbroso suspicatur. ipse alibi propediem de nonnullis locis accuratius agam. de aliis virorum doctorum studiis ad Aristeam pertinentibus v. Schürer, *Gesch. des jüd. Volkes*[3] III p. 471 ss. Germanicam versionem edidi a. 1899 apud E. Kautzsch, *Die Apokryphen und Pseudepigraphen des Alten Testaments.*

Quaestionem difficillimam quae est de origine libri hic ita tangam, ut complectar breviter argumenta, quibus mea sententia nititur, alio fortasse loco fusius eam exponam et cur aliorum opiniones non probandae videantur ostendam. quin Ptolemaeorum aetate scriptus sit libellus, post ea quae Lumbroso exposuit dubitari non debebat. nonnulla posteriorem aetatem et labefactatum iam imperium indicare videntur[1]). priorem aetatem auctor ita non cognitam habet, ut Arsinoae liberos tribuat (§ 41), cladem Philadelphi apud Coum insulam victoriam dicat (180), de Demetrio, Menedemo, Theopompo, Theodecte ineptiat. quid? quod facere non potest, quin suam aetatem ab aetate Philadelphi discernat (28. 182)? in nominum tabula (47 ss.) Mattathias, ter Iudas, ter Simon, ter Ionathan invenitur, unde apparet auctorem posteriore Maccabaeorum aetate fuisse. et Eleazarus pontifex ipse Iudaeos regit nec Aegyptiis nec Syris subiectos. accedit, quod alia nomina posteriorem aetatem significare videntur. inter nomina interpretum p. 16, 15. 16 occurrunt nomina Ἀνανίας et Χελκίας (hunc enim ex Epiphanio supplendum esse certum est), uno tantum nomine dirempta. Ananias autem et Chelcias Cleopatrae III duces exeunte saec. II cum Ptolemaeo X Lathuro in Palaestina pugnabant (Ios., Ant. XIII 349 ss. N.). atque fortasse non fortuito Dositheus homonymi Iudaei ducis

1) cf. § 187. 196. 230. 246. 258. 289. et quae § 250 de difficultate cum muliere concorditer vivendi dicuntur, in posteriora tempora Ptolemaeorum cadere videntur, cum mulieres regno perniciei esse coeperant; v. Strack, *Die Dynastie der Ptolemäer* p. 2 ss.

Ptolemaei Philometoris, Andreas medici Philopatoris (v. Wissowae RE vol. I p. 2136), Sosibius eiusdem Philopatoris consiliarii homonymi admonet. neque veri dissimile est ipsum auctorem suum nomen ab Aristea historico saec. II scribente deprompsisse. deinde nepos Iesus Sirach, cum in Aegypto circa a. 130 scribens in prologo versionem legis et prophetarum arguit saepe a veritate Hebraica discedere, nihil de tanta versionis auctoritate, quantam Aristeas ei tribuit, compertum habet[1]). denique *ἀρχισωματοφυλάκων* et *φίλων* titulus, quem novit Aristeas, altero saec. institutus est (v. Strack, *Rh. M.* LV p. 168 ss.). quae cum ita sint, libellus noster posteriori Maccabaeorum aetati tribuendus est. eum ante Romanorum a. 63 in Palaestinam invasionem scriptum esse patet.

Non parvam eamque non inutilem, ut mihi videtur, operam in colligendis testimoniis de origine versionis graecae consumpsi, Hodium, Oeconomum[2]), alios duces secutus, textum auctorum, quantum fieri poterat, e codicibus vel e coniectura emendans, non pauca illorum collectionibus addens, quae omissa erant vel quae proxima aetate inventa sunt. quomodo fabula ab Aristea enarrata paulatim a Iudaeis et Christianis aucta vel exornata sit, quan-

1) ceterum hunc prologum Aristeas novisse videtur:

Prologus.	Aristeas § 7.
οὐ μόνον αὐτοὺς τοὺς ἀναγινώσκοντας (scripturam sacram) *δέον ἐστὶν ἐπιστήμονας εἶναι, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἐκτὸς δύνασθαι τοὺς φιλομαθοῦντας χρησίμους εἶναι καὶ λέγοντας καὶ γράφοντας . . . . ἐν τούτοις* (libris) *ἱκανὴν ἕξιν περιποιησάμενος.*	*φιλομαθῶς γὰρ ἔχοντι τῶν δυναμένων ὠφελῆσαι διάνοιαν δέον ἐστὶ μεταδιδόναι μάλιστα μὲν πᾶσι τοῖς ὁμοίοις* § 121 *οὐ μόνον τὴν τῶν Ἰουδαϊκῶν γραμμάτων ἕξιν περιεποίησαν ἑαυτοῖς.*

2) Oeconomi librum (v. supra p. XXIV adn. 2) frustra Berolini, Bonnae, Gottingae quaesivi. sed ex eo excerptus scriptorum et locorum catalogus in Mendelssohnii schedis inveniebatur, ut sperem me nihil omisisse, quod ex ipso libro discere potuerim. neque graviora testimonia me fugisse, cum Adolfus Harnack testimonia perlegerit, confido.

tum valuerit ad confirmandum ecclesiae iudicium de auctoritate interpretationis spiritu divino natae, quomodo fabula a paucis prudentioribus addubitata, ab Epiphanio et grege nebulonum vel stolidorum iam in ecclesia regnantium ita adhibita sit, ut iurantes in verba textus traditi suam segnitiem summae sapientiae nomine iactarent venditarentque, Origenem damnarent, philologiam criticam sacrum textum genuinum restituentem pellerent ex ecclesia, denique quomodo Hieronymi acumen philologum simul et versutia effecerit, ut aliqua sane hexaplarium studiorum pars in usum occidentalis ecclesiae verteretur et servaretur, cum nomen summi theologi et optimi Christiani non sine culpa ipsius Hieronymi ignominia afficeretur et oblivione obrueretur, — haec omnia alio loco[1]) accurate exponam.

Restat officium gratissimum, ut omnibus eis, qui Mendelssohnium vel me ipsum consilio et doctrina adiuverunt, gratias agam. multis suo loco quid debeam dixi, omnes nominare non possum. commemorentur H. Gelzer, qui de fontibus orientalibus nonnulla, quae vel fugiebant me vel mihi non praesto erant, me docuit, G. Lumbroso optime et libris editis et collationibus de Aristea meritus, L. Cohn, qui partem Philoneam composuit et, dum in plagulis corrigendis me, ut solet, adiuvat, et de Aristeae textu bene meritus est et interdum ab errore me revocavit, denique I. Lietzmann, qui quae ipse de catenarum codicibus collegit mecum communicavit et Testimoniorum syllogen meam non sine fructu examinavit.

1) in Preuscheni annalibus, qui inscribuntur *Zeitschrift für die neutestamentliche Wissenschaft und die Kunde des Urchristentums.*

Scribebam Wilmersdorfii m. Aprili a. 1900.

P. Wendland.

ADDENDA ET CORRIGENDA

p. 2, 4. 5 πρὸς τὴν ἑρμηνείαν Cohn cum 1, 14. 2, 1 coniungit et 2, 5 post νόμου lacunam statuit, in qua necessaria esse dicta sit ἑρμηνεία.

2, 22 σοι περὶ fortasse ex lin. 18 huc delatum est.

8, 1 ἀπεφαίνοντο nunc conicio, v. Ind.

8, 5. 6 τοιοῦτο ⟨τὸ⟩ τοῦ βασιλέως πρόσταγμα coni. Cohn.

8, 21 adnot. corr. παρὰ τὸν πόλεμον.

9, 3 nunc ἀπονέμοντες ὁμολογουμένως conicio.

15, 16, 17 adnot. corr. σημεῖον.

16, 11 ss. 142, 17 ss. de Salomonis nominum tabula cf. Assemannum, Bibl. orientalis III 1 p. 322.

20, 11 ἔχοντας ἑκαστ⟨ον ἄλλ⟩ου (vel ἰδίου) γένους τὴν χρόαν e. gr. conicio, cf. p. 29, 12 ἀπαυγάζοντες ἕκαστος ἀνεξήγητον τῆς ἰδιότητος τὴν φυσικὴν χρόαν.

23, 10 v. p. 186 adnot.

26, 18 adnot. ἀνέκλειπτος corr.

28, 6 ὁλοκαυτοῦσιν coni. Cohn.

28, 8 aut ὄντος aut lin. 9 ἕκαστον scrib. ἕλκοντος falso conieci, v. p. 224 b.

28, 16 οἱ ante διαναπαυόμενοι cum codd. add.

32, 18 adnot. cf. Ind.

37 adnot. alt. corr. 1 pro 11.

39, 11 fort. ἀνόητον cum Eus. scrib.

41, 14 πάντα pro ταῦτα cum codd. scrib.

45, 16 nunc εὐλογίας (rectae rationis) conicio.

46, 17 λαβόντες] praestat fort. ἔλαβόν τινες.

47, 19 μηθὲν corr., item 66, 18.

53, 14 nunc προστάξεων conicio.

58, 17 ἂν ⟨ἅπαν⟩τα nunc conicio.

60, 12 ὃ δέον iam Schmidtius coniecit.

70, 2 κοινῶς] an καθὼς?

76, 14 corr. ἠρώτα·

p. 87: Iosephi latini codicem S. Marcianum (M) in libris contra Apionem Boysen a Laur. (L) pendere affirmat; quod in Antiquitatum libros cadere non videtur. earum duo codices

Berolini exstant. contuli codicem 263 saec. XI fere cum M concinentem, inspexi codicem 226 saec. XII, qui ipse quoque codici M quam L cognatior est.

89 adnot. 3 Mosquensi addo numerum 317 Vladimiri, v. eius Catalogum p. 445.

137: etiam hic nominandus erat Mar Salomo, v. p. 88. 89.

149, 16 adnot. addo Athoum 3620 saec. XI [Athanasii] de interpretibus caput continentem (v. Lambros, Catal. vol. I p. 328) et Hierosolymitanos apud Papadopulos Kerameus, *Ἱεροσολυμιτικὴ βιβλιοθήκη* vol. III p. 2. IV p. 2. propediem Karo et Lietzmann in Indice Catenarum Catalogi tractatuum de interpretibus codices enumerabunt.

155, 13 de Iosephi christiani codicibus cf. Papadopulos Kerameus l. c. vol. I p. 132. III p. 3.

158, 17 de Nicetae catena cf. Papadopulos Kerameus l. c. II p. 362.

quae p. XX de Bononiensi dixi, confirmata sunt collatione maioris excerptorum partis, quam Leopoldus Cohn mense Aprili Bononiae morans fecit.

ARISTEAE

AD PHILOCRATEM EPISTVLA

CVM CETERIS DE ORIGINE VERSIONIS
LXX INTERPRETVM TESTIMONIIS.

INDEX SIGLORVM

M = Monacensis 9.
L = Laurentianus 44 ex eis qui postea accesserunt.
B = Barberinus IV 56.
V = Venetus 534.
P = Vaticano-Palatinus 203.
A = Vaticanus 383.
C = Vaticanus 747.

Eus. = Eusebius, cuius codices notantur:
i = Venetus 341.
b = Parisinus 465.
g = Laurentianus VI 9.

Ios. = Iosephus.
v = Schardii et Schmidtii communis lectio.

ΑΡΙΣΤΕΑΣ ΦΙΛΟΚΡΑΤΕΙ.

Ἀξιολόγου διηγήσεως, ὦ Φιλόκρατες, περὶ τῆς γε- 1
νηθείσης ἡμῖν ἐντυχίας πρὸς Ἐλεάζαρον τὸν τῶν Ἰου-
δαίων ἀρχιερέα συνεσταμένης, διὰ τὸ σὲ περὶ πολλοῦ
πεποιῆσθαι παρ' ἕκαστα ὑπομιμνήσκειν συνακοῦσαι,
περὶ ὧν ἀπεστάλημεν καὶ διὰ τί, πεπείραμαι σαφῶς
ἐκθέσθαι σοι, κατειληφὼς ἣν ἔχεις φιλομαθῆ διάθεσιν·
ὅπερ μέγιστόν ἐστιν ἀνθρώπῳ, προσμανθάνειν ἀεί τι 2
καὶ προσλαμβάνειν ἤτοι κατὰ τὰς ἱστορίας ἢ καὶ κατ'
αὐτὸ τὸ πρᾶγμα πεπειραμένῳ. οὕτω γὰρ κατασκευά-
ζεται ψυχῆς καθαρὰ διάθεσις· ἀναλαβοῦσα τὰ κάλλιστα
καὶ πρὸς τὸ πάντων κυριώτατον νενευκυῖα τὴν εὐσέ-
βειαν ἀπλανεῖ κεχρημένη κανόνι διοικεῖ.
Τὴν προαίρεσιν ἔχοντες ἡμεῖς πρὸς τὸ περιέργως 3
τὰ θεῖα κατανοεῖν ἑαυτοὺς ἐπεδώκαμεν εἰς ⟨τὴν πρὸς⟩

3 *συνισταμένης* L ‖ 4 *ὑπομιμνήσκειν* Diels („*quod omni occasione admonebas tua multum interesse comperire* . . .“): *ὑπομιμνήσκων* codd., *ὑπομιμνήσκοντα* coni. Mend. ‖ 5 *ὧν*] *οὗ* A ‖ 6. 7 *κατειληφὼς — ἀνθρώπῳ* om. M ‖ 8. 9 *κατ' αὐτὸ τὸ* L: *κατὰ ταυτὸ τὸ* ceteri ‖ 9 *πεπειραμένω* e corr. M, v: *πεπειραμένων* ceteri ‖ 10 *διάθεσις καθαρά* transpon. A | ⟨*ἥτις*⟩ *ἀναλαβοῦσα* vel *ἀναλαβοῦσά τε* coni. Mend., ⟨*ἐὰν*⟩ *ἀναλαβοῦσα* et *διοικῇ* conicio ‖ 11 *κυριώτερον* A ‖ 13 *τὴν* ⟨*οὖν τοιαύτην*⟩ coni. Diels | *περιέργως πρὸς τὸ* transp. Kuiper, sed recte Wil. *τὴν προαίρεσιν* non cum codd. ad *διοικεῖ*, sed ad *ἔχοντες* rettulit ‖ 14 *προεδώκαμεν* L | *τὴν πρὸς* add. Wil.

τὸν προειρημένον ἄνδρα πρεσβείαν, καλοκἀγαθίᾳ καὶ
δόξῃ προτετιμημένον ὑπό τε τῶν πολιτῶν καὶ τῶν
ἄλλων καὶ κατακεκτημένον μεγίστην ὠφέλειαν τοῖς σὺν
ἑαυτῷ καὶ τοῖς κατὰ τοὺς ἄλλους τόπους πολίταις πρὸς
τὴν ἑρμηνείαν τοῦ θείου νόμου διὰ τὸ γεγράφθαι παρ'
4 αὐτοῖς ἐν διφθέραις Ἑβραϊκοῖς γράμμασιν· ἣν δὴ καὶ
ἐποιησάμεθα ἡμεῖς σπουδῇ. * * * λαβόντες καιρὸν πρὸς
τὸν βασιλέα περὶ τῶν μετοικισθέντων εἰς Αἴγυπτον
ἐκ τῆς Ἰουδαίας ὑπὸ τοῦ πατρὸς τοῦ βασιλέως πρώ-
τως κεκτημένου τήν τε πόλιν καὶ τὰ κατὰ τὴν Αἴ-
γυπτον παρειληφότος, ἄξιόν ἐστι καὶ ταῦτά σοι δη-
5 λῶσαι. πέπεισμαι γάρ σε μᾶλλον ἔχοντα πρόσκλισιν
πρὸς τὴν σεμνότητα καὶ τὴν τῶν ἀνθρώπων διάθεσιν
τῶν κατὰ τὴν σεμνὴν νομοθεσίαν διεξαγόντων περὶ
ὧν προαιρούμεθα δηλοῦν ἀσμένως ἀκούσεσθαι, προσ-
φάτως παραγεγενημένον ἐκ τῆς νήσου πρὸς ἡμᾶς καὶ
βουλόμενον συνακούειν ὅσα πρὸς ἐπισκευὴν ψυχῆς
6 ὑπάρχει. καὶ πρότερον δὲ διεπεμψάμην σοι περὶ ὧν
ἐνόμιζον ἀξιομνημονεύτων εἶναι τὴν ἀναγραφήν, ἣν
μετελάβομεν παρὰ τῶν κατὰ τὴν [λογιωτάτην] Αἴγυπτον
λογιωτάτων ἀρχιερέων περὶ τοῦ γένους τῶν Ἰουδαίων.
7 φιλομαθῶς γὰρ ἔχοντι [σοι περὶ] τῶν δυναμένων ὠφε-

2 τετιμημένον L (Cohn) ‖ 3 κατακεκτημένον LA: κατακτημένον V, κατεκτημένον PC, κατεκτημένον M ‖ 6 αὐτοῦ L (an αὐτῷ?) ‖ 6. 7 δὲ et σπουδὴν Kuiper (Mend.), sed ἣν ad πρεσβείαν spectat ‖ 7 lacunam statuit Diels, ἃ δὲ διελέχθημεν e. gr. suppleo (cf. lin. 11 καὶ ταῦτα et Ind. s. v. οὗτος) ‖ 10 τὰ om. L ‖ 12 πρόσκλισιν e corr. C: πρόσκλησιν ceteri ‖ 15 δηλοῦν ἀσμένως Schmidt: δηλοῦντες μὲν ὡς σὲ (ὥστε M Schard) codd. ‖ 17 ὑπακούειν M ‖ 18 διεπεμψάμεθα περὶ V ‖ 20 λογιωτάτην secl. Wil. ‖ 21 περὶ] παρὰ M ‖ 22 σοι secl. Kuiper, περὶ Diels, μοι coni. Schmidt

8 cf. ad p. 4, 14—19 ‖ 22 cf. Iesum Sirach, Prologum.

λῆσαι διάνοιαν δέον ἐστὶ μεταδιδόναι μάλιστα μὲν
πᾶσι τοῖς ὁμοίοις, πολλῷ δὲ μᾶλλον σοὶ γνησίαν ἔχοντι
τὴν αἵρεσιν, οὐ μόνον κατὰ τὸ συγγενὲς ἀδελφῷ καθε-
στῶτι, ἀλλὰ καὶ τὸν τρόπον τῇ πρὸς τὸ καλὸν ὁρμῇ
τὸν αὐτὸν ὄντα ἡμῖν. χρυσοῦ γὰρ χάρις ἢ κατασκευή 8
τις ἄλλη τῶν τετιμημένων παρὰ τοῖς κενοδόξοις ὠφέ-
λειαν οὐκ ἔχει τὴν αὐτήν, ὅσον ἡ παιδείας ἀγωγὴ καὶ
ἡ περὶ τούτων φροντίς. ἵνα δὲ μὴ περὶ τῶν προλε-
γομένων μηκύνοντες ἀδόλεσχόν τι ποιῶμεν, ἐπὶ τὸ
συνεχὲς τῆς διηγήσεως ἐπανήξομεν.

Κατασταθεὶς ἐπὶ τῆς τοῦ βασιλέως βιβλιοθήκης 9
Δημήτριος ὁ Φαληρεὺς ἐχρηματίσθη πολλὰ διάφορα
πρὸς τὸ συναγαγεῖν, εἰ δυνατόν, ἅπαντα τὰ κατὰ τὴν
οἰκουμένην βιβλία, καὶ ποιούμενος ἀγορασμοὺς καὶ
μεταγραφὰς ἐπὶ τέλος ἤγαγεν, ὅσον ἐφ' ἑαυτῷ, τὴν
τοῦ βασιλέως πρόθεσιν. παρόντων οὖν ἡμῶν ἐρωτη- 10
θείς, πόσαι τινὲς μυριάδες τυγχάνουσι βιβλίων, εἶπεν·
'ὑπὲρ τὰς εἴκοσι, βασιλεῦ· σπουδάσω δ' ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ
πρὸς τὸ πληρωθῆναι πεντήκοντα μυριάδας τὰ λοιπά.
προσήγγελται δέ μοι καὶ τὰ τῶν Ἰουδαίων νόμιμα
μεταγραφῆς ἄξια καὶ τῆς παρὰ σοὶ βιβλιοθήκης εἶναι.'

1 ἐστὶ om. M | διδόναι M | μάλιστα] μᾶλλον V || 2 γνησίως V || 4 τὸν τρόπον hic posuit Kuiper: post καθεστῶτι tradunt codd. || 7 ὅσην coni. Schmidt, sed cf. § 72 | παιδεία αὐτὴ καὶ V | διαγωγὴ P || 9 ποιοῦμεν M || 10 ἐπανήξωμεν A || 12 διάφορα om. Eus. codd. bg || 13 εἰ δυνατόν om. Eus. || 16 οὖν Eus.: γὰρ M, om ceteri || 17 βιβλίων τυγχάνουσιν bg | εἶπεν om. i || 18 σπουδάσω Eus.: πληρώσω codd. || 20 προσήγγελται Eus. (cf. Ios.): προσαγγέλλεται codd. | τὰ Eus.: om. codd. || 21 καὶ om. bg

11 — 4, 9 κατασταθεὶς — λάβῃ Eus. Praep. ev. VIII 2, 1—4. pergit p. 10, 11.

11 *'τί τὸ κωλῦον οὖν', εἶπεν, 'ἐστί σε τοῦτο ποιῆσαι; πάντα γὰρ ὑποτέτακταί σοι τὰ πρὸς τὴν χρείαν.' ὁ δὲ Δημήτριος εἶπεν· 'ἑρμηνείας προσδεῖται· χαρακτῆρσι γὰρ ἰδίοις κατὰ τὴν Ἰουδαίων χρῶνται, καθάπερ Αἰγύπτιοι τῇ τῶν γραμμάτων θέσει, καθὸ καὶ φωνὴν ἰδίαν ἔχουσιν· ὑπολαμβάνονται Συριακῇ χρῆσθαι, τὸ δ' οὐκ ἔστιν, ἀλλ' ἕτερος τρόπος.' μεταλαβὼν δὲ ἕκαστα ὁ βασιλεὺς εἶπε γραφῆναι πρὸς τὸν ἀρχιερέα τῶν Ἰουδαίων, ὅπως τὰ προειρημένα τελείωσιν λάβῃ.*

12 *Νομίσας δὲ ἐγὼ καιρὸν εἶναι περὶ ὧν πολλάκις ἠξιώκειν Σωσίβιόν τε τὸν Ταραντῖνον καὶ Ἀνδρέαν τοὺς ἀρχισωματοφύλακας περὶ τῆς ἀπολυτρώσεως τῶν μετηγμένων ἐκ τῆς Ἰουδαίας ὑπὸ τοῦ πατρὸς τοῦ βασιλέως — ἐκεῖνος γὰρ ἐπελθὼν τὰ κατὰ κοίλην Συρίαν καὶ Φοινίκην ἅπαντα συγχρώμενος εὐημερίᾳ μετὰ ἀνδρείας τοὺς μὲν μετῴκιζεν οὓς δὲ ᾐχμαλώτιζε, φόβῳ πάντα ὑποχείρια ποιούμενος. ἐν ὅσῳ καὶ πρὸς δέκα μυριάδας ἐκ τῆς τῶν Ἰουδαίων χώρας εἰς Αἴγυπτον*
13 *μετήγαγεν· ἀφ' ὧν ὡσεὶ τρεῖς μυριάδας καθοπλίσας*

1 *εἰπεῖν ἔστιν* i, *ἔστιν εἰπεῖν* bg | *εἶπεν αὐτὸς τοῦτο* V ‖ 2 *ἀποτέτακται* Eus. ‖ 3 *δεῖται* M ‖ 4 *Ἰουδαίαν* Schard Eus. (ex *Ἰουδαίων* corr. b), fort. recte, cf. § 83 | ⟨*καὶ*⟩ *καθάπερ* coni. Diels, *θέσιν* de scriptura Iudaeorum et Aegyptiorum sinistrorsum currente intellegens ‖ 4—6 *Αἰγύπτιοι. ὑπολαμβάνονται ⟨μὲν⟩ Συριακῇ χρῆσθαι τῇ τῶν γραμμάτων θέσει, τὸ δ' οὐκ ἔστιν, ἀλλ' ἕτερος τρόπος, καθὸ καὶ φωνὴν ἰδίαν ἔχουσιν* e. gr. coni. Mend., vix recte ‖ 5 *καθὼς* Paris. 950 ‖ 6 post *ὑπολαμβάνονται* add. *δὲ* Eus., *μὲν* Mend., *γε τῇ* vel *μὲν γὰρ τῇ* addiderim | *Συριακαῖς* b ‖ 9 *λάβοι* g, *λάβωσι* M ‖ 11 *ἠξίωσα συνεχῶς τοὺς περὶ τὸν* V ‖ 13 *ἐκ*] *ἀπὸ* L ‖ 16 *τοὺς* Schard ‖ 17 *ἅπαντα* M

14—19 (cf. § 22. 35) significat alteram expeditionem Ptolemaei Soteris a. 312 factum. de qua Hecataeus Abderita apud Ios. Contra Apionem I § 186 N. 194 et Diod. XIX 93, 7.

ἀνδρῶν ἐκλεκτῶν εἰς τὴν χώραν κατῴκισεν ἐν τοῖς φρουρίοις (ἤδη μὲν καὶ πρότερον ἱκανῶν εἰσεληλυθότων σὺν τῷ Πέρσῃ καὶ πρὸ τούτων ἑτέρων συμμαχιῶν ἐξαπεσταλμένων πρὸς τὸν τῶν Αἰθιόπων βασιλέα μάχεσθαι σὺν Ψαμμητίχῳ· ἀλλ' οὐ τοσοῦτοι τῷ πλήθει παρεγενήθησαν ὅσους Πτολεμαῖος ὁ τοῦ Λάγου μετήγαγε)· καθὼς δὲ προείπομεν, ἐπιλέξας τοὺς ἀρί- 14
στους ταῖς ἡλικίαις καὶ ῥώμῃ διαφέροντας καθώπλισε, τὸ δὲ λοιπὸν χύμα πρεσβυτέρων καὶ νεωτέρων ἔτι δὲ γυναικῶν εἴασεν εἰς τὴν οἰκετείαν, οὐχ οὕτως τῇ προαιρέσει κατὰ ψυχὴν ἔχων ὡς κατακρατούμενος ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν δι' ἃς ἐπεποίηντο χρείας ἐν τοῖς πολεμικοῖς ἀγῶσιν —· ἡμεῖς δὲ ἐπεί τινα παρεύρεσιν εἰς τὴν ἀπόλυσιν αὐτῶν ἀπελάβομεν, καθὼς προδεδήλωται, τοιούτοις ἐχρησάμεθα λόγοις πρὸς τὸν βασιλέα· 'μή- 15
ποτε ἄλογον ᾖ ἐλέγχεσθαι ὑπ' αὐτῶν τῶν πραγμάτων, ὦ βασιλεῦ· τῆς γὰρ νομοθεσίας κειμένης πᾶσι τοῖς Ἰουδαίοις, ἣν ἡμεῖς οὐ μόνον μεταγράψαι ἐπινοοῦμεν ἀλλὰ καὶ διερμηνεῦσαι, τίνα λόγον ἕξομεν πρὸς ἀποστολὴν ἐν οἰκετείαις ὑπαρχόντων ἐν τῇ σῇ βασιλείᾳ πληθῶν ἱκανῶν; ἀλλὰ τελείᾳ καὶ πλουσίᾳ ψυχῇ ἀπό-

1 ἐκλελεγμένων L | κατέλιπεν V ‖ 2 μὲν] μὲν οὖν P ‖ 3 σὺν om. L in fine versus | συμμάχων Wil. ‖ 4 Αἰγυπτίων L ‖ 5 Ψαμμιτίχῳ PAC, e corr. L | τῷ πλήθει om. L ‖ 9 alt. δὲ] δὲ καὶ A ‖ 10 οἰκετίαν MLPAC | τὴν προαίρεσιν conicio (cf. § 3) ‖ 13 ἐπί M[1]VP ‖ 14 ἐλάβομεν conicio, v. Ind. ‖ 20 οἰκετίαις MLPC ‖ 21 post ἱκανῶν fort. add. Ἰουδαίων (cf. Ios.) | ἀπόλυσον propter hiatum post ἀλλὰ vel post ταλαιπωρίαις transp. Mend., ψυχῇ ⟨χρώμενος⟩ coni. Cohn

1. 2 (cf. § 36) De Iudaeorum coloniis et castellorum custodia v. Ios. Ant. XII § 7—9. C. Apion. II 44 (43 Hecataeus laudatur). Susemihl, *Gesch. d. griech. Litt. in der Alexandrinerzeit* II 602. 603. ‖ 2. 3 (cf. § 35) fort. non intellexit Hecataei verba apud Ios. C. Apion. I § 194. ‖ 4. 5 cf. Diod. I 67.

λυσον τοὺς συνεχομένους ἐν ταλαιπωρίαις, κατευθύ-
νοντός σου τὴν βασιλείαν τοῦ τεθεικότος αὐτοῖς θεοῦ
16 τὸν νόμον, καθὼς περιείργασμαι· τὸν γὰρ πάντων
ἐπόπτην καὶ κτίστην θεὸν οὗτοι σέβονται, ὃν καὶ πάν-
τες, ἡμεῖς δέ, βασιλεῦ, προσονομάζοντες ἑτέρως Ζῆνα
καὶ Δία· οὕτω δ' οὐκ ἀνοικείως οἱ πρῶτοι διεσήμαναν,
δι' ὃν ζωοποιοῦνται τὰ πάντα καὶ γίνεται, τοῦτον
ἁπάντων ἡγεῖσθαί τε καὶ κυριεύειν. ὑπερηρκὼς δὲ
σύμπαντας ἀνθρώπους τῇ λαμπρότητι τῆς ψυχῆς ἀπό-
17 λυσιν ποίησαι τῶν ἐνεχομένων ταῖς οἰκετείαις.' οὐδὲ
πολὺν χρόνον ἐπισχών, καὶ ἡμῶν κατὰ ψυχὴν πρὸς
τὸν θεὸν εὐχομένων τὴν διάνοιαν αὐτοῦ κατασκευάσαι
πρὸς τὸ τοὺς ἅπαντας ἀπολυθῆναι — κτίσμα γὰρ ὂν
θεοῦ τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων καὶ μεταλλοιοῦται καὶ
τρέπεται πάλιν ὑπ' αὐτοῦ. διὸ πολλαχῶς καὶ ποικίλως
ἐπεκαλούμην τὸν κυριεύοντα κατὰ καρδίαν, ἵνα συν-
18 αναγκασθῇ καθὼς ἠξίουν ἐπιτελέσαι· μεγάλην γὰρ
εἶχον ἐλπίδα περὶ σωτηρίας ἀνθρώπων προτιθέμενος
λόγον, ὅτι τὴν ἐπιτέλειαν ὁ θεὸς ποιήσει τῶν ἀξιου-
μένων· ὃ γὰρ πρὸς δικαιοσύνην καὶ καλῶν ἔργων

2 σου] σοι L(M[1]?), σε M[2] | τὴν βασιλείαν om. M ‖ 3 νόμον. καθὼς γὰρ περιείργασμαι, τὸν transp. Kuiper, sed v. Ios. ‖ 5 δὲ secl. Kuiper | ὦ βασιλεῦ L, μάλιστα v | ἑτέρως] ἐτύμως Ios. (probat Mend.), sed id fort. ex lin. 6 sumpsit | Ζῆνα καὶ Δία. οὕτω Schmidt (Ζῆνα etiam Ios.): ζῆν· ἃ (ζῆν//α, 1 litt. erasa M) καὶ διὰ τοῦτο codd. ‖ 6 δ' om. L ‖ 10 οἰκετίαις MLPAC | οὐδὲ] ὁ δὲ conicio (cf. p. 7, 3) ‖ 15 πολλαῖς καὶ ποικίλαις M ‖ 17 γὰρ om. L ‖ 18 ⟨τῶν⟩ ἀνθρώπων Mend., sed v. § 292 ‖ 20 ἐλεημοσύνην V

5—7 cf. Orphica fr. 164 Ab., Diod. I 12, 2, Cornuti cap. 2 et quae collegit Mendelssohn p. 23. Aristobulus apud Eus. Praep. XIII 12, 7: καθὼς δὲ δεῖ σεσημάγκαμεν περιαιροῦντες τὸν διὰ τῶν ποιημάτων Δία καὶ Ζῆνα· τὸ γὰρ τῆς διανοίας αὐτῶν ἐπὶ θεὸν ἀναπέμπεται.

ἐπιμέλειαν ἐν ὁσιότητι νομίζουσιν ἄνθρωποι ποιεῖν,
κατευθύνει τὰς πράξεις καὶ τὰς ἐπιβολὰς ὁ κυριεύων
ἁπάντων θεός —, ὁ δὲ διανακύψας καὶ προσβλέψας
ἱλαρῷ τῷ προσώπῳ· ʻπόσας ὑπολαμβάνεις μυριάδας 19
ἔσεσθαι;ʼ ἔφη. παρεστὼς δὲ Ἀνδρέας ἀπεφήνατο·
ʻβραχεῖ πλεῖον μυριάδων δέκα.ʼ ὃ δέ· ʻμικρόν γεʼ,
εἶπεν, ʻʻἈριστέας ἡμᾶς ἀξιοῖ πρᾶγμα.ʼ Σωσίβιος δὲ
καὶ τῶν παρόντων τινὲς τοῦτʼ εἶπον· ʻκαὶ γὰρ ἄξιόν
ἐστι τῆς σῆς μεγαλοψυχίας, ὅπως χαριστήριον ἀναθῇ
τῷ μεγίστῳ θεῷ τὴν τούτων ἀπόλυσιν· μεγίστως γὰρ
τετιμημένος ὑπὸ τοῦ κρατοῦντος τὰ πάντα καὶ δεδοξα-
σμένος ὑπὲρ τοὺς προγόνους, εἰ καὶ μέγιστα ποιήσεις
χαριστήρια, καθῆκόν ἐστί σοι.ʼ διαχυθεὶς δὲ εὖ μάλα 20
τοῖς ὀψωνίοις εἶπε προσθεῖναι καὶ σώματος ἑκάστου
κομίζεσθαι δραχμὰς εἴκοσι καὶ περὶ τούτων ἐκθεῖναι
πρόσταγμα, τὰς δὲ ἀπογραφὰς ποιεῖσθαι παρʼ αὐτά,
μεγαλείως χρησάμενος τῇ προθυμίᾳ, τοῦ θεοῦ τὴν
πᾶσαν ἐπιτελέσαντος ἡμῶν προαίρεσιν καὶ συναναγκά-
σαντος αὐτὸν ἀπολυτρῶσαι μὴ μόνον τοὺς συνεληλυ-
θότας τῷ στρατοπέδῳ τοῦ πατρὸς ἀλλὰ καὶ εἴ τινες
προῆσαν ἢ μετὰ ταῦτα παρεισήχθησαν εἰς τὴν βασι-
λείαν * * * ὑπὲρ τὰ τετρακόσια τάλαντα τὴν δόσιν

1 ἐπιτέλειαν conicio, cf. § 272 ‖ 2 ἐπιβουλὰς L ‖ 3 ἀνακύψας V (coni. Schmidt) ‖ 4. 5 ἔσεσθαι μυριάδας prius M (quibus obstat etiam Ios.) ‖ 6 βραχὺ A | ἕνδεκα Ios. ‖ 7 ἀξιῶ V ‖ 8 τοῦτʼ] τότʼ („tum“) vertit Garbitz ‖ 9 ἀναθῇς conicio, nam μεγαλοψυχία vix subiectum est ‖ 15 ἑκατὸν εἴκοσι Ios. ‖ 21 παρήχθησαν M ‖ 22 καίπερ supplet Mend., ὑπὲρ ⟨γοῦν⟩ coni. Schmidt, maiorem lacunam statuo, in qua aulici dicebant, si ceteri quoque praeter Ptolemaei captivos liberarentur, summam 330 fere talentorum (quae duplicatur p. 10, 5), quae numero 100000 hominum responderet, non sufficere, immo plus 400 talentis opus esse (cf. adnot. ad versionem meam) | τριακόσια L

21 ἀπέφαινον εἶναι. καὶ τοῦ προστάγματος δὲ τὸ ἀντί-
γραφον οὐκ ἄχρηστον οἴομαι κατακεχωρίσθαι· πολλῷ
γὰρ ἡ μεγαλομέρεια φανερωτέρα καὶ εὔδηλος ἔσται
τοῦ βασιλέως, τοῦ θεοῦ κατισχύοντος αὐτὸν εἰς τὸ
σωτηρίαν γενέσθαι πλήθεσιν ἱκανοῖς· ἦν δὲ τοιοῦτο·

22 Τοῦ βασιλέως προστάξαντος, ὅσοι τῶν συνεστρα-
τευμένων τῷ πατρὶ ἡμῶν εἰς τοὺς κατὰ Συρίαν καὶ
Φοινίκην τόπους ἐπελθόντες τὴν τῶν Ἰουδαίων χώραν
ἐγκρατεῖς ἐγένοντο σωμάτων Ἰουδαϊκῶν καὶ ταῦτα δια-
κεκομίκασιν εἴς τε τὴν πόλιν καὶ τὴν χώραν ἢ καὶ πεπρά-
κασιν ἑτέροις, ὁμοίως δὲ καὶ εἴ τινες προῆσαν ἢ καὶ μετὰ
ταῦτά εἰσιν εἰσηγμένοι τῶν τοιούτων, ἀπολύειν παρα-
χρῆμα τοὺς ἔχοντας, κομιζομένους αὐτίκα ἑκάστου σώ-
ματος δραχμὰς εἴκοσι, τοὺς μὲν στρατιώτας τῇ τῶν
ὀψωνίων δόσει, τοὺς δὲ λοιποὺς ἀπὸ τῆς βασιλικῆς
23 τραπέζης. νομίζομεν γὰρ καὶ παρὰ τὴν τοῦ πατρὸς
ἡμῶν βούλησιν καὶ παρὰ τὸ καλῶς ἔχον ἠχμαλωτεῦ-
σθαι τούτους, διὰ δὲ τὴν στρατιωτικὴν προπέτειαν τήν
τε χώραν αὐτῶν κατεφθάρθαι καὶ τὴν τῶν Ἰουδαίων
μεταγωγὴν εἰς τὴν Αἴγυπτον γεγονέναι. ἱκανὴ γὰρ
ἦν ἡ παρὰ τὸ πεδίον γεγονυῖα ἐκ τῶν στρατιωτῶν

1 *ἀποφαίνον* M ‖ 2 *κατακεχωρίσθαι* VP: *κατακεχώρισται* ceteri (probat Mend.) ‖ 3 *μεγαλομέρεια* Schmidt: *μεγαλομοιρία* codd. ‖ 5 *τοιοῦτον* M ‖ 6 verba *τοῦ βασιλέως προστάξαντος* ad decretum rettuli (cf. § 29) | *προτάξαντος* M | *στρατευομένων* V ‖ 8 *τῇ* et *χώρα* M ‖ 9. 10 *ἐγκρατεῖς — χώραν* om. L ‖ 10 *τε* om. V ‖ 13 *κομιζομένου* L ‖ 14 *τοὺς ἔχοντας* ante *δραχμὰς* add. M | *δραγμὰς* L | *ἑκατὸν εἴκοσι* Ios. | an ⟨*ἅμα*⟩ vel ⟨*ἐν*⟩ *τῇ*? cf. Ios. | post *τοὺς* add. *ἔχοντας* L ‖ 19 *τῶν* om. L ‖ 21 *παρὰ πόδα* (*πόδας* Wil.) Schmidt (sed opponitur praeda in terra facta et vis hominibus illata), *παρὰ πόλεμον* Naber apud Kuiperum, qui ipse ex Iosephi ineptiis frustra verum elicere studet. *in campo* i. e. *pugnae loco* intellegit Mend.

ὠφέλεια· διὸ παντελῶς ἀνεπιεικής ἐστι καὶ ἡ τῶν ἀν-
θρώπων καταδυναστεία. πᾶσιν οὖν ἀνθρώποις τὸ δί- 24
καιον ἀπονέμειν ὁμολογούμενοι, πολλῷ δὲ μᾶλλον τοῖς
ἀλόγως καταδυναστευομένοις, καὶ κατὰ πᾶν ἐκζητοῦντες
τὸ καλῶς ἔχον πρός τε τὸ δίκαιον καὶ τὴν κατὰ πάν-
των εὐσέβειαν προστετάχαμεν ὅσα τῶν Ἰουδαϊκῶν ἐστι
σωμάτων ἐν οἰκετείαις παντὶ καὶ καθ' ὁντινοῦν τρόπον
ἐν τῇ βασιλείᾳ, κομιζομένους τοὺς ἔχοντας τὸ προκεί-
μενον κεφάλαιον ἀπολύειν καὶ μηδένα κακοσχόλως περὶ
τούτων μηδὲν οἰκονομεῖν, τὰς δ' ἀπογραφὰς ἐν ἡμέραις
τρισίν, ἀφ' ἧς ἡμέρας ἔκκειται τὸ πρόσταγμα, ποιεῖ-
σθαι πρὸς τοὺς καθεσταμένους περὶ τούτων, κατα-
δεικνύντας εὐθὺ καὶ τὰ σώματα. διειλήφαμεν γὰρ 25
καὶ ἡμῖν συμφέρειν καὶ τοῖς πράγμασι τοῦτ' ἐπιτελε-
σθῆναι. τὸν δὲ βουλόμενον προσαγγέλλειν περὶ τῶν
ἀπειθησάντων, ἐφ' ᾧ τοῦ φανέντος ἐνόχου τὴν κυρείαν
ἕξειν, τὰ δὲ ὑπάρχοντα τῶν τοιούτων εἰς τὸ βασιλικὸν
ἀναληφθήσεται.'

Εἰσδοθέντος δὲ τοῦ προστάγματος, ὅπως ἐπαναγνω- 26
σθῇ τῷ βασιλεῖ, τὰ ἄλλα πάντ' ἔχοντος πλὴν τοῦ 'καὶ
εἴ τινες προῆσαν ἢ καὶ μετὰ ταῦτά εἰσιν εἰσηγμένοι
τῶν τοιούτων', αὐτὸς τοῦτο ὁ βασιλεὺς προσέθηκε

3 ὁμολογούμενοι v: ὁμολογουμένοις M (quod prius ante ἀπονέμειν pos.) et prius L, ut vid.; ὁμολογουμένως ceteri ‖ 5. 6 πάντα L[1] ‖ 6. 7 ἐστιν τῶν σωμάτων VP ‖ 7 οἰκέταις L, οἰκετίαις ceteri | πάντα V, πάντῃ coni. Wil. | καὶ v: μὴ codd. | ὁντιναοῦν MLA ‖ 9 κεφάλαιον om. M ‖ 12 καθεσταμένους Schmidt: κατεσταμένους MLAC, κατεσταλμένους VP ‖ 14 prius καὶ om. M ‖ 16 ἐφ' ᾧ Mend.: ἔφη codd. (ἔφην P) | κυρίαν M ‖ 18 ἀναλημφθήσεται v (et prius M), ἀναλυμφθήσεται P ‖ 19 δὲ M Schard: om. ceteri ‖ 20 καὶ τὰ μὲν ἄλλα Ios. ‖ ⟨ὁμοίως δὲ⟩ καὶ Schmidt (probat Mend.) ‖ 20. 21 καὶ εἰ MLVC: εἰ καὶ PA ‖ 21 εἰσιν εἰσηγμένοι M Schard: εἰσηγμένοι εἰσὶ ceteri (sed cf. § 22) ‖ 22 αὐτὸς Ios.: αὐτὸ codd.

μεγαλομερείᾳ καὶ μεγαλοψυχίᾳ χρησάμενος, ἐκέλευσέ τε τὴν τῶν διαφόρων δόσιν ἀθρόαν οὖσαν ἀπομερίσαι τοῖς ὑπηρέταις τῶν ταγμάτων καὶ βασιλικοῖς τραπεζί-
27 *ταις. οὕτω δοχθὲν ἐκεκύρωτο ἐν ἡμέραις ἑπτά. πλεῖον δὲ ταλάντων ἑξακοσίων ἑξήκοντα ἡ δόσις ἐγεγόνει· πολλὰ γὰρ καὶ τῶν ἐπιμαστιδίων τέκνων σὺν ταῖς μητράσιν ἠλευθεροῦντο. προσανενεχθέντος δέ, εἰ καὶ περὶ τούτων εἰκοσαδραχμία δοθήσεται, καὶ τοῦτ' ἐκέλευσεν ὁ βασιλεὺς ποιεῖν, ὁλοσχερῶς περὶ τοῦ δόξαντος ἅπαντ' ἐπιτελῶν.*

28 *Ὡς δὲ κατεπράχθη ταῦτα, τὸν Δημήτριον ἐκέλευσεν εἰσδοῦναι περὶ τῆς τῶν Ἰουδαϊκῶν βιβλίων ἀντιγραφῆς — πάντα γὰρ διὰ προσταγμάτων καὶ μεγάλης ἀσφαλείας τοῖς βασιλεῦσι τούτοις διῳκεῖτο, καὶ οὐδὲν ἀπερριμμένως οὐδ' εἰκῇ· διόπερ καὶ τὰ τῆς εἰσδόσεως καὶ τὰ τῶν ἐπιστολῶν ἀντίγραφα κατακεχώρικα καὶ τὸ τῶν ἀπεσταλμένων πλῆθος καὶ τὴν ἑκάστου κατασκευὴν διὰ τὸ μεγαλομερείᾳ καὶ τέχνῃ διαφέρειν ἕκαστον αὐτῶν —· τῆς δὲ εἰσδόσεώς ἐστιν ἀντίγραφον τόδε·*

1 *μεγαλομοιρία* codd. ‖ 2 *τὴν* A (Ios.): om. ceteri ‖ 3 *πραγμάτων* Schard | *καὶ*] *καὶ τοῖς* Ios. ‖ 4 *πλείων* ML (sed M hab. accentum in ras.) ‖ 5 *ἑξακοσίων*] *τετρακοσίων* Ios. (probat Mend. p. 32, sed v. ad p. 7, 22) ‖ 7 *ἐλευθεροῦντο* L(M¹)VPC | *δὲ* M Schard: om. ceteri ‖ 8 *ἑκατὸν εἴκοσι δραχμαὶ* Ios. ‖ 11 *τῷ Δημητρίῳ* L ‖ 12 *ἐκδοῦναι* Eus. cod. i et Ios. plerique codd. | *ἀναγραφῆς* Eus. et Ios. ‖ 13 *καὶ* ⟨*μετὰ*⟩ conicio, cf. Ind. | *ἀκριβείας* Eus. (*ἐπιμελείας* Ios.), sed v. § 45 ‖ 14 *διωκεῖτο* M (accentum posuit M², olim erat in ω) Schard i (cf. Ios.): *διώκητο* ceteri, *διοικεῖται* g (*διωκεῖται* b) | *καὶ* AP Eus.: om. ceteri ‖ 15 *τὰ*] *τὸ* Eus. | *ἐκδόσεως* Li ‖ 18 *μεγαλομοιρία* codd. ‖ 19 *ἐκδόσεως* i | *ἀντίγραφον ἐστὶν οὕτως* L

11 — 16, 10 Eus. l. c. VIII 2, 5 — 5, 5: *καὶ μεθ' ἕτερα ἐπιλέγει: ὡς δὲ κατεπράχθη — ἔρρωσο.* pergit § 310.

Βασιλεῖ μεγάλῳ παρὰ Δημητρίου. 29
*Προστάξαντός σου, βασιλεῦ, περὶ τῶν ἀπολιπόντων
εἰς τὴν συμπλήρωσιν τῆς βιβλιοθήκης βιβλίων, ὅπως
ἐπισυναχθῇ καὶ τὰ διαπεπτωκότα τύχῃ τῆς προσηκού-
σης ἐπισκευῆς, πεποιημένος οὐ παρέργως τὴν ἐν τού-
τοις ἐπιμέλειαν προσαναφέρω σοι. τὰ δὲ τοῦ νόμου* 30
*τῶν Ἰουδαίων βιβλία σὺν ἑτέροις ὀλίγοις τισὶν ἀπο-
λείπει· τυγχάνει γὰρ Ἑβραϊκοῖς γράμμασι καὶ φωνῇ
λεγόμενα, ἀμελέστερον δὲ καὶ οὐχ ὡς ὑπάρχει σεσή-
μανται, καθὼς ὑπὸ τῶν εἰδότων προσαναφέρεται· προ-
νοίας γὰρ βασιλικῆς οὐ τέτευχε. δέον δ' ἐστὶ καὶ* 31
*ταῦθ' ὑπάρχειν παρὰ σοὶ διηκριβωμένα διὰ τὸ καὶ
φιλοσοφωτέραν εἶναι καὶ ἀκέραιον τὴν νομοθεσίαν
ταύτην ὡς ἂν οὖσαν θείαν. διὸ πόρρω γεγόνασιν οἵ τε
συγγραφεῖς καὶ ποιηταὶ καὶ τὸ τῶν ἱστορικῶν πλῆθος
τῆς ἐπιμνήσεως τῶν προειρημένων βιβλίων καὶ τῶν
κατ' αὐτὰ πεπολιτευμένων [καὶ πολιτευομένων] ἀν-
δρῶν, διὰ τὸ ἁγνήν τινα καὶ σεμνὴν εἶναι τὴν ἐν
αὐτοῖς θεωρίαν, ὥς φησιν Ἑκαταῖος ὁ Ἀβδηρίτης. ἐὰν* 32
*οὖν φαίνηται, βασιλεῦ, γραφήσεται πρὸς τὸν ἀρχιερέα
τὸν ἐν Ἱεροσολύμοις ἀποστεῖλαι τοὺς μάλιστα καλῶς
βεβιωκότας καὶ πρεσβυτέρους ὄντας ἄνδρας, ἐμπείρους*

2 *προστετατόχος* bg | *ἀπολιπόντων* codd.: *ἀπολειφθέντων* Eus., *ἀπολειπόντων* (*ἔτι λειπόντων* Ios.) Mend., sed v. Ind. || 3 *εἰς συμπλήρωσιν τῆς διὰ βιβλιοθήκης βιβλίων* bg || 11 *τετύχηκε(ν)* Eus. | *ἔτι* bi || 12 *ταῦτ'* L, prius M, VPC || 15 *ἱστοριῶν* b || 17 *αὐτὰ* v: *αὐτὰς* codd. ibg. vix licet scribere *βίβλων*, v. Ind. | *καὶ πολιτευομένων* om. Eus. Ios. || 19 *τούτοις* Schard || 19 — 12, 5 *ὥς — παντός* om. b || 19 *φησιν* om. i || 20 *οὖν* om. g | *φαίνηται* Eus.: *φανῇται* codd. (*φανεῖται* M²) || 20. 21 *τὸν ἐν Ἱεροσολύμοις ἀρχιερέα* g || 22 *ὄντας* om. Eus., post *ἄνδρας* transp. Diels

15. 16 cf. Philonis Vitam Mosis I 1.

τῶν κατὰ τὸν νόμον τὸν ἑαυτῶν, ἀφ' ἑκάστης φυλῆς ἕξ, ὅπως τὸ σύμφωνον ἐκ τῶν πλειόνων ἐξετάσαντες καὶ λαβόντες τὸ κατὰ τὴν ἑρμηνείαν ἀκριβὲς ἀξίως καὶ τῶν πραγμάτων καὶ τῆς σῆς προαιρέσεως θῶμεν εὐσήμως. εὐτύχει διὰ παντός.'

33 Τῆς δὲ εἰσδόσεως ταύτης γενομένης ἐκέλευσεν ὁ
βασιλεὺς γραφῆναι πρὸς τὸν Ἐλεάζαρον περὶ τούτων,
σημάναντα καὶ τὴν γενομένην ἀπολύτρωσιν τῶν αἰχ-
μαλώτων. ἔδωκε δὲ καὶ εἰς κατασκευὴν κρατήρων τε
καὶ φιαλῶν καὶ τραπέζης καὶ σπονδείων χρυσίου μὲν
ὁλκῆς τάλαντα πεντήκοντα καὶ ἀργυρίου τάλαντα ἑβ-
δομήκοντα καὶ λίθων ἱκανόν τι πλῆθος — ἐκέλευσε
δὲ τοὺς ῥισκοφύλακας τοῖς τεχνίταις ὧν ἂν προαι-
ρῶνται τὴν ἐκλογὴν διδόναι — καὶ νομίσματος εἰς
34 θυσίας καὶ τὰ ἄλλα πρὸς τάλαντα ἑκατόν. δηλώσομεν
δέ σοι περὶ τῆς κατασκευῆς, ὡς ἂν τὰ τῶν ἐπιστολῶν
ἀντίγραφα διέλθωμεν. ἦν δὲ ἡ τοῦ βασιλέως ἐπιστολὴ
τὸν τύπον ἔχουσα τοῦτον·

35 'Βασιλεὺς Πτολεμαῖος Ἐλεαζάρῳ ἀρχιερεῖ χαίρειν καὶ ἐρρῶσθαι.

Ἐπεὶ συμβαίνει πλείονας τῶν Ἰουδαίων εἰς τὴν ἡμετέραν χώραν κατῳκίσθαι γενηθέντας ἀνασπάστους

1 alterum τὸν om. g | ἀφ' M^2A Eus. Ios.: ἐφ' ceteri || 6 εἰσόδου M, ἐκδόσεως i || 8 σημάναντας Eus. (δηλοῦντας Ios.) | γεναμένην V || 9 τε om. M || 10 σπονδείων ML Eus.: σπονδίων ceteri et pars codd. Ios. || 11. 12 καὶ ἀργυρίου τάλαντα ἑβδομήκοντα om. Ios. || 12 ἱκανόν] καλόν i || 13 χρηματοφύλακας Eus. | τοῖς om. i | ἂν om. L || 13. 14 προαιροῦνται b || 14 νομίσματα L || 15 τὰ ἄλλα i, τἄλλα bg (cf. § 40, τὰς λοιπὰς χρείας Ios.): ἄλλα codd. || 19 ἀρχιερεῖ Ἐλεαζάρω bg || 21 ἐπεὶ συμβαίνει text. M, L^1A Eus.: ἐπισυμβαίνει ceteri (in mg. M) || 22 κατωκεῖσθαι bgi (κατῳκίσθαι Schmidt, κατῳκισμένων Ios.): κατοικεῖσθαι codd. | γεννηθέντας L | ἀνασπάστους LVP(M^1)i (cf. Ios. C. Apion. I 194): ἀναρπάστους ACbg, ἀναστάτους M^2

*ἐκ τῶν Ἱεροσολύμων ὑπὸ Περσῶν καθ' ὃν ἐπεκράτουν
χρόνον, ἔτι δὲ καὶ συνεληλυθέναι τῷ πατρὶ ἡμῶν εἰς
τὴν Αἴγυπτον αἰχμαλώτους — ἀφ' ὧν πλείονας εἰς* 36
*τὸ στρατιωτικὸν σύνταγμα κατεχώρισεν ἐπὶ μείζοσι
μισθοφορίαις, ὁμοίως δὲ καὶ τοὺς προόντας κρίνας
πιστοὺς φρούρια κτίσας ἀπέδωκεν αὐτοῖς, ὅπως τὸ τῶν
Αἰγυπτίων ἔθνος φόβον μὴ ἔχῃ διὰ τούτων· καὶ ἡμεῖς
δὲ παραλαβόντες τὴν βασιλείαν φιλανθρωπότερον ἀπαντῶμεν τοῖς πᾶσι, πολὺ δὲ μᾶλλον τοῖς σοῖς πολίταις —,
ὑπὲρ δέκα μυριάδας αἰχμαλώτων ἠλευθερώκαμεν ἀπο-* 37
*δόντες τοῖς κρατοῦσι τὴν κατ' ἀξίαν ἀργυρικὴν τιμήν,
διορθούμενοι καὶ εἴ τι κακῶς ἐπράχθη διὰ τὰς τῶν
ὄχλων ὁρμάς, διειληφότες εὐσεβῶς τοῦτο πρᾶξαι καὶ
τῷ μεγίστῳ θεῷ χαριστικὸν ἀνατιθέντες, ὃς ἡμῖν τὴν
βασιλείαν ἐν εἰρήνῃ καὶ δόξῃ τῇ κρατίστῃ παρ' ὅλην
τὴν οἰκουμένην διατετήρηκεν· εἴς τε τὸ στράτευμα
τοὺς ἀκμαιοτάτους ταῖς ἡλικίαις τετάχαμεν, τοὺς δὲ
δυναμένους καὶ περὶ ἡμᾶς εἶναι, τῆς περὶ τὴν αὐλὴν
πίστεως ἀξίους, ἐπὶ χρειῶν καθεστάκαμεν. βουλομένων* 38
*δ' ἡμῶν καὶ τούτοις χαρίζεσθαι καὶ πᾶσι τοῖς κατὰ
τὴν οἰκουμένην Ἰουδαίοις καὶ τοῖς μετέπειτα, προῃρήμεθα τὸν νόμον ὑμῶν μεθερμηνευθῆναι γράμμασιν
Ἑλληνικοῖς ἐκ τῶν παρ' ὑμῖν λεγομένων Ἑβραϊκῶν*

2 *συνεισεληλυθέναι* Pi ‖ 3 post *ὧν* add. *καὶ* Eus. ‖ 5 *παρόντας* VPAC ‖ 7 *μὴ* om. Eus. Ios., fort. recte; *per Iudaeos Aegyptios coercere volebat* | *ἔχει* VP ‖ 10 *ὧν* ante *ὑπὲρ* add. Schard ‖ 13 *πράσσειν* Eus. ‖ 14 *χαριστήριον* bene Schmidt (cf. § 19) ‖ 15 *τῇ* Eus.: om. codd. ‖ 17 *τῇ ἡλικίᾳ* M (sed corr. in mg.) Schard ‖ 18 *καὶ* om. VP | *τῆς*] *καὶ τῆς* bi (cf. Ios.), *καὶ τοὺς* g ‖ 19 *ἐπὶ χρειῶν* Schmidt et Anon. Oxon.: *ἐπὶ χειρῶν* codd. (*ἐπιχειρῶν* LM), *ἐπικρίνων* Eus. | *καθεστάκαμεν* Schmidt: *κατεστάκαμεν* codd., *κατέστησα* Eus. ‖ 20 *τούτοις*] *σοι* Eus. ‖ 22 *ἡμῶν* M ‖ 23 *ὑμῖν* g (*ἡμῖν* b): *ὑμῶν* codd. i ‖ 23. 14, 1 *ἑβρ. λεγ. γραμμ.* transp. Eus.

γραμμάτων, ἵν' ὑπάρχῃ καὶ ταῦτα παρ' ἡμῖν ἐν βιβλιο-
39 θήκῃ σὺν τοῖς ἄλλοις βασιλικοῖς βιβλίοις. καλῶς οὖν
ποιήσεις καὶ τῆς ἡμετέρας σπουδῆς ἀξίως ἐπιλεξάμενος
ἄνδρας καλῶς βεβιωκότας πρεσβυτέρους, ἐμπειρίαν
ἔχοντας τοῦ νόμου καὶ δυνατοὺς ἑρμηνεῦσαι, ἀφ' ἑκά-
στης φυλῆς ἕξ, ὅπως ἐκ τῶν πλειόνων τὸ σύμφωνον
εὑρεθῇ διὰ τὸ περὶ μειζόνων εἶναι τὴν σκέψιν. οἰό-
μεθα γὰρ ἐπιτελεσθέντος τούτου μεγάλην ἀποίσεσθαι
40 δόξαν. ἀπεστάλκαμεν δὲ περὶ τούτων Ἀνδρέαν τῶν
ἀρχισωματοφυλάκων καὶ Ἀριστέαν, τιμωμένους παρ'
ἡμῖν, διαλεξομένους σοι καὶ κομίζοντας ἀπαρχὰς εἰς
τὸ ἱερὸν ἀναθημάτων καὶ εἰς θυσίας καὶ τὰ ἄλλα
ἀργυρίου τάλαντα ἑκατόν. γράφων δὲ καὶ σὺ πρὸς
ἡμᾶς περὶ ὧν ἂν βούλῃ κεχαρισμένος ἔσῃ καὶ φιλίας
ἄξιόν τι πράξεις, ὡς ἐπιτελεσθησομένων τὴν ταχίστην
41 περὶ ὧν ἂν αἱρῇ. ἔρρωσο.' πρὸς ταύτην τὴν ἐπιστολὴν
ἀντέγραψεν ἐνδεχομένως ὁ Ἐλεάζαρος ταῦτα·

'Ἐλεάζαρος ἀρχιερεὺς βασιλεῖ Πτολεμαίῳ φίλῳ
γνησίῳ χαίρειν.

Εἰ αὐτός τε ἔρρωσαι καὶ ἡ βασίλισσα Ἀρσινόη, ἡ ἀδελφή, καὶ τὰ τέκνα, καλῶς ἂν ἔχοι καὶ ὡς βουλό-

1 καὶ ταῦτα] τὰ αὐτὰ καὶ b ‖ 3 ἐπιλέξας Eus., cui obstat etiam Ios. ‖ 5 δυναμένους L ‖ 9 τούτων Eus.: τούτου codd. | 9. 10 τῶν ἀρχισωματοφυλάκων VPACi: τῶν σωματοφυλάκων bg, τὸν ἀρχισωματοφύλακα LM (Ios.) ‖ 10 Ἀρισταῖον Ios. bg ‖ 13 ἀργυρὰ g, b -ίους an -ίου habeat incertum | γράφε L Eus. (sed v. Ios.) | δὲ om. bg ‖ 14 ἂν βούλῃ v (cf. Ios.): ἂν βουλ' b, ἂν βούλει g, ἐὰν βούλῃ (βούλει L) codd. i | κεχαρισμένος Eus.: καὶ χαρισάμενος (χαριζόμενος A) codd., tum γὰρ add. Eus., sed v. Ios. ‖ 16 ταῦτα (om. τὴν ἐπιστολὴν) bg ‖ 17 ἐκδεχομένως Diels, v. Ind. s. ἐνδ. | ταῦτα codd.: τάδε i, οὕτως bg ‖ 18 ἀρχιερεὺς Ἐλεάζαρος Ios. ‖ 20 εἰ Eus. (cf. Ios.): om. codd. | ἔρρωσαι Eus.: ἔρρωσο codd., sed ο in ras. M[2] ‖ 20. 21 ἡ ἀδελφή om. bg Ios.

μεθα· καὶ αὐτοὶ δὲ ὑγιαίνομεν. λαβόντες τὴν παρὰ 42
σοῦ ἐπιστολὴν μεγάλως ἐχάρημεν διὰ τὴν προαίρεσίν
σου καὶ τὴν καλὴν βουλὴν καὶ συναγαγόντες τὸ πᾶν
πλῆθος παρανέγνωμεν αὐτοῖς, ἵνα εἰδῶσιν ἣν ἔχεις
πρὸς τὸν θεὸν ἡμῶν εὐσέβειαν. ἐπεδείξαμεν δὲ καὶ
τὰς φιάλας ἃς ἀπέστειλας, χρυσᾶς εἴκοσι καὶ ἀργυρᾶς
τριάκοντα, κρατῆρας πέντε καὶ τράπεζαν εἰς ἀνάθεσιν
καὶ εἰς προσαγωγὴν θυσιῶν καὶ εἰς ἐπισκευὰς ὧν ἂν
δέηται τὸ ἱερὸν ἀργυρίου τάλαντα ἑκατόν. ἅπερ ἐκό- 43
μιζον Ἀνδρέας τῶν τετιμημένων παρὰ σοὶ καὶ Ἀρι-
στέας, ἄνδρες καλοὶ καὶ ἀγαθοὶ καὶ παιδείᾳ διαφέροντες
καὶ τῆς σῆς ἀγωγῆς καὶ δικαιοσύνης ἄξιοι κατὰ πάντα·
οἳ καὶ μετέδωκαν ἡμῖν τὰ παρὰ σοῦ, πρὸς ἃ καὶ παρ'
ἡμῶν ἀκηκόασιν ἁρμόζοντα τοῖς σοῖς γράμμασι. πάντα 44
γὰρ ὅσα σοι συμφέρει, καὶ εἰ παρὰ φύσιν ἐστίν, ὑπα-
κουσόμεθα — τοῦτο γὰρ φιλίας καὶ ἀγαπήσεως ση-
μεῖόν ἐστι —· μεγάλα γὰρ καὶ σὺ καὶ ἀνεπίληστα τοὺς
πολίτας ἡμῶν κατὰ πολλοὺς τρόπους εὐηργέτηκας. εὐ- 45
θέως οὖν προσηγάγομεν ὑπὲρ σοῦ θυσίας καὶ τῆς
ἀδελφῆς καὶ τῶν τέκνων καὶ τῶν φίλων· καὶ ηὔξατο
πᾶν τὸ πλῆθος, ἵνα σοι γένηται καθὼς προαιρῇ διὰ

3 *καλλίστην* bg | *πᾶν τὸ* transp. C ‖ 4 *ἀνέγνωμεν* MV (Ios.), *παρέγνωμεν* P | *αὐτοῖς*] *αὐτὴν αὐτοῖς* bg (*αὐτὴν* Ios.) | *ἴδωσιν* M ‖ 7 *καὶ κρατῆρας* Ios., fort. recte ‖ 8 alterum *εἰς* om. bg ‖ 9 *δέηται* codd. Ios.: *προσδέηται* Eus., fort. recte (v. Ind.) | *ἀργύριον* M¹, corr. M² ‖ 9. 10 *ἐκόμιζον* codd.: *ἐκόμιζεν* bg, *ἐκόμισεν* i (*ἐκόμισαν* Ios.) ‖ 10. 11 *Ἀρισταῖος* bg Ios. ‖ 12 *σῆς* om. bg | post *καὶ* add. *τῆς* b ‖ 14 *πράγμασι* Eus. ‖ 16. 17 *ἐστὶ σημεῖν* Eus. vulg. | 17 *καὶ σὺ* ML: *καὶ σοὶ* VP, om. AC Eus. ‖ 18 *πολλοὺς*] *πολὺ* A, *πολλοῖς* C | *τρόπους* Eus.: om. codd. (*πολυμερῶς* Ios.) | *εὐεργέτηκας* V

1 ss. cf. Eupolemus apud Eus. Praep. ev. IX 32 (Freudenthal, Alexander Polyhistor p. 226. 110).

παντὸς καὶ διασώζῃ σοι τὴν βασιλείαν ἐν εἰρήνῃ μετὰ
δόξης ὁ κυριεύων ἁπάντων θεός, καὶ ὅπως γένηταί
σοι συμφερόντως καὶ μετὰ ἀσφαλείας ἡ τοῦ ἁγίου
46 νόμου μεταγραφή. παρόντων δὲ πάντων ἐπελεξάμεθα
ἄνδρας καλοὺς καὶ ἀγαθοὺς πρεσβυτέρους, ἀφ' ἑκά-
στης φυλῆς ἕξ, οὓς καὶ ἀπεστείλαμεν ἔχοντας τὸν
νόμον. καλῶς οὖν ποιήσεις, βασιλεῦ δίκαιε, προστάξας,
ὡς ἂν ἡ μεταγραφὴ γένηται τῶν βιβλίων, ἵνα πάλιν
ἀποκατασταθῶσι πρὸς ἡμᾶς ἀσφαλῶς οἱ ἄνδρες. ἔρ-
ρωσο.'
47 Εἰσὶ δὲ πρώτης φυλῆς· Ἰώσηφος Ἐζεκίας Ζαχαρίας
Ἰωάννης Ἐζεκίας Ἐλισσαῖος. δευτέρας· Ἰούδας Σί-
μων Σομόηλος Ἀδαῖος Ματταθίας Ἐσχλεμίας. τρίτης·
Νεεμίας Ἰώσηφος Θεοδόσιος Βασέας Ὀρνίας Δάκις.
48 τετάρτης· Ἰωνάθας Ἀβραῖος Ἐλισσαῖος Ἀνανίας Χα-
βρίας * * *. πέμπτης· Ἴσακος Ἰάκωβος Ἰησοῦς Σαβ-
βαταῖος Σίμων Λευίς. ἕκτης· Ἰούδας Ἰώσηφος Σίμων
49 Ζαχαρίας Σομόηλος Σελεμίας. ἑβδόμης· Σαββαταῖος

1 ἐν om. LM[1] ‖ 2 κυριεύων] κυριευόντων L ‖ 3 σοι om. Eus. ‖ 4 δὲ om. Eus., ut ὅπως γένηται . . . referatur ad sequentia, sed v. Ios. | ἐπελεξάμεθα (ἀπελεξάμεθα L) codd.: ἐπελεξάμην Ios. (sed v. appar.) i, ἐξελεξάμην bg ‖ 6 καὶ om. g | ἀπεστάλκαμεν Eus., fort. recte (πεπόμφαμεν Ios.) ‖ 9 ἀσφαλῶς post ἄνδρες transp. A, om. VP ‖ 11 Ἰώσηπος Schmidt ‖ 11. 12 alterum utrum Ἐζεκίας corruptum vid. (Ἰεζεκίας coni. Schmidt, Ἐζείας Mend.) ‖ 13 Ματθίας A | Σελεμίας Epiph., cf. l. 18 ‖ 14 Ἰώσηπος Schmidt | Βασαῖας M, Βασαίας L, Βασαῖος Schard | Δάκης M Schard ‖ 15. 16 Χαβρίας codd.: Ζαχαρίας Epiph. recte, ut vid. ‖ 16 sextum nomen om. codd. (ζήτει in mg. M[1], Σάτους add. v), ex Epiph. Χελκίας suppl. ‖ 17 Σίμων Ἰώσηφος transp. AC

11 sqq. Epiphanii (Michaelis, Mar Salomonis) nominum tabulam v. infra in altera libri parte testimonia continente.

*Σεδεκίας Ἰάκωβος Ἴσαχος Ἰησίας Ναϑϑαῖος. ὀγδόης·
Θεοδόσιος Ἰάσων Ἰησοῦς Θεόδοτος Ἰωάννης Ἰωνάϑας.
ἐνάτης· Θεόφιλος Ἄβραμος Ἄρσαμος Ἰάσων Ἐνδεμίας
Δανίηλος. δεκάτης· Ἱερεμίας Ἐλεάζαρος Ζαχαρίας Βα-* 50
*ναίας Ἐλισσαῖος Δαϑαῖος. ἑνδεκάτης· Σαμούηλος Ἰώ-
σηφος Ἰούδας Ἰωνάϑης Χαβεῦ Δοσίϑεος. δωδεκάτης·
Ἰσάηλος Ἰωάννης Θεοδόσιος Ἄρσαμος Ἀβιήτης Ἐζέ-
κηλος. οἱ πάντες ἑβδομήκοντα δύο.'*

Καὶ τὰ μὲν πρὸς τὴν τοῦ βασιλέως ἐπιστολὴν 51
*τοιαύτης ἐτύγχανεν ἀντιγραφῆς ὑπὸ τῶν περὶ τὸν
Ἐλεάζαρον. ὡς δὲ ἐπηγγειλάμην, καὶ τὰ τῶν κατα-
σκευασμάτων διασαφήσω· πολυτεχνίᾳ γὰρ διαφέροντα
συνετελέσϑη τοῦ βασιλέως πολλὴν ἐπίδοσιν ποιουμένου
καὶ παρ' ἕκαστον ἐπιϑεωροῦντος τοὺς τεχνίτας· διὸ
παριδεῖν οὐδὲν ἠδύναντο οὐδὲ εἰκῇ συντελέσαι. πρῶ-* 52
*τον δέ σοι τὰ περὶ τῆς τραπέζης ἐξηγήσομαι. προε-
ϑυμεῖτο μὲν οὖν ὁ βασιλεὺς ὑπέροπλόν τι ποιῆσαι
τοῖς μέτροις τὸ κατασκεύασμα. προσέταξε δὲ πυϑέ-
σϑαι τῶν ἀνὰ τὸν τόπον, πηλίκη τίς ἐστιν ἡ προοῦσα
καὶ κειμένη κατὰ τὸ ἱερὸν ἐν Ἱεροσολύμοις; ὡς δ' ἀπε-* 53

1—2 *Σεδεκίας — Θεοδόσιος* om. P ‖ 1 *Ἰησίας* LAC(P?): *Ἰεισίας* MV | *Ματϑαῖος* A Epiph. ‖ 2 *Ἰωνάϑαν* Schmidt ‖ 3 *ἐννάτης* A | *Ἐνδεμίας Ἰάσων* transp. M Schard, *Ἐνδεμίας* suspectum (*Νεεμίας?*) ‖ 4 *Δανιήλ* L ‖ 4. 5 post *Ἱερεμίας* ex lin. 3 *Ἄρσαμος Ἰάσων Ἐνδεμίας* add., sed *Ζαχ. Βαν. Ἐλ.* om. M Schard ‖ 4 *Ἐλιέζερος* Epiph. (Lazar *Michael*) ‖ 4. 5 *Βαναίας* L: *Βανέας* VPAC, *Βᾰναῖος* Schmidt ‖ 6 *Ἰωνάϑας* P | *Χαβεῦ* (in V *α* litt. dubia) corruptum, *Χαλὲβ* Epiph. ‖ 7 *Ἴσαλος* Epiph. ‖ 7. 8 *Ἐζεκῆλος* M, *Ἐζεκίηλος* Epiph. ‖ 9 *ἐπιστολὴν* MC²: *ἐπιβολὴν* ceteri (*υ* s. *ο* scr. L) ‖ 10 *ὑπὸ* M²: *ὑπὲρ* ceteri | *τὸν* om. Schard ‖ 11 *τὰ*] *τὰ κατὰ* VP ‖ 12 *διασαφήσω* Mend.: *διασαφῆσαι* L, *διασαφῆσαι ποιήσω* ceteri, an *διασαφήσω σοι?* ‖ 15 *οὐδὲν*] *οὐδὲ* A ‖ 16 *σοι* om. M ‖ 19 *τόπον* ⟨*Ἰουδαίων*⟩ conicio | *ἐστιν* om. M ‖ 20 *ἱερῷν* V

φήναντο τὰ μέτρα, προσεπηρώτησεν, εἰ κατασκευάσει
μείζονα. τινὲς μὲν οὖν καὶ τῶν ἱερέων καὶ τῶν ἄλ-
λων ἔλεγον μηδὲν ἐπικωλύειν, ὁ δὲ εἶπε βούλεσθαι
καὶ πενταπλῆν τοῖς μεγέθεσι ποιῆσαι, διστάζειν δέ,
54 μήποτε ἄχρηστος γένηται πρὸς τὰς λειτουργίας· οὐ
γὰρ αἱρεῖσθαι τὸ κεῖσθαι μόνον ἐν τῷ τόπῳ ⟨τὰ⟩
παρ' αὐτοῦ, πολὺ δὲ μᾶλλον χάριν ἕξειν, ἐὰν τὰς
καθηκούσας λειτουργίας ἐπὶ τῶν ὑπ' αὐτοῦ κατεσκευα-
55 σμένων οἷς καθῆκε ποιῶνται δεόντως. οὐ γὰρ ἕνεκεν
σπάνεως χρυσοῦ τὰ προσυντετελεσμένα βραχύμετρα
καθέστηκεν, ἀλλὰ φαίνεται πρός τινα λόγον, εἶπεν,
οὕτως συνεστηκέναι τοῖς μέτροις. ἔτι γὰρ ἐπιταγῆς
οὔσης οὐθὲν ἂν ἐσπάνιζε· διόπερ οὐ παραβατέον οὐδ'
56 ὑπερθετέον τὰ καλῶς ἔχοντα. τῇ μὲν οὖν ποικιλίᾳ
τῶν τεχνῶν ἐκέλευσεν ὅτι μάλιστα χρήσασθαι, σεμνῶς
ἅπαντα διανοούμενος καὶ φύσιν ἔχων ἀγαθὴν εἰς τὸ
συνιδεῖν πραγμάτων ἔμφασιν. ὅσα δ' ἂν ᾖ ἄγραφα,
πρὸς καλλονὴν ἐκέλευσε ποιεῖν· ὅσα δὲ διὰ γραπτῶν,
57 μέτρα αὐτοῖς κατακολουθῆσαι. δύο γὰρ πήχεων τὸ
μῆκος, ⟨πήχεος δὲ τὸ εὖρος,⟩ τὸ δὲ ὕψος πήχεος καὶ
ἡμίσους συνετέλουν, χρυσίου δοκίμου στερεὰν πάντο-
θεν τὴν ποίησιν ἐργασάμενοι, λέγω δὲ οὐ περί τι

3 *κωλύειν* LP | *εἶπεν* MVP ‖ 3. 4 *βούλεσθαι — διστάζειν* om. L ‖ 5 *μήτε* VP, *μή ποτε* ceteri ‖ 6 *τὰ* add. Schmidt (*τἀναθήματα* Ios.) ‖ 8 *καταθηκούσας* V ‖ 9 *ἕνεκε* M, *ἕνεκα* v ‖ 10 *βραχύμετρα* M^2: *βραχὺ μέτρα* ceteri ‖ 11 *εἰπεῖν* M ‖ 12 *ἐπιταγῆς* Mend.: *ἐπὶ τὰ τῆς* codd. (post *τὰ* ras. 1 litt. in L), *ἐπιτάσεως* coni. Diels „*si forma amplificata esset*“ ‖ 13 *ἂν* om. C ‖ 17 *ἔγγραφα* A Schard ‖ 19 ⟨*τὰ*⟩ *μέτρα* Wil., sed fort. post *μέτρα* interpungendum | *παρακολουθῆσαι* M ‖ 20 *πήχεος δὲ τὸ εὖρος* supplevi ex LXX (*καὶ πήχεος τὸ εὖρος*) et Ios. (*ἑνὸς δὲ τὸ εὖρος*) | *πήχεως* M^1VP

19 — 19, 3 sumpsit ex Exodo 25, 22—24.

περιεπτυγμένου τοῦ χρυσοῦ, τὸν δὲ ἐλασμὸν αὐτὸν
ἐπιδεδέσθαι. στεφάνην δ' ἐποίησαν παλαιστιαίαν κυ- 58
κλόθεν, τὰ δὲ κυμάτια στρεπτά, τὴν ἀναγλυφὴν ἔχοντα
σχοινίδων ἔκτυπον, τῇ τορείᾳ θαυμαστῶς ἔχουσαν ἐκ
τῶν τριῶν μερῶν· ἦν γὰρ τρίγωνα. καὶ καθ' ἕκαστον 59
μέρος ἡ διατύπωσις τῆς ἐνεργείας τὴν αὐτὴν διάθεσιν
εἶχεν, ὥστε, καθ' ὃ ἂν μέρος στρέφοιτο, τὴν πρόσοψιν
εἶναι τὴν αὐτήν, κειμένου δὲ κατὰ τῆς στεφάνης τὸ
μὲν εἰς αὐτὴν τὴν τράπεζαν ἀπόκλιμα τὴν διατύπωσιν
ἔχειν τῆς ὡραιότητος, τὸ δὲ ἐκτὸς κλίμα πρὸς τὴν
τοῦ προσάγοντος εἶναι θεωρίαν. διὸ τὴν ὑπεροχὴν 60
ὀξεῖαν εἶναι τῶν δύο κλιμάτων συνέβαινε, μετέωρον
ἐπικειμένην, ὡς προειρήκαμεν, τριγώνου κατεσκευα-
σμένου [καθ' ὃ ἂν μέρος στρέφοιτο]. λίθων τε πολυ-
τελῶν ἐν αὐτῷ διαθέσεις ὑπῆρχον ἀνὰ μέσον τῶν
σχοινίδων· ἕτερος παρὰ ἕτερον πλοκὴν εἶχον ἀμίμητον
τῇ ποιήσει. πάντες δ' ἦσαν διὰ τρημάτων κατειλημ- 61
μένοι χρυσαῖς περόναις πρὸς τὴν ἀσφάλειαν. ἐπὶ δὲ
τῶν γωνιῶν αἱ κατακλεῖδες συνέσφιγγον [δὲ] πρὸς

2. 3 κύκλωθεν ML ‖ 3 τρεπτὰ M ‖ 4 σχοινίδων Mend.: σχοινιδῶν MLVP (ι in ras. ex η L), σχοινιδὸν AC (ι in ras. ex η A), σχοινιῶν Schmidt | ἔκτυπον L: ἔκτοπον ceteri ‖ 5 τρίγωνα L. Dindorf in Thesauro et Kuiper (cf. Ios.): τριγωνία codd. ‖ 7 στρέφηται conicio ‖ 9 τὴν αὐτὴν τράπεζαν M ‖ 9 — 31, 19 ἀπόκλιμα — τινων desunt in C, in quo duo folia exciderunt | ⟨ἀθέατον⟩ vel ⟨ἀφανῆ⟩ τὴν διατ. conicio ‖ 10 στέγειν pro ἔχειν Diels. non apparere oppositionem iam Mend. vidit, qui κλίμα ⟨ἔτι μᾶλλον διὰ τὸ⟩ coniecit (cf. Ios., sed is multa turbavit). — expectes τῆς διατυπώσεως τὴν ὡραιότητα, sed v. Ind. gramm. s. nomina ‖ 13 κειμένην L ‖ 14 καθ' — στρέφοιτο secl. Kuiper, ex lin. 7 huc delata ‖ 15 ἐν αὐτῷ P(?), e corr. M: ἑαυτῷ L, ἐν ἑαυτῷ VA, prius M ‖ 16 σχοινίδων (cum Ios.) scripsi: σχοινιδῶν codd. | ἔχων Wil., ⟨ὧν⟩ ἕτερος et εἶχεν coni. Diels ‖ 19 αἱ secl. Kuiper, om. Paris. 950 | κατακλεῖδαι (ες supra) M | δὲ om. A (Vat. 746 et 1668), secl. Schard p. 87

62 τὴν συνοχήν. ἐκ πλαγίων δὲ κατὰ τὴν στεφάνην κυ-
κλόθεν τὰ πρὸς τὴν ἄνω πρόσοψιν ᾠοθεσία κατε-
σκεύαστο διάλιθος, ἐκτύπωσιν ἔχουσα προσοχῆς συν-
εχέσιν ἀναγλυφαῖς ῥαβδωταῖς, πυκνὴν ἐχούσαις τὴν
63 πρὸς ἄλληλα θέσιν περὶ ὅλην τὴν τράπεζαν. ὑπὸ δὲ
τὴν ἐκτύπωσιν τῶν λίθων τῆς ᾠοθεσίας στέφανον
ἐποίησαν οἱ τεχνῖται πάγκαρπον ἐν ὑπεροχῇ προδήλως
ἔχοντα βοτρύων καὶ σταχύων ἔτι δὲ φοινίκων καὶ
μήλων ἐλαίας τε καὶ ῥοῶν καὶ τῶν παραπλησίων, τοὺς
δὲ λίθους ἐργασάμενοι πρὸς τὴν τῶν προειρημένων
καρπῶν διατύπωσιν, ἔχοντας ἑκάστου γένους τὴν χρόαν,
ἀνέδησαν τῷ χρυσίῳ κύκλῳ περὶ ὅλην τὴν τῆς τρα-
64 πέζης κατασκευὴν κατὰ κρόταφον. μετὰ δὲ τὴν τοῦ
στεφάνου διάθεσιν ὁμοίως ⟨κάτω τὰ⟩ κατὰ τὴν τῆς
ᾠοθεσίας διασκευὴν κατεσκεύαστο καὶ τὰ λοιπὰ τῆς
ῥαβδώσεως καὶ διαγλυφῆς, ὥστε καὶ κατ' ἀμφότερα
τὰ μέρη τὴν τράπεζαν πρὸς τὴν χρῆσιν πεποιῆσθαι,
καθ' ὃ ἂν μέρος αἱρῶνται, καὶ τὴν τῶν κυματίων θέ-
σιν καὶ τὴν τῆς στεφάνης εἶναι κατὰ τὸ τῶν ποδῶν
65 μέρος. ἔλασμα γὰρ ἐποίησαν καθ' ὅλου τοῦ πλάτους
τῆς τραπέζης στερεὸν δακτύλων τεσσάρων, ὥστε τοὺς

1. 2 *κυκλόθεν*] o in ras. M ‖ 3 *ἐκτύπωσιν* v: *ἐκ τύπων* vel *ἐκτύπων* codd. | *προσεχῇ* Kuiper (sed v. Ind. sub nomina) ‖ 3. 4 *συνεχέσιν* A Schard (Vat. 746, Kuiper): *συνοχέσιν* ceteri ‖ 4 *ἐχούσαις* e corr. M, VA: *ἐχούσας* LP, prius M ‖ 8 *σταχύων* ⟨*πλῆθος*⟩ e. gr. suppleo | *ἔτι δὲ καὶ* Paris. 950 ‖ 9 *ῥοιῶν* prius M ‖ 11 *χρόαν* vel *χροὰν* MVPA: *χροιὰν* L ‖ 12 *ἐνέδησαν* conicio | *χρυσῷ* Schard | *τὴν* om. L ‖ 13 *κατὰ* in ras. L ‖ 14 *κάτω τὰ* addidi ‖ 15 *διασκευὴν* MVP: *κατασκευὴν* LA, tum *ἧ* add. L, *ἡ* ceteri ‖ 16 *ὥστε* hic posui: lin. 18 post *αἴρωνται* habent codd. ‖ 16—18 *καὶ κατ'* — *αἱρῶνται* lin. 20 post *μέρος* transp. Schmidt (sed v. Ios.) ‖ 18 *αἱρῶνται* Mend.: *αἴρωνται* codd. ‖ 19 *ὥστε καὶ τὴν τῶν κυματίων* om. L | *κυματίων* Mend.: *κυμάτων* codd. (Ios.) | *τὴν αὐτὴν* ante *εἶναι* add. Mend. (cf. Ios.). an ⟨*καὶ*⟩ *κατὰ*? ‖ 21 *στερεῶν* L

πόδας ἐνίεσθαι εἰς τοῦτο, περόνας ⟨δὲ ἐν⟩ κατακλεῖσιν
ἔχοντας ἐσφίγχθαι κατὰ τὴν στεφάνην, ἵνα, καθ' ὃ
ἂν αἰρῶνται μέρος, ἡ χρῆσις ᾖ· τοῦτο δὲ κατὰ ἐπι-
φάνειαν θεωρεῖται ἀμφοτεροδεξίου τῆς κατασκευῆς οὔ-
σης. ἐπ' αὐτῆς δὲ τῆς τραπέζης μαίανδρον ἔκτυπον 66
ἐποίησαν ἐν ὑπεροχῇ λίθους ἔχοντα κατὰ μέσον πολυ-
τελεῖς τῶν πολυειδῶν, ἀνθράκων τε καὶ σμαράγδων
ἔτι δὲ ὄνυχος καὶ τῶν ἄλλων γενῶν τῶν διαφερόντων
ἐν ὡραιότητι. μετὰ δὲ τὴν τοῦ μαιάνδρου διάθεσιν 67
ἐπέκειτο σχιστὴ πλοκὴ θαυμασίως ἔχουσα, ῥομβωτὴν
ἀποτελοῦσα τὴν ἀνὰ μέσον θεωρίαν· ἐφ' ἧ κρυστάλλου
λίθος καὶ τὸ λεγόμενον ἤλεκτρον ἐνετετύπωτο, ἀμί-
μητον θεωρίαν ἀποτελοῦν τοῖς θεωροῦσι. τοὺς δὲ 68
πόδας ἐποίησαν τὰς κεφαλίδας ἔχοντας κρινωτάς, ἀνά-
κλασιν ⟨τῶν⟩ κρίνων ὑπὸ τὴν τράπεζαν λαμβανόντων,
τὰ δὲ τῆς ἐντὸς προσόψεως ὀρθὴν ἔχοντα τὴν πετά-
λωσιν. ἡ δ' ἐπ' ἐδάφους ἔρεισις τοῦ ποδὸς ἄνθρακος 69
λίθου πάντοθεν παλαιστιαία, κρηπῖδος ἔχουσα τάξιν
κατὰ τὴν πρόσοψιν, ὀκτὼ δὲ δακτύλων τὸ πλάτος
ἔχουσα· ἐφ' ὃν ἐπίκειται τὸ πᾶν ἔλασμα τοῦ ποδός.
κατεσκεύασαν δὲ ἐκφύοντα κισσὸν ἀκάνθῳ πλεκόμενον 70

1 δὲ ἐν addidi, περόνας ⟨σὺν⟩ κατακλεῖσιν ἔχοντας ⟨πρὸς τὸ⟩ coni. Mend. | κατάκλεισιν M, κατὰ κλεῖσιν A ‖ 2 ἐχούσας L ‖ 3 αἰρῶνται Mend.: αἴρωνται codd. ‖ 4 θεωρῆται VP ‖ 7 πολυειδῶν Lumbroso, Recherches p. 128 (cf. Ios.): πυλιάδων codd. ‖ 8 δὲ] δὲ καὶ Schard ‖ 11. 12 κρυστάλλου λίθος scripsi: κρυστάλλου λίθου codd., κρύσταλλος λίθος e Ios. Mend. ‖ 12 ἐνετετύπωτο ML: ἐνετύπωτο VPA ‖ 15 τῶν addidi ‖ 16 τῆς secl.? | ὀρθὴν] ἀρκούντως L | ἐχόντων conicio, v. Ind. s. nomina ‖ 18 παλαιστιαία MVPA (Ios.): παλαιστιαῖον L ‖ 20 ὃν] ᾧ coni. Schmidt, οὗ Mend. (καθ' οὗ Ios.) ‖ ἐπέκειτο bene coni. Mend. (ἐρήρειστο Ios.), ἐπῆκτο Wil. | παρέλασμα M ‖ 21 κατεσκεύασαν Kuiper: κατεσκεύασεν P, κατεσκεύασε ceteri | ἐκφύοντες Kuiper (ἐκφύσαντες Ios.) | ἀκάνθῃ L | περιπλεκόμενον conicio

ἐκ τοῦ λίθου σὺν ἀμπέλῳ περιειλουμένη κυκλόθεν τῷ
ποδὶ σὺν τοῖς βότρυσιν, οἳ λιθουργεῖς ἦσαν, μέχρι
τῆς κεφαλῆς. ἡ δ' αὐτὴ διάθεσις ἦν τῶν τεσσάρων
ποδῶν, πάντα ἐναργῶς πεποιημένα καὶ προηγμένα, τῆς
ἐμπειρίας καὶ τέχνης τὰς ὑπεροχὰς ἀπαραλλάκτως
ἔχοντα πρὸς τὴν ἀλήθειαν, ὥστε καὶ ῥιπίζοντος τοῦ
κατὰ τὸν ἀέρα πνεύματος κίνησιν ἐπιδέχεσθαι τὴν τῶν
φύλλων θέσιν, πρὸς τὴν τῆς ἀληθείας διάθεσιν τετυ-
71 πωμένων ἁπάντων. ἐποίησαν δὲ τριμερὲς τὸ στόμα
τῆς τραπέζης, οἱονεὶ τρίπτυχον, πελεκίνοις συναρμοζό-
μενα γομφωτοῖς πρὸς ἑαυτὰ κατὰ τὸ πάχος τῆς κατα-
σκευῆς, ἀθέατον καὶ ἀνεύρετον τὴν τῶν ἁρμῶν κατα-
σκευάσαντες συμβολήν. ἡμιπηχίου δὲ οὐκ ἔλασσον ἦν
τὸ πάχος τῆς ὅλης τραπέζης, ὥστε πολλῶν εἶναι τα-
72 λάντων τὴν ὅλην διασκευήν. ἐπεὶ γὰρ οὐ προῄρητο
τοῖς μεγέθεσιν οὐδὲν προσθεῖναι ὁ βασιλεύς, ὅσον
ἔδει δαπανηθῆναι κατασκευαζομένων μειζόνων, ταῦτα
ἀπέδωκε πλείονα· καὶ κατὰ τὴν προαίρεσιν αὐτοῦ
πάντα ἐπετελέσθη θαυμασίως καὶ ἀξιολόγως ἔχοντα
καὶ ταῖς τέχναις ἀμίμητα καὶ τῇ καλλονῇ διαπρεπῆ.
73 Τῶν δὲ κρατήρων δύο μὲν ἦσαν ⟨χρυσοῖ⟩ τῇ

1 περιειλουμένη Wil.: περιειλούμενον codd. (περιειλημένον V) | κύκλωθεν ML ‖ 2 οἳ] ὃ P ‖ 4 ἐναργῶς ut vid. V (et Vat. 1668, ipse conieceram): ἐνεργῶς ceteri | προηγμένα Wil. (cf. Philostrati II Imag. p. 390, 12 K.): προσηγμένα codd. ‖ 6 τὴν om. v ‖ 6. 7 τοῦ πνεύματος τοῦ κατὰ τὸν ἀέρα M ‖ 9 τρία μέρη coni. Mend. vel addi vult ante πελεκίνοις, quod fort. subaudiri potest ad συναρμοζόμενα | σχῆμα Ios. ‖ 10. 11 συναρμοζόμενον A Schard ‖ 12 ἀθέατον v: ἄθετον codd. ‖ 13 ἔλασσον e corr. M: ἐλάσσονος LPA (prius M), ἐλάσσονα V | ἦν VA: ἢ MP, ἤ L ‖ 15 ἐπειδὴ M | προείρητο LV ‖ 16 ὅσων L, ὅσα coni. Cohn, v. Ind. ‖ 17 μειζόνων, τοσούτῳ προσέδωκε e. gr. Diels ‖ 18 ἀπέδωκε Schard: ἀποδέδωκε codd. | παχίονα Wil. ‖ 19 ἀπετελέσθη L ‖ 20 τὴν τέχνην M ‖ 21 χρυσοῖ addidi (Ios. χρύσεοι) ‖ 21. 23, 1 τὴν κατασκευὴν e corr. M

κατασκευῇ, φολιδωτὴν ἔχοντες ἀπὸ τῆς βάσεως μέχρι
τοῦ μέσου τὴν διασκευὴν τῇ τορείᾳ καὶ τὴν τῶν λίθων
ἀνὰ μέσον τῶν φολίδων σύνδεσιν πολυτέχνως ἔχοντες.
εἶτα μαίανδρος ἐπέκειτο πηχυαῖος ὕψει, τὴν δ' ἐκτύ- 74
πωσιν ἐνυπῆρχε διὰ λιθώσεως ποικίλης, ἐμφαίνων σὺν
ὡραιότητι τὸ τῆς τέχνης φιλόπονον· ἐπὶ δὲ τούτου
ῥάβδωσις, ἐφ' ᾗ διαπλοκὴ ῥόμβων, δικτυωτὴν ἔχουσα
τὴν πρόσοψιν ἕως ἐπὶ τὸ στόμα· τὸ δ' ἀνὰ μέσον 75
ἀσπιδίσκοι λίθων ἑτέρων παρ' ἑτέρους, τοῖς γένεσι
παραλλαγὴν ἐχόντων, τετραδακτύλων οὐκ ἔλαττον,
ἀνεπλήρουν τὸ τῆς καλλονῆς ἐναργές. ἐπὶ δὲ τῆς στε-
φάνης τοῦ στόματος κρίνων τύπωσις σὺν ἀνθεμίσι καὶ
βοτρύων σχοινιαὶ διάπλοκοι διετυποῦντο κυκλόθεν.
οἱ μὲν οὖν διὰ τοῦ χρυσοῦ τοιαύτην εἶχον τὴν κατα- 76
σκευήν, χωροῦντες ὑπὲρ δύο μετρητάς· οἱ δ' ἀργυροῖ
λείαν εἶχον τὴν διασκευήν, ἔνοπτρον δὴ γεγονυῖαν,
πρὸς αὐτὸ τοῦτο θαυμασίως ἔχουσαν, ὥστε πᾶν τὸ
προσαχθὲν ἀπαυγάζεσθαι σαφέστερον μᾶλλον ἢ ἐν τοῖς
κατόπτροις. οὐκ ἐφικτὸν δ' ἐστὶν ἐξηγήσασθαι τὰ 77
προσυντελεσθέντα πρὸς τὴν τῆς ἀληθείας ἔμφασιν·
ὡς γὰρ ἐπετελέσθη, 'τεθέντων τῶν κατασκευασμάτων
ἑτέρου παρ' ἕτερον, λέγω δὲ πρῶτον ἀργυροῦ κρα-
τῆρος, εἶτα χρυσοῦ, πάλιν ἀργυροῦ καὶ χρυσοῦ, παν-
τελῶς ἀνεξήγητος ἐγένετο τῆς προσόψεως ἡ διάθεσις,
καὶ τῶν πρὸς τὴν θεωρίαν προσιόντων οὐ δυναμένων

1. 2 ἀπὸ — τορείᾳ καὶ om. L ‖ 2. 3 τῇ et συνδέσει? ‖ 3 σύνθεσιν P | πολυτεχνῶς VA ‖ 5 ⟨ἔχων⟩ ἐν ὑπεροχῇ (cf. § 63. 66) διὰ conicio, παντοῖος (cf. Ios.) ὑπῆρχε διὰ coni. Mend., ἐμπαρεῖχε διὰ Wil. | ἐμφαῖνον e corr. M ‖ 9 ἑτέρους Wil.: ἑτέροις codd. ‖ 10 ἐλάττονες conicio ‖ 13 σχοινιαὶ Schmidt (cf. Ios.): σχοινίῳ codd. | κύκλωθεν L ‖ 16 λίαν MVP | δὴ MVPA: δὲ L ‖ 19 δέ ἐστιν L ‖ 20 συντελ. conicio ‖ 20. 21 πρὸς — τεθέντων in mg. L

ἀφίστασθαι διὰ τὴν περιαύγειαν καὶ τὸ τῆς ὄψεως
78 τερπνόν. ποικίλη γὰρ ἦν ἡ τῆς ἐπιφανείας ἐνέργεια·
προσορώντων γὰρ πρὸς αὐτὴν τὴν τοῦ χρυσίου κατα-
σκευὴν ψυχαγωγία τις ἦν μετὰ θαυμασμοῦ, συνεχῶς ἐφ'
ἕκαστον ἐπιβαλλούσης τῆς διανοίας τεχνίτευμα· καὶ
πάλιν ὅτε πρὸς τὴν τῶν ἀργυρῶν προσβλέψαι τις θέσιν
ἤθελεν, ἀπέλαμπε τὰ πάντα κυκλόθεν, ὡς ἄν τις ἑστήκῃ,
καὶ διάχυσιν ἐποίει μείζονα τοῖς θεωμένοις· ὥστε παν-
τελῶς ἀνεξήγητον εἶναι τῶν ἐνηργημένων τὴν πολυ-
τεχνίαν.
79 Τὰς δὲ χρυσᾶς φιάλας διετόρευσαν στεφάνοις ἀμ-
πέλου κατὰ μέσον, περὶ δὲ τὰ χείλη κισσοῦ τε καὶ
μυρσίνης ἔτι δ' ἐλαίας ἀνέπλεξαν στέφανον ἔκτυπον,
πολυτελεῖς ἐνιέντες λίθους· καὶ τὰς λοιπὰς δὲ τορείας
διηλλαγμένως ἐπετέλεσαν, ἅπαντα φιλοτιμηθέντες εἰς
80 ὑπεροχὴν δόξης τοῦ βασιλέως ποιῆσαι. καθόλου γὰρ
οὔτ' ἐν τοῖς βασιλικοῖς ὑπῆρχε ῥισκοφυλακίοις τοι-
αύτη κατασκευὴ τῇ πολυτελείᾳ καὶ τεχνουργίᾳ οὔτ' ἔν
τινι ἄλλῳ· πρόνοιαν γὰρ οὐ μικρὰν ἐποιεῖτο ὁ βασι-
81 λεὺς φιλοδοξῶν εἰς τὰ καλῶς ἔχοντα. πολλάκις γὰρ
τὸν δημόσιον χρηματισμὸν παρίει, τοῖς δὲ τεχνίταις
παρήδρευεν ἐπιμελῶς, ἵνα καθηκόντως τῷ τόπῳ συν-
τελέσωσιν, εἰς ὃν ἀπεστέλλετο τὰ τῶν ἔργων. διὸ
πάντα σεμνῶς ἐγεγόνει καὶ καταξίως τοῦ τε ἀποστέλ-
λοντος βασιλέως καὶ τοῦ προστατοῦντος ἀρχιερέως τοῦ
82 τόπου. καὶ γὰρ τὸ τῶν λίθων πλῆθος ἄφθονον — καὶ

6 προσβλέψεταί L ‖ 6. 7 θέσιν — ἄν τις om. L ‖ 7 ἑστήκῃ scripsi: ἕστηκε codd. ‖ 14 ἐνιέντες LP: ἐνέντες MVA | τορείας LA: πορείας MVP ‖ 15 διηλλαγμένως LA (Vat. 746 et 1668): διηλαγμένως P, διηλαγμένας MV (alterum λ add. M²) ‖ 17 ὑπῆρχεν VPA ‖ 19 ἐποίει VPA ‖ 21 παρίει ML (Vat. 1668): παρήει VPA

μεγάλοι τοῖς μεγέθεσιν —, οὐκ ἔλαττον πεντακισχιλίων, καὶ ταῖς τέχναις κρατιστεύοντα πάντα, ὥστε πενταπλασίως τοῦ χρυσοῦ τιμιωτέραν εἶναι τὴν τῶν λίθων δόσιν καὶ τὴν τῶν τεχνῶν ἐνέργειαν.

Ὑπολαμβάνων οὖν καὶ τούτων τὴν ἀναγραφὴν 83
ἀναγκαίαν εἶναι δεδήλωκά σοι. τὰ δ' ἑξῆς περιέχει τὴν πρὸς τὸν Ἐλεάζαρον ὁδὸν ἡμῖν γενομένην· τὴν δὲ θέσιν τῆς ὅλης χώρας πρῶτον δηλώσω. ὡς γὰρ παρεγενήθημεν ἐπὶ τοῦ * * * καὶ τόπου, ἐθεωροῦμεν τὴν πόλιν μέσην κειμένην τῆς ὅλης Ἰουδαίας ἐπ' ὄρους ὑψηλὴν ἔχοντος τὴν ἀνάτασιν. ἐπὶ δὲ τῆς κορυφῆς 84
κατεσκεύαστο τὸ ἱερὸν ἐκπρεπῶς ἔχον· καὶ οἱ περίβολοι τρεῖς, ὑπὲρ ἑβδομήκοντα δὲ πήχεις τῷ μεγέθει, καὶ τὸ πλάτος ἀκόλουθον καὶ τὸ μῆκος τῆς κατὰ τὸν οἶκον διασκευῆς ὑπῆρχε, μεγαλομερείᾳ καὶ χορηγίᾳ κατὰ πάντα ὑπερβαλλούσῃ διῳκοδομημένων ἁπάντων.
καὶ τοῦ θυρώματος δὲ καὶ τῶν περὶ αὐτὸ συνδέσμων 85
κατὰ τὰς φλιὰς καὶ τῆς τῶν ὑπερθύρων ἀσφαλείας ἔκδηλος ἦν ἡ τῶν χρημάτων γεγονυῖα ἀφειδὴς δαπάνη.
τοῦ τε καταπετάσματος ἡ διατύπωσις θυρώσει κατὰ 86

1 μεγάλοις VP ‖ 2 κρατιστεῦον τὰ LA, κρατιστεύον τὰ V ‖ 8 δηλώσω M (tum ras. 1 litt.), L: δήλωσον VP, δηλῶσαι A ‖ 9 ἐπὶ τοὺς τόπους (sic Schard) vel ἐπὶ τούτους τοὺς τόπους coni. Kuiper, ἐπὶ τοὺς Ἰουδαίων τόπους Mend. | post τοῦ (τού A) et ante καὶ spatium 8 litt. L, 4 litt. A (Vat. 746 et 1668, ceteri τοῦ καὶ) | τόπους MVP ‖ 10 τῆς ὅλης Ἰουδαίας om. M Schard (secl. Kuiper, Mend.) | Ἰουδαίας Schmidt: Ἰουδαίων codd. ‖ 11 ἀνάστασιν V, prius M ‖ 12 εὐπρεπῶς L ‖ 15 μεγαλομοιρία codd. ‖ 16 ὑπερβαλλούσῃ Schmidt: περιβαλλούσῃ L, e corr. M, περιβαλούσῃ ceteri (ὑπερβαλούσῃ Vat. 746) ‖ 17 prius καὶ] κἀκ Schmidt (probat Mend.) ‖ 20 θυρώσει LA (cf. Ind. s. nomina): θυρωσι sine acc. VP(?), θύρωσι M, θυρῶσι Schmidt, θυρώμασι Anon. Oxon.

5 ss. cf. pauca, quae ex Hecataei urbis templique descriptione excerpsit Ios. C. Apion. I § 196—199.

πᾶν ὁμοιοτάτη ὑπῆρχε· καὶ μάλιστα διὰ τὴν τοῦ πνεύ-
ματος ὑποδρομὴν ἀδιάλειπτον κίνησιν λαμβανούσης
τῆς διυφῆς, διὰ τὸ ἀπ' ἐδάφους γινομένης τῆς ὑπο-
δρομῆς κατὰ τὴν κόλπωσιν μέχρι τῆς ἄνω διατάσεως,
ἡδεῖάν τινα καὶ δυσαπάλλακτον τὴν θεωρίαν ἔχοντος
87 τοῦ πράγματος. ἥ τε τοῦ θυσιαστηρίου κατασκευὴ
συμμέτρως ἔχουσαν πρὸς τὸν τόπον καὶ τὰ θύματα
⟨τὰ⟩ διὰ τοῦ πυρὸς ἐξαναλούμενα τὴν διοικοδομὴν
εἶχε, τῆς δ' ἀναβάσεως τῆς πρὸς αὐτό, πρὸς τὴν εὐ-
κοσμίαν ἔχοντος τοῦ τόπου καθηκόντως τὸ κλίμα τῶν
λειτουργούντων ἱερέων κεκαλυμμένων μέχρι τῶν σφυ-
88 ρῶν βυσσίνοις χιτῶσιν. ὁ δὲ οἶκος βλέπει πρὸς ἕω,
τὰ δ' ὀπίσθια αὐτοῦ πρὸς ἑσπέραν· τὸ δὲ πᾶν ἔδαφος
λιθόστρωτον καθέστηκε καὶ κλίματα πρὸς τοὺς καθή-
κοντας τόπους ἔχει τῆς τῶν ὑδάτων ἐπιφορᾶς ἕνεκεν,
ἣ γίνεται διὰ τὴν σμῆξιν τῶν ἀπὸ τῶν θυσιῶν αἱμά-
των· πολλαὶ γὰρ μυριάδες κτηνῶν προσάγονται κατὰ
89 τὰς τῶν ἑορτῶν ἡμέρας. ὕδατος δὲ ἀνέκλειπτός ἐστι

3 διὰ τὸ secl. Cohn | τὸ] τῆς coni. et alt. τῆς secl. Kuiper | γενομ. v, γινόμενον coni. Mend., γίνεσθαι τὴν ὑποδρομὴν conicio | ἀπὸ L ‖ 5 ἔχειν, tum ras. 3 litt. L, παρέχοντος Kuiper ‖ 6 κατασκευὴ in mg. add. L ‖ 7 συμμέτρωσ Mend. (v. § 105): σύμμετρον codd. | ἔχουσαν Schmidt: ἔχουσα codd. (om. Vat. 1668) ‖ 8 τὰ add. Mend. | τοῦ om. M ‖ 9 δ'] τε Schmidt, sed gravior corruptela statuenda vid. ‖ 10 ἔχον τοῦ τε Kuiper ‖ 11 λειτουργούντων Mend.: λειτουργῶν τῶν codd. ‖ 12 ἀποβλέπει πρὸς ἠῶ Eus. ‖ 15 ἐπιρροῆς Eus. ‖ 16 σμίξιν LVP ‖ 18 ἀνέκλειπος MLA Eus.: ἀνέκληπτος VP, ἀνεπίλειπτος Schmidt, sed v. § 185

12 — 27, 9 Eus. Praep. ev. IX 38: Περὶ δὲ τῶν ἐν τῇ Ἱερουσαλὴμ ὑδάτων καὶ ὁ Ἀρισταῖος ἐν τῷ γραφέντι αὐτῷ βιβλίῳ περὶ τῆς ἑρμηνείας τοῦ τῶν Ἰουδαίων νόμου ταῦτα ἱστορεῖ (haec i, pro eis g tantummodo Ἀρισταίου περὶ τῶν ἐν Ἱερουσαλὴμ ὑδάτων)· ὁ δὲ οἶκος — ἁπάντων. desunt haec in b. ‖ 18 ss. de aquarum copia cf. Timocharem apud Eus. IX 35.

σύστασις, ὡς ἂν καὶ πηγῆς ἔσωθεν πολυρρύτου φυσι-
κῶς ἐπιρρεούσης, ἔτι δὲ θαυμασίων καὶ ἀδιηγήτων
ὑποδοχείων ὑπαρχόντων ὑπὸ γῆν, καθὼς ἀπέφαινον
πέντε σταδίων κυκλόθεν τῆς κατὰ τὸ ἱερὸν καταβολῆς
καὶ ἑκάστου τούτων σύριγγας ἀναρίθμους, καθ' ἕκα-
στον μέρος ἑαυτὰ συναπτόντων τῶν ῥευμάτων· καὶ 90
πάντα ταῦτα μεμολιβῶσθαι κατ' ἐδάφους καὶ τῶν τοί-
χων, ἐπὶ δὲ τούτων κεχύσθαι πολύ τι πλῆθος κονιά-
σεως, ἐνεργῶς γεγενημένων ἁπάντων· εἶναι δὲ πυκνὰ
τὰ στόματα πρὸς τὴν βάσιν ἀοράτως ἔχοντα τοῖς πᾶσι
πλὴν αὐτοῖς οἷς ἐστιν ἡ λειτουργία, ὡς ῥοπῇ καὶ νεύ-
ματι πάντα καθαρίζεσθαι τὰ συναγόμενα παμπληθῆ
τῶν θυμάτων αἵματα. πεπεισμένος δὲ καὶ αὐτὸς τὴν 91
τῶν ὑποδοχείων κατασκευὴν δηλώσω, καθὼς ἐπιστώθην·
προήγαγον γὰρ πλέον σταδίων τεσσάρων ἐκ τῆς πό-
λεως, καὶ πρός τινα τόπον ἐκέλευσαν κατακύψαντα
συνακοῦσαι τοῦ γινομένου ψόφου τῆς ἀπαντήσεως τῶν
ὑδάτων· ὥστε συμφανές μοι γεγονέναι τὸ μέγεθος τῶν
ἀγγείων, καθὼς δεδήλωται.

Τῶν δὲ ἱερέων ἡ λειτουργία κατὰ πᾶν ἀνυπέρ- 92

3 ἐπέφαινον Eus. ‖ 5 ἑκάστου codd.: ἐκ Eus. | ἔχοντος male add. Schmidt, post ἀπέφαινον interpungens ‖ 6 ἑαυτὰ M (ς eraso): ἑαυτὰς ceteri ig | ῥευμάτων Eus.: ῥυμάτων codd. (corr. in ῥ///μάτων M) ‖ 7 ταῦτα πάντα Eus. | μεμολιβῶσθαι e corr. M, Eus.: μεμολιβοῦσθαι ceteri | ἔδαφος g ‖ 7. 8 τῶν τοίχων i: τοὺς τοίχους g, τοῦ τοίχου codd. (tum ras. 1 litt. M) ‖ 8 κεχύσθαι post πλῆθος transp. A | τι om. Eus. ‖ 8. 9 κονιάσεως g: κονίας ἕως i codd. ‖ 11 ῥιπῇ L[2] ‖ 11. 12 ῥεύματι Par. 128, πνεύματι Schard. ne quid mutes, v. Ind. s. ῥοπή ‖ 12 παμπληθεὶ A ‖ 13 πεπεισμένος et αὐτὸς e corr. M, v: πεπεισμένοις et αὐτοῖς codd., πεπυσμένος coni. Wil. ‖ 16 ἐκέλευσαν Schmidt: ἐκέλευσεν VP, ἐκέλευσε MLA, ἐκέλευσέ τις Schard ‖ 19 ἐγγείων coni. Diels

20 ss. cf. Hecataeum apud Ios. § 199 et apud Diod. XL 3, 4.

βλητός ἐστι τῇ ῥώμῃ καὶ τῇ τῆς εὐκοσμίας καὶ σιγῆς
διαθέσει· πάντες γὰρ αὐτοκελεύστως διαπονοῦσι πολλῆς
γινομένης κακοπαθείας, καὶ ἑκάστῳ τὸ διατεταγμένον
μέλει· καὶ ἀδιαλείπτως ὑπηρετοῦσιν, οἱ μὲν τὴν ξυ-
λείαν, οἱ δὲ ἔλαιον, οἱ δὲ σεμίδαλιν, οἱ δὲ τὰ τῶν
ἀρωμάτων, ἕτεροι τὰ τῆς σαρκὸς ὁλοκαυτοῦντες, ἰσχύι
93 διαφερόντως συγχρώμενοι· διαλαβόντες γὰρ ἀμφοτέ-
ραις τῶν μόσχων τὰ σκέλη, πλεῖον ὄντα ταλάντων δύο
σχεδὸν ἑκάστου, ἀναρρίπτουσιν ἑκατέραις θαυμασίως
εἰς ὕψος ἱκανὸν καὶ οὐχ ἁμαρτάνουσι τῆς ἐπιθέσεως.
ὁμοίως δὲ καὶ τὰ τῶν προβάτων ἔτι δ' αἰγῶν τοῖς
βάρεσι καὶ πιμελῇ θαυμασίως ἔχει· κατὰ πᾶν γὰρ
ἐκλεγομένων οἷς ἐπιμελές ἐστιν ἀμώμητα καὶ τῇ παχύ-
94 τητι διαφέροντα τὸ προειρημένον ἐπιτελεῖται. πρὸς
δὲ τὴν ἀνάπαυσιν τόπος αὐτοῖς ἐστιν ἀποτεταγμένος,
οὗ καθίζουσιν διαναπαυόμενοι· τούτου δὲ γινομένου
τῶν διαλελοιπότων ἐγείρονται πρόθυμοι, οὐδενὸς ἐπι-
95 τάσσοντος τὰ τῆς λειτουργίας· ἥ τε πᾶσα σιγὴ καθέ-
στηκεν, ὥστε ὑπολαμβάνειν, μηθένα ἄνθρωπον ἐν τῷ
τόπῳ παρεῖναι, πρὸς τοὺς ἑπτακοσίους παρόντων τῶν
λειτουργῶν — καὶ τῶν προσαγόντων δὲ τὰ θύματα
πολύ τι πλῆθος —, ἀλλὰ φόβῳ καὶ καταξίως μεγάλης
θειότητος ἅπαντ' ἐπιτελεῖται.
96 Μεγάλην δὲ ἔκπληξιν ἡμῖν παρέσχεν, ὡς ἐθεασά-

4 μέλλει VP, prius M | ἀδιαλήπτως VP ‖ 7. 8 ἀμφοτέρες VP ‖ 8 πλείων L | ὄντος coni. Schmidt, an ἕλκοντος? | ταλάντου M | δύο om. M ‖ 9 ἑκατέρες P ‖ 10 εἰς L: om. ceteri ‖ 12 βάρεσι ML: βαρέσι ceteri ‖ 17 διαλελοιπόντων A. ne expectes e. gr. τινὸς διαλελοιπότος (χρόνου), v. Ind. ‖ 18 τε] γε Diels (ἡ δὲ Cohn), qui cum Schmidtio σιγῇ scribit ‖ 19 ὥστε ὑπολαμβάνειν Schmidt: ὡς τύπον λαμβάνειν codd. | μηθ' ἕνα codd.

24 — 25, 18 sumpsit ex Exodo 28. 36.

μεθα τὸν Ἐλεάζαρον ἐν τῇ λειτουργίᾳ, τά τε τοῦ
στολισμοῦ καὶ τῆς δόξης, ᾗ συνίσταται διὰ τὴν ἔν-
δυσιν οὗ φορεῖ χιτῶνος καὶ τῶν περὶ αὐτὸν λίθων·
χρυσοῖ γὰρ κώδωνες περὶ τὸν ποδήρη εἰσὶν αὐτοῦ,
μέλους ἦχον ἀνιέντες ἰδιάζοντα, παρ' ἑκάτερον δὲ τού-
των ἄνθεσι πεποικιλμένοι ῥοΐσκοι, τῇ χρόᾳ θαυμασίως
ἔχοντες. κατέζωσται δὲ διαφόρῳ ζώνῃ διαπρεπεῖ, διυ- 97
φασμένῃ καλλίστοις χρώμασιν. ἐπὶ δὲ τοῦ στήθους
φορεῖ τὸ λεγόμενον λογεῖον, ἐν ᾧ συνεσφιγμένοι λί-
θοι δεκαδύο διαλλάσσοντες τοῖς γένεσι, χρυσῷ κεκολ-
λημένοι, τὰ τῶν φυλάρχων ὀνόματα κατὰ τὴν ἐξ ἀρχῆς
διάταξιν γενηθεῖσαν, ἀπαυγάζοντες ἕκαστος ἀνεξήγητον
τῆς ἰδιότητος τὴν φυσικὴν χρόαν. ἐπὶ δὲ τῆς κε- 98
φαλῆς ἔχει τὴν λεγομένην κίδαριν, ἐπὶ δὲ ταύτης τὴν
ἀμίμητον μίτραν, τὸ καθηγιασμένον βασίλειον ἐκτυ-
ποῦν ἐπὶ πετάλῳ χρυσῷ γράμμασιν ἁγίοις τὸ ὄνομα
τοῦ θεοῦ, κατὰ μέσον τῶν ὀφρύων, δόξης πεπληρω-
μένον. * * * ὁ κριθεὶς ἄξιος τούτων ἐν ταῖς λειτουρ-
γίαις. ἡ δὲ συμφάνεια τούτων ἐμποιεῖ φόβον καὶ 99
ταραχήν, ὥστε νομίζειν εἰς ἕτερον ἐληλυθέναι ἐκτὸς
τοῦ κόσμου· καὶ διαβεβαιοῦμαι πάντα ἄνθρωπον προσ-
ελθόντα τῇ θεωρίᾳ τῶν προειρημένων εἰς ἔκπληξιν

2 ᾗ P(?): ἡ MVA, ἧς L ‖ 5 ἕκαστον coni. Mend. ‖ 5. 6 τοῦτον A ‖ 6 χροιᾷ LP(?) ‖ 7 κατέζωσται M¹ ut vid.: κατέζωστο ceteri | διπρεπεῖ VP ‖ 7. 8 διυφασμένοι A ‖ 9 λογεῖον LM¹: λόγιον ceteri ‖ 12 ἔχοντες add. Mend. post γενηθεῖσαν, sed v. Exod. 36, 21. 28, 23 ‖ 13 χροιάν L ‖ 15 μήτραν VP, prius M ‖ 15. 16 ἐκτυπὸν (sic) VP, ἐκτυπῶν M, ἔκτυπον ⟨ἔχον⟩ fort. praestat (cf. § 58) ‖ 16 τὸ M, om. ceteri ‖ 17 κατὰ τὸ μέσον L (v. Ind.) | δόξης L; δόξῃ ceteri ‖ 18 ἐν τούτῳ τῷ σχήματι πρόεισιν e. gr. supplet Mend. ‖ 19 ἐμφάνεια coniciebam, sed etiam hoc rarum vid. et cf. Ind. s. συμφανής ‖ 20 ἕτερον] ἄστρον coni. Diels ‖ 20. 21 ἐκτὸς τούτου κόσμου conicio (cf. Callinici ed. Bonn. p. 131[a]) ‖ 22 τῶν προειρημένων om. M.

ἥξειν καὶ θαυμασμὸν ἀδιήγητον, μετατραπέντα τῇ
διανοίᾳ διὰ τὴν περὶ ἕκαστον ἁγίαν κατασκευήν.
100 Πρὸς δὲ τὴν ἐπίγνωσιν ἁπάντων ἐπὶ τὴν παρακει-
μένην ἄκραν τῆς πόλεως ἀναβάντες ἐθεωροῦμεν, ἣ
κεῖται μὲν ἐν ὑψηλοτάτῳ τόπῳ, πύργοις ἐξησφαλι-
σμένη πλείοσι μέχρι κορυφῆς εὐμήκεσι λίθοις ἀνῳκοδο-
μημένων αὐτῶν, ὡς μεταλαμβάνομεν, πρὸς φυλακὴν τῶν
101 περὶ τὸ ἱερὸν τόπων — ἵν', ἐὰν ἐπίθεσίς τις ἢ νεωτερι-
σμὸς ἢ πολεμίων ἔφοδος γένηται, μηθεὶς δύνηται ὁδὸν
εἰς τοὺς περιβόλους ποιήσασθαι τοὺς περὶ τὸν οἶκον,
ἐπικειμένων καὶ ὀξυβελῶν ἐπὶ τῶν πύργων τῆς ἄκρας
καὶ ὀργάνων ποικίλων καὶ τοῦ τόπου κατὰ κορυφὴν
102 ὄντος τῶν προειρημένων περιβόλων —, ὡσανεὶ φυ-
λασσομένων τῶν πύργων ὑπὸ τῶν πιστοτάτων ἀνδρῶν
καὶ τῇ πατρίδι μεγάλας ἀποδείξεις δεδωκότων· οἵτινες
οὐκ εἶχον ἐξουσίαν ἐξιέναι τῆς ἄκρας, εἰ μὴ ταῖς ἑορ-
ταῖς, καὶ τοῦτο ἐκ μέρους· οὐδὲ εἰσοδεύειν εἴων οὐ-
103 δένα. μετὰ ἀκριβείας δὲ πολλῆς εἶχον, εἰ καί τις
ἐπιταγὴ γένοιτο διὰ τοῦ προκαθηγουμένου πρὸς θεω-
ρίαν εἰσδέξασθαί τινας· οἷον καὶ καθ' ἡμᾶς ἐγεγόνει·
μόλις γὰρ ἀνόπλους ὄντας ἡμᾶς δύο παρεδέξαντο πρὸς
104 τὸ κατανοῆσαι τὰ τῶν θυσιῶν. ἔλεγον δὲ καὶ δι'
ὅρκων πεπιστῶσθαι τὸ τοιοῦτον· τοὺς γὰρ πάντας
ὀμωμοκέναι, κατ' ἀνάγκην ἐπιτελουμένου θείως τοῦ

1 ἥκειν L | ἀνεκδιήγητον L, sed cf. p. 27, 2 ‖ 3 δὲ P(?)v: γὰρ ceteri ‖ 7 μεταλαμβάνωσι L ‖ 8 τις ἤ ἢ καὶ νεωτερισμὸς L ‖ 9 μηθ' εἷς VP, prius M, μὴ θεὶς L, μή τις v | δύνηται v (Vat. 1668): δύναται codd. ‖ 14 πιστωτάτων VP ‖ 17 εἰς μέρος L ‖ 19 προκαθημένου e corr. M ‖ 20 δέξασθαι M ‖ 24 ἐπιτελουμένους Wil. servans τὸ πρᾶγμα, sed Ind. aliud medii exemplum non praebet | τοῦ et 31, 1 πράγματος Schmidt et Anon. Oxon. (cf. § 39): τὸ et πρᾶγμα codd.

κατὰ τὸν ὁρκισμὸν πράγματος, ὄντας πεντακοσίους μὴ
παραδέξασθαι πλεῖον ἀνθρώπων πέντε κατὰ τὸ αὐτό·
τοῦ γὰρ ἱεροῦ τὴν πᾶσαν εἶναι φυλακὴν τὴν ἄκραν,
καὶ τὸν καταβαλλόμενον αὐτὴν [τὴν] πρὸς φυλακὴν
τῶν εἰρημένων οὕτως ἠσφαλίσθαι.

Τῆς δὲ πόλεώς ἐστι τὸ σχῆμα συμμέτρως ἔχον, 105
οἷον τεσσαράκοντα σταδίων ὄντος τοῦ περιβόλου, καθ-
όσον εἰκάσαι δυνατόν. ἔχει δὲ τὴν τῶν πύργων
θέσιν θεατροειδῆ, καὶ φαινομένων διόδων τῶν ὑπο-
κειμένων, τῶν δ' ἐπάνωθεν ἠθισμένων καὶ τὰς διὰ
τούτων διεξόδους· ἀνάκλασιν γὰρ ἔχει τὰ τῶν τόπων,
ὡς ἂν ἐπ' ὄρους τῆς πόλεως ᾠκοδομημένης. εἰσὶ δὲ 106
καὶ διαβάθραι πρὸς τὰς διόδους· οἱ μὲν γὰρ μετέωροι
τὴν ὁδείαν, οἱ δ' ὑπ' αὐτὰς ποιοῦνται, καὶ μάλιστα
διεστηκυίας τῆς ὁδείας, διὰ τοὺς ἐν ταῖς ἁγνείαις ὄν-
τας, ὅπως μηδενὸς θιγγάνωσιν ὧν οὐ δέον ἐστίν.
οὐκ ἀλόγως δὲ τὴν πόλιν συμμετρίᾳ καθηκούσῃ κατε- 107
σκεύασαν οἱ πρῶτοι, σοφῶς δὲ ἐπινοήσαντες. τῆς γὰρ
χώρας πολλῆς οὔσης καὶ καλῆς καί τινων μὲν πεδινῶν,
τῶν κατὰ τὴν Σαμαρεῖτιν λεγομένην καὶ τῶν συν-

1 *ὁρκισμὸν* Mend.: *ὁρισμὸν* codd. ‖ 2 *ταὐτό* L ‖ 4 *τὴν* secl. Schmidt | *πρὸς φυλακὴν* Schmidt (cf. § 100): *προφυλακὴν* codd. ‖ 5 *ἠσφαλεῖσθαι* M^{1}VP ‖ 6 *σχῆμα* Schmidt: *χῦμα* MA, *χύμα* LV, *χυμα* P ‖ 9 *καὶ*] *μὴ* Wil., quod certum vid. ‖ 10 *εἰθισμένων* L, *εἰήθισμένων* (sic) M, *ᾐνιγμένων* coni. Wil., *ἐσχισμένων κατὰ τὰς* Diels ‖ 11 *ἀνάτασιν* coni. Diels ‖ 15 *διεστηκυίας* e corr. M: *διεστηκότας* ceteri (prius M) | *τῆς*] *τὰς* A ‖ 18 *ἐπινοήσαντες*] hic incipit textus B ‖ 19 *τινων*] *πολλῶν* M. hic pergit C (cf. ad p. 19, 9) | *πεδινῶν μὲν* transp. B | *πεδεινῶν* M^{1}VP ‖ 20 *σαμαρεῖτην* M^{1}VP | *λεγομένην* Mend.: *λεγομένων* codd.

6 ss. cf. Hecataeum apud Ios. C. Apion. I 194 ss. ‖ 17 — 33, 2 cf. Aristot. *Ἀθην. πολ.* c. 16.

απτόντων τῇ τῶν Ἰδουμαίων χώρᾳ, τινῶν δὲ ὀρεινῶν,
*τῶν πρὸς * * * τὴν γεωργίαν καὶ τὴν ἐπιμέλειαν τῆς*
γῆς γίνεσθαι συνεχῶς, ἵνα καὶ διὰ τοῦτο οὗτοι τὴν
εὐκαρπίαν ἔχωσιν· οὗ καὶ γινομένου γεωργεῖται πάντα
μετὰ δαψιλείας πολλῆς ἐν πάσῃ τῇ προειρημένῃ χώρᾳ.
108 *τῶν δὲ πόλεων ὅσαι μέγεθος ἔχουσι καὶ τὴν ἀκόλου-*
θον εὐδαιμονίαν, ταύταις συμβέβηκεν εὐανδρεῖν, ἀμε-
λεῖσθαι δὲ τῆς χώρας, πάντων ἐπὶ τὸ κατὰ ψυχὴν
ἱλαροῦσθαι νενευκότων, καὶ τῇ κατασκευῇ πάντας ἀν-
109 *θρώπους ἐπὶ τὰς ἡδονὰς εὐκαταφόρους εἶναι. τοῦτο*
δὲ ἐγίνετο περὶ τὴν Ἀλεξάνδρειαν ὑπερβάλλουσαν πά-
σας τῷ μεγέθει καὶ εὐδαιμονίᾳ τὰς πόλεις· οἱ γὰρ
ἀπὸ τῆς χώρας εἰς αὐτὴν ἐπιξενούμενοι καταμένοντες
110 *ἐφ' ἱκανὸν εἰς ἐλάττωσιν ἦγον τὰ τῆς ἐργασίας. ὅθεν*
ὁ βασιλεύς, ἵνα μὴ καταμένωσι, προσέταξε μὴ πλέον
εἴκοσιν ἡμερῶν παρεπιδημεῖν· καὶ τοῖς ἐπὶ τῶν χρειῶν
ὁμοίως δι' ἐγγράπτων διαστολὰς ἔδωκεν, ἐὰν ἀναγκαῖον
111 *ᾖ καταλέσαι, διακρίνειν ἐν ἡμέραις πέντε· πρὸ*
πολλοῦ δὲ ποιούμενος καὶ χρηματιστὰς καὶ τοὺς τού-
των ὑπηρέτας ἐπέταξε κατὰ νομούς, ὅπως μὴ πορισμὸν
λαμβάνοντες οἱ γεωργοὶ καὶ προστάται τῆς πόλεως

2 *τῶν*] *χρὴ τὰ* Mend., sed recte Wil. lacunam per duplex *πρὸς* natam statuit, ut e. gr. suppleam *μέσην τὴν χώραν* (fort. add. *τόπων*, ut *οὗτοι* habeat quo referatur) *χρὴ τὰ πρὸς* ‖ 3 *καὶ* om. B | *οὗτοι διὰ τοῦτο* transp. Schmidt | an *τούτου*? ‖ 4 *γενομένου* M ‖ 4. 5 *πάντα μετὰ* Mend.: *μὲν πάντα* codd. ‖ 8 *τῆς*] *τὰς* M²B, fort. recte ‖ 9 *καὶ*] *καὶ τῷ* vel *διὰ τὸ* coni. Schmidt, *καὶ ⟨γὰρ εἰκός ἐστι⟩* Diels (cf. § 223) ‖ 11 *περὶ*] *ἐπὶ* M | *ὑπερβάλλουσα* VPC ‖ 13 *ἀποξενούμενοι* VPAC ‖ 16 *εἴκοσι* VP ‖ 18 *πρὸ*] *περὶ* coni. Mend. (v. § 1) ‖ 20 *νομοὺς* Letronne, Journal des savants 1828 p. 104: *νόμους* codd.

9. 10 cf. Epicurea fr. 397 ss.

ἐλαττῶσι τὰ ταμιεῖα, λέγω δὲ τὰ τῆς γεωργίας πρόσ-
φορα. παρεξέβημεν δὲ ταῦτα διὰ τὸ καλῶς ἡμῖν τὸν 112
Ἐλεάζαρον ὑποδεδειχέναι τὰ προειρημένα. μεγάλη γάρ
ἐστιν ἡ τῶν γεωργουμένων φιλοπονία. καὶ γὰρ ἐλαϊ-
κοῖς πλήθεσι σύνδενδρός ἐστι καὶ σιτικοῖς καρποῖς
αὐτῶν ἡ χώρα καὶ ὀσπρίοις ἔτι δὲ ἀμπέλῳ καὶ μέλιτι
πολλῷ — τὰ μὲν τῶν ἄλλων ἀκροδρύων καὶ φοινίκων
οὐδ' ἀριθμεῖται παρ' αὐτοῖς —, κτήνη τε πολλὰ παμ-
μιγῆ καὶ δαψιλὴς ἡ τούτων νομή· διὸ καλῶς ἔβλεψαν, 113
ὅτι πολυανθρωπίας οἱ τόποι προσδέονται, καὶ τὴν
κατασκευὴν τῆς πόλεως καὶ τῶν κωμῶν ἔθεντο κατὰ
λόγον. πολὺ δὲ πλῆθος καὶ τῶν ἀρωμάτων καὶ λί- 114
θων πολυτελῶν καὶ χρυσοῦ παρακομίζεται διὰ τῶν
Ἀράβων εἰς τὸν τόπον. ἐργάσιμος γὰρ καὶ πρὸς τὴν
ἐμπορίαν ἐστὶν ἡ χώρα κατεσκευασμένη καὶ πολύτεχνος
ἡ πόλις, οὐ σπανίζει δὲ οὐδὲν τῶν διακομιζομένων
διὰ τῆς θαλάσσης. ἔχει γὰρ καὶ λιμένας εὐκαίρους 115
χορηγοῦντας τόν τε κατὰ τὴν Ἀσκάλωνα καὶ Ἰόππην
καὶ Γάζαν, ὁμοίως δὲ καὶ Πτολεμαΐδα τὴν ὑπὸ τοῦ
βασιλέως ἐκτισμένην· μέση δὲ κεῖται πρὸς τοὺς προειρη-
μένους τόπους, οὐκ ἀπέχουσα τούτων πολύ. ἔχει δὲ

1 τὰ] τὰς V, τὰς et προσφοράς (vel ἀποφοράς) conicio ‖ 4. 5 ἐλαϊκοῖς MC: ἐν λαϊκοῖς LVP, ἐν ἐλαϊκοῖς BA ‖ 6 αὐτῶν om. LB, fort. recte ‖ 7 μὲν ⟨γὰρ⟩ Wil. ‖ 8 τε LBA: τὰ ceteri ‖ 10 δέονται VPAC ‖ 15 ἐμπορείαν M[1]VPC | ἐστὶν ἡ χώρα κατεσκευασμένη MLB: ἐστὶ κατεσκευασμένη ἡ χώρα VPAC ‖ 16 post πόλις add. ἐστὶν B ‖ 18 τόν M[2]: τῶν ceteri, τά v, τούς coniciebam ‖ 19 alt. καὶ om. v | τοῦ om. B ‖ 20 κατεσκευασμένην B ‖ 20. 21 εἰρημένους L

4—14 [illegible] ...ta, quod fugit V. Rosium (Arist. Pseud... [illegible] 26), [illegible] ...mine tradit Georgius Cedrenus I p. [illegible] ...hus p. 599 Muralt.

πάντα δαψιλῆ κάθυγρος οὖσα πάντοθεν ἡ χώρα καὶ
116 μεγάλην ἀσφάλειαν ἔχουσα. περιρρεῖ δ' αὐτὴν ὁ λεγόμενος Ἰορδάνης ποταμὸς ἀείρρους — οὐκ ἔλαττον ἑξακισχιλίων μυριάδων ἀρουρῶν κατὰ τὸ ἀρχαῖον οὔσης· μετέπειτα δὲ οἱ γειτνιῶντες ὑπέβησαν αὐτῆς, ἑξήκοντα μυριάδες ἀνδρῶν ἔγκληροι καθειστήκεισαν ἑκατοντάρουροι —· πληρούμενος δὲ ὁ ποταμός, καθὼς ὁ Νεῖλος, ἐν ταῖς πρὸς τὸν θερισμὸν ἡμέραις πολλὴν ἀρ-
117 δεύει τῆς γῆς· ὃς εἰς ἕτερον ποταμὸν ἐμβάλλει τὸ ῥεῦμα κατὰ τὴν Πτολεμαίων χώραν, οὗτος δὲ ἔξεισιν εἰς θάλασσαν. ἄλλοι δὲ χείμαρροι λεγόμενοι κατίασι, περιλαμβάνοντες τὰ πρὸς τὴν Γάζαν μέρη καὶ τὴν
118 Ἀζωτίων χώραν. περιέχεται δὲ ἀσφαλείαις αὐτοφυέσι, δυσείσβολος οὖσα καὶ πλήθεσιν ἀπραγμάτευτος διὰ τὸ στενὰς εἶναι τὰς παρόδους, κρημνῶν παρακειμένων καὶ φαράγγων βαθέων, ἔτι δὲ τραχείας οὔσης πάσης τῆς περιεχούσης πᾶσαν τὴν χώραν ὀρεινῆς.
119 Ἐλέγετο δὲ καὶ ἐκ τῶν παρακειμένων ὀρέων τῆς Ἀραβίας μέταλλα χαλκοῦ καὶ σιδήρου συνίστασθαι πρότερον. ἐκλέλειπται δὲ ταῦτα, καθ' ὃν ἐπεκράτησαν Πέρσαι χρόνον, τῶν τότε προστατούντων ποιησαμένων

1 post *δαψιλῆ* add. *καὶ* B | *κάθυγρος* LAC: *καθύγρατος* MBVP ‖ 3 *ἀείρους* prius M, VPC ‖ 4 *οὖσαν* Struve et Anon. Oxon. ‖ 5 ⟨*ὡς*⟩ *οἱ* conicio (*ὡς*, om. *οἱ*, Schmidt) | *ὑπέβησαν* MB: *ἐπέβησαν* ceteri ‖ 6 *μυριάδων* L | *καθειστήκησαν* VP ‖ 6. 7 *ἑκατοντάρουροι* Mahaffy (Class. Review VIII 349): *ἑκατονταρούροις* codd., ⟨*ἕκαστος*⟩ *ἑκατοντάρουρος* coni. Struve ‖ 9 *ἐμβάλλει* LBVP: *ἐκβάλλει* MAC ‖ 10 *Πτολεμαέων* conicio ‖ 13 *ἀσφαλείαις* e corr. M²: *ἀσφαλῶς* LB, *ἀσφαλὲς* ceteri (M¹) ‖ 15 *περικειμένων* coni. Diels (cf. § 139). *παρακ.* fort. ex lin. 18 invasit ‖ 17 *πᾶσαν* om. M ‖ 19 *μετάλα* B, *μέταλα* MV, *μετὰ* P | *χαλκᾶ καὶ σιδηρᾶ* M ‖ 21 *οἱ Πέρσαι* P | *χρόνον Πέρσαι* M

5. 6 Exod. 12, 37. Num. 11, 21.

διαβολήν, ὡς ἄχρηστος ἡ κατεργασία γίνεται καὶ πολυ-
δάπανος, ὅπως μὴ διὰ τὴν μεταλλείαν τῶν εἰρημένων 120
συμβῇ καὶ τὴν χώραν καταφθείρεσθαι καὶ σχεδὸν διὰ
τὴν ἐκείνων δυναστείαν ἀλλοτριωθῆναι, παρεύρεσιν
λαβόντων εἰς τοὺς τόπους εἰσόδου διὰ τὸ τὴν δια-
βολὴν γεγονέναι ταύτην. ὅσον οὖν καὶ περὶ τούτων
ἔδει, κεφαλαιωδῶς σεσήμαγκά σοι, ὦ Φιλόκρατες ἀδελφέ·
τὰ δὲ τῆς ἑρμηνείας ἑπομένως δηλώσομεν.

Ἐπιλέξας γὰρ τοὺς ἀρίστους ἄνδρας καὶ παιδείᾳ 121
διαφέροντας, ἅτε δὴ γονέων τετευχότας ἐνδόξων, οἵ-
τινες οὐ μόνον τὴν τῶν Ἰουδαϊκῶν γραμμάτων ἕξιν
περιεποίησαν ἑαυτοῖς, ἀλλὰ καὶ τῆς τῶν Ἑλληνικῶν
ἐφρόντισαν οὐ παρέργως κατασκευῆς· διὸ καὶ πρὸς 122
τὰς πρεσβείας εὔθετοι καθεστήκεισαν καὶ τοῦτ' ἐπε-
τέλουν ὅτε δέοι, καὶ πρὸς τὰς ὁμιλίας καὶ τὰς ἐπερω-
τήσεις τὰς διὰ τοῦ νόμου μεγάλην εὐφυΐαν εἶχον, τὸ
μέσον ἐζηλωκότες κατάστημα — τοῦτο γὰρ κάλλιστόν
ἐστιν —, ἀποτεθειμένοι τὸ τραχὺ καὶ βάρβαρον τῆς
διανοίας, ὁμοίως δὲ καὶ τὸ κατοίεσθαι καὶ νομίζειν
ὑπερφρονεῖν ἑτέρους ὑπερβεβηκότες, τὴν δ' ὁμιλίαν
καὶ τὸ συνακούειν καὶ πρὸς ἕκαστον ἀποκρίνεσθαι
δεόντως παραδεδεγμένοι, καὶ πάντες ταῦτα συντη-
ροῦντες καὶ μᾶλλον ἐν τούτοις βουλόμενοι ὑπερφέρειν
ἕτερος ἑτέρου, καὶ τοῦ καθηγουμένου πάντες ἄξιοι καὶ
τῆς περὶ αὐτὸν ἀρετῆς. νοῆσαι δ' ἦν, ὡς ἠγάπησαν 123

2 *προειρημένων* V ‖ 5 *διὰ τοῦτο* vel *διὸ* Wil. ‖ 6 *τοιαύτην* M ‖ 7 *κεφαλαιωδῶς* om. B ‖ 8 *δηλώσωμεν* MV ‖ 9 *γὰρ*] *οὖν* AC ‖ 12 *ἑαυτοῖς* ML: *αὑτοῖς* B, *αὐτοῖς* VPAC ‖ 13 *ἐφρόντησαν* VP ‖ 14 *καθειστήκεισαν* conicio (cf. § 116) ‖ 16 *τὰς διὰ* om. M, *τὰς ἐκ* e Paris. 129 Schmidt ‖ 18 *ἀποτεμένοι* B ‖ 22 *παραδεδεγμένοι* LB: *παραδεδειγμένοι* ceteri ‖ 22. 23 *καὶ πάντες — βουλόμενοι* om. M ‖ 24 *ἑτέρῳ* MB(L[1]?)

*τὸν Ἐλεάζαρον δυσαποσπάστως ἔχοντες· καὶ ἐκεῖνος
αὐτὸς χωρὶς καὶ τοῦ πρὸς τὸν βασιλέα γεγραφέναι
περὶ τῆς ἀποκαταστάσεως αὐτῶν πολλὰ παρεκάλεσε τὸν
Ἀνδρέαν καὶ ἡμᾶς, συναντιλαμβάνεσθαι παρακαλῶν,*
124 *καθ' ὃ ἂν δυνώμεθα. καὶ ἡμῶν ἐπαγγελλομένων
εὖ φροντίσειν περὶ τούτων ἔφη καὶ λίαν διαγωνιᾶν·
εἰδέναι γάρ, ὅτι φιλάγαθος ὢν ὁ βασιλεὺς πάντων
μέγιστον ἡγεῖται τὸ μεταπέμπεσθαι καθ' ὃν ἂν τόπον
ὀνομασθῇ τις ἄνθρωπος διαφέρων ἀγωγῇ καὶ φρο-*
125 *νήσει παρ' ἑτέρους. μετείληφα γὰρ καλῶς αὐτὸν λέ-
γειν, ὅτι περὶ ἑαυτὸν ἔχων ἄνδρας δικαίους καὶ σώ-
φρονας τὴν μεγίστην ἂν φυλακὴν τῆς βασιλείας ἕξειν,
συμβουλευόντων παρρησίᾳ πρὸς τὸ συμφέρον τῶν φί-
λων· ὃ δὴ σύνεστι τοῖς ἀποστελλομένοις ὑπ' αὐτοῦ.*
126 *καὶ δι' ὅρκων ἐπιστοῦτο, μὴ προΐεσθαι τοὺς ἀνθρώ-
πους, εἴ τις ἑτέρα χρεία πρὸς τὰ κατ' ἰδίαν αὐτῷ
κατεπείγοι, πρὸς δὲ τὴν κοινὴν πᾶσι τοῖς πολίταις*
127 *ἐπανόρθωσιν ἐξαποστέλλειν αὐτούς. τὸ γὰρ καλῶς
ζῆν ἐν τῷ τὰ νόμιμα συντηρεῖν εἶναι, τοῦτο δ' ἐπι-
τελεῖσθαι διὰ τῆς ἀκροάσεως πολλῷ μᾶλλον ἢ διὰ τῆς
ἀναγνώσεως. προτιθέμενος οὖν ταῦτα καὶ τὰ τούτοις
παραπλήσια φανερὸς ἦν τὴν διάθεσιν, ὃς ἦν πρὸς
αὐτούς.*

2 *αὐτὸς* scripsi: *αὐτοὺς* codd., *αὖ* coni. Mend. | *καὶ* om. B | *γέγραπται* P ‖ 4 *καὶ ἡμᾶς* Mend.: *ποιῆσαι* codd. ‖ 6 *εὖ φροντίσειν* Wil. (Mend.): *ἀφροντίσειν* codd., *φροντίσειν* Mend. | *τούτου* B ‖ 7 *φιλάνθρωπος* L ‖ 10 *μετειληφέναι* coniciebam ‖ 11 *ἑαυτὸν*] *αὐτὸν* L ‖ 12 *ἕξει* Schmidt, ⟨*δόξειεν*⟩ *ἕξειν* coni. Wil. ‖ 14 *ὑπ' ἐμοῦ* coni. Wil. ‖ 15 *μὴ* ⟨*ἂν*⟩ coni. Wil. ‖ 16 *αὐτῶν* Diels ‖ 17 *κατεπείγει* B ‖ 19 *εἶναι* om. M ‖ 22 *ὃς*] *οἷος* coni. Mend. Wil.

3 ss. cf. ad p. 15, 1.

Ἄξιον δ' ἐπιμνησθῆναι ⟨διὰ⟩ βραχέων τῶν ὑπο- 128
δειχθέντων ὑπ' αὐτοῦ πρὸς τὰ δι' ἡμῶν ἐπιζητηθέντα —
νομίζειν γὰρ τοῖς πολλοῖς περιεργίαν ἔχειν τινὰ τῶν
ἐν τῇ νομοθεσίᾳ περί τε τῶν βρωτῶν καὶ ποτῶν
καὶ τῶν νομιζομένων ἀκαθάρτων εἶναι κνωδάλων —·
πυνθανομένων γὰρ ἡμῶν, διὰ τί μιᾶς καταβολῆς οὔ- 129
σης τὰ μὲν ἀκάθαρτα νομίζεται πρὸς βρῶσιν, τὰ δὲ
καὶ πρὸς τὴν ἀφὴν — δεισιδαιμόνως γὰρ τὰ πλεῖστα
τὴν νομοθεσίαν ἔχειν, ἐν δὲ τούτοις παντελῶς δεισι-
δαιμόνως —, πρὸς ταῦτα οὕτως ἐνήρξατο·
'Θεωρεῖς', ἔφη, 'τὰς ἀναστροφὰς καὶ τὰς ὁμιλίας, 130

1 *διὰ* add. in Eus. Vigerus ‖ 1. 2 *ἐπιδειχθέντων* i ‖ 2 *τὰ δι'* Eus.: *δ'* MLBVP, om. AC | *ἐπιζητηθέντων* MLB ‖ 3 *νομίζω* Schmidt, recte ut vid. | *τινὰ ἔχειν* LB ‖ 4 ante *περὶ* add. *λέγω δὲ* Eus., fort. recte, si addas *τὰ* | *τῶν* om. Eus. | *βρωμάτων* MLBVP ‖ 5 *καὶ* om. LB ‖ 8 *δεισιδαίμονος* prius M, LBVP, e corr. A ‖ 9 *παντελῶς* scripsi (v. Ind.): *πάλιν πάνυ* AC Schard, *πάλιν* ceteri Eus., *παντάπασι* coni. Schmidt ‖ 10 *ἐνήρξατο πρὸς ταῦτα οὕτως* bg ‖ 11 *θεωρεῖν* bg

11 — 48, 6 Eus. Praep. ev. VIII 8, 56. 57: *περὶ δὲ τῆς ἐν τοῖς ὑπ' αὐτοῦ τεθεῖσι νόμοις ἐπεσκιασμένης καὶ* (*ἐπ. καὶ* om. bg) *ἀλληγορικῆς θεωρίας πολλὰ ἔχων εἰπεῖν ἐπαρκεῖν* (*ἀπαρκεῖν* i) *ἡγοῦμαι τὰς Ἐλεαζάρου καὶ* (*καὶ — Ἐλεάζαρος* om. b) *Ἀριστοβούλου διηγήσεις, ἀνδρῶν τὸ μὲν γένος* (*ἀνδρῶν — γένος* om. g) *Ἑβραίων ἀνέκαθεν, τὸν δὲ χρόνον κατὰ τοὺς Πτολεμαίων* (*Πτολεμαίου* ig, corr. Valck.) *χρόνους διαπρεψάντων. ὧν ὁ Ἐλεάζαρος καὶ* (*ὁ*?) *τῷ τῆς ἀρχιερωσύνης ἀξιώματι τετιμημένος μικρῷ πρότερον ἡμῖν ἐδηλοῦτο, ὃς δὴ τοῖς παρὰ βασιλέως ὡς αὐτὸν ἥκουσι πρεσβείας* (*πρέσβεσιν*?) *ἕνεκα τῆς τῶν Ἑβραϊκῶν λόγων εἰς* (*ἐπὶ* i) *τὴν Ἑλλάδα μεταβολῆς τὸν τρόπον ὑποτυπούμενος τῆς ἐν τοῖς ἱεροῖς νόμοις ἀλληγορουμένης ἰδέας τοιαύτην πεποίηται τοῦ* (*τὴν τοῦ* g, *τὴν* b) *λόγου τὴν* (*τὴν* om. b) *διδασκαλίαν* (*διάσκεψιν* b): *ἄξιον δὲ — φιλομάθειαν* (9, 1—37). pergit: *ταῦτα μὲν ὁ ἀρχιερεὺς τοῖς ἥκουσιν ὡς αὐτὸν Ἕλλησι* (*πρέσβεσι*?) *περὶ τῆς ἀλληγορουμένης ἐν τοῖς ἱεροῖς νόμοις ἰδέας διεστείλατο ὡς ἂν μέλλουσι ταῖς ἐκδοθησομέναις περιτεύξεσθαι τῶν γραφῶν ἑρμηνείαις.* ‖ 11 — 48, 6 ed. Hilgenfeld, *Barnabae epist.*[2] Lipsiae 1877 p. 99—105. similia aliquatenus, sed non ex ipso Aristea hausta prae-

οἷον ἐνεργάζονται πρᾶγμα, διότι κακοῖς ὁμιλήσαντες
διαστροφὰς ἐπιλαμβάνουσιν ἄνθρωποι καὶ ταλαίπωροι
δι' ὅλου τοῦ ζῆν εἰσιν, ἐὰν δὲ σοφοῖς καὶ φρονίμοις
συζῶσιν, ἐξ ἀγνοίας ἐπανορθώσεως εἰς τὸν βίον ἔτυχον.
131 *διαστειλάμενος οὖν τὰ τῆς εὐσεβείας καὶ δικαιοσύνης*
πρῶτον ὁ νομοθέτης ἡμῶν καὶ διδάξας ἕκαστα περὶ
τούτων οὐκ ἀπαγορευτικῶς μόνον, ἀλλ' ἐνδεικτικῶς
καὶ τὰς βλάβας προδηλώσας καὶ τὰς ὑπὸ θεοῦ γινο-
132 *μένας ἐπιπομπὰς τοῖς αἰτίοις — προϋπέδειξε γὰρ*
πρῶτον πάντων, ὅτι μόνος ὁ θεός ἐστι καὶ διὰ πάν-
των ἡ δύναμις αὐτοῦ φανερὰ γίνεται πεπληρωμένου
παντὸς τόπου τῆς δυναστείας, καὶ οὐθὲν αὐτὸν λαν-
θάνει τῶν ἐπὶ γῆς γινομένων ὑπ' ἀνθρώπων κρυφίως,
ἀλλ' ὅσα ποιεῖ τις αὐτῷ φανερὰ καθέστηκε, καὶ τὰ
133 *μέλλοντα γίνεσθαι — ταῦτ' οὖν ἐξεργαζόμενος ἀκριβῶς*
καὶ πρόδηλα θεὶς ἔδειξεν, ὅτι, κἂν ἐννοηθῇ τις κακίαν

1 *οἷον*] *οἶ* B | *ἐνεργάζονται* MLVPAC Eus.: *ἐργάζονται* Bg | *ἐνομιλήσαντες* M ‖ 2 *ἀνθρώποις* g ‖ 3 *δι' ὅλου*] *διὰ* i | *τὴν ζωὴν* bg ‖ 4 *βίον*] *νόμον* g | *ἐνέτυχον* L ‖ 5 *οὖν* Eus.: om. codd. ‖ 6 *πρῶτον ὁ νομοθέτης* Eus.: *ὁ πρῶτος νομοθέτης* M, *ὁ πρωτονομοθέτης* ceteri ‖ 7 *ἐνδεικτικῶς* Eus.: *ἐνδίκως* codd. ‖ 8 *προδηλώσας* Schmidt: *προδήλους* codd. Eus., *προδήλους θεὶς* coniciebam | *ὑπὸ*] *ἐπὶ* Bg | *θεοῦ* B et Eus.: *τοῦ θεοῦ* ceteri ‖ 8. 9 *γιγνομένας* i, *γενομένας* Bbg ‖ 9 *ὑπέδειξε* M ‖ 10 *πρῶτον πάντων* B Eus.: *πάντων πρῶτον* ceteri | *ὁ* om. MLB ‖ 10. 11 *ἡ δύναμις αὐτοῦ διὰ πάντων* bg ‖ 11 post *δύναμίς* add. *ἐστιν* VP | post *αὐτοῦ* add. *ἐστὶ* M ‖ 13 *γῆς* s. scr. L, *ἐπιγινομένων* B (om. *γῆς*) | *γιγνομένων* i | *ὑπ'*] *ὑπὸ τῶν* Schmidt | *κρυφέως* VP, *κρυφαίως* i ‖ 14 *ποιῇ* B ‖ 15 *ἐξεργασάμενος* bg | *ἀκριβῶς* om. bg ‖ 16 *πρόδηλωθεὶς* (sic) V, *προδηλωθεὶς* AC | *καὶ ἂν* bg, *καὶ ἐὰν* i

bet Barnabas. cf. etiam Philonem *De agric.* § 131. 145 ss. We. *De concup.* c. 5 ss., Clementem *Paed.* III § 75. 76. *Strom.* II § 67. V § 51. 52. ‖ 37, 11 — 38, 2 cf. Menandri fr. 218 K.

ἐπιτελεῖν, οὐκ ἂν λάθοι, μὴ ὅτι καὶ πράξας, διὰ πάσης
τῆς νομοθεσίας τὸ τοῦ θεοῦ δυνατὸν ἐνδεικνύμενος·
ποιησάμενος οὖν τὴν καταρχὴν ταύτην καὶ δείξας, 134
ὅτι πάντες οἱ λοιποὶ παρ' ἡμᾶς ἄνθρωποι πολλοὺς
θεοὺς εἶναι νομίζουσιν, αὐτοὶ δυναμικώτεροι πολλῷ
καθεστῶτες ὧν σέβονται ματαίως (ἀγάλματα γὰρ ποιή- 135
σαντες ἐκ λίθων καὶ ξύλων εἰκόνας φασὶν εἶναι τῶν
ἐξευρόντων τι πρὸς τὸ ζῆν αὐτοῖς χρήσιμον, οἷς προσ-
κυνοῦσι, παρὰ πόδας ἔχοντες τὴν ἀναισθησίαν. εἴτε 136
γὰρ κατ' ἐκεῖνό τις θείη, κατὰ τὴν ἐξεύρεσιν, παν-
τελῶς ἀνόητοι· τῶν γὰρ ἐν τῇ κτίσει λαβόντες τινὰ
συνέθηκαν καὶ προσυπέδειξαν εὔχρηστα, τὴν κατα-
σκευὴν αὐτῶν οὐ ποιήσαντες αὐτοί. διὸ κενὸν καὶ 137
μάταιον τοὺς ὁμοίους ἀποθεοῦν· καὶ γὰρ ἔτι καὶ νῦν
εὑρετικώτεροι καὶ πολυμαθέστεροι τῶν ἀνθρώπων τῶν
πρίν εἰσι πολλοί, καὶ οὐκ ἂν φθάνοιεν αὐτοὺς προσ-
κυνοῦντες. καὶ νομίζουσιν οἱ ταῦτα διαπλάσαντες
καὶ μυθοποιήσαντες τῶν Ἑλλήνων οἱ σοφώτατοι καθε-
στάναι. τῶν γὰρ ἄλλων πολὺ ματαίων τί δεῖ καὶ 138
λέγειν, Αἰγυπτίων τε καὶ τῶν παραπλησίων; οἵτινες

1 λάθη B | διὰ πάσης] δι' ὅλης i, ἐξ ὅλης bg ‖ 5 πολλῶν LVPA ‖ 6 γὰρ om. bg ‖ 7 καὶ] ἢ Eus. ‖ 8 οὓς? ‖ 9 εἴτε] εἴ τι VPAC, εἴ τις? altero τις secl. | post ἀναισθησίαν add. ἡμεῖς δὲ τὸν μόνον θεὸν σεβόμενοι (p. 40, 9. 10) et εἴτε — κτίσιν. ὅθεν (p. 40, 11) om. b ‖ 10 θεωθείη conicio, θεῖος Hilg. ‖ 11 ἀνόητον Eus. ‖ 12 εὐχρηστοτάτην (τὴν add. g) Eus. ‖ 13 οὐ ποιήσαντες αὐτοί om. g | αὐτοί om. B | διὸ suspectum, δῆλον δὲ καὶ ὅτι e. gr. conicio, cf. p. 43, 10 ‖ 15 εὑρετικώτεροι Eus.: εὑρεματικώτεροι codd. ‖ 16 φθάνοιεν M² Eus.: φθάσοιαν L, φθάνοισαν ceteri, φθάσειαν Schmidt ‖ 17 νομίζονται conicio ‖ 18 οἱ secl. Wil. ‖ 19 γὰρ] μὲν γὰρ Eus. | accus. (velut τὴν ἄνοιαν) vid. add. | ματαιοτέρων coni. Diels | δὴ PC | καὶ om. g ‖ 20 τινες om. g

7. 8 cf. Doxographi p. 544, 10 sqq. Freudenthal, Alex. Polyh. p. 163. Diod. I 13, 1.

ἐπὶ θηρία καὶ τῶν ἑρπετῶν τὰ πλεῖστα καὶ κνωδάλων
τὴν ἀπέρεισιν πεποίηνται καὶ ταῦτα προσκυνοῦσι καὶ
139 *θύουσι τούτοις καὶ ζῶσι καὶ τελευτήσασι), συν-*
θεωρήσας οὖν ἕκαστα σοφὸς ὢν ὁ νομοθέτης, ὑπὸ
θεοῦ κατεσκευασμένος εἰς ἐπίγνωσιν τῶν ἁπάντων,
περιέφραξεν ἡμᾶς ἀδιακόποις χάραξι καὶ σιδηροῖς τεί-
χεσιν, ὅπως μηθενὶ τῶν ἄλλων ἐθνῶν ἐπιμισγώμεθα
κατὰ μηδέν, ἁγνοὶ καθεστῶτες κατὰ σῶμα καὶ κατὰ
ψυχήν, ἀπολελυμένοι ματαίων δοξῶν, τὸν μόνον θεὸν
καὶ δυνατὸν σεβόμενοι παρ' ὅλην τὴν [πᾶσαν] κτίσιν.
140 *ὅθεν Αἰγυπτίων οἱ καθηγεμόνες ἱερεῖς, ἐγκεκυφότες*
εἰς πολλὰ καὶ μετεσχηκότες πραγμάτων, ἀνθρώπους
θεοῦ προσονομάζουσιν ἡμᾶς· ὃ τοῖς λοιποῖς οὐ πρόσ-
εστιν, εἰ μή τις σέβεται τὸν κατ' ἀλήθειαν θεόν, ἀλλ'
141 *εἰσὶν ἄνθρωποι βρωτῶν καὶ ποτῶν καὶ σκέπης. ἡ*
γὰρ πᾶσα διάθεσις αὐτῶν ἐπὶ ταῦτα καταφεύγει. τοῖς
δὲ παρ' ἡμῶν ἐν οὐδενὶ ταῦτα λελόγισται, περὶ δὲ
τῆς τοῦ θεοῦ δυναστείας δι' ὅλου τοῦ ζῆν ἡ σκέψις

1 *τῶν* om. g | *ἐπικνωδάλων* i ‖ 2 *ἅπερ εἰσὶ* M[1]BA | *ταῦτα* om. g ‖ 4 *οὖν* codd. g: *τοιγαροῦν* i | *ἕκαστα σοφὸς ὢν* om. B | ante *ὑπὸ* add. *καὶ* Eus., fort. recte ‖ 5 post *θεοῦ* add. *σοφὸς ὢν* B | *κατεσκευασμένα* Cg ‖ 7 *μηθενὶ* e corr. M, LB: *μηθὲν* ceteri (prius M), *μηδενὶ* Eus. | *ἐπισμιγώμεθα* BVP ‖ 8 alt. *κατὰ*] *καὶ* g | tert. *κατὰ* om. g ‖ 9 *ἀπολελυμένων* prius M, VPAC ‖ 10 *καὶ δυνατὸν* om. bg (cf. ad p. 39, 9) | *παρ' — κτίσιν* om. g | *πᾶσαν* secl. Schmidt | *πᾶσαν τὴν* transp. B ‖ 11 post *Αἰγυπτίων* add. *δὲ* b | *Αἰγυπτίων οἱ* Eus.: *οἱ Αἰγυπτίων* codd. | *καθηγεμόνες* om. bg | *ἐκκεκυφότες* bg ‖ 12 *εἰς πράγματα* P, *γραμμάτων* Diels, recte ut vid. ‖ 14 *τι* VPA | *κατὰ* LPACb ‖ 15 — 41, 3 *ἡ γὰρ — ποτῶν* om. g ‖ 15. 16 *ἡ γὰρ αὐτῶν διάθεσις ἐπὶ* b ‖ 16 *κατανεύει* conicio ‖ 17 *ἡμῶν* codd. i, prius b: *ἡμῖν* L, e corr. b, fort. recte, cf. p. 13, 23 | *δὲ* om. VP ‖ 18 *τῆς τοῦ* om. i

12 cf. e gr. I Paralip. 23, 14. II Esra 3, 2.

αὐτοῖς ἐστιν. ὅπως οὖν μηθενὶ συμμισγόμενοι μηδ' 142
ὁμιλοῦντες φαύλοις διαστροφὰς λαμβάνωμεν, πάντοθεν
ἡμᾶς περιέφραξεν ἁγνείαις, καὶ διὰ βρωτῶν καὶ ποτῶν
καὶ ἁφῶν καὶ ἀκοῆς καὶ ὁράσεως, νομικῶς. τὸ γὰρ 143
καθόλου πάντα πρὸς τὸν φυσικὸν λόγον ὅμοια καθέ-
στηκεν, ὑπὸ μιᾶς δυνάμεως οἰκονομούμενα, καὶ καθ'
ἓν ἕκαστον ἔχει λόγον βαθὺν ἀφ' ὧν ἀπεχόμεθα κατὰ
τὴν χρῆσιν καὶ οἷς συγχρώμεθα. χάριν δὲ ὑποδείγ-
ματος ἓν ἢ δεύτερον ἐπιδραμών σοι σημανῶ. μὴ γὰρ 144
εἰς τὸν καταπεπτωκότα λόγον ἔλθῃς, ὅτι μυῶν καὶ
γαλῆς ἢ τῶν τοιούτων χάριν περιεργίαν ποιούμενος
ἐνομοθέτει ταῦτα Μωυσῆς· ἀλλὰ πρὸς ἁγνὴν ἐπίσκεψιν
καὶ τρόπων ἐξαρτισμὸν δικαιοσύνης ἕνεκεν σεμνῶς
ταῦτα ἀνατέτακται. τῶν γὰρ πτηνῶν οἷς χρώμεθα 145
πάντα ἥμερα καθέστηκε καὶ διαφέρει καθαριότητι, πυ-
ροῖς καὶ ὀσπρίοις χρώμενα πρὸς τὴν τροφήν, οἷον
περιστεραὶ τρυγόνες ἀττακοὶ πέρδικες ἔτι δὲ χῆνες
καὶ τὰ ἄλλα ὅσα τοιαῦτα· περὶ ὧν δὲ ἀπηγόρευται 146

1 post *αὐτοῖς* pergit *ὅτι μωσῆς δικαιοσύνης ἕνεκεν σεμνῶς* (lin. 12. 13) ceteris om. b | *οὖν* Eus.: *ἐν* codd. | *μηθενὶ* Eus. | *συνμισγόμενοι* Wil., *συναλισγόμενοι* L Eus. (= p. 43, 12??): *συναλισγούμενοι* ceteri ‖ 2 *φαύλῳ* Eus. vulg., *γάμοις* B ‖ 4 *ἀφῆς* g | *νομικῆς* Vg | *τὸ*] *τῶ* Lig ‖ 6 post *δυνάμεως* add. *οἰκονομικῶς* B ‖ 7 *ἓν*] *ὃν* Bg | *ἕκαστα* g | *λόγον ἔχει* Lg ‖ 9 *σημάνω* C, *σημαίνω* V ‖ 10 *εἰσέλθῃς* i | *μυιῶν* i ‖ 11 *γαλῶν* g | *περιεργίας* M Eus. ‖ 12 *Μωσῆς* BA Eus. ‖ 13 ante *ἐξαρτισμὸν* add. *ἐξαίρετον* g ‖ 14 *πάντα*] *ταῦτα* LB | *κατατέτακται* conicio, cf. § 168 | *πετεινῶν* Eus. ‖ 15 *καὶ* Eus.: om. codd. | *διαφέρει* om. bg | *καθαριότητι* (*καθαρειότητι* M) VPi: *καθαρὰ* bg, *καθαρότητι* ceteri ‖ 16 *τὴν* om. Abg ‖ 17 *ἔτι δὲ* LBVPCi: *ἔτι* M, om. Abg ‖ 18 *τἄλλα* VP, om. bg | *δ' ὧν* transp. bg

10. 11 Lev. 11, 29 ‖ 17 *ἀττακοί*: Lev. 11, 22 ‖ 18 ss. cf. Lev. 11, 13—19.

πτηνῶν εὑρήσεις ἄγριά τε καὶ σαρκοφάγα καὶ κατα-
δυναστεύοντα τῇ περὶ ἑαυτὰ δυνάμει τὰ λοιπὰ καὶ
τὴν τροφὴν ἔχοντα δαπάνησιν τῶν προειρημένων ἡμέ-
ρων μετὰ ἀδικίας. οὐ μόνον δὲ ταῦτα, ἀλλὰ καὶ τοὺς
ἄρνας καὶ ἐρίφους ἀναρπάζουσι καὶ τοὺς ἀνθρώπους
147 δὲ ἀδικοῦσι, νεκρούς τε καὶ ζῶντας. παράσημον οὖν
ἔθετο διὰ τούτων ἀκάθαρτα προσονομάσας, ὅτι δέον
ἐστὶ κατὰ ψυχὴν οἷς ἡ νομοθεσία διατέτακται δικαιο-
σύνῃ συγχρῆσθαι καὶ μηδένα καταδυναστεύειν πεποι-
θότας ἰσχύι τῇ καθ' ἑαυτοὺς μηδὲ ἀφαιρεῖσθαι μηδέν,
ἀλλ' ἐκ δικαίου τὰ τοῦ βίου κυβερνᾶν, ὡς τὰ τῶν
προειρημένων πτηνῶν ἥμερα ζῷα τὰ φυόμενα τῶν
ὀσπρίων ἐπὶ γῆς δαπανᾷ καὶ οὐ καταδυναστεύει πρὸς
τὴν ἐπαναίρεσιν οὔτε τῶν ὑποβεβηκότων οὔτε τῶν
148 συγγενικῶν. διὰ τῶν τοιούτων οὖν παραδέδωκεν ὁ
νομοθέτης σημειοῦσθαι τοῖς συνετοῖς εἶναι δικαίους
τε καὶ μηδὲν ἐπιτελεῖν βίᾳ μηδὲ τῇ περὶ ἑαυτοὺς
149 ἰσχύι πεποιθότας ἑτέρους καταδυναστεύειν. ὅπου γὰρ
οὐδ' ἅψασθαι καθῆκε τῶν προειρημένων διὰ τὴν περὶ

1 πετεινῶν Eus. ‖ 2 περὶ] παρ' A | ἑαυτῶν VP, αὑτὰ Eus. | τῶν λοιπῶν L ‖ 2. 3 καὶ δαπανῶντα τὰ προειρημένα ἥμερα bg ‖ 3 ante δαπ. add. τὴν i, quod vid. recipiendum priore τὴν secl. ‖ 4 οὐ — ταῦτα om. bg | τοὺς om. bg ‖ 5 ἁρπάζουσι Eus. ‖ 6 δὲ om. bg ‖ 6. 7 παράσημον — τούτων om., tum ἀκάθαρτα γοῦν αὐτὰ προσωνόμασε(ν) bg ‖ 7 δέον] δέ i ‖ 8 ἐστὶ κατὰ ψυχὴν om. bg | συντέτακται bg ‖ 9 μηδενὸς L ‖ 9. 10 πεποιθότας Eus. Schard, πεποιθώτας B: πεποιθόσιν M[1], πεποιθότες ceteri ‖ 10 τῇ ἑαυτῶν bg | μηδ' Eus. | μηθὲν b ‖ 11 δικαιοτάτου βίου Eus. | διακυβερνᾶν bg ‖ 11—15 ὡς τὰ — συγγενικῶν om. bg ‖ 12 πετεινῶν Eus. ‖ 14 οὔτε — οὔτε i et alii Eus. codices: om. codd. ‖ 15 διὰ τούτων bg | παρέδωκεν B Eus. ‖ 16 ὁμοιοῦσθαι L | σημ. — συν. om. bg ‖ 17 τε om. Bbg ‖ 17 — 46, 1 μηδὲ — μηρυκισμόν om. b ‖ 17 αὑτοὺς Mg, αὐτοὺς i ‖ 18 ἑτέρων L

ἕκαστα διάθεσιν, πῶς οὐ φυλακτέον παντάπασι τοὺς
τρόπους εἰς τοῦτο κατακλασθῆναι; πάντα οὖν τὰ τῆς 150
συγχωρήσεως ἡμῖν ἐπὶ τούτων καὶ τῶν κτηνῶν τρο-
πολογῶν ἐκτέθειται. τὸ γὰρ διχηλεύειν καὶ διαστέλ-
λειν ὁπλῆς ὄνυχας σημεῖόν ἐστι τοῦ διαστέλλειν ἕκαστα
τῶν πράξεων ἐπὶ τὸ καλῶς ἔχον· ἡ γὰρ ἰσχὺς τῶν 151
ὅλων σωμάτων μετ' ἐνεργείας ἀπέρεισιν ἐπὶ τοὺς ὤμους
ἔχει καὶ τὰ σκέλη. μετὰ διαστολῆς οὖν ἅπαντα ἐπι-
τελεῖν πρὸς δικαιοσύνην ἀναγκάζει τῷ σημειοῦσθαι διὰ
τούτων, ἔτι δὲ καὶ διότι παρὰ πάντας ἀνθρώπους διε-
στάλμεθα· οἱ γὰρ πλείονες τῶν λοιπῶν ἀνθρώπων 152
ἑαυτοὺς μολύνουσιν ἐπιμισγόμενοι, συντελοῦντες με-
γάλην ἀδικίαν, καὶ χῶραι καὶ πόλεις ὅλαι σεμνύνονται
ἐπὶ τούτοις. οὐ μόνον γὰρ πρὸς ἄρσενας προσάγουσι,
ἀλλὰ καὶ τεκούσας ἔτι δὲ θυγατέρας μολύνουσιν. ἡμεῖς
δ' ἀπὸ τούτων διεστάλμεθα. περὶ ὃν δέ ἐστιν ὁ προ- 153
ειρημένος τῆς διαστολῆς τρόπος, περὶ τοῦτον εἶναι καὶ

1 *οὐ* e corr. M, LB Eus.: *οὖν* ceteri ‖ 2 *κατακλεισθῆναι* g | *πάντα* (*μὲν* add. g) *οὖν τὰ* Eus.: *πάντων* codd. ‖ 2. 3 *τὰ συγχωρηθέντα* g ‖ 3 *ἡμῖν* om. Eus. ‖ 4 *ἐκτέθειται* i (v. Ind.): *ἐκθέοιτε* VP, *ἐκθέοιται* ceteri, *ἐκτέθεικε* g ‖ 5 *ὁπλὰς* L | *ἑκάστην* B ‖ 7 *ἅπερ εἰσὶν* ACig ‖ 8. 9 *ἅπαντα — ἀναγκάζει*] *βιώσκομεν* g ‖ 9 *τῷ* Bb: *τὸ* ceteri | *ὁμοιοῦσθαι* L | *καὶ* ante *διὰ* add. i ‖ 9. 10 *διὰ — καὶ* om. g ‖ 10 *διότι καὶ* transp. M, *καὶ* om. Schard | *διότι*] *ὅτι* g, *δῆλον ὅτι* conicio, sed fort. gravior corruptela latet ‖ 10. 11 *διεστελλόμεθα* g ‖ 11 *πλείονες*] *ἄλλοι* g | *τῶν λοιπῶν* om. g | *ἀνθρώπων* om. Eus. ‖ 12 *μολύνουσιν ἑαυτοὺς* g | *ἐπισμιγόμενοι* M^{1}LB ‖ 13. 14 *ἐπὶ τούτοις σεμνύνονται* g ‖ 14 *πρὸς — προσάγουσιν* Eus.: *προσάγουσι* (*προάγουσι* B) *τοὺς ἄρρενας* codd. ‖ 15 post *δὲ* add. *καὶ* Mg ‖ 15. 16 *ἡμεῖς — διεστάλμεθα* om. g ‖ 16 *ἐστάλμεθα* LB | *ὃν*] *ὧν* LB, *ὃ* et lin. 17 *τοῦτο* Vigerus ‖ 17 *τόπος* MVPAC | *τούτων* LB

14. 15 cf. Lev. 18, 6 ss. 22.

τὸν τῆς μνήμης κεχαρακτήρικεν· πάντα γὰρ ὅσα διχηλεῖ
καὶ μηρυκισμὸν ἀνάγει σαφῶς τοῖς νοοῦσιν ἐκτίθεται
154 τὸ τῆς μνήμης. ἡ γὰρ ἀναμηρύκησις οὐθὲν ἕτερον,
ἀλλὰ τῆς ζωῆς καὶ συστάσεως ἐπίμνησις· τὸ γὰρ ζῆν
155 διὰ τῆς τροφῆς συνεστάναι νομίζει. διὸ παρακελεύ-
εται διὰ τῆς γραφῆς λέγων οὕτως· 'μνείᾳ μνησθήσῃ
κυρίου τοῦ θεοῦ τοῦ ποιήσαντος ἐν σοὶ τὰ μεγάλα
καὶ θαυμαστά.' κατανοούμενα γὰρ καὶ μεγάλα καὶ
ἔνδοξα φαίνεται πρῶτον μὲν ἡ σύμπηξις ἡ τοῦ σώ-
ματος καὶ ἡ τῆς τροφῆς διοίκησις καὶ ἡ περὶ ἕκαστον
156 μέλος διαστολή· πολλῷ δὲ μᾶλλον ἡ τῶν αἰσθήσεων
διακόσμησις, διανοίας ἐνέργημα καὶ κίνησις ἀόρατος,
ἥ τε ὀξύτης τοῦ πρὸς ἕκαστόν τι πράσσειν καὶ τεχνῶν
157 εὕρεσις ἀπέραστον περιέχει τρόπον. διὸ παρακελεύε-
ται μνείαν ἔχειν, ὡς συντηρεῖται τὰ προειρημένα θείᾳ
δυνάμει, σὺν κατασκευῇ· πάντα γὰρ χρόνον καὶ τόπον
ὥρικε πρὸς τὸ διὰ παντὸς μνημονεύειν τοῦ κρατοῦντος

1 τὸ τὴν μνήμην B | εἶναι e p. 43, 17 post μνήμης transp. g | κεχαρακτήρικεν Eus.: κεχαρακτηρικέναι codd. | πάντα] εἶπας i | διχηλεῖ Eus.: διχηλῇ ML, διχειλῇ ceteri ‖ 2 μυρικισμὸν MVPg | ἐκτίθεται M^2 Eus.: ἐκτίθημι B, ἐκτίθεμαι ceteri ‖ 3 ἀναμηρύκισις Aig | οὐδὲν Eus. ‖ 4 ἀλλὰ] ἀλλ' ἢ g | ὑπόμνησις Eus., fort. recte ‖ 5 διὸ ⟨καὶ⟩? ‖ 6 διὰ A Eus.: καὶ διὰ ceteri | ὁ λέγων codd. ‖ 7 τοῦ κυρίου M | τοῦ θεοῦ Eus.: om. codd. ‖ 8. 9 καὶ ἔνδοξα καὶ μεγάλα i, ἔνδοξα cet. om. g ‖ 9 πρῶτα g | alt. ἡ i: om. ceteri ‖ 9. 10 ἡ τοῦ σώματος σύμπηξις g ‖ 10 prius καὶ om. LB ‖ 11 μέρος Eus. vulg. | ἡ Bg, e corr. M: ἡ τῆς ceteri i ‖ 12 διανοίας τε ἐνέργεια conicio ‖ 13 τοῦ πρὸς om. M, πρὸς τὸ conicio ‖ 14 ἐπέραστον Aig, ἀπέραντον LB | παρέχει LB, probat et τόπον coni. Mend., sed v. Ind. ‖ 15 τὰ εἰρημένα g, om. L | ante θείᾳ add. συνεχόμενα i ‖ 15. 16 θείας δυνάμεως B ‖ 16 post δυνάμει add. καὶ L^{2}A | σὺν κατασκευῇ MAi: συγκατασκευῇ ceteri, om. g | τόπον καὶ χρόνον i | καὶ τόπον om. M | τρόπον B

6—8 Deut. 7, 18. 19.

θεοῦ καὶ συντηροῦντος. καὶ γὰρ ἐπὶ τῶν βρωτῶν καὶ 158
ποτῶν ἀπαρξαμένους εὐθέως τότε συγχρῆσθαι κελεύει· καὶ μὴν καὶ ἐκ τῶν περιβολαίων παράσημον ἡμῖν μνείας δέδωκεν. ὡσαύτως δὲ καὶ ἐπὶ τῶν πυλῶν καὶ θυρῶν προστέταχε μὲν ἡμῖν τιθέναι τὰ λόγια πρὸς τὸ μνείαν εἶναι θεοῦ· καὶ ἐπὶ τῶν χειρῶν δὲ διαρρήδην τὸ ση- 159
μεῖον κελεύει περιῆφθαι, σαφῶς ἀποδεικνύς, ὅτι πᾶσαν ἐνέργειαν μετὰ δικαιοσύνης ἐπιτελεῖν δεῖ, μνήμην ἔχοντας τῆς ἑαυτῶν κατασκευῆς, ἐπὶ πᾶσι δὲ τὸν περὶ θεοῦ φόβον. κελεύει δὲ καὶ κοιταζομένους καὶ δι- 160
ανισταμένους καὶ πορευομένους μελετᾶν τὰς τοῦ θεοῦ κατασκευάς, οὐ μόνον λόγῳ, ἀλλὰ καὶ διαλήψει θεωροῦντας τὴν κίνησιν καὶ τὴν ὑπόληψιν ἑαυτῶν, ὅταν εἰς ὕπνον ἔρχωνται, καὶ τὴν ἔγερσιν, ὡς θεία τίς ἐστι καὶ ἀκατάληπτος τούτων ἡ μετάθεσις.

Δέδεικται δέ σοι καὶ τὸ περισσὸν τῆς λογίας τῆς 161
κατὰ τὴν διαστολὴν καὶ μνείαν, ὡς ἐξεθέμεθα τὴν

1 *θεοῦ* post *συντηροῦντος* transp. B | *θεοῦ συντηροῦντας καὶ τὰς ἀρχὰς καὶ μεσότητας καὶ τελευτάς. καὶ γὰρ* i, interpolata, ut vid., ab Eus. ex Platonis Leg. p. 715 E ‖ 1. 2 *συντηροῦντος — κελεύει* om. g | *καὶ τῶν ποτῶν* VP ‖ 2 *ἀπαρξαμένους* om. L, *ἁρπαζομένους* A | *συγχρῆσθαι* Eus.: *συγχωρῆσαι* codd. ‖ 4 *ἔδωκεν* g | post *καὶ* add. *ἐπὶ τῶν πόλεων καὶ οἰκήσεων διὰ τὸ σκεπάζεσθαι καὶ* Eus. | *καὶ ἐπὶ τῶν θυρῶν* g ‖ 5 *προστέταχεν* (om. *μὲν*) Eus., fort. recte ‖ 6. 7 *τὸ σημεῖον διαρρήδην* transp. B ‖ 7 *περιειλῆφθαι* B ‖ 9 *ἑαυτῶν κατακευῆς* Eus.: om. codd., sed *ἡμῶν συστάσεως* Schard | *περὶ*] *τοῦ* Bg ‖ 9. 10 *τοῦ περὶ θεὸν φόβον* Vigerus ‖ 10 prius *καὶ* om. g ‖ 11 *καὶ πορευομένους* Eus. (cf. Testim.): om. codd. ‖ 12 *λόγῳ μόνον* Eus. (sed v. Ind.) | *καὶ* om. MLVPC ‖ 13 *τὰ κινήματα* g | alt. *τὴν* Eus.: om. codd. ‖ 14 *ἔρχονται* VP ‖ 15 *ἡ τούτων* Eus. ‖ 16 *δή* conicio | *περιττὸν* g | *λογίας* suspectum: *ἀλογίας* B, *ἀπολογίας* coni. Cohn (cf. p. 47, 14. 15) ‖ 17 *ἐξεθέσθαι* i

10 Deut. 6, 7.

*διχηλίαν καὶ τὸν μηρυκισμόν· οὐ γὰρ εἰκῇ καὶ κατὰ
τὸ ἐμπεσὸν εἰς ψυχὴν νενομοθέτηται, πρὸς δ' ἀλήθειαν
162 καὶ σημείωσιν ὀρθοῦ λόγου. διατάξας γὰρ ἐπὶ βρω-
τῶν καὶ ποτῶν καὶ τῶν κατὰ τὰς ἁφὰς ἕκαστα κελεύει
μηθὲν εἰκῇ μήτε πράσσειν μήτε ἀκούειν μήτε τῇ τοῦ
λόγου δυναστείᾳ συγχρωμένους ἐπὶ τὴν ἀδικίαν τρέ-
163 πεσθαι. καὶ ἐπὶ τῶν κνωδάλων δὲ ταὐτὸν ἔστιν εὑ-
ρεῖν. κακοποιητικὸς γὰρ ὁ τρόπος ἐστὶ καὶ γαλῆς καὶ
164 μυῶν καὶ τῶν τούτοις ὁμοίων, ὅσα διηγόρευται. πάντα
γὰρ λυμαίνονται καὶ κακοποιοῦσι μύες οὐ μόνον πρὸς
τὴν ἑαυτῶν τροφήν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ παντελῶς ἄχρη-
στον γίνεσθαι ἀνθρώπῳ, ὅ τι ἂν δηποτοῦν ἐπιβάληται
165 κακοποιεῖν. τό τε τῆς γαλῆς γένος ἰδιάζον ἐστί· χω-
ρὶς γὰρ τοῦ προειρημένου ἔχει λυμαντικὸν κατάστημα·
διὰ γὰρ τῶν ὤτων συλλαμβάνει, τεκνοποιεῖ δὲ τῷ
166 στόματι. καὶ διὰ τοῦτο ὁ τοιοῦτος τρόπος τῶν ἀν-
θρώπων ἀκάθαρτός ἐστιν· ὅσα γὰρ δι' ἀκοῆς λαβόντες,
ταῦτα τῷ λόγῳ σωματοποιήσαντες κακοῖς ἑτέρους ἐνε-
κύλισαν, ἀκαθαρσίαν τε οὐ τὴν τυχοῦσαν ἐπετέλεσαν,
μιανθέντες αὐτοὶ παντάπασι τῷ τῆς ἀσεβείας μολυσμῷ.
καλῶς δὲ ποιῶν ὁ βασιλεὺς ὑμῶν τοὺς τοιούτους ἀναι-
167 ρεῖ, καθὼς μεταλαμβάνομεν. ἐγὼ δ' εἶπα· τοὺς ἐμ-
φανιστὰς οἴομαί σε λέγειν· καὶ γὰρ αἰκίαις καὶ θανά-*

1 *τὸν* om. i | *καὶ* Eus.: om. codd. ‖ 2 *τὸ* om. g ‖ 4 *καὶ ποτῶν* om. MLACbg | *καὶ τῶν* om. VP ‖ 5 *τῇ* Eus.: om. codd. ‖ 8 *ἐστὶν ὁ τρόπος* bg | *γαλῶν* g ‖ 9 *μυιῶν* i | *ἀπηγ.*? Cohn ‖ 10. 11 *καὶ — ἀλλὰ* om. LB ‖ 11 *εἰς τὸ* i: om. codd. bg ‖ 12 *γίνεται* B | *δητοῦν* A | *ἐπιβάλληται* g, *ἐστὶ* b, *ἐπιβάλωνται* conicio ‖ 13 *κακαποιεῖν* ig | *ἰδιάζων* M¹B ‖ 14 *μολυντικὸν* conicio, cf. lin. 20 ‖ 15 *δὲ*] *τὲ* b ‖ 16 *τοῦτο*] *τοῦτ' οὖν* i ‖ 16. 17 *τοῖς ἀνθρώποις* i ‖ 17 *ἔλαβον* conicio (item Vigerus) ‖ 18 *ἑτέροις* L ‖ 19 *τε* Eus. (*δὲ* g): om. codd. ‖ 20 *αὐτοὶ* om. bg ‖ 21 *ἡμῶν* ibg ‖ 22. 23 *ἐγὼ — λέγειν* om. b ‖ 22 *εἶπον* Mg, fort. recte (v. Ind.)

τοις ἐπαλγέσιν αὐτοὺς περιβάλλει συνεχῶς. ὁ δέ·
τούτους γὰρ καὶ λέγω· ἡ γὰρ ἐπαγρύπνησις εἰς ἀν-
θρώπων ἀπώλειαν ἀνόσιος. ὁ δὲ νόμος ἡμῶν κελεύει, 168
μήτε λόγῳ μήτε ἔργῳ μηδένα κακοποιεῖν. καὶ περὶ
τούτων οὖν, ὅσον ἐπὶ βραχὺ διεξελθεῖν, προσυποδεί-
ξαντά σοι, διότι πάντα κεκανόνισται πρὸς δικαιοσύνην
καὶ οὐδὲν εἰκῇ κατατέτακται διὰ τῆς γραφῆς οὐδὲ μυ-
θωδῶς, ἀλλ' ἵνα δι' ὅλου τοῦ ζῆν καὶ ἐν ταῖς πράξεσιν
ἀσκῶμεν δικαιοσύνην πρὸς πάντας ἀνθρώπους, μεμνη-
μένοι τοῦ δυναστεύοντος θεοῦ. περὶ βρωτῶν οὖν καὶ 169
τῶν ἀκαθάρτων ἑρπετῶν καὶ κνωδάλων ὁ πᾶς λόγος
ἀνατείνει πρὸς δικαιοσύνην καὶ τὴν τῶν ἀνθρώπων
συναναστροφὴν δικαίαν.'

'Εμοὶ μὲν οὖν καλῶς ἐνόμιζε περὶ ἑκάστων ἀπο- 170
λελογῆσθαι· καὶ γὰρ ἐπὶ τῶν προσφερομένων ἔλεγε
μόσχων τε καὶ κριῶν καὶ χιμάρων, ὅτι δεῖ ταῦτα ἐκ
βουκολίων καὶ ποιμνίων λαμβάνοντας ἥμερα θυσιάζειν
καὶ μηθὲν ἄγριον, ὅπως οἱ προσφέροντες τὰς θυσίας
μηδὲν ὑπερήφανον ἑαυτοῖς συνιστορῶσι, σημειώσει

1 ἐπαλγέσιν B: ἐπ' ἄλγεσιν ceteri i, om. bg | αὐτοὺς om. A | παραβάλλει i | ὁ δέ om. Eus. ‖ 2 τούτους — ἡ γὰρ om. bg | τούτοις γὰρ ἐπαγρύπνησις i | ἐπαγρυπνοῦσι γὰρ bg | εἰς Eus.: om. codd. ‖ 3 ἀπώλειαν Eus.: ἀπώλεια codd. | ἀνόσιον bg ‖ 4 νόμῳ L | κακοποιεῖν μηδένα Eus. ‖ 5 οὖν] δὲ B ‖ 5. 6 οὖν διεξῆλθον βραχὺ δεικνύων σοι ὅτι bg ‖ 5 διεξελθῇ B ‖ 5. 6 προσυπεδείξαμέν Schmidt, προσυπέδειξά Vigerus, Hilgenfeld ‖ 6 διότι] ὅτι M ‖ 7—9 καὶ οὐδὲν — δικαιοσύνην om. b ‖ 7 διὰ τῆς γραφῆς om. g ‖ 7. 8 θυμωδῶς codd. ‖ 8 ἀλλὰ δι' C ‖ 9 ἅπαντας bg | ἀνθρώπους om. bg ‖ 9. 10 μεμνημένους MLB ‖ 10—13 περὶ — δικαίαν om. bg ‖ 11 ὁ Eus.: καὶ codd. ‖ 13 ἀναστροφὴν B ‖ 14 ἐνομίζετο conicio ‖ 14. 15 ἀπολογεῖσθαι codd. ‖ 15 ἐπὶ] περὶ M², καὶ περὶ bg ‖ 16 τε om. i | χειμάρων Bi, χιμάρρων M¹V | δεῖ Eus.: ἀεὶ codd. ‖ 17 λαμβάνοντες LB ‖ 17. 18 ἥμερα — προσφέροντες om. LB ‖ 17 κατασκευάζειν Eus. ‖ 19 μηδὲν LB

*κεχρημένου τοῦ διατάξαντος· τῆς γὰρ ἑαυτοῦ ψυχῆς
τοῦ παντὸς τρόπου τὴν προσφορὰν ποιεῖται ὁ τὴν*
171 *θυσίαν προσάγων. καὶ περὶ τούτων οὖν νομίζω τὰ
τῆς ὁμιλίας ἄξια λόγου καθεστάναι διὰ τὴν σεμνότητα
καὶ φυσικὴν διάνοιαν τοῦ νόμου, ἣν προῆγμαι δια-
σαφῆσαί σοι, Φιλόκρατες, δι' ἣν ἔχεις φιλομάθειαν.*
172 *Ὁ δὲ Ἐλεάζαρος ποιησάμενος θυσίαν καὶ τοὺς ἄν-
δρας ἐπιλέξας καὶ πολλὰ δῶρα τῷ βασιλεῖ κατασκευά-*
173 *σας προέπεμψεν ἡμᾶς μετὰ ἀσφαλείας πολλῆς. ὡς δὲ
παρεγενήθημεν εἰς Ἀλεξάνδρειαν, προσηγγέλη τῷ βα-
σιλεῖ περὶ τῆς ἀφίξεως ἡμῶν. παρειμένοι δ' εἰς τὴν
αὐλὴν Ἀνδρέας τε καὶ ἐγὼ φιλοφρόνως ἠσπασάμεθα
τὸν βασιλέα καὶ τὰς ἐπιστολὰς ἀποδεδώκαμεν τὰς παρὰ*
174 *τοῦ Ἐλεαζάρου. περὶ πολλοῦ δὲ ποιούμενος ὁ βασι-
λεὺς τοῖς ἀπεσταλμένοις ἀνδράσιν ἐντυχεῖν ἐκέλευσε
τοὺς λοιποὺς πάντας ἀπολῦσαι τοὺς ἐπὶ τῶν χρειῶν,*
175 *καλεῖν δὲ τοὺς ἀνθρώπους. οὗ πᾶσι παραδόξου φα-
νέντος διὰ τὸ κατὰ ἔθος εἶναι πεμπταίους εἰς πρόσ-
ωπον ἔρχεσθαι βασιλεῖ τοὺς περὶ χρήσιμον ἀφικνου-
μένους, τοὺς δὲ παρὰ βασιλέων ἢ πόλεων ἐν ὑπεροχαῖς
μόλις ἐν τριάκοντα εἰς τὴν αὐλὴν παρίεσθαι, τοὺς δὲ*

1 *κεχρημένοι* M^2 Eus. sed v. § 161 ‖ 3. 4 *καὶ περὶ — σεμνότητα* om. A ‖ 3—5 *νομίζω — ἣν* om. b ‖ 4 *ἄξια λόγου* Eus. (*λόγου* post *καθεστάναι* transp. g): *ἀξιολόγως* B, *ἀξιολόγου* ceteri | *διὰ* Eus.: *διὸ* codd. ‖ 5 *καὶ φυσικὴν διάνοιαν* om. Eus. | *ἣν* Eus.: om. codd. ‖ 6 *σοι* om. LBbg | *Φιλόκρατες* L, prius A, Eus.: *Φιλοκράτη* ceteri ‖ 10 *καὶ* ante *προσηγγέλη* add. B ‖ 11 *παρειμένοι* Schmidt: *παρῆμεν* LB, *παρεῖμεν* ceteri, Wil. interpretum mentionem desiderat et lacunam ante *παρῆμεν* statuit ‖ 13 alt. *τὰς* M^2LVP: om. M^1BAC ‖ 14 ante *περὶ* add. *καὶ* LB ‖ 14. 15 *ὁ βασιλεὺς* LP: om. ceteri ‖ 16 *ἅπαντας* B ‖ 18 *ἔθος* e corr. M: *ἔθνος* ceteri ‖ 19 *πρὸς χρηματισμὸν* coni. Wil., *περὶ χρειῶν* conicio | *χρησίμων* M^2 ‖ 20 *ἐν ὑπεροχαῖς* MLVPA: *ὑπεροχαῖς* C, *ὑπεροχῆς* B

ἥκοντας τιμῆς καταξιῶν μείζονος καὶ τὴν ὑπεροχὴν
κρίνων τοῦ πέμψαντος, ἀπολύσας οὓς ἐνόμιζε περισ-
σοὺς ὑπέμενε περιπατῶν, ἕως ἂν παραγινομένους ἀσπά-
σηται. παρελθόντων δὲ σὺν τοῖς ἀπεσταλμένοις δώροις 176
καὶ ταῖς [διαφόροις] διφθέραις, ἐν αἷς ἡ νομοθεσία,
γεγραμμένη χρυσογραφίᾳ τοῖς Ἰουδαϊκοῖς γράμμασι,
θαυμασίως εἰργασμένου τοῦ ὑμένος καὶ τῆς πρὸς ἄλ-
ληλα συμβολῆς ἀνεπαισθήτου κατεσκευασμένης, ὡς
εἶδεν ὁ βασιλεὺς τοὺς ἄνδρας, ἐπηρώτα περὶ τῶν βι-
βλίων. ὡς δὲ ἀπεκάλυψαν τὰ τῶν ἀνειλημάτων καὶ 177
τοὺς ὑμένας ἀνείλιξαν, πολὺν ἐπιστὰς χρόνον καὶ προσ-
κυνήσας σχεδὸν ἑπτάκις εἶπεν· 'εὐχαριστῶ μέν, ἄν-
δρες, ὑμῖν, τῷ δ' ἀποστείλαντι μᾶλλον, μέγιστον δὲ
τῷ θεῷ, οὗτινός ἐστι τὰ λόγια ταῦτα.' ὁμοθυμαδὸν 178
δὲ πάντων εἰπόντων ὑπὸ μίαν φωνήν, τῶν τε παρα-
γεγονότων καὶ τῶν συμπαρόντων, 'εὖ βασιλεῦ', προ-
ήχθη δακρῦσαι, τῆς χαρᾶς πεπληρωμένος. ἡ γὰρ τῆς
ψυχῆς ἔντασις καὶ τὸ τῆς τιμῆς ὑπερτεῖνον δακρύειν
ἀναγκάζει κατὰ τὰς ἐπιτυχίας. κελεύσας δὲ εἰς τάξιν 179
ἀποδοῦναι τὰ τεύχη, τὸ τηνικαῦτα ἀσπασάμενος τοὺς
ἄνδρας εἶπε· 'δίκαιον ἦν, θεοσεβεῖς ἄνδρες, ὧν χάριν
ὑμᾶς μετεπεμψάμην, ἐκείνοις πρῶτον σεβασμὸν ἀπο-
δοῦναι, μετὰ ταῦτα τὴν δεξιὰν ὑμῖν προτεῖναι· διὸ

3 ὑπέμεινε M (sed v. etiam Ios.) ‖ παραγενομένους L ‖ 3. 4 ἀσπάζηται coni. Wil. ‖ 5 διαφόροις secl. Mend. (om. Ios.) | ⟨ἦν⟩ ἡ coni. Schmidt ‖ 7 εἰργασμένης L^{2}B, ἐργασαμένου A, εἰργασαμένου C | τοῦ ὑμένος M^2 Schard: τῆς ὑμένος VL (sed ῆς et ς in ras. L^2), τῆς ὑμένου ceteri ‖ 8 ἀνεπαισθήτως L | κατεσκευασμένη VPAC ‖ 9 ἐπερώτα B, ἐπερωτᾶ M ‖ 10 ἀνειλημμάτων MLB (ἐνειλημμάτων Ios.) ‖ 11 τοὺς om. M ‖ 14 οὗτινος M, e corr. L: τίνος ceteri ‖ 14. 15 εἰπόντων δὲ πάντων ὁμοθυμαδὸν A ‖ 17 τῆς χαρᾶς L: τῇ χαρᾷ ceteri ‖ 18 ἔντασις MB: ἔνστασις ceteri | καὶ] κατὰ conicio aut ἡδονῆς pro τιμῆς

180 πεποίηκα τοῦτο πρῶτον. μεγάλην δὲ τέθειμαι τὴν
ἡμέραν ταύτην, ἐν ᾗ παραγεγόνατε· καὶ κατ' ἐνιαυτὸν
ἐπίσημος ἔσται πάντα τὸν τῆς ζωῆς ἡμῶν χρόνον.
συντέτυχε γὰρ καὶ κατὰ τὴν νίκην ἡμῖν προσπεπτω-
κέναι τῆς πρὸς Ἀντίγονον ναυμαχίας· διὸ καὶ δειπνῆ-
181 σαι σήμερον μεθ' ὑμῶν βουλήσομαι. πάντα δ' ὑμῖν',
εἶπε, 'παρέσται καθηκόντως οἷς συγχρῆσθε, κἀμοὶ μεθ'
ὑμῶν.' τῶν δὲ ἀσμενισάντων ἐκέλευσε καταλύματα δο-
θῆναι τὰ κάλλιστα πλησίον τῆς ἄκρας αὐτοῖς καὶ τὰ
κατὰ τὸ συμπόσιον ἑτοιμάζειν.
182 Ὁ δὲ ἀρχεδέατρος Νικάνωρ Δωρόθεον προσκαλε-
σάμενος, ὃς ἦν ἐπὶ τούτων ἀποτεταγμένος, ἐκέλευσε
τὴν ἑτοιμασίαν εἰς ἕκαστον ἐπιτελεῖν· ἦν γὰρ οὕτω
διατεταγμένον ὑπὸ τοῦ βασιλέως, ἃ μὲν ἔτι καὶ νῦν
ὁρᾷς· ὅσαι γὰρ πόλεις ἔθεσιν ἰδίοις συγχρῶνται πρὸς
τὰ ποτὰ καὶ βρωτὰ καὶ στρωμνάς, τοσοῦτοι καὶ προε-
στῶτες ἦσαν· καὶ κατὰ τοὺς ἐθισμοὺς οὕτως ἐσκευά-
ζετο, ὅτε παραγένοιντο πρὸς τοὺς βασιλεῖς, ἵνα κατὰ
μηθὲν δυσχεραίνοντες ἱλαρῶς διεξάγωσιν· ὃ καὶ περὶ
183 τούτους ἐγεγόνει. προσεχέστατος γὰρ ὢν ἄνθρωπος
ὁ Δωρόθεος εἶχε τὴν τῶν τοιούτων προστασίαν. συν-

3 τῆς om. v ‖ 4 συνέτυχε (Schard, cf. Ios.) aut συντέτευχε | γὰρ] δὲ M | καὶ prius L, B Schard: καὶ τὰ ceteri (probat Mend.) ‖ 5 καὶ om. M ‖ 6 ἡμῶν v | πάντα] πᾶσαν L | δ' ὑμῖν Mend.: δύναμιν codd. (δυναίμην B) ‖ 7 παρεστάναι ML | συγχρῆσθε scripsi: συγχρῆσθαι M (prius B?), συγχρήσησθε AC Schard, συγχρήσεσθε ceteri | κἀμὲ L ‖ 11 ἀρχεδέατρος Letronne, Journal des sav. 1828 p. 105 (sic legit Ios.; cf. Lumbroso, Rech. p. 206): ἀρχιητρὸς codd. ‖ 13 ἦν M^2: ὢν ceteri ‖ 14 ἃ] ὃ coni. Mend. | μὴν M^2 μένον Mend. et Diels recte ut vid. ‖ 15 ἔθεσιν ἰδίοις scripsi: εἰσὶν οἷς (αἷς L) codd., ἐθισμοῖς ⟨ἰδίοις⟩ Cohn ‖ 16 βρωτὰ καὶ ποτὰ A | βρώματα LB | στρωμνάς M^2L: στρωμναῖς ceteri ‖ 17. 18 ἐσκευάζοντο M ‖ 18 ὅτε scripsi: ὅταν codd. | παραγένωνται L ‖ 20 ἄνθρωπος om. B

*ἔστρωσε δὲ πάντα τὰ δι' αὐτοῦ χειριζόμενα, πρὸς τὰς
τοιαύτας ὑποδοχὰς διαμεμερισμένα. διμερῆ τε ἐποίησε
τὰ τῶν κλισιῶν, καθὼς προσέταξεν ὁ βασιλεύς· τοὺς
γὰρ ἡμίσεις ἐκέλευσεν ἀνὰ χεῖρα κατακλῖναι, τοὺς δὲ
λοιποὺς μετὰ τὴν ἑαυτοῦ κλισίαν, οὐδὲν ἐλλιπὼν εἰς
τὸ τιμᾶν τοὺς ἄνδρας.*
Ὡς δὲ κατεκλίθησαν, ἐκέλευσε τῷ Δωροθέῳ τοὺς 184
*ἐθισμούς, οἷς χρῶνται πάντες οἱ παραγινόμενοι πρὸς
αὐτὸν ἀπὸ τῆς Ἰουδαίας, οὕτως ἐπιτελεῖν. διὸ τοὺς
ἱεροκήρυκας καὶ θύτας καὶ τοὺς ἄλλους, οἷς ἔθος ἦν
τὰς κατευχὰς ποιεῖσθαι, παρῃτήσατο, τῶν δὲ παραγε-
γονότων σὺν ἡμῖν Ἐλισσαῖον ὄντα τῶν ἱερέων πρεσβύ-
τερον παρεκάλεσεν ποιήσασθαι κατευχήν, ὃς ἀξιολόγως
στὰς εἶπε· 'πληρώσαι σε, βασιλεῦ, πάντων τῶν ἀγα-* 185
*θῶν, ὧν ἔκτισεν, ὁ παντοκράτωρ θεός· καὶ δῴη σοι
ταῦτ' ἔχειν καὶ γυναικὶ καὶ τέκνοις καὶ τοῖς ὁμονοοῦσι
πάντα ἀνέκλειπτα τὸν τῆς ζωῆς σου χρόνον.' εἰπόν-* 186
*τος δὲ ταῦτα κατερράγη κρότος μετὰ κραυγῆς καὶ χαρᾶς
εὐφροσύνου πλείονα χρόνον· καὶ τὸ τηνικαῦτα πρὸς
τὸ τέρπεσθαι διὰ τῶν ἡτοιμασμένων ἐτράπησαν, τῶν
λειτουργιῶν ἁπασῶν διὰ τῆς τοῦ Δωροθέου συντάξεως
ἐπιτελουμένων· ἐν οἷς καὶ βασιλικοὶ παῖδες ἦσαν καὶ
τῶν τιμωμένων ὑπὸ τοῦ βασιλέως.*
Ὅτε δὲ καιρὸν ἔλαβεν ἐκ διαστήματος, ἠρώτησε τὸν 187

2 *ἀποδοχὰς* B | *διαμεμετρημένα* LB | *διμερῆ* LB (Ios.): *διαμερῆ* ceteri ‖ 4 *ἐκέλευσεν*] *προσέταξεν* B | *ἀνὰ χεῖρα* Ios.: *ἄναρχα* codd. ‖ 7 *ἀνεκλίθησαν* M ‖ 7. 8 *τοὺς ἐθισμούς* L: *τοῖς ἐθισμοῖς* ceteri, ⟨*κατὰ*⟩ *τοὺς ἐθισμούς* coni. Schmidt ‖ *παραγενόμενοι* MLB (cf. p. 50, 18) ‖ 10 *οὓς* C ‖ 12 *Ἐλισσαῖον* Ios.: *Ἐλεάζαρον* codd. ‖ 12. 13 *πρεσβύτατον* coni. Schmidt ‖ 13 *παρεκάλεσεν* Ios.: *παρεκάλεσαν* codd. | *ποιήσεσθαι* B ‖ 14 *εἶπεν* MVPC ‖ 16 *ὁμογενέσι* conicio ‖ 17 *σου* LB: om. ceteri ‖ 18 post *ταῦτα* add. *τούτου* MVPAC

ἔχοντα τὴν πρώτην ἀνάκλισιν — ἦσαν γὰρ καθ' ἡλι-
κίαν τὴν ἀνάπτωσιν πεποιημένοι —, πῶς ἂν τὴν βα-
188 *σιλείαν μέχρι τέλους ἄπταιστον ἔχων διατελοῖ. βραχὺ*
δὲ ἐπισχὼν εἶπεν· οὕτως ἂν μάλιστα διευθύνοις, μι-
μούμενος τὸ τοῦ θεοῦ διὰ παντὸς ἐπιεικές· μακροθυμίᾳ
γὰρ χρώμενος καὶ βλιμάζων τοὺς ἀξίους ἐπιεικέστερον,
καθὼς εἰσιν ἄξιοι, μετατιθεὶς ἐκ τῆς κακίας [καὶ] εἰς
μετάνοιαν ἄξεις.

189 *Ἐπαινέσας δὲ ὁ βασιλεὺς τὸν ἐχόμενον ἠρώτα, πῶς*
ἂν ἕκαστα ⟨κάλλιστα⟩ πράττοι. ὁ δὲ ἀπεκρίθη, ὅτι
δίκαιον εἰ πρὸς ἅπαντας διατηροῖ ἑαυτόν, καλῶς τὰ
ἕκαστα πράξει διαλαμβάνων, ὅτι πᾶν ἐννόημα σαφές
ἐστι θεῷ, καταρχὴν δὲ θείου φόβου λαμβάνων ἐν οὐ-
δενὶ διαπίπτοις.

190 *Καὶ τοῦτον δὲ εὖ μάλα παραδεξάμενος ἕτερον*
ἐπηρώτα, πῶς ἂν ὁμοίους ἑαυτῷ ἔχοι τοὺς φίλους.

1 *γὰρ*] *δὲ* A[2] in ras. ‖ 3 *ἔχων διατελοῖ* M: *ἔχων διατελοίη* BC, *ἔχω διατελοῖ* VP, *ἔχω διατελεῖν* A, *διατελοίη ἔχων* L | numerant interpretes in mg. MVAC, quos numeros hic et infra omitto ‖ 4 *κάλλιστα* B ‖ 6 *βλιμάζων* B[2] Schard: *βλημάζων* ceteri | *ἀξίους*] *ἀνθρώπους* B, fort. recte ‖ 7 ⟨*ἢ*⟩ *καθὼς* bene Schmidt | *καὶ* secl. Schmidt ‖ 9 *δὲ* om. v ‖ 10 *ἕκαστον* M, prius B | *κάλλιστα* addidi (*καλῶς* addebat Mend.), cf. ad lin. 11 | *ὅτι* Wil.: *τὸ* codd. (sed v. § 209), quo servato graviore mutatione *αὐτὸν . . . πράξειν διαλαμβάνοντα* opus esset, ⟨*ὅτι*⟩ *τὸ* coni. et *ἑαυτὸν* secl. Cohn ‖ 11 *πάντας* B | *διατηρεῖ ἑαυτῷ* LB | aut *διατηροῖς* (quod placet propter hiatum sublatum) et *πράξεις* aut lin. 14 cum Wil. *διαπίπτοι* leg. | *καλῶς τὰ*] *κάλλιστα* conicio ‖ 12 *πράξοι* MA ‖ 13 ⟨*ἀπὸ*⟩ *θείου* conicio (cf. § 200. 235), *θεοῦ φόβον* coni. Schmidt ‖ 16 *ἐπηρώτα* L: *ἐπερωτᾶ* ceteri | *ὁμόνους* v, *ὁμοίως ἑαυτῷ* ⟨*δικαίους*⟩ sim. expecto | *ἑαυτοῦ* C

6 Diod. I 70, 6 laudatur rex *τὰς τιμωρίας ἐλάττους τῆς ἀξίας ἐπιτιθεὶς τοῖς ἁμαρτήσασιν.* ‖ 11 cf. Diod. I 70, 5 *τῷ βασιλεῖ διατηροῦντι τὰ πρὸς τοὺς ὑποτεταγμένους δίκαια.* ‖ 13 cf. Sap. Sirach 1, 14 *ἀρχὴ σοφίας φοβεῖσθαι τὸν θεόν.*

κἀκεῖνος εἶπεν· εἰ θεωροίησαν πολλήν σε πρόνοιαν ποιούμενον ὧν ἄρχεις ὄχλων· σὺ δὲ τοῦτο πράξεις ἐπιβλέπων, ὡς ὁ θεὸς εὐεργετεῖ τὸ τῶν ἀνθρώπων γένος, ὁ ὑγείαν αὐτοῖς καὶ τροφὴν καὶ τὰ λοιπὰ κατὰ καιρὸν παρασκευάζων ἅπαντα.

Συνεπιμαρτυρήσας δὲ τούτῳ τὸν ἐχόμενον ἠρώτα, 191 *πῶς ἂν ἐν τοῖς χρηματισμοῖς καὶ διακρίσεσιν εὐφημίας τυγχάνοι καὶ ὑπὸ τῶν ἀποτυγχανόντων. ὁ δὲ εἶπεν· εἰ πᾶσιν ἴσος γένοιο τῷ λόγῳ καὶ μηδὲν ὑπερηφάνως μηδὲ τῇ περὶ σεαυτὸν ἰσχύι πράσσοις κατὰ τῶν ἁμαρτανόντων. τοῦτο δὲ ποιήσεις τὴν διάταξιν* 192 *βλέπων τὴν ὑπὸ τοῦ θεοῦ· τὰ γὰρ ἱκετευόμενα συντελεῖσθαι τοῖς ἀξίοις, τοῖς δ' ἀποτυγχάνουσιν ἢ δι' ὀνείρων ἢ πράξεων σημαίνεσθαι τὸ βλαβερὸν αὐτοῖς, οὐ κατὰ τὰς ἁμαρτίας οὐδὲ τὴν μεγαλωσύνην τῆς ἰσχύος τύπτοντος αὐτούς, ἀλλ' ἐπιεικείᾳ χρωμένου τοῦ θεοῦ.*

Εὖ δὲ καὶ τοῦτον κατεπαινέσας ἠρώτα τὸν ἑξῆς, 193 *πῶς ἂν ἐν ταῖς πολεμικαῖς χρείαις ἀήττητος εἴη. ὁ δὲ εἶπεν· εἰ μὴ πεποιθὼς ὑπάρχοι τοῖς ὄχλοις μηδὲ ταῖς δυνάμεσιν, ἀλλὰ τὸν θεὸν ἐπικαλοῖτο διὰ πάντων, ἵνα τὰς ἐπιβολὰς αὐτῷ κατευθύνῃ δικαίως διεξάγοντι πάντα.*

4 *ὑγίαν* BVP ‖ 8 *τυγχάνοι* Schmidt: *τυγχάνω* codd. ‖ 9. 10 *γένοιο — σεαυτὸν* om. LB ‖ 10 *ἰσχύι* ⟨*πεποιθὼς*⟩ conicio, cf. § 147. 148 | *πράττεις* B ‖ 14 *αὐτοῖς* suspectum, *τῶν εὐχῶν* sim. expecto ‖ 15 post *οὐδὲ* add. *κατὰ* MP(?) | *μεγαλοσύνην* v ‖ 16 *αὑτοῖς* VP ‖ 17 *εὖ*] *ὁ* M (sed cf. § 234) | *καθεξῆς* M ‖ 18 *ταῖς* om. LB | *ὁ*] *τῷ* VPC ‖ 19 *ὑπάρχοι* M^{2}A: *ὑπάρχοις* M^{1}VPC, *ὑπάρχεις* LB | *ὅπλοις* B

3 (cf. § 205. 210. 281) v. e. gr. *Περὶ ὕψους* 1, 2 et ibi a Iahnio adnotata. Dio Chrys. II § 26. Philo, De iudice 5 (II 347, 39—42 Mang.). Synes., Epist. 31 et quae collegit Sternbach ad Gnomologium Vaticanum nr. 53.

194 *Ἀποδεξάμενος δὲ καὶ τοῦτον τὸν ἕτερον ἠρώτα, πῶς ἂν φοβερὸς εἴη τοῖς ἐχθροῖς. ὁ δὲ εἶπεν· εἰ τῇ τῶν ὅπλων καὶ δυνάμεων παρασκευῇ πολλῇ χρώμενος [εἴη] εἰδείη ταῦτα ὄντα κενὰ ἐπὶ πλείονα χρόνον πρὸς τὸ συμπέρασμα δρᾶν τι. καὶ γὰρ ὁ θεὸς διδοὺς ἀνοχὰς καὶ ἐνδεικνύμενος τὰ τῆς δυναστείας φόβον ἐγκατασκευάζει πάσῃ διανοίᾳ.*

195 *Καὶ τοῦτον δ' ἐπαινέσας εἶπε πρὸς τὸν ἐχόμενον, τί κάλλιστον αὐτῷ πρὸς τὸ ζῆν ἂν εἴη. κἀκεῖνος ἔφη· τὸ γινώσκειν, ὅτι θεὸς δυναστεύει τῶν ἁπάντων, καὶ ἐπὶ τῶν καλλίστων πράξεων οὐκ αὐτοὶ κατευθύνομεν τὰ βουλευθέντα, θεὸς δὲ τελειοῖ τὰ πάντων καὶ καθηγεῖται δυναστεύων.*

196 *Ἐπιφωνήσας δὲ καὶ τούτῳ καλῶς λέγειν τὸν ἕτερον ἠρώτα, πῶς ἂν ἀκέραια συντηρήσας ἅπαντα τοῖς ἐγγόνοις τὴν αὐτὴν παραδιδοῖ διάθεσιν ἐπὶ τέλει. ὁ δὲ εἶπεν· εὐχόμενος ἀεὶ πρὸς τὸν θεὸν ἀγαθὰς ἐπινοίας λαμβάνειν πρὸς τὰ μέλλοντα πράσσεσθαι καὶ τοῖς ἐγγόνοις παρακελευόμενος μὴ ἐκπλήττεσθαι τῇ δόξῃ μηδὲ τῷ πλούτῳ· θεὸν γὰρ εἶναι τὸν χαριζόμενον ταῦτα, καὶ οὐ δι' ἑαυτοὺς ἔχειν τὴν ὑπεροχὴν ἁπάντων.*

197 *Ἐπιμαρτυρήσας δὲ τούτοις τοῦ μετὰ ταῦτα ἐπυνθάνετο, πῶς ἂν τὰ συμβαίνοντα μετρίως φέροι. ἐκεῖνος δὲ ἔφησεν· εἰ πρόληψιν λαμβάνοις, ὅτι γεγόνασιν*

4 *εἴη* seclusi, neque enim placet *εἴη, εἰδείη δὲ* scribere | *εἰδείη* scripsi: *εἰ δὲ εἴη* codd. ‖ 5 *δράντι* vel *δρᾶν τι* codd.] *δρῶντι* conicio ‖ 6 *τὰ* Wil. (ut *ἐνδ.* obiectum habeat, cf. § 133): *τὸν* codd. ‖ 12 *βουληθέντα* B ‖ 14 *καὶ* om. LB ‖ 16 *ἐκγόνοις* L | *ἐπὶ τέλει* M^2B: *ἐπιτελῆ* M^1LV, *ἐπιτελοῖ* PAC ‖ 19 *ἐκγόνοις* L ‖ 22 *πάντων* M, *τῶν ἁπάντων* C ‖ 23 *μετ' αὐτὸν* coniciebam (cf. § 208. 279), sed cf. Ind. s. *μετέπειτα* ‖ 24 *φέρει* B ‖ 25 *γεγόνασιν* LB, e corr. M: *γέγοναν* ceteri

ὑπὸ τοῦ θεοῦ πάντες ἄνθρωποι μετασχεῖν τῶν μεγί-
στων κακῶν, ὡσαύτως δὲ καὶ ἀγαθῶν, καὶ οὐκ ἔστιν
ἄνθρωπον ὄντα τούτων ἀμιγῆ γενέσθαι, ὁ θεὸς δὲ
τὴν εὐψυχίαν δίδωσιν, ὃν ἱκετεύειν ἀναγκαῖον.
Φιλοφρονηθεὶς δὲ καὶ τοῦτον καλῶς εἶπεν ἅπαν- 198
τας ἀποφαίνεσθαι. ἐπερωτήσας δὲ ἔτι ἕνα καταλήξω
τὸ νῦν ἔχον, ἵνα καὶ πρὸς τὸ τέρπεσθαι τραπέντες
ἡδέως διεξάγωμεν. ἐν δὲ ταῖς μετὰ ταῦτα ἓξ [ἑξῆς]
ἡμέραις καὶ παρὰ τῶν λοιπῶν ἑξῆς μαθήσομαί τι πλέον.
εἶτ' ἐπηρώτα τὸν ἄνδρα· τί πέρας ἀνδρείας ἐστίν; ὁ 199
δὲ εἶπεν· εἰ τὸ βουλευθὲν ὀρθῶς ἐν ταῖς τῶν κινδύνων
πράξεσιν ἐπιτελοῖτο κατὰ πρόθεσιν. τελειοῦται δὲ ὑπὸ
τοῦ θεοῦ πάντα σοι καλῶς βουλευομένῳ, βασιλεῦ, συμ-
φερόντως. ἐπιφωνησάντων δὲ πάντων καὶ κρότῳ ση- 200
μηναμένων πρὸς τοὺς φιλοσόφους εἶπεν ὁ βασιλεύς —
οὐκ ὀλίγοι γὰρ παρῆσαν τούτοις —· οἴομαι διαφέρειν
τοὺς ἄνδρας ἀρετῇ καὶ συνιέναι πλεῖον, οἵτινες ἐκ τοῦ
καιροῦ τοιαύτας ἐρωτήσεις λαμβάνοντες, ὡς δέον ἐστὶν
ἀποκέκρινται, πάντες ἀπὸ θεοῦ τοῦ λόγου τὴν καταρ-
χὴν ποιούμενοι. Μενέδημος δὲ ὁ Ἐρετριεὺς φιλό- 201
σοφος εἶπε· ναί, βασιλεῦ. προνοίᾳ γὰρ τῶν ὅλων
διοικουμένων καὶ ὑπειληφότων ὀρθῶς τοῦτο, ὅτι θεό-
κτιστόν ἐστιν ἄνθρωπος, ἀκολουθεῖ, πᾶσαν δυναστείαν
καὶ λόγου καλλονὴν ἀπὸ θεοῦ κατάρχεσθαι. τοῦ δὲ 202

1 τοῦ om. M ‖ 2 τῶν ἀγαθῶν L ‖ 5 τοῦτω (sic) B ‖ 8 ἑξῆς seclusi ‖ 9 ἑξῆς om. LB ‖ 10 ἐπηρώτα L: ἐπερωτᾷ ceteri ‖ 13 βουλευομένῳ L (cf. § 243): βουλομένῳ ceteri ‖ 14. 15 σημαναμένων L ‖ 18 ἐστὶν om. A ‖ 20 δὲ om. L ‖ 22 τούτων coni. Cohn

20 — 56, 3 omnia ficta sunt. de Menedemi ad Ptolemaeum I legatione tradit Laert. Diog. II 140; cf. Wilamowitz, Philolog. Unters. IV 204.

βασιλέως ἐπινεύσαντος τὰ περὶ τούτων ἔληξεν, ἐτράπησαν δὲ πρὸς εὐφροσύνην. ἐπιλαβούσης δὲ τῆς ἑσπέρας τὸ συμπόσιον ἐλύθη.

203 Τῇ δὲ μετὰ ταῦτα πάλιν κατὰ τὴν αὐτὴν διάταξιν τὰ τῆς ἀναπτώσεως καὶ συμποσίας ἐπετελεῖτο. καθὸ δὲ ἐνόμιζεν ὁ βασιλεὺς εὔκαιρον εἶναι πρὸς τὸ πυνθάνεσθαί τι τῶν ἀνδρῶν, ἐπηρώτα τοὺς ἑξῆς τῶν
204 ἀποκεκριμένων τῇ προτέρᾳ ἡμέρᾳ. πρὸς τὸν ἑνδέκατον δὲ ἤρξατο τὴν κοινολογίαν ποιεῖσθαι· δέκα γὰρ ἦσαν οἱ ἠρωτημένοι τῇ προτέρᾳ. σιγῆς δὲ γενομένης
205 ἐπυνθάνετο, πῶς ἂν πλούσιος διαμένοι. βραχὺ δ' ἐπισχὼν ὁ τὴν ἐρώτησιν ἐκδεχόμενος εἶπεν· εἰ μηδὲν ἀνάξιον τῆς ἀρχῆς μηδὲ ἀσελγὲς πράσσοι μηδὲ δαπάνην εἰς τὰ κενὰ καὶ μάταια συντελοῖ, τοὺς ⟨δ'⟩ ὑποτεταγμένους εὐεργεσίᾳ πρὸς εὔνοιαν ἄγοι τὴν ἑαυτοῦ· καὶ γὰρ ὁ θεὸς πᾶσιν αἴτιος ἀγαθῶν ἐστιν· ᾧ κατακολουθεῖν ἀναγκαῖον.

206 Ἐπαινέσας δὲ ὁ βασιλεὺς τοῦτον ἕτερον ἐπηρώτα, πῶς ἂν τὴν ἀλήθειαν διατηροῖ. ὁ δὲ πρὸς τοῦτο ἀπεκρίθη· γινώσκων, ὅτι μεγάλην αἰσχύνην ἐπιφέρει τὸ ψεῦδος πᾶσιν ἀνθρώποις, πολλῷ δὲ μᾶλλον τοῖς βασιλεῦσιν· ἐξουσίαν γὰρ ἔχοντες ὃ βούλονται πράσσειν τίνος ἕνεκεν ἂν ψεύσαιντο; προλαμβάνειν δὲ δεῖ τοῦτό σε, βασιλεῦ, διότι φιλαλήθης ὁ θεός ἐστιν.

1 πρὸς τούτους (cf. § 220)? ‖ 2 πρὸς M: τὰ πρὸς ceteri ‖ 5 καθὼς conicio ‖ 8 πρώτῃ A ‖ 10 οἱ om. M ‖ 11 διαμέλλοι B ‖ 13 δαπάνην Mend.: δαπάνη codd. ‖ 14 συντελεῖ L, ἀσυντελεῖ B | δ' add. Mend. ‖ 18 ἐπερώτα PAC, ἐπερωτᾷ M ‖ 19 διατηροίη B | πρὸς om. M ‖ 20 ἐπιφέροι MLC ‖ 21 δὲ om. M ‖ 23 προσλαμβάνειν L Schard ‖ 24 ὁ θεός om. B

20 ss. cf. ad p. 53, 3 et Arriani Anab. Praef. αὐτῷ βασιλεῖ ὄντι αἰσχρότερον ἢ τῳ ἄλλῳ ψεύσασθαι ἦν. cf. Diod. I 70, 6 ἀψευδής.

Ἀποδεξάμενος δὲ εὖ μάλα καὶ τοῦτον ⟨, ἐπὶ τὸν 207 *ἕτερον⟩ ἐπιβλέψας εἶπεν· τί ἐστι σοφίας διδαχή; ὁ δὲ [ἕτερος] ἀπεφήνατο· καθὼς οὐ βούλει σεαυτῷ τὰ κακὰ παρεῖναι, μέτοχος δὲ τῶν ἀγαθῶν ὑπάρχειν ἁπάντων, εἰ πράσσοις τοῦτο πρὸς τοὺς ὑποτεταγμένους καὶ τοὺς ἁμαρτάνοντας, εἰ τοὺς καλοὺς καὶ ἀγαθοὺς τῶν ἀνθρώπων ἐπιεικέστερον νουθετοῖς· καὶ γὰρ ὁ θεὸς τοὺς ἀνθρώπους ἅπαντας ἐπιεικείᾳ ἄγει.*

Ἐπαινέσας αὐτὸν τῷ μετ' αὐτὸν εἶπε, πῶς ἂν 208 *φιλάνθρωπος εἴη. κἀκεῖνος ἔφη· θεωρῶν, ὡς ἐν πολλῷ χρόνῳ καὶ κακοπαθείαις μεγίσταις αὔξει τε καὶ γεννᾶται τὸ τῶν ἀνθρώπων γένος — ὅθεν οὔτε εὐκόπως δεῖ κολάζειν οὔτε αἰκίαις περιβάλλειν —, γινώσκων, ὅτι τὸ τῶν ἀνθρώπων ζῆν ἐν ὀδύναις τε καὶ τιμωρίαις καθέστηκεν. ἐπινοῶν οὖν ἕκαστα πρὸς τὸν ἔλεον τραπήσῃ· καὶ γὰρ ὁ θεὸς ἐλεήμων ἐστίν.*

Ἀποδεξάμενος δὲ τοῦτον ἐπυνθάνετο τοῦ κατὰ τὸ 209 *ἑξῆς· τίς ἀναγκαιότατος τρόπος βασιλείας; τὸ συντηρεῖν, εἶπεν, ἑαυτὸν ἀδωροδόκητον καὶ νήφειν τὸ πλεῖον μέρος τοῦ βίου καὶ δικαιοσύνην προτιμᾶν καὶ τοὺς τοιούτους φιλοποιεῖσθαι· καὶ γὰρ ὁ θεὸς φιλοδίκαιός ἐστιν.*

1. 2 *ἐπὶ τὸν ἕτερον* addidi (cf. § 281), post *ἐπιβλέψας* add. *εἰς ἕτερον* v ‖ 3 *ἕτερος* secl. Mend. | *ἀπεκρίνατο* B | *βούλῃ* MC | *τὰ* om. LB ‖ 5 *πράσσεις* A ‖ 5. 6 *ἁμαρτάνοντας καὶ τοὺς ὑποτεταγμένους* transp. B ‖ 6 *εἰ*] *ἤ* bene coni. Mend. (sic *νουθετεῖς* leg.) ‖ 7 *νουθετεῖς* LBA ‖ 8 ⟨*δι'*⟩ *ἐπιεικείας* coni. Wil. ‖ 11 *πόνῳ* conicio | *τε* om. P ‖ 13 *αἰκίαις* L: *αἰτίαις* MBAC, *αἰτίας* VP ‖ 14 *τὸν ἄνθρωπον* AC ‖ 17 *δὲ*] *δὲ καί* VP | *τὸ*] *τὸν* A ‖ 18 *ἀναγκαῖος* L | *τῆς βασιλείας* B ‖ 19 *ἑαυτὸν* B: *αὑτὸν* VP, *αὐτὸν* MLAC ‖ 21 *φιλοπονεῖσθαι* M

3—6 cf. Philo apud Eus. Praep. ev. VIII 7, 6 *ἅ τις παθεῖν ἐχθαίρει, μὴ ποιεῖν αὐτόν.* Doctr. apost. 1, 2. Ev. Matth. 7, 12.

210 *Ἐπισημήνας καὶ τοῦτον πρὸς τὸν ἕτερον εἶπε· τί τὸ τῆς εὐσεβείας ἐστὶ κατάστημα; ἐκεῖνος δὲ ἔφη· τὸ διαλαμβάνειν, ὅτι πάντα διὰ παντὸς ὁ θεὸς ἐνεργεῖ καὶ γινώσκει καὶ οὐθὲν ἂν λάθοι ἄδικον ποιήσας ἢ κακὸν ἐργασάμενος ἄνθρωπος· ὡς γὰρ θεὸς εὐεργετεῖ τὸν ὅλον κόσμον, οὕτως καὶ σὺ μιμούμενος ἀπρόσκοπος ἂν εἴης.*

211 *Ἐπιφωνήσας δὲ τούτῳ πρὸς τὸν ἕτερον εἶπε· τίς ὅρος τοῦ βασιλεύειν ἐστίν; ὁ δὲ ἔφη· τὸ καλῶς ἄρχειν ἑαυτοῦ καὶ μὴ τῷ πλούτῳ καὶ τῇ δόξῃ φερόμενον ὑπερήφανον καὶ ἄσχημόν τι ἐπιθυμῆσαι, εἰ καλῶς λογίζοιο. πάντα γάρ σοι πάρεστιν, ὡς οὐδέν. ὁ θεὸς δὲ ἀπροσδεής ἐστι καὶ ἐπιεικής. καὶ σὺ καθόσον ἄνθρωπος ἐννόει καὶ μὴ πολλῶν ὀρέγου, τῶν δ' ἱκανῶν πρὸς τὸ βασιλεύειν.*

212 *Κατεπαινέσας δὲ αὐτὸν ἐπηρώτα τὸν ἕτερον, πῶς ἂν τὰ κάλλιστα διαλογίζοιτο. ἀπεκρίθη δ' ἐκεῖνος· εἰ τὸ δίκαιον ἐπὶ παντὸς προβάλλοι συνεχῶς καὶ νομίζοι τὴν ἀδικίαν τοῦ ζῆν στέρησιν εἶναι. καὶ γὰρ ὁ θεὸς διὰ παντὸς τοῖς δικαίοις ἀγαθὰ προσημαίνει μέγιστα.*

1 *ἐπισημάνας* M | *τὸν* om. L ‖ 2 *δὲ* om. A ‖ 3 *ὅτι* in ras. et post *παντὸς* add. *ὅτι* A ‖ 3. 4 *ἐνεργεῖ καὶ γινώσκει ὁ θεὸς* B ‖ 4 *λάθοι ⟨τις⟩* propter hiatum conicio ‖ 5 *ὁ θεὸς* B ‖ 6 *ὅλον* om. B ‖ 8 *τοῦτον* B ‖ 10 post *ἑαυτοῦ* add. *καὶ βασιλεύειν ἐστὶ* A ‖ 11 ante *καὶ* add. *τι*, sed rursus del. L | *ἐπιθυμῆσαι* B (v. Ind.): *ἐπιθυμήσαιο* ceteri ‖ 11. 12 *καλῶς δὲ λογίζεσθαι* conicio, *εἰ* ad corruptam terminationem verbi praecedentis trahens ‖ 12 *ὡς οὐδενὶ* coni. Mend., *ὅσα δέον* conicio ‖ 13 *καθὼς ὢν?* ‖ 17 *τὰ* fort. secl. ‖ 18 *προβάλλοις* P, *προβάλοις* V, *προβάλοι* B, *προβάλλοιτο* coni. Mend. | *νομίζει* B

9. 10 (cf. § 222) saepe rex *ἑαυτοῦ ἄρχειν* iubetur; v. Praechter, Byz. Z. I 403.

Τοῦτον δὲ ἐπαινέσας εἶπε πρὸς τὸν ἑξῆς, πῶς ἂν 213
ἐν τοῖς ὕπνοις ἀτάραχος εἴη. ὁ δὲ ἔφη· δυσαπολόγητον
ἠρώτηκας πρᾶγμα. συναναφέρειν γὰρ οὐ δυνάμεθα ἐν
τούτοις τοῖς κατὰ τὸν ὕπνον ἑαυτούς, ἀλλὰ περιεχό-
μεθα ἀλογίστῳ κατὰ τῆδε αἰσθήσει. πάσχομεν γὰρ 214
κατὰ τὴν ψυχὴν ἐπὶ τοῖς ὑποπίπτουσιν ὡς θεωρου-
μένοις· ἀλογιστοῦμεν δέ, καθόσον ὑπολαμβάνομεν καὶ
ἐπὶ πέλαγος καὶ ἐν πλοίοις περιπολεῖν ἢ πέτασθαι
φερομένους καὶ διαίρειν εἰς ἑτέρους τόπους καὶ τοι-
αῦτα ἕτερα. καὶ ὁ ταῦθ' ὑπολαμβάνων μὴ καθεστάναι.
πλὴν ὅσον ἔμοιγε ἐφικτόν, οὕτω διείληφα, κατὰ πάντα 215
τρόπον σε, βασιλεῦ, καὶ τὰ λεγόμενα καὶ τὰ πραττό-
μενα πρὸς εὐσέβειαν ἐπανάγειν, ὅπως ἑαυτῷ συνιστορῇς,
ὅτι τὸ κατ' ἀρετὴν συντηρῶν οὔτε χαρίζεσθαι προαιρῇ
παρὰ λόγον οὔτε ἐξουσίᾳ χρώμενος τὸ δίκαιον αἴρεις.
ἐπὶ πλεῖον γὰρ ἐν οἷς ἕκαστος πράγμασιν ἐγρηγορὼς 216
τὴν διαγωγὴν ποιεῖται, καὶ καθ' ὕπνον ἐν τοῖς αὐτοῖς
ἡ διάνοια τὴν ἀναστροφὴν ἔχει. ὃς δὲ πάντα διαλο-

2 ἐνυπνίοις coni. Mend. ‖ 4 τοὺς ὕπνους B ‖ 5 τίδε VP, τάδε coni. Mend., τάδε τῇ conicio ‖ 6 τὴν om. M ‖ 7 ὑπολαμβάνομεν LB: ὑπολαμβανόμενοι ceteri ‖ 8 πελάγους ⟨περιπατεῖν⟩ coni. Mend. coll. Artemid. IV 35 | περιπολεῖν Wil.: ἢ πολεῖν LVPA, ἢ πωλεῖν BC Schard, ἢ πλεῖν M | πέτεσθαι Schard, post πέτ. add. ἡμᾶς Schmidt (e Paris. 129?) ‖ 9 an φερόμενοι? | διαιρεῖν LBVC ‖ 9. 10 καὶ τοιαῦθ' ἕτερα ὑπολαμβάνομεν καθ. coni. Schmidt ‖ 10 an καίτοι ταῦθ' ὑπολαμβάνομεν καθ.? | ὁ om. A, τὸ B | ὑπολαμβάνων M²LC: ὑπολαμβάνειν ceteri | καθεστάναι ⟨σφάλλεται⟩ coni. Mend. ‖ 12 σε] σοι L ‖ 13 ἑαυτῷ Schmidt: ἑαυτοῦ codd. ‖ 15 παράλογον codd. | οὔτε scripsi: οὐδὲ codd. | αἱρεῖς VP, αἱρεῖς AC, ἀναιρεῖς B, αἴρειν coniciebam ‖ 17. 18 ἡ διάνοια ἐν τοῖς αὐτοῖς L ‖ 18 ὃς Schard: ὡς codd., ὁ et τρεπόμενος coni. Wil.

11 ss. cf. Platonis Remp. p. 571 C — 572 A, Zenonem apud Plut. De prof. in virt. 12 (fr. 160 Pearson), Empedoclem v. 331 St. (Philop. De an. p. 486, 13).

γισμὸν καὶ πρᾶξιν ἐπὶ τὰ κάλλιστα τρεπομένην, κατευ-
θύνει καὶ ἐγρηγορὼς καὶ ἐν ὕπνῳ. διὸ καὶ περὶ σὲ
διὰ παντός ἐστιν εὐστάθεια.
217 Κατευφημήσας δὲ καὶ τοῦτον εἶπε πρὸς τὸν ἕτερον·
ἐπεὶ σὺ δέκατος τὴν ἀπόκρισιν ἔχεις, ὡς ἂν ἀποφήνῃ,
πρὸς τὸ δεῖπνον τραπησόμεθα. ἠρώτα δέ, πῶς ἂν
218 μηδὲν ἀνάξιον ἑαυτῶν πράσσοιμεν. ὁ δὲ εἶπεν· ἐπί-
βλεπε διὰ παντὸς εἰς τὴν σεαυτοῦ δόξαν καὶ τὴν ὑπερ-
οχήν, ἵνα τούτοις ἀκόλουθα καὶ λέγῃς καὶ διανοῇ,
γινώσκων ὅτι πάντες ὧν ἄρχεις περὶ σοῦ καὶ δια-
219 νοοῦνται καὶ λαλοῦσιν. οὐ γὰρ ἐλάχιστόν σε δεῖ τῶν
ὑποκριτῶν φαίνεσθαι· τὸ γὰρ πρόσωπον, ὃ δέον αὐτούς
ἐστιν ὑποκρίνεσθαι, τοῦτο συνθεωροῦντες ἀκόλουθα
πάντα πράσσουσι· σὺ δὲ οὐχ ὑπόκρισιν ἔχεις, ἀλλ' ἀλη-
θῶς βασιλεύεις, θεοῦ δόντος σοι καταξίως τῶν τρόπων
τὴν ἡγεμονίαν.
220 Τοῦ δὲ βασιλέως εὖ μάλα συγκροτήσαντος μετὰ
φιλοφροσύνης ἐπὶ πλείονα χρόνον, τοὺς ἀνθρώπους
καθυπνοῦν παρεκάλουν. καὶ τὰ μὲν πρὸς τούτους ὡς
ἔληξεν, ἐπὶ τὴν ἑξῆς ἐτράπησαν τῆς συμποσίας διάταξιν.
221 Τῇ δὲ ἐχομένῃ τῆς αὐτῆς διατάξεως γενηθείσης,
ὅτε καιρὸν ὑπέλαβεν ὁ βασιλεὺς εἶναι τοῦ πυνθάνεσθαί

1 τρεπομένην ⟨ἔχει⟩ conicio, v. § 277 ‖ 2 alt. καὶ om. M ‖ 6 πρὸς] ἐπὶ M | τραπησώμεθα MBVP ‖ 8 alt. τὴν om. M | σαυτοῦ L ‖ 11 δεῖ M^2 Schard: διὰ ceteri ‖ 12 ὃ δέον scripsi: οὐδὲ codd. | αὐτούς scripsi: αὐτό codd. ‖ 13 post τοῦτο add. γὰρ VP ‖ 18. 19 τοὺς — παρεκάλουν post διάταξιν suum locum habere non male coni. Schmidt, sed graviores sic adhibendae sunt mutationes. καταπαύειν conicio ‖ 19 ὑπνοῦν VP ‖ 19—21 ὡς — ἐχομένῃ om. C ‖ 20 ἔληξεν M^2 Schard: ἔλεξεν ceteri ‖ 22 καὶ καιρὸν M | ὑπελάμβανεν VPAC | εἶναι om. M

12—14 cf. Hense, Teletis reliquiae p. XCI ss.

τι τῶν ἀνδρῶν, ἠρώτα τὸν πρῶτον τῶν ἀπολιπόντων
πρὸς τὴν ἑξῆς ἐρώτησιν· τίς ἐστιν ἀρχὴ κρατίστη;
ἐκεῖνος δὲ ἔφη· τὸ κρατεῖν ἑαυτοῦ καὶ μὴ συγκατα- 222
φέρεσθαι ταῖς ὁρμαῖς. πᾶσι γὰρ ἀνθρώποις φυσικὸν
εἶναι τὸ πρός τι τὴν διάνοιαν ῥέπειν. τοῖς μὲν οὖν 223
πολλοῖς ἐπὶ τὰ βρωτὰ καὶ ποτὰ καὶ τὰς ἡδονὰς εἰκός
ἐστι κεκλίσθαι, τοῖς δὲ βασιλεῦσιν ἐπὶ χώρας κατά-
κτησιν καὶ τὸ τῆς δόξης μέγεθος· πλὴν ἐν πᾶσι με-
τριότης καλόν. ἃ δὲ ὁ θεὸς δίδωσι, ταῦτα λαμβάνων
σύνεχε· τῶν δ' ἀνεφίκτων μὴ ἐπιθύμει.

Τοῖς δὲ ῥηθεῖσιν ἀρεσθεὶς πρὸς τὸν ἐχόμενον εἶπε, 224
πῶς ἂν ἐκτὸς εἴη φθόνου. διαλιπὼν δὲ ἐκεῖνος ἔφη·
πρῶτον εἰ νοήσαι, ὅτι ὁ θεὸς πᾶσι μερίζει δόξαν τε καὶ
πλούτου μέγεθος τοῖς βασιλεῦσι· καὶ οὐδεὶς παρ' ἑαυ-
τόν ἐστι βασιλεύς· πάντες γὰρ θέλουσι μετασχεῖν ταύ-
της τῆς δόξης, ἀλλ' οὐ δύνανται· θεοῦ γάρ ἐστι δόμα.

Ἐπαινέσας δὲ τὸν ἄνδρα διὰ πλειόνων ἐπηρώτα 225
τὸν ἕτερον, πῶς ἂν καταφρονοίη τῶν ἐχθρῶν. ὁ δὲ
εἶπεν· ἠσκηκὼς πρὸς πάντας ἀνθρώπους εὔνοιαν καὶ
κατεργασάμενος φιλίας λόγον οὐθενὸς ἂν ἔχοις· τὸ δὲ
κεχαριτῶσθαι πρὸς πάντας ἀνθρώπους καὶ καλὸν δῶ-
ρον εἰληφέναι παρὰ θεοῦ τοῦτ' ἐστὶ κράτιστον.

Συναινέσας δὲ τούτοις τὸν ἑξῆς ἐκέλευσεν ἀποκρι- 226
θῆναι, πρὸς αὐτὸν εἰπών, πῶς ἂν δοξαζόμενος δια-

1 ἠρῶτα (sic) M: πρῶτα ceteri | τῶν ἀπολειπόντων B, τὸν ἀπολιπόντα L ‖ 2 τίς] ἔφη τίς B ‖ 6 βρώματα B ‖ 8 καὶ scripsi (cf. lin. 12): κατὰ codd. ‖ 9 an δὴ? | ταῦτα om. B ‖ 11 συναρεσθεὶς? cf. § 232 ‖ 13 εἰ νοῆσαι (sic) LVPAC: εἰ νοήσαις B (α corr. ex ε), εἰ νοήσαιο M ‖ 14 πλοῦτον VP | παρ' M[2] Schard: περὶ ceteri ‖ 14. 15 ἑαυτοῦ M[2], probat Mend. et βασιλεύς ἐστι transp. ‖ 17 ἠρῶτα M ‖ 20 ἔχεις B |‖ 21 καὶ om. V ‖ 21. 22 καὶ καλὴν δόξαν εἰληφέναι δῶρον παρὰ e. gr. conicio ‖ 24 εἶπας M[2]

μένοι. εἶπε δέ· τῇ προθυμίᾳ καὶ ταῖς χάρισι πρὸς τοὺς ἄλλους μεταδοτικὸς ὢν καὶ μεγαλομερὴς οὐδέποτ' ἂν ἀπολίποις δόξης· ἵνα δὲ τὰ προειρημένα σοι διαμένῃ, τὸν θεὸν ἐπικαλοῦ διὰ παντός.

227 *Εὐφημήσας δὲ τοῦτον ἕτερον ἠρώτα, πρὸς τίνα δεῖ φιλότιμον εἶναι. ἐκεῖνος δὲ ἔφη· πρὸς τοὺς φιλικῶς ἔχοντας ἡμῖν οἴονται πάντες ὅτι πρὸς τούτους δέον· ἐγὼ δ' ὑπολαμβάνω, πρὸς τοὺς ἀντιδοξοῦντας φιλοτιμίαν δεῖν χαριστικὴν ἔχειν, ἵνα τούτῳ τῷ τρόπῳ μετάγωμεν αὐτοὺς ἐπὶ τὸ καθῆκον καὶ συμφέρον ἑαυτοῖς. δεῖ δὲ τὸν θεὸν λιτανεύειν, ἵνα ταῦτ' ἐπιτελῆται· τὰς γὰρ ἁπάντων διανοίας κρατεῖ.*

228 *Συνομολογήσας δὲ τούτοις τὸν ἕκτον ἐκέλευσεν ἀποφήνασθαι πυνθανόμενος· τίσι δεῖ χαρίζεσθαι; ἐκεῖνος δ' ἀπεκρίθη· γονεῦσι διὰ παντός. καὶ γὰρ ὁ θεὸς πεποίηται ἐντολὴν μεγίστην περὶ τῆς τῶν γονέων τιμῆς. ἑπομένως δὲ τὴν τῶν φίλων ἐγκρίνει διάθεσιν, προσονομάσας ἴσον τῇ ψυχῇ τὸν φίλον. σὺ δὲ καλῶς ποιεῖς ἅπαντας ἀνθρώπους εἰς φιλίαν πρὸς ἑαυτὸν καθιστῶν.*

229 *Παρακαλέσας δὲ καὶ τοῦτον ἐπυνθάνετο καὶ τοῦ μετέπειτα· τί καλλονῆς ἄξιόν ἐστιν; ὁ δὲ εἶπεν· εὐσέβεια. καὶ γὰρ αὕτη καλλονή τίς ἐστι πρωτεύουσα. τὸ*

3 *ἀπολίποις* scripsi: *ἀπολίποι* codd. ‖ 5 *πρὸς τίνα* M²: *πῶς τινα* codd. ‖ 9 *δεῖ* MB ‖ 13 *συνομολογήσασθαι* B ‖ 19 *πρὸς* om. B | *ἑαυτῷ* B ‖ 22 an *ἄριστον* (cf. § 234. 291) ‖ 23 *τις* om. B | *προτεύουσα* M¹V, *προτερεύουσα* C

2 Diod. I 70, 6 laudatur rex *μεταδοτικὸς τῶν ἀγαθῶν*. ‖ 15. 16 Exod. 20, 12. ‖ 17. 18 Deut. 13, 6, cf. Laert. Diog. V 20, Gnomol. Vindob. 72 Wachsmuth, Gnom. Vatic. 137 Sternbach, Floril. *Ἄριστον καὶ πρῶτον μάθημα* 23 Schenkl.

*δὲ δυνατὸν αὐτῆς ἐστιν ἀγάπη· αὕτη γὰρ θεοῦ δόσις
ἐστίν· ἣν καὶ σὺ κέκτησαι πάντα περιέχων ἐν αὐτῇ
τὰ ἀγαθά.*

Λίαν δὲ φιλοφρόνως ἐπικροτήσας εἶπε πρὸς τὸν 230
*ἕτερον, πῶς ἂν πταίσας πάλιν τῆς αὐτῆς κρατήσαι
δόξης. ὁ δὲ ἔφη· σὲ μὲν οὐ δυνατόν ἐστι πταῖσαι·
πᾶσι γὰρ χάριτας ἔσπαρκας, αἳ βλαστάνουσιν εὔνοιαν,
ἣ τὰ μέγιστα τῶν ὅπλων κατισχύουσα περιλαμβάνει
τὴν μεγίστην ἀσφάλειαν. εἰ δέ τινες πταίουσιν, ἐφ'* 231
*οἷς πταίουσιν, οὐκέτι χρὴ ταῦτα πράσσειν, ἀλλὰ φιλίαν
κατακτησαμένους δικαιοπραγεῖν. θεοῦ δὲ δῶρον ἀγα-
θῶν ἐργάτην εἶναι καὶ μὴ τῶν ἐναντίων.*

Συναρεσθεὶς δὲ τούτοις πρὸς τὸν ἕτερον εἶπε, 232
*πῶς ἂν ἐκτὸς γένοιτο λύπης. ὁ δὲ ἔφησεν· εἰ μηδένα
βλάπτοι, πάντας δὲ ὠφελοῖ, τῇ δικαιοσύνῃ κατακολου-
θῶν· τοὺς γὰρ ἀπ' αὐτῆς καρποὺς ἀλυπίαν κατασκευά-
ζειν. ἱκετεύειν δὲ τὸν θεόν, ἵνα μὴ τὰ παρὰ τὴν* 233
*προαίρεσιν ἡμῶν ἀνακύπτοντα βλάπτῃ, λέγω δὴ οἷον
θάνατοί τε καὶ νόσοι καὶ λῦπαι καὶ τὰ τοιαῦτα. εὐ-
σεβεῖ δέ σοι καθεστῶτι τούτων οὐδὲν ἂν προσέλθοι.*

Καλῶς δὲ καὶ τοῦτον ἐπαινέσας τὸν δέκατον ἠρώτα· 234
τί μέγιστόν ἐστι δόξης; ὁ δὲ εἶπε· τὸ τιμᾶν τὸν θεόν·

1 *θεοῦ δόσις* LB: *θεοδόσιός* ceteri, an *θεόδοτός*? ‖ 2 *περιέπων* M ‖ 5 *κρατίσῃ* B ‖ 11 *κτησαμένους* L ‖ 13 *δὲ* om. L ‖ 14 *ἔφη* B ‖ 15 *ὠφελεῖ* LA, *ὀφελοίη* B ‖ 16 *αὐτοὺς* A ‖ 17 *ἱκετεύει* B | *δὲ* ⟨*δεῖ*⟩ coni. Cohn | *τὰ* om. L ‖ 18 *βλάπτοι* B | *λέγω δὴ* om. B, *λέγω δὲ*? v. Ind. ‖ 19 *τε* om. B ‖ 19. 20 *εὐσεβεῖ δέ σοι* B: *δέ σοι* (*σοὶ δὲ* v) *εὐσεβεῖ* ceteri ‖ 20 *καθεστῶτι*] *ὄντι* B

7. 8 cf. Gnomol. Vatic. 451 Sternbach. ‖ 21 — 64, 4 Seneca fr. 123 (Lact. Inst. VI 25, 3). Theophrastus apud Porphyrium de abst. II 19 p. 149, 6 ss. N. Aristobulus apud Eus. Praep. XIII 12, 8 *δεῖ περὶ θεοῦ διαλήψεις ὁσίας ἔχειν.*

τοῦτο δ' ἐστὶν οὐ δώροις οὐδὲ θυσίαις, ἀλλὰ ψυχῆς καθαρότητι καὶ διαλήψεως ὁσίας, καθὼς ὑπὸ τοῦ θεοῦ πάντα κατασκευάζεται καὶ διοικεῖται κατὰ τὴν αὐτοῦ βούλησιν· ἣν καὶ σὺ διατελεῖς ἔχων γνώμην, ἣ πάρεστι σημειοῦσθαι πᾶσιν ἐκ τῶν ὑπὸ σοῦ συντετελεσμένων καὶ συντελουμένων.

235 Μετὰ μείζονος δὲ φωνῆς πάντας αὐτοὺς ὁ βασιλεὺς ἠσπάζετο καὶ παρεκάλει συνεπιφωνούντων τῶν παρόντων, μάλιστα δὲ τῶν φιλοσόφων· καὶ γὰρ ταῖς ἀγωγαῖς καὶ τῷ λόγῳ πολὺ προέχοντες αὐτῶν ἦσαν, ὡς ἂν ἀπὸ θεοῦ τὴν καταρχὴν ποιούμενοι. μετὰ δὲ ταῦτα ὁ βασιλεὺς εἰς τὸ φιλοφρονεῖσθαι προῆλθε διὰ τῶν προπόσεων.

236 Τῇ δὲ ἐπιούσῃ κατὰ τὰ αὐτὰ τῆς διατάξεως τοῦ συμποσίου γενομένης, καθὼς εὔκαιρον ἐγένετο τῷ βασιλεῖ, τοὺς ἑξῆς ἠρώτα τῶν προαποκεκριμένων· εἶπε δὲ τῷ πρώτῳ, τὸ φρονεῖν εἰ διδακτόν ἐστιν. ὁ δ' εἶπε· ψυχῆς ἐστι κατασκευὴ διὰ θείας δυνάμεως ἐπιδέχεσθαι πᾶν τὸ καλόν, ἀποστρέφεσθαι δὲ τἀναντία.

237 Συνομολογήσας δὲ τὸν ἐχόμενον ἠρώτα· τί πρὸς ὑγείαν μάλιστα συντείνει; ἐκεῖνος δὲ ἔφη· σωφροσύνη· ταύτης δὲ οὐκ ἔστι τυχεῖν, ἐὰν μὴ θεὸς κατασκευάσῃ τὴν διάνοιαν εἰς τοῦτο.

238 Παρακαλέσας δὲ τοῦτον πρὸς τὸν ἕτερον ἔφη, πῶς ἂν γονεῦσι τὰς ἀξίας ἀποδῴη χάριτας. ὁ δ' εἶπε· μηδὲν

2 *διαλήψεσιν ὁσίαις* Wil. (cf. Test.) ‖ 2. 3 *καθὼς — κατὰ* om. VPAC ‖ 7. 8 *ὁ βασ. πάντας αὐτοὺς* M ‖ 10 *ἦσαν* B: om. ceteri ‖ 13 *προπόσεων* L, e corr. MC: *πραιποσίτων* B, e corr. A; *προποσετῶν* ceteri ‖ 15 *γενομένου* L ‖ 16 *ἀποκεκριμένων* L ‖ 17 ὁ Schard, ὃ e corr. M: ὃς ceteri ‖ 18 *διὰ*] *καὶ* B ‖ 21 *ὑγίαν* BVP ‖ 22 *κατασκευάσει* VC ‖ 24 *δὲ* om. LB ‖ 25 ὁ Schard, ὃ e corr. M: ὃς ceteri

αὐτοὺς λυπήσας· τοῦτο δ' οὐκ ἔστιν, εἰ μὴ θεὸς τῆς διανοίας ἡγεμὼν γένοιτο πρὸς τὰ κάλλιστα.

Προσεπινεύσας δὲ τούτῳ τὸν ἑξῆς ἠρώτα, πῶς ἂν 239
φιλήκοος εἴη. ἐκεῖνος δ' εἶπε· διαλαμβάνων, ὅτι πάντα συμφέρει γινώσκειν, ὅπως ἂν πρὸς τὰ συμβαίνοντα ἐκλεγόμενός τι τῶν ἠκροαμένων ἀνθυποτιθῇς πρὸς τὰ τῶν καιρῶν, ἂν ἀντιπράσσηται, σὺν χειραγωγίᾳ θεοῦ· τοῦτο δ' ἐστὶν αἱ τῶν πράξεων τελειώσεις ὑπ' αὐτοῦ.

Τοῦτον δ' ἐπαινέσας πρὸς τὸν ἕτερον εἶπε, πῶς 240
ἂν μηθὲν παράνομον πράσσοι. πρὸς τοῦτο ἔφησε· γινώσκων, ὅτι τὰς ἐπινοίας ὁ θεὸς δέδωκε τοῖς νομοθετήσασι πρὸς τὸ σῴζεσθαι τοὺς βίους τῶν ἀνθρώπων, ἀκόλουθος εἴης ἂν αὐτοῖς.

Ἀποδεξάμενος δὲ τοῦτον πρὸς τὸν ἕτερον εἶπε· τίς 241
ὠφέλεια συγγενείας ἐστίν; ὁ δὲ ἀπεφήνατο· ἐὰν τοῖς συμβαίνουσι νομίζωμεν ἀτυχοῦσι μὲν ἐλαττοῦσθαι καὶ κακοπαθῶμεν ὡς αὐτοί, φαίνεται τὸ συγγενὲς ὅσον
ἰσχῦόν ἐστι — τελουμένων δὲ τούτων καὶ δόξα καὶ 242
προκοπὴ παρὰ τοῖς τοιούτοις ὑπάρξει· τὸ γὰρ συνεργὲς εὐνόως γινόμενον ὡς ἐξ ἑαυτοῦ ἀδιάλυτον πρὸς

1 λυπήσας B: λυπῆσαι ceteri, an ⟨εἰ⟩ μηδὲν ... λυπήσαι? ‖ 2—5 κάλλιστα — πρὸς τὰ om. M ‖ 6 ἀνθυποτιθῇς L: ἀνθυποτιθεὶς ceteri ‖ 7 ἂν vel ἃ ἂν Cohn: ἂν LBAC, om. MVP ‖ 8 τούτου δ' εἰσὶν conicio et ὑπ' αὐτοῦ secludam | αἱ in ras. L, καὶ B | ἀπ' Wil. ‖ 10 πράσσοι παρὰ τὸν νόμον LB | ⟨ὁ δὲ⟩ πρὸς coniciebam, sed v. § 248 ‖ 11 ἔδωκεν VP, ἔδωκε LAC ‖ 13 ἂν εἴη M ‖ 14 τοῦτον B: αὐτὸν ceteri | τὸν BC: om. ceteri ‖ 15. 16 ⟨ἐν⟩ τοῖς συνομαίμοσι vel ⟨ἐν⟩ τοῖς συγγενέσι coni. Mend., sed v. § 268 ‖ 16 νομίζωμεν LA: νομίζομεν ceteri | ἀτυχῶσι MVPC, ἀτυχήμασι conicio ‖ 17 αὐτοὶ L²: αὐτὸν B (ὸν ex ῶν), αὐτῶν ceteri | ὅσων MVC ‖ 18 τούτων δὲ τελουμένων B | prius καὶ om. B ‖ 19 ὑπάρχει VP ‖ 20 ὡς ἐξ ἑαυτοῦ corrupta, τὸ γὰρ συμπαθὲς εὐνόως γινόμενον δεσμὸν ἐξάπτεται ἀδιάλυτον (cf. § 265) πρὸς ⟨αὐτοὺς⟩· ἀπαντώντων δὲ ἀπάντων μετὰ εὐημ.

ἅπαντα —, μετὰ δὲ εὐημερίας μηδὲν προσδεῖσθαι τῶν ἐκείνων· ἀλλὰ δέον ⟨θεὸν⟩ ἱκετεύειν, πάντα ἀγαθοποιεῖν.

243 Ὡσαύτως δὲ ἐκείνοις ἀποδεξάμενος αὐτὸν ἄλλον ἠρώτα· πῶς ἀφοβία γίνεται; εἶπε δέ· συνιστορούσης τῆς διανοίας μηδὲν κακὸν πεπραχέναι, θεοῦ κατευθύνοντος εἰς τὸ καλῶς ἅπαντα βουλεύεσθαι.

244 Τούτῳ δὲ ἐπιφωνήσας πρὸς ἄλλον εἶπε, πῶς ἂν προχείρως ἔχοι τὸν ὀρθὸν λόγον. ὁ δὲ εἶπεν· εἰ τὰ τῶν ἀνθρώπων ἀτυχήματα διὰ παντὸς ἐπιβλέποι, γινώσκων, ὅτι ὁ θεὸς ἀφαιρεῖται τὰς εὐημερίας, ἑτέρους δὲ δοξάζων εἰς τὸ τιμᾶσθαι προάγει.

245 Καλῶς δὲ καὶ τοῦτον ἀποδεξάμενος τὸν ἑξῆς ἀποκριθῆναι παρεκάλει, πῶς ἂν μὴ εἰς ῥαθυμίαν μηδὲ ἐπὶ τὰς ἡδονὰς τρέποιτο. ὁ δέ· προχείρως ἔχων, εἶπεν, ὅτι μεγάλης βασιλείας κατάρχει καὶ πολλῶν ὄχλων ἀφηγεῖται, καὶ οὐ δεῖ περὶ ἕτερόν τι τὴν διάνοιαν εἶναι, τῆς δὲ τούτων ἐπιμελείας φροντίζειν· θεὸν δὲ ἀξιοῦν, ὅπως μηδὲν ἐλλίπῃ τῶν καθηκόντων.

246 Ἐπαινέσας δὲ καὶ τοῦτον τὸν δέκατον ἐρωτᾷ, πῶς ⟨ἂν⟩ ἐπιγινώσκοι τοὺς δόλῳ τινὶ πρὸς αὐτὸν πράσσοντας. ὁ δὲ ἀπεφήνατο πρὸς τοῦτο· εἰ παρατηροῖτο τὴν ἀγωγὴν ἐλευθέριον οὖσαν καὶ τὴν εὐταξίαν δια-

e. gr. conicio. certe in fine desidero membrum lin. 16 respondens

2 δέον ⟨θεὸν⟩ Mend.: δέον codd., θεὸν Anon. Oxon. ‖ 3 τοῦτον conicio ‖ 4 εἶπε δὲ om. A ‖ 5 ⟨ἑαυτῇ⟩ τῆς conicio, v. Ind. ‖ 6 ἅπαντας V ‖ 8 ἔχει B, ἔχῃ L ‖ 9 ἐπιβλέπει B ‖ 17 alt. δὲ] τε B ‖ 18 ἐλλείπῃ LB ‖ 19 ἠρώτα C, fort. recte ‖ 20 ἂν add. Struve: om. codd. | ἐπιγινώσκοι M: ἐπιγινώσκει ceteri ‖ 20. 21 τι aut προσιόντας coni. Mend. | πράσσοντας πρὸς αὐτόν transp. L ‖ 21 πρὸς τοῦτο ἀπεφήνατο B | παρατηροῖ? v. Ind. s. τηρεῖν, διατηρεῖν, συντηρεῖν

10. 11 cf. Philonem De somniis I § 153 We.

*μένουσαν ἐν τοῖς ἀσπασμοῖς καὶ συμβουλίαις καὶ τῇ
λοιπῇ συναναστροφῇ τῶν σὺν αὐτῷ καὶ μηδὲν ὑπερ-
τείνοντας τοῦ δέοντος ἐν ταῖς φιλοφρονήσεσι καὶ τοῖς
λοιποῖς τοῖς κατὰ τὴν ἀγωγήν. θεὸς δὲ τὴν διά-* 247
*νοιαν ἄξει σοι, βασιλεῦ, πρὸς τὰ κάλλιστα. ὁ δὲ βα-
σιλεὺς συγκροτήσας πάντας τ' ἐπαινέσας κατ' ὄνομα,
καὶ τῶν παρόντων ταὐτὰ ποιούντων, ἐπὶ τὸ μέλπειν
ἐτράπησαν.*

Τῇ δ' ἐχομένῃ τὸν καιρὸν λαβὼν ἐπηρώτα τὸν 248
*ἑξῆς· τίς ἐστιν ἀμέλεια μεγίστη; πρὸς τοῦτ' ἔφη· εἰ
τέκνων ἄφροντίς τις εἴη καὶ μὴ κατὰ πάντα τρόπον
ἀγαγεῖν * * * εὐχόμεθα γὰρ ἀεὶ πρὸς τὸν θεὸν οὐχ
οὕτως περὶ ἑαυτῶν ὡς περὶ τῶν ἐγγόνων, ἵνα παρῇ
πάντ' αὐτοῖς τὰ ἀγαθά. τὸ δὲ ἐπιδέσθαι παιδία σω-
φροσύνης μετασχεῖν θεοῦ δυνάμει τοῦτο γίνεται.*

Φήσας δὲ εὐλογεῖν ἄλλον ἠρώτα, πῶς ἂν φιλό- 249
*πατρις εἴη. προτιθέμενος, εἶπεν, ὅτι καλὸν ἐν ἰδίᾳ
καὶ ζῆν καὶ τελευτᾶν. ἡ δὲ ξενιτεία τοῖς μὲν πένησι
καταφρόνησιν ἐργάζεται, τοῖς δὲ πλουσίοις ὄνειδος ὡς
διὰ κακίαν ἐκπεπτωκόσιν. εὐεργετῶν οὖν ἅπαντας,
καθὼς συνεχῶς τοῦτ' ἐπιτελεῖς, θεοῦ διδόντος σοι
πρὸς πάντας χάριν φιλόπατρις φανήσῃ.*

Τούτου δὲ ἀκούσας τοῦ κατὰ τὸ ἑξῆς ἐπυνθάνετο, 250

1 *συμβουλείαις* VPA, *ταῖς συμβουλίαις* M (*ταῖς* rursus del.) || 2 *μηθὲν* LVPC || 2. 3 *ὑπερτείνειν* B || 5 *ἄξει* Mend.: *ἕξει* codd. || 5. 6 *ὁ δὲ βασιλεὺς* M: om. ceteri, nom. absol. alibi non invenitur (lin. 8 *ἐτράπη* Cohn) || 6 *πάντας τ'*] *οὖν καὶ πάντας* B || 7 *τὰ αὐτὰ* L, *ταῦτα* MBVC || 11 *εἴη* B: *εἰ* VPA, *ἢ* MLC || 12 spatium 6 litt. L, *σπεύδῃ* suppl. Par. 129 (*σπεύδοι* melius) || 13 *παρῇ* om. B || 14 *πάντα* LB | *ἐπιδέσθαι* scripsi: *ἐπιδεῖσθαι* codd. | *παιδία* B: *παιδείαν* ceteri || 18 *ξενιτεία* Struve: *ξενητία* M, *ξενία* ceteri || 22 *φανήσει* B || 23 *δὲ* om. B | *κατὰ τὸ* om. B

πῶς ⟨ἂν⟩ ἁρμόσαι γυναικί. ὁ δ' ἔφη * * * ὅτι μὲν θρασύ ἐστι τὸ θῆλυ γένος καὶ δραστικὸν ἐφ' ὃ βούλεται πρᾶγμα καὶ μεταπῖπτον εὐκόπως διὰ παραλογισμοῦ καὶ τῇ φύσει κατεσκεύασται ἀσθενές· δέον δ' ἐστὶ κατὰ τὸ ὑγιὲς χρῆσθαι καὶ μὴ πρὸς ἔριν ἀντι-
251 πράσσειν. κατορθοῦται γὰρ βίος, ὅταν ὁ κυβερνῶν εἰδῇ, πρὸς τίνα σκοπὸν δεῖ τὴν διέξοδον ποιεῖσθαι. θεοῦ δ' ἐπικλήσει καὶ βίος κυβερνᾶται κατὰ πάντα.

252 Συνανθομολογησάμενος δὲ τούτῳ τὸν ἑξῆς ἠρώτα, πῶς ⟨ἂν⟩ ἀναμάρτητος εἴη. ὁ δὲ ἔφησεν· ὡς ἅπαντα πράσσων καὶ μετὰ διαλογισμοῦ καὶ μὴ πειθόμενος διαβολαῖς, ἀλλ' αὐτὸς ὢν δοκιμαστὴς τῶν λεγομένων καὶ κρίσει κατευθύνων τὰ τῶν ἐντεύξεων καὶ διὰ κρίσεως ἐπιτελῶν ταῦτα ἀναμάρτητος ἂν εἴης, ὦ βασιλεῦ. τὸ δ' ἐπινοεῖν ταῦτα καὶ ἐν τούτοις ἀναστρέφεσθαι θείας δυνάμεώς ἐστιν ἔργον.

253 Διαχυθεὶς δὲ τοῖς εἰρημένοις τὸν ἕτερον ἠρώτα, πῶς ἂν ἐκτὸς θυμοῦ γένοιτο. πρὸς τοῦτ' εἶπε· γινώσκων, ὅτι πάντων ἐξουσίαν ἔχει, καί, εἰ χρήσαιτο θυμῷ, θάνατον ἐπιφέρειν· ὅπερ ἀνωφελὲς καὶ ἀλγεινόν ἐστιν,

1 ἂν add. Struve: om. codd. | ἁρμόσει B (ε ex ο) | ὁ δ' ἔφη M Schard: om. ceteri | lacunam statuit et γινώσκων suppl. Mend. ‖ 2 θρασύ ἐστιν ἔφη τὸ θῆλυ L, φησι θρασὺ τὸ θῆλυ γένος ἐστὶ B ‖ 3 καὶ om. B | εὐκόλως B, sed v. § 208 ‖ 4 καὶ] κἂν A | κατεσκευάσθη B ‖ 5 αἵρειν VP ‖ 6 ὁ A, s. s. M: om. ceteri | κυβερνῶν om. B ‖ 7 εἰδῇ LBP: εἴδη V, ἴδη MA (ἴ in ras. M), ἤδη C | ἔξοδον BP ‖ 8 ⟨εὖ⟩ κυβ.? ‖ 9 τοῦτον B ‖ 10 ἂν add. Struve | ἔφη· σεμνῶς coni. Mend. an ⟨καλ⟩ῶς? v. § 255 (⟨εὐσεβ⟩ῶς Cohn) ‖ 11 prius καὶ om. M Schard (sed cf. ad lin. 10) ‖ 14 ἂν MB: ἔφησεν ἂν ceteri ‖ 19 χρήσετο VP, prius M; χρήσαι τῶ B | θυμῶ M^{2}LB: θυμοῦ ceteri ‖ 20 ἐπιφέρειν Par. 129, Schmidt: ἐπιφέρει ceteri | ἀλγινόν BVP

18 ss. cf. Aristotelis fr. 659 Rose. (Sap. Sal. 12, 16.)

εἰ τὸ ζῆν ἀφελεῖται πολλῶν διὰ τὸ κύριον εἶναι. πάν- 254
των δ' ὑπηκόων ὄντων καὶ μηδενὸς ἐναντιουμένου
τίνος χάριν θυμωθήσεται; γινώσκειν δὲ δεῖ, διότι θεὸς
τὸν πάντα κόσμον διοικεῖ μετ' εὐμενείας καὶ χωρὶς
ὀργῆς ἁπάσης. τούτῳ δὲ κατακολουθεῖν ἀναγκαῖόν
ἐστί σε, ἔφησεν, ὦ βασιλεῦ.

Καλῶς δὲ ἀποκεκρίσθαι φήσας τοῦτον ἐπυνθάνετο 255
τοῦ μετέπειτα· τί ἐστιν εὐβουλία; τὸ καλῶς ἅπαντα
πράσσειν, ἀπεφήνατο, μετὰ διαλογισμοῦ, κατὰ τὴν βου-
λὴν παρατιθέντα καὶ βλαβερὰ τῶν κατὰ τὸ ἐναντίον
τοῦ λόγου διάστημα, ἵνα πρὸς ἕκαστον ἐπινοήσαντες
ὦμεν εὖ βεβουλευμένοι καὶ τὸ προτεθὲν ἡμῖν ἐπιτελῆ-
ται. τὸ δ' αὖ κράτιστον θεοῦ δυναστείᾳ πᾶν βού-
λευμα τελείωσιν ἕξει σοι τὴν εὐσέβειαν ἀσκοῦντι.

Κατωρθωκέναι δὲ καὶ τοῦτον εἰπὼν ἄλλον ἠρώτα· 256
τί ἐστι φιλοσοφία; τὸ καλῶς διαλογίζεσθαι πρὸς ἕκα-
στα τῶν συμβαινόντων, ἀπεφήνατο, καὶ μὴ ἐκφέρεσθαι
ταῖς ὁρμαῖς, ἀλλὰ τὰς βλάβας καταμελετᾶν τὰς ἐκ τῶν
ἐπιθυμιῶν ἐκβαινούσας καὶ τὰ πρὸς τὸν καιρὸν πράσ-
σειν δεόντως μετριοπαθῆ καθεστῶτα. ἵνα δ' ἐπίστασιν
τούτων λαμβάνωμεν, θεραπεύειν δεῖ τὸν θεόν.

Ἐπισημήνας δὲ καὶ τοῦτον ἕτερον ἠρώτα, πῶς ἂν 257
ἀποδοχῆς ἐν ξενιτείᾳ τυγχάνοι. πᾶσιν ἴσος γινόμενος,

3 δὲ B: om. ceteri; οὖν v | ὅτι LBA ‖ 6 σε ante ἀναγκαῖον transp. B ‖ 10 ⟨τὰ ὠφέλιμα⟩ καὶ conicio ‖ 11 κατάστημα conicio, v. Ind. et corruptelam ad § 278 adnotatam ‖ 12 ἦμεν M ‖ 12. 13 ἐπιτελεῖται MB ‖ 13. 14 πᾶν βούλευμα ante θεοῦ transp. vid. ‖ 14 τελείωσιν ἕξει σοι Mend. (cf. § 308): τέως συνέξει σοι L, τέως (om. M) ἵν' ἐξισοῖ ceteri ‖ 15 κατορθωκέναι MVAC ‖ εἰπὼν LBA: εἴπας ceteri ‖ 16. 17 ἕκαστον VP ‖ 21 δεῖ] δὲ A ‖ 22 ἐπισημάνας B ‖ 23 ἐν ξενιτείᾳ Mend.: ἡ ξενιτεία codd., εἰ ξενιτεύοι coniciebam | τυγχάνῃ MLB | γινόμενος MB: γενόμενος ceteri

ἔφη, καὶ μᾶλλον ἥττων ἢ καθυπερέχων φαινόμενος,
πρὸς οὓς ξενιτεύει. κοινῶς γὰρ ὁ θεὸς τὸ ταπεινού-
μενον προσδέχεται κατὰ φύσιν, καὶ τὸ τῶν ἀνθρώπων
γένος τοὺς ὑποτασσομένους φιλανθρωπεῖ.
258 Ἐπιμαρτυρήσας δὲ τούτοις ἄλλον ἠρώτα, πῶς ἂν
κατασκευάσῃ καὶ μετὰ τοῦτο διαμενεῖ. πρὸς τοῦτ'
εἶπεν· εἰ μεγάλα καὶ σεμνὰ ταῖς ποιήσεσιν ἐπιτελοῖ
πρὸς τὸ φείσασθαι τοὺς θεωροῦντας διὰ τὴν καλλονὴν
καὶ μηθένα τῶν κατεργαζομένων τὰ τοιαῦτα παρα-
πέμποι μηδὲ τοὺς ἄλλους ἀμισθὶ συντελεῖν ἀναγκάζοι
259 τὰ πρὸς τὴν χρείαν. διανοούμενος γάρ, ὡς θεὸς πο-
λυωρεῖ τὸ τῶν ἀνθρώπων γένος χορηγῶν αὐτοῖς καὶ
ὑγείαν καὶ εὐαισθησίαν καὶ τὰ λοιπά, καὶ αὐτὸς ἀκό-
λουθόν τι πράξεις τῶν κακοπαθειῶν ἀποδιδοὺς τὴν
ἀντάμειψιν. τὰ γὰρ ἐκ δικαιοσύνης τελούμενα ταῦτα
καὶ διαμένει.
260 Εὖ δὲ καὶ τοῦτον εἰρηκέναι φήσας τὸν δέκατον
ἠρώτα· τίς ἐστι σοφίας καρπός; ὁ δὲ εἶπε· τὸ μὴ
συνιστορεῖν ἑαυτῷ κακὸν πεπραχότι, τὸν δὲ βίον ἐν
261 ἀληθείᾳ διεξάγειν. ἐκ τούτων γὰρ κρατίστη χαρὰ καὶ
ψυχῆς εὐστάθειά σοι γίνεται, μέγιστε βασιλεῦ, καὶ ἐλ-
πίδες ἐπὶ θεῷ καλαὶ κρατοῦντί σοι τῆς ἀρχῆς εὐσεβῶς.
ὡς δὲ συνήκουσαν, πάντες ἐπεφώνησαν σὺν κρότῳ

1 ἥττον VP ‖ 2 ξενιτεύῃ L ‖ 3 καὶ ante κατὰ bene transp. Mend. ‖ 5 ἂν Schmidt (ἃ ἂν Schard): ἂν codd. ‖ 6 διαμενεῖ Struve: διαμένῃ codd. ‖ 6. 7 πρὸς — ἐπιτελοῖ om. AC ‖ 7 ἐπιτελοῖ MVP: ἐπιτελοίη B, ἐπιτελεῖ L, ἐπιτελῶν ἄγοι coni. Mend. ‖ 9 μηδένα VP ‖ 9. 10 παραπέμπει et ἀναγκάζει B ‖ 13 ὑγίειαν M, ὑγίαν VP ‖ 14 πράξεις scripsi: πράξει codd. | ἀντιδιδοὺς M ‖ 16 διαμενεῖ conicio ‖ 18 τί MLV ‖ 20 διεξαγαγεῖν VAC | χαρὰ κρατίστη L ‖ 23 οἱ πάντες M

5 ss. cf. Diod. I 31, 9. 56, 1. 2. 64, 12.

*πλείονι. καὶ μετὰ ταῦτα πρὸς τὸ προπιεῖν ὁ βασιλεὺς
λαμβάνειν ἐτράπη, χαρᾶς πεπληρωμένος.*

Τῇ δ' ἑξῆς καθὼς πρότερον ἡ διάταξις ἦν τῶν 262
*κατὰ τὸν πότον ἐπιτελουμένων, καιροῦ δὲ γενομένου
τοὺς ἀπολιπόντας ὁ βασιλεὺς ἐπηρώτα. πρὸς τὸν πρῶ-
τον δὲ ἔφη, πῶς ἂν μὴ τραπείη τις εἰς ὑπερηφανίαν.
ἀπεκρίθη δέ· εἰ τὴν ἰσότητα τηροῖ καὶ παρ' ἕκαστον* 263
*ἑαυτὸν ὑπομιμνήσκοι, καθὼς ἄνθρωπος ὢν ἀνθρώπων
ἡγεῖται καὶ ὁ θεὸς τοὺς ὑπερηφάνους καθαιρεῖ, τοὺς
δὲ ἐπιεικεῖς καὶ ταπεινοὺς ὑψοῖ.*

Παρακαλέσας δὲ αὐτὸν τὸν ἑξῆς ἐπηρώτα· τίσι δεῖ 264
*συμβούλοις χρῆσθαι; τοῖς διὰ πολλῶν, ἔφη, πεπειρα-
μένοις πραγμάτων καὶ τὴν εὔνοιαν συντηροῦσιν ἀκέ-
ραιον πρὸς αὐτὸν καὶ τῶν τρόπων ὅσοι μετέχουσιν
αὐτῷ. θεοῦ δὲ ἐπιφάνεια γίνεται πρὸς τὰ τοιαῦτα
τοῖς ἀξίοις.*

Ἐπαινέσας δὲ αὐτὸν ἄλλον ἠρώτα· τίς ἐστι βασιλεῖ 265
*κτῆσις ἀναγκαιοτάτη; τῶν ὑποτεταγμένων φιλανθρωπία
καὶ ἀγάπησις, ἀπεκρίνατο. διὰ γὰρ τούτων ἄλυτος
εὐνοίας δεσμὸς γίνεται. τὸ δὲ γίνεσθαι κατὰ προαί-
ρεσιν ταῦτα ὁ θεὸς ἐπιτελεῖ.*

Κατεπαινέσας δ' αὐτὸν ἑτέρου διεπυνθάνετο· τί 266

1. 2 *πρόποσιν λαμβάνειν ὁ βασιλεὺς* coni. Mend., ⟨*ποτή-ριον*⟩ *ὁ* et *λαμβάνων* Cohn ‖ 2 *λαμβάνειν*] *πάλιν* conicio | *χαρᾶς* LA: *χαρᾶς τὲ* B, *χαρᾶ* MC, *χαρὰ* VP ‖ 3 *καθὰ* M ‖ 4 *δὲ*] *δὴ* M² in ras. | *γινομένου* VA ‖ 5 *ἀπολειπομένους* M (*εἰ* M² ex *ι*), *ἀπολειπόντας* prius L | *ἐπηρώτα* LB: *ἐπερωτᾶ* ceteri ‖ 6 *τραπείη* ML: *τραποίη* B, *τραποῖ* VPC, *τραπῇ* A | *εἰς* om. B ‖ 7 *τηρεῖ* M¹LB ‖ 8 *ὑπομιμνήσκει* LB ‖ 9 *ὁ*] *ὅτι ὁ* Schard ‖ 12 *ἔφη* B, s. s. M: om. ceteri ‖ 14 *τὸν τρόπον* C ‖ 15. 16 *θεοῦ — ἀξίοις* om. LB ‖ 17 *δὲ*] *δὲ καὶ* M | *ἐπη-ρώτα* A | *τί* M ‖ 18 *κτίσις* VP ‖ 22 *ἑτέρου*] *τὸν ἕτερον* LB

7—10 cf. Gnomol. Vindob. 128. 155 Wachsmuth.

πέρας ἐστὶ λόγου; κἀκεῖνος δὲ ἔφησε· τὸ πεῖσαι τὸν ἀντιλέγοντα διὰ τῆς ὑποτεταγμένης τάξεως τὰς βλάβας ἐπιδεικνύντα· οὕτω γὰρ λήψῃ τὸν ἀκροατὴν οὐκ ἀντικείμενος, συγχρώμενος δ' ἐπαίνῳ πρὸς τὸ πεῖσαι. θεοῦ δὲ ἐνεργείᾳ κατευθύνεται πειθώ.

267 Εὖ δὲ λέγειν φήσας αὐτὸν ἕτερον ἠρώτα, πῶς ἂν παμμιγῶν ὄχλων ὄντων ἐν τῇ βασιλείᾳ τούτοις ἁρμόσαι. τὸ πρέπον ἑκάστῳ συνυποκρινόμενος, εἶπε, καθηγεμόνα λαμβάνων δικαιοσύνην· ὡς καὶ ποιεῖς θεοῦ σοι διδόντος εὖ λογίζεσθαι.

268 Φιλοφρονηθεὶς δὲ τοῦτον πρὸς τὸν ἕτερον εἶπεν· ἐπὶ τίσι δεῖ λυπεῖσθαι; πρὸς ταῦτα ἀπεκρίθη· τὰ συμβαίνοντα τοῖς φίλοις ὅταν θεωρῶμεν πολυχρόνια καὶ ἀνέκφευκτα γινόμενα. τελευτήσασι μὲν γὰρ καὶ κακῶν ἀπολελυμένοις οὐχ ὑπογράφει λύπην ὁ λόγος, ἀλλὰ ἐφ' ἑαυτοὺς ἀναφέροντες καὶ τὸ πρὸς ἑαυτοὺς συμφέρον λυποῦνται πάντες ἄνθρωποι. τὸ δ' ἐκφυγεῖν πᾶν κακὸν θεοῦ δυνάμει γίνεται.

269 Ὡς ἔδει δὲ φήσας αὐτὸν ἀποκρίνεσθαι πρὸς ἕτερον εἶπε· πῶς ἀδοξία γίνεται; ἐκεῖνος δὲ ἔφησεν· ὅταν ὑπερηφανία καθηγῆται καὶ θράσος ἄληκτον, ἀτιμασμὸς ἐπιφύεται καὶ δόξης ἀναίρεσις. θεὸς δὲ δόξης πάσης κυριεύει, ῥέπων οὗ βούλεται.

270 Καὶ τούτῳ δ' ἐπικυρώσας τὰ τῆς ἀποκρίσεως τὸν

2 ad βλάβας genetivum desidero, cf. § 255. 256 ‖ 3 ἐπιδεικνύντα ML: ἐπιδεικνύντας BVPC, ὑποδεικνύντας A ‖ 3. 4. ἀντικείμενον LBA ‖ 7 ἁρμόσαι v: ἁρμόσει M, ἁρμόσῃ ceteri ‖ 11 τοῦτον M: τοῦτο B, τούτω ceteri ‖ 12 ταῦτα] τοῦτο concicio | ἀπεκρίθη· ⟨λύπης ἄξια⟩ e. gr. coni. Mend. ‖ 14 ἀνέκφευτα L, ἀνεύφευκτα VPC, ἄφευκτα M ‖ 14 μὲν om. M ‖ 16 πρὸς τὸ ἑαυτοῖς B, fort. recte ‖ 19 δὲ ἔδει M | ἀποκρίνασθαι L^{2}VP ‖ 21 καθηγεῖται VP ‖ 22 αἵρεσις VPAC ‖ 24 τοῦτο B

ἑξῆς ἠρώτα· τίσι δεῖ πιστεύειν ἑαυτόν; τοῖς διὰ τὴν εὔνοιαν, εἶπε, συνοῦσί σοι καὶ μὴ διὰ τὸν φόβον μηδὲ διὰ πολυωρίαν, ἐπανάγουσι πάντα πρὸς τὸ κερδαίνειν. τὸ μὲν γὰρ ἀγαπήσεως σημεῖον, τὸ δὲ δυσνοίας καὶ καιροτηρησίας. ὃς γὰρ ἐπὶ τὸ πλεονεκτεῖν ὁρμᾶται, προδότης πέφυκε. σὺ δὲ πάντας εὐνόους ἔχεις θεοῦ σοι καλὴν βουλὴν διδόντος.

Σοφῶς δὲ αὐτὸν εἰπὼν ἀποκεκρίσθαι, ἑτέρῳ εἶπε· 271 τί βασιλείαν διατηρεῖ; πρὸς τοῦτ' ἔφη· μέριμνα καὶ φροντίς, ὡς οὐδὲν κακουργηθήσεται διὰ τῶν ἀποτεταγμένων εἰς τοὺς ὄχλους ταῖς χρείαις· καθὼς σὺ τοῦτο πράσσεις θεοῦ σοι τὴν σεμνὴν ἐπίνοιαν διδόντος.

Θαρσύνας δὲ τοῦτον ἕτερον ἐπηρώτα· τί διαφυ- 272 λάσσει χάριτα καὶ τιμήν; ὁ δὲ εἶπεν· ἀρετή· καλῶν γὰρ ἔργων ἐστὶν ἐπιτέλεια, τὸ δὲ κακὸν ἀποτρίβεται· καθὼς σὺ διατηρεῖς τὴν πρὸς ἅπαντας καλοκἀγαθίαν παρὰ θεοῦ δῶρον τοῦτ' ἔχων.

Κεχαρισμένως δὲ καὶ τοῦτον ἀποδεξάμενος τὸν ἐν- 273 δέκατον ἐπηρώτα διὰ τὸ δύο πλεονάζειν τῶν ἑβδομήκοντα, πῶς ἂν κατὰ ψυχὴν καὶ ἐν τοῖς πολέμοις εἰρηνικῶς ἔχοι. ὁ δὲ ἀπεφήνατο· διαλαμβάνων, ὅτι κακὸν οὐδὲν εἴργασται τῶν ὑποτεταγμένων οὐθενί, πάντες δὲ ἀγωνιοῦνται περὶ τῶν εὐεργετημάτων, εἰδότες, κἂν ἐκ τοῦ ζῆν ἀποτρέχωσιν, ἐπιμελητήν σε τῶν βίων.

3 ἐπανάγουσι (e Par. 129?) Schmidt: ἐπανάγων B, ἐπανάγοντας ceteri | πάντας B ‖ 5 ὁρμᾶται Mend.: ὁρᾶται codd. ‖ 8 σοφῶς MB: σαφῶς ceteri | εἰπὼν] εἴπας MV | ⟨πρὸς⟩ ἕτερον propter hiatum conicio ‖ 9 διατηροῖ V ‖ 10. 11 ὑποτεταγμένων B, ἐπιτεταγμένων coni. Anon. Oxon. ‖ 11 εἰς a κακ. pendere vid. ‖ 15. 16 ἐστὶν — τὴν om. AC ‖ 19 τῶν] τοὺς LVPAC ‖ 19. 20 τῶν ἑβδομήκοντα rursus expunxit M ‖ 21 κακὸν om. M ‖ 22 διατεταγμένων M | οὐθὲν MVP ‖ 24 ἀποτρέχωσιν LBA: ἀποτρέχουσιν ceteri | ἐπιμελιτήν VP

274 οὐ γὰρ διαλείπεις ἐπανορθῶν ἅπαντας τοῦ θεοῦ σοι
καλοφροσύνην δεδωκότος. ἐπισημήνας δὲ κρότῳ πάν-
τας αὐτοὺς ἀπεδέξατο φιλοφρονούμενος, καὶ προπίνων
ἑκάστῳ πλεῖόν τι πρὸς τὸ τερφθῆναι ⟨ἐτράπη⟩, μετ'
εὐφροσύνης τοῖς ἀνδράσι συνὼν καὶ χαρᾶς πλείονος.
275 Τῇ δὲ ἑβδόμῃ τῶν ἡμερῶν πλείονος παρασκευῆς
γενομένης, προσπαραγινομένων πλειόνων ἑτέρων ἀπὸ
τῶν πόλεων — ἦσαν γὰρ ἱκανοὶ πρέσβεις — ἐπηρώ-
τησεν ὁ βασιλεὺς καιροῦ γενομένου τὸν πρωτεύοντα
τῶν ἀπολιπόντων τῆς ἐρωτήσεως, πῶς ἂν ἀπαραλόγι-
276 στος εἴη. ἐκεῖνος δὲ ἔφη· δοκιμάζων καὶ τὸν λέγοντα
καὶ τὸ λεγόμενον καὶ περὶ τίνος λέγει, καὶ ἐν πλείονι
χρόνῳ τὰ αὐτὰ δι' ἑτέρων τρόπων ἐπερωτῶν. τὸ δὲ
νοῦν ἔχειν ὀξὺν καὶ δύνασθαι κρίνειν ἕκαστα θεοῦ
δώρημα καλόν ἐστιν· ὡς σὺ τοῦτο κέκτησαι, βασιλεῦ.
277 Κρότῳ δὲ ἐπισημηνάμενος ὁ βασιλεὺς ἕτερον ἐπη-
ρώτα· διὰ τί τὴν ἀρετὴν οὐ παραδέχονται τῶν ἀν-
θρώπων οἱ πλείονες; ὅτι φυσικῶς ἅπαντες, εἶπεν,
ἀκρατεῖς καὶ ἐπὶ τὰς ἡδονὰς τρεπόμενοι γεγόνασιν·
ὧν χάριν ἀδικία πέφυκε καὶ τὸ τῆς πλεονεξίας χύμα.
278 τὸ δὲ τῆς ἀρετῆς κατάστημα κωλύει τοὺς ἐπιφερο-
μένους ἐπὶ τὴν ἡδονοκρασίαν, ἐγκράτειαν δὲ κελεύει

1 οὐδὲ γὰρ διαλίπης M ‖ 2 κατ' εὐφροσύνην M ‖ 3 προπίνων M^2: προσπίπτων B, προσπίνων ceteri ‖ 4 ἐτράπη add. Mend. ‖ 5 post καὶ add. μετὰ M ‖ 6 δὲ ἑβδόμῃ M: ἑβδόμῃ δὲ LB, ἑβδόμῃ ceteri ‖ 7 ἑτέρων πλειόνων MA ‖ 8 παρῆσαν conicio | ἦσαν — πρέσβεις om. LB ‖ 9 γινομένου BVPC ‖ 10 ἀπολειπόντων B ‖ 11 εἴη Struve: ἢ codd. ‖ 12 τὸν λεγόμενον LBVPA ‖ 13 τὸν M^1B ‖ 15 ὡς] ὃ AC ‖ 17 post παραδέχονται add. τινὲς MVP ‖ 18 εἶπεν] ὥσπερ L ‖ 21 διάστημα B ‖ 21. 22 an φερομένους?

10. 11 cf. (Chrysippum apud) de Arnim, Hermes XXV p. 473 ss.

καὶ δικαιοσύνην προτιμᾶν· ὁ δὲ θεὸς πάντων ἡγεῖται τούτων.

279 Εὖ δὲ ἀποκεκρίσθαι τοῦτον εἰπὼν ὁ βασιλεὺς τὸν μετ᾽ αὐτὸν ἠρώτα· τίσι δεῖ κατακολουθεῖν τοὺς βασιλεῖς; ὁ δὲ ἔφη· τοῖς νόμοις, ἵνα δικαιοπραγοῦντες ἀνακτῶνται τοὺς βίους τῶν ἀνθρώπων· καθὼς σὺ τοῦτο πράσσων ἀένναον μνήμην καταβέβλησαι σεαυτοῦ, θείῳ προστάγματι κατακολουθῶν.

280 Εἰπὼν δὲ καὶ τοῦτον καλῶς λέγειν τὸν ἐχόμενον ἠρώτα· τίνας δεῖ καθιστάνειν στρατηγούς; ὁ δ᾽ εἶπεν· ὅσοι μισοπονηρίαν ἔχουσι καὶ τὴν ἀγωγὴν αὐτοῦ μιμούμενοι πρὸς τὸ διὰ παντὸς εὐδοξίαν ἔχειν αὐτοὺς τὰ δίκαια πράσσουσι. καθὼς σὺ τοῦτο ἐπιτελεῖς, εἶπε, μέγιστε βασιλεῦ, θεοῦ σοι στέφανον δικαιοσύνης δεδωκότος.

281 Ἀποδεξάμενος δ᾽ αὐτὸν μετὰ φωνῆς ἐπὶ τὸν ἐχόμενον ἐπιβλέψας εἶπε· τίνας δεῖ καθιστάνειν ἐπὶ τῶν δυνάμεων ἄρχοντας; ὁ δὲ ἀπεφήνατο· τοὺς ἀνδρείᾳ διαφέροντας καὶ δικαιοσύνῃ καὶ περὶ πολλοῦ ποιουμένους τὸ σῴζειν τοὺς ἄνδρας ἢ τὸ νικᾶν τῷ θράσει παραβάλλοντας τὸ ζῆν· ὡς γὰρ ὁ θεὸς εὖ ἐργάζεται πᾶσι, καὶ σὺ τοῦτον μιμούμενος εὐεργετεῖς τοὺς ὑπὸ σεαυτόν.

282 Ὁ δὲ ἀποκεκρίσθαι φήσας αὐτὸν εὖ, ἄλλον ἠρώτα·

3 ἀποκρίνασθαι B | εἴπας MVP ‖ 3. 4 τὸν μετ᾽ αὐτὸν M: ἄλλον C, om. ceteri; archetypi lacuna varie expleta vid. ‖ 4 post ἠρώτα add. ἕτερον L, τὸν ἑξῆς B ‖ 6 βίους] δήμους M ‖ 9 εἴπας MVP ‖ 10 ὁ Schard: ὃς codd. ‖ 11 αὐτοῦ offendit, sed cf. p. 36, 14 ‖ 12 αὐτοῖς C ‖ 13. 14 εἶπε μέγιστε βασιλεῦ L: εἶπε βασιλεῦ VPAC, βασιλεῦ MB ‖ 16 ante μετὰ add. ὁ βασιλεὺς M ‖ 20 alt. τὸ] τῷ ML ‖ 21 παραβάλλοντας Schmidt: περιβάλλοντας codd. | post ὡς desinit B ‖ 22 πάλιν e Par. 129 Schmidt

τίνα θαυμάζειν ἄξιόν ἐστιν ἄνθρωπον; ὁ δὲ ἔφη· τὸν κεχορηγημένον δόξῃ καὶ πλούτῳ καὶ δυνάμει καὶ ψυχὴν ἴσον πᾶσιν ὄντα· καθὼς σὺ τοῦτο ποιῶν ἀξιοθαύμαστος εἶ τοῦ θεοῦ σοι διδόντος εἰς ταῦτα τὴν ἐπιτέλειαν.

283 Ἐπιφωνήσας δὲ καὶ τούτῳ πρὸς τὸν ἕτερον εἶπεν· ἐν τίσι δεῖ πράγμασι τοὺς βασιλεῖς τὸν πλείω χρόνον διάγειν; ὁ δὲ εἶπεν· ἐν ταῖς ἀναγνώσεσι καὶ ἐν ταῖς τῶν πορειῶν ἀπογραφαῖς διατρίβειν, ὅσαι πρὸς τὰς βασιλείας ἀναγεγραμμέναι τυγχάνουσι πρὸς ἐπανόρθωσιν καὶ διαμονὴν ἀνθρώπων. ὃ σὺ πράσσων ⟨ἀν⟩έφικτον ἄλλοις δόξαν κέκτησαι θεοῦ σοι τὰ βουλήματα συντελοῦντος.

284 Ἐνεργῶς δὲ καὶ τοῦτον προσειπὼν ἕτερον ἠρώτα.
τίνας δεῖ ποιεῖσθαι τὰς διαγωγὰς ἐν ταῖς ἀνέσεσι καὶ
ῥαθυμίαις; ὁ δὲ ἔφη· θεωρεῖν ὅσα παίζεται μετὰ
περιστολῆς καὶ πρὸ ὀφθαλμῶν τιθέναι τὰ τοῦ βίου
μετ' εὐσχημοσύνης καὶ καταστολῆς γινόμενα βίῳ σύμ-
285 φορον καὶ καθῆκον. ἔνεστι γὰρ καὶ ἐν τούτοις ἐπι-
σκευή τις· πολλάκις γὰρ καὶ ἐκ τῶν ἐλαχίστων αἱρετόν
τι δείκνυται. σὺ δὲ πᾶσαν ἠσκηκὼς καταστολὴν διὰ
τῶν ἐνεργειῶν φιλοσοφεῖς διὰ καλοκἀγαθίαν ὑπὸ θεοῦ
τιμώμενος.

1 ὁ δὲ ἔφη om. M ‖ 2. 3 ψυχῇ MC, ⟨κατὰ⟩ ψυχὴν conicio (v. Ind.) ‖ 3 πᾶσιν ἴσον C | post σὺ repetit ex lin. 2 δόξῃ καὶ πλούτῳ καὶ δυνάμει M ‖ 5 ἐπιτέλειαν scripsi: ἐπιμέλειαν codd. ‖ 6 τοῦτον M ‖ 9. 10 τοὺς βασιλεῖς bene Mend. ‖ 11 ἀνθρώπων] αὐτῶν coni. Mend. ‖ 11. 12 ἀνέφικτον scripsi: ὡς οὐκ ἐφικτὸν A, ἐφικτὸν ceteri, οὐκ ἐφικτὸν Schard, οὐκ ἐφικτὴν Schmidt ‖ 13 τελοῦντος C ‖ 14 εὐνόως conicio | προσείπας MVP ‖ 15 ἀγωγὰς M | post καὶ add. ταῖς M ‖ 16 ὁ δὲ ἔφη om. A | παίζεται Schmidt: πλίζεται codd. (ὁπλίζεται M[2]) ‖ 17 περιβολῆς A ‖ 17. 18 βίῳ σύμφορον (an συμφέρον?) καὶ καθῆκον Mend.: βιοῖ (βιοῖς M[2]) σωφρονῶν καὶ κατέχων codd.

*Εὐαρεστήσας δὲ τοῖς προειρημένοις πρὸς τὸν ἕνα- 286
τον εἶπε· πῶς δεῖ διὰ τῶν συμποσίων διεξάγειν; ὁ δὲ
ἔφησε· παραλαμβάνοντα τοὺς φιλομαθεῖς καὶ δυνα-
μένους ὑπομιμνήσκειν τὰ χρήσιμα τῇ βασιλείᾳ καὶ τοῖς
τῶν ἀρχομένων βίοις· ἐμμελέστερον ἢ μουσικώτερον
οὐκ ἂν εὕροις τι τούτων. οὗτοι γὰρ θεοφιλεῖς εἰσι 287
πρὸς τὰ κάλλιστα πεπαιδευκότες τὰς διανοίας· καθὼς
καὶ σὺ τοῦτο πράσσεις, ὡς ἂν ὑπὸ θεοῦ σοι κατευ-
θυνομένων ἁπάντων.*

*Διαχυθεὶς δὲ ἐπὶ τοῖς εἰρημένοις ἐπυνθάνετο τοῦ 288
μετέπειτα· τί κάλλιστόν ἐστι τοῖς ὄχλοις, ἐξ ἰδιώτου
βασιλέα κατασταθῆναι ἐπ' αὐτῶν ἢ ἐκ βασιλέως βα-
σιλέα; ἐκεῖνος δὲ ἔφη· τὸ ἄριστον τῇ φύσει. καὶ γὰρ 289
ἐκ βασιλέων βασιλεῖς γινόμενοι πρὸς τοὺς ὑποταγ-
μένους ἀνήμεροί τε καὶ σκληροὶ καθίστανται· πολλῷ
δὲ μᾶλλον καί τινες τῶν ἰδιωτῶν καὶ κακῶν πεπειρα-
μένοι καὶ πενίας μετεσχηκότες ἄρξαντες ὄχλων χαλε-
πώτεροι τῶν ἀνοσίων τυράννων ἐξέβησαν. ἀλλά, ὡς 290
προεῖπον, ἦθος χρηστὸν καὶ παιδείας κεκοινωνηκὸς
δυνατὸν ἄρχειν ἐστί· καθὼς σὺ βασιλεὺς μέγας ὑπάρ-
χεις, οὐ τοσοῦτον τῇ δόξῃ τῆς ἀρχῆς καὶ τῷ πλούτῳ
προσχών, ὅσον ἐπιεικείᾳ καὶ φιλανθρωπίᾳ πάντας ἀν-
θρώπους ὑπερῆρκας τοῦ θεοῦ σοι δεδωρημένου ταῦτα
ἐπὶ πλείονα χρόνον.*

1. 2 *ἕνατον* C: *ἔννατον* ceteri ‖ 4 *χρήσιμα τῇ βασιλείᾳ* Mend. (idem Anon. Oxon.): *χρήματα τῆς βασιλείας* codd. | *τοὺς* et 5 *βίους* v ‖ 5 ⟨*γὰρ*⟩ *ἢ* conicio ‖ 12 *ἐπ'* Mend.: *ὑπ'* codd. ‖ 13 *τὸν* Schmidt | *ἄριστον* L: *ἀρεστὸν* ceteri | post *γὰρ* add. *οἱ* A ‖ 14 *βασιλεῖς* om. C | *γενόμενοι* A ‖ 16 *τῶν ἰδιωτῶν τινες* L ‖ 19 *παιδείας* L Schard: *παιδεία* ceteri ‖ 20 *βασιλεῦς* M, *βασιλεῦ* Schard ‖ 21 *τῷ* M: om. ceteri ‖ 22 *προέχων* Schard ‖ 23 *ὑπερῆρας* A, *ὑπερηρκὼς* coni. Mend. | *τοῦ* om. M

291 Καὶ τοῦτον ἐπαινέσας τὸν ἐπὶ πᾶσιν ἠρώτα· τί
μέγιστόν ἐστι βασιλείας; πρὸς τοῦτο εἶπε· τὸ διὰ παν-
τὸς ἐν εἰρήνῃ καθεστάναι τοὺς ὑποτεταγμένους καὶ κο-
292 μίζεσθαι τὸ δίκαιον ταχέως ἐν ταῖς διακρίσεσι. ταῦτα
δὲ γίνεται διὰ τὸν ἡγούμενον, ὅταν μισοπόνηρος ᾖ καὶ
φιλάγαθος καὶ περὶ πολλοῦ ποιούμενος ψυχὴν ἀνθρώ-
που σῴζειν· καθὼς καὶ σὺ μέγιστον ἥγησαι τὴν ἀδι-
κίαν, δικαίως δὲ πάντα κυβερνῶν ἀένναον τὴν περὶ
σεαυτὸν δόξαν κατεσκεύασας, τοῦ θεοῦ σοι διδόντος
ἔχειν ἁγνὴν καὶ ἀμιγῆ παντὸς κακοῦ τὴν διάνοιαν.
293 Καταλήξαντος δὲ τούτου κατερράγη κρότος μετὰ
φωνῆς καὶ χαρᾶς ἐπὶ πλείονα χρόνον. ὡς δὲ ἐπαύσατο,
ὁ βασιλεὺς λαβὼν ποτήριον ἐπεχέατο καὶ τῶν παρόν-
των ἁπάντων καὶ τῶν εἰρημένων λόγων. ἐπὶ πᾶσι δὲ
εἶπε· τὰ μέγιστά μοι γέγονεν ἀγαθὰ παραγενηθέντων
294 ὑμῶν. πολλὰ γὰρ ὠφέλημαι, καταβεβλημένων ὑμῶν
διδαχὴν ἐμοὶ πρὸς τὸ βασιλεύειν. ἑκάστῳ δὲ τρία τά-
λαντα προσέταξεν ἀργυρίου δοθῆναι καὶ τὸν ἀποκατα-
στήσοντα παῖδα. συνεπιφωνησάντων δὲ πάντων χαρᾶς
ἐπληρώθη τὸ συμπόσιον, ἀδιαλείπτως τοῦ βασιλέως
εἰς εὐφροσύνην τραπέντος.
295 Ἐγὼ δ' εἰ πεπλεόνακα, τούτοις, ὦ Φιλόκρατες, συγ-
γνώμην ἔχειν. τεθαυμακὼς γὰρ τοὺς ἄνδρας ὑπὲρ τὸ
δέον, ὡς ἐκ τοῦ καιροῦ τὰς ἀποκρίσεις ἐποιοῦντο πολ-
296 λοῦ χρόνου δεομένας, καὶ τοῦ μὲν ἐρωτῶντος μεμε-

2 τοῦτον AC, e corr. L ‖ 4 ταχέως τὸ δίκαιον Schard ‖ 5 τοῦ ἡγουμένου Anon. Oxon., sed v. Ind. s. διά ‖ 7 post μέγιστον bene add. κακὸν e Par. 129 Schmidt ‖ 9 σεαυτοῦ L ‖ 13 λαβὼν Mend.: λαλῶν codd. ‖ 18. 19 ἀποκαταστήσαντα M ‖ 22 εἰ πεπλεόνακα (ἐν?) Mend. (Diod. I 90, 4 περὶ μὲν οὖν τῶν ἀφιερωμένων ζῴων εἰ καὶ πεπλεονάκαμεν): εἶπα πλείονα καὶ codd. ‖ 23 τεθαύμακα conicio, sed cf. p. 35, 9

ῥιμνηκότος ἕκαστα, τῶν δὲ ἀποκρινομένων καταλλήλως
ἐχόντων τὰ πρὸς τὰς ἐρωτήσεις, ἄξιοι θαυμασμοῦ κατε-
φαίνοντό μοι καὶ τοῖς παροῦσι, μάλιστα δὲ τοῖς φιλο-
σόφοις· οἴομαι δὲ καὶ πᾶσι τοῖς παραληψομένοις τὴν
ἀναγραφὴν ἄπιστον φανεῖται. ψεύσασθαι μὲν οὖν 297
οὐ καθῆκόν ἐστι περὶ τῶν ἀναγραφομένων· εἰ δὲ καί
τι παραβαίην, οὐχ ὅσιον ἐν τούτοις· ἀλλ', ὡς γέγονεν,
οὕτως διασαφοῦμεν ἀφοσιούμενοι πᾶν ἁμάρτημα. διό-
περ ἐπειράθην ἀποδεξάμενος αὐτῶν τὴν τοῦ λόγου
δύναμιν παρὰ τῶν ἀναγραφομένων ἕκαστα τῶν γινο-
μένων ἔν τε τοῖς χρηματισμοῖς τοῦ βασιλέως καὶ ταῖς
συμποσίαις μεταλαβεῖν. ἔθος γάρ ἐστι, καθὼς καὶ σὺ 298
γινώσκεις, ἀφ' ἧς ἂν ἡμέρας ⟨ὥρας⟩ ὁ βασιλεὺς ἄρξηται
χρηματίζειν μέχρις οὗ κατακοιμηθῇ, πάντα ἀναγράφε-
σθαι τὰ λεγόμενα καὶ πρασσόμενα, καλῶς γινομένου
καὶ συμφερόντως. τῇ γὰρ ἐπιούσῃ τὰ τῇ πρότερον 299
πεπραγμένα καὶ λελαλημένα πρὸ τοῦ χρηματισμοῦ παρ-
αναγινώσκεται, καί, εἴ τι μὴ δεόντως γέγονε, διορθώ-
σεως τυγχάνει τὸ πεπραγμένον. πάντ' οὖν ἀκριβῶς 300
παρὰ τῶν ἀναγεγραμμένων, ὡς ἐλέχθη, μεταλαβόντες
κατακεχωρίκαμεν, εἰδότες ἣν ἔχεις φιλομάθειαν εἰς τὰ
χρήσιμα.

Μετὰ δὲ τρεῖς ἡμέρας ὁ Δημήτριος παραλαβὼν 301
αὐτοὺς καὶ διελθὼν τὸ τῶν ἑπτὰ σταδίων ἀνάχωμα
τῆς θαλάσσης πρὸς τὴν νῆσον καὶ διαβὰς τὴν γέφυραν

1 καταλλήλως L: ἀλλήλως ceteri ‖ 4 δὲ ὡς καὶ L ‖ 5 οὖν om. M ‖ 8 ἀφοσιούμενοι LA: ἀφοσιώμενοι ceteri ‖ 13 ἡμέρας ⟨ὥρας⟩ Gomperz, SAW vol. CXXXIV p. 3: ἡμέρας codd., ὥρας Mend. ‖ 16 alt. τῇ om. C ‖ 17. 18 παραναγινώσκεται M: παραγινώσκεται ceteri ‖ 18 δεόντως μὴ transp. M | γέγονε L: γεγονὸς ceteri ‖ 19 τὸ πεπραγμένον om. L | πάντων L ‖ 20 παρὰ τῶν scripsi (cf. lin. 10): τῶν L, πάντων ceteri | post μεταλαβόντες add. πάντες L ‖ 21 κατακεχωρήκαμεν codd.

καὶ προσελθὼν ὡς ἐπὶ τὰ βόρεια μέρη, συνέδριον ποιη-
σάμενος εἰς κατεσκευασμένον οἶκον παρὰ τὴν ἠιόνα,
διαπρεπῶς ἔχοντα καὶ πολλῆς ἡσυχίας ἔφεδρον, παρε-
κάλει τοὺς ἄνδρας τὰ τῆς ἑρμηνείας ἐπιτελεῖν, παρόν-
302 *των, ὅσα πρὸς τὴν χρείαν ἔδει, καλῶς. οἱ δὲ ἐπετέ-*
λουν ἕκαστα σύμφωνα ποιοῦντες πρὸς ἑαυτοὺς ταῖς
ἀντιβολαῖς· τὸ δὲ ἐκ τῆς συμφωνίας γινόμενον πρε-
πόντως ἀναγραφῆς οὕτως ἐτύγχανε παρὰ τοῦ Δημη-
303 *τρίου. καὶ μέχρι μὲν ὥρας ἐνάτης τὰ τῆς συνεδρίας*
ἐγίνετο· μετὰ δὲ ταῦτα περὶ τὴν τοῦ σώματος θερα-
πείαν ἀπελύοντο γίνεσθαι, χορηγουμένων αὐτοῖς δα-
304 *ψιλῶς ὧν προῃροῦντο πάντων. ἐκτὸς δὲ καὶ καθ'*
ἡμέραν, ὅσα βασιλεῖ παρεσκευάζετο, καὶ τούτοις ὁ Δω-
ρόθεος ἐπετέλει· προστεταγμένον γὰρ ἦν αὐτῷ διὰ τοῦ
βασιλέως. ἅμα δὲ τῇ πρωίᾳ παρεγίνοντο εἰς τὴν αὐλὴν
καθ' ἡμέραν καὶ ποιησάμενοι τὸν ἀσπασμὸν τοῦ βασι-
305 *λέως ἀπελύοντο πρὸς τὸν ἑαυτῶν τόπον. ὡς δὲ ἔθος*
ἐστὶ πᾶσι τοῖς Ἰουδαίοις, ἀπονιψάμενοι τῇ θαλάσσῃ
τὰς χεῖρας, ὡς ἂν εὔξωνται πρὸς τὸν θεόν, ἐτρέποντο
πρὸς τὴν ἀνάγνωσιν καὶ τὴν ἑκάστου διασάφησιν.
306 *Ἐπηρώτησα δὲ καὶ τοῦτο, τίνος χάριν ἀπονιζόμενοι*
τὰς χεῖρας τὸ τηνικαῦτα εὔχονται. διεσάφουν δέ, ὅτι
μαρτύριόν ἐστι τοῦ μηδὲν εἰργάσθαι κακόν — πᾶσα γὰρ
ἐνέργεια διὰ τῶν χειρῶν γίνεται —, καλῶς καὶ ὁσίως

4 *τὰ τῆς*] *τὰς* L ‖ 9 *ἐννάτης* MLVP, *θ'* A | *συνεδρίας* L: *συνεδρείας* ceteri ‖ 11 *αὐτῶν* M[1]VPC ‖ 12 *ἐκτὸς*] *νυκτὸς* bene Cohn ‖ 17 *πρὸς*] *εἰς* L | *τὸν* om. VPC ‖ 18 *ἀπονιψάμενοι* M[2]: *ἀπονιψαμένοις* M[1]LVP, *ἀπονιψαμένους* AC ‖ 19 *εὔξωνται* A: *εὔξαντο* P, *ηὔξαντο* ceteri, sed v. Ind. ‖ 20 *διασάφειαν* M ‖ 21 *ἐπηρώτησα* MLP: *ἐπερώτησα* VAC

18 ss. huc pertinet fragm. Origeni falso tributum a Boulengero, v. Harnack, *Altchristl. Litt.* 386.

μεταφέροντες ἐπὶ τὴν δικαιοσύνην καὶ τὴν ἀλήθειαν
πάντα. καθὼς δὲ προειρήκαμεν, οὕτως καθ' ἑκάστην 307
εἰς τὸν τόπον ἔχοντα τερπνότητα διὰ τὴν ἡσυχίαν καὶ
καταύγειαν συναγόμενοι τὸ προκείμενον ἐπετέλουν.
συνέτυχε δὲ οὕτως, ὥστε ἐν ἡμέραις ἑβδομήκοντα δυσὶ
τελειωθῆναι τὰ τῆς μεταγραφῆς, οἱονεὶ κατὰ πρόθεσίν
τινα τοῦ τοιούτου γεγενημένου.

Τελείωσιν δὲ ὅτε ἔλαβε, συναγαγὼν ὁ Δημήτριος 308
τὸ πλῆθος τῶν Ἰουδαίων εἰς τὸν τόπον, οὗ καὶ τὰ
τῆς ἑρμηνείας ἐτελέσθη, παρανέγνω πᾶσι, παρόντων
καὶ τῶν διερμηνευσάντων, οἵτινες μεγάλης ἀποδοχῆς
καὶ παρὰ τοῦ πλήθους ἔτυχον, ὡς ἂν μεγάλων ἀγα-
θῶν παραίτιοι γεγονότες. ὡσαύτως δὲ καὶ τὸν Δη- 309
μήτριον ἀποδεξάμενοι παρεκάλεσαν μεταδοῦναι τοῖς
ἡγουμένοις αὐτῶν μεταγράψαντα τὸν πάντα νόμον.
καθὼς δὲ ἀνεγνώσθη τὰ τεύχη, στάντες οἱ ἱερεῖς καὶ 310
τῶν ἑρμηνέων οἱ πρεσβύτεροι καὶ τῶν ἀπὸ τοῦ πολι-
τεύματος οἵ τε ἡγούμενοι τοῦ πλήθους εἶπον· ἐπεὶ
καλῶς καὶ ὁσίως διηρμήνευται καὶ κατὰ πᾶν ἠκριβω-
μένως, καλῶς ἔχον ἐστίν, ἵνα διαμένῃ ταῦθ' οὕτως
ἔχοντα καὶ μὴ γένηται μηδεμία διασκευή. πάντων δ' 311

3 τερπνότητα M²: τερπώ τινα codd. ‖ 5 δύο L, σὺν δυσὶ A ‖ 11 καὶ e lin. 12 ante μεγάλης transp. M ‖ 14 δοῦναι M ‖ 15 πάντα om. M ‖ 16 καθὼς — τεύχη] τοίνυν b | δὲ om. g | τὰ] ταῦτα τὰ g ‖ 18 οἱ ἡγούμενοι Wil. (cf. Ios.) ‖ 19 διηρμηνεύεται L ‖ 19. 20 ἀκριβῶς Eus. ‖ 20 καλῶς om. i | διαμένῃ Eus. Schard: διαμείνῃ codd. ‖ 21 μὴ om. i

16 — 83, 14 Eus. Praep. ev. VIII 5, 6 ss. (post locum ad p. 10, 11 allatum): τούτοις ἑξῆς πολλὰ διὰ μέσου περὶ τῆς προτεθείσης εἰπὼν πραγματείας, μετὰ τὴν τῶν γραφῶν ἑρμηνείαν ἐπιφέρει αὐτοῖς ῥήμασι (haec om. b): καθὼς — ἁγνῶς. pergit ταῦθ' ἡμῖν ἐκ τῆς τοῦ δηλωθέντος ἐπιτετμήσθω γραφῆς.

ἐπιφωνησάντων τοῖς εἰρημένοις ἐκέλευσαν διαράσασθαι, καθὼς ἔθος αὐτοῖς ἐστιν, εἴ τις διασκευάσει προστιθεὶς ἢ μεταφέρων τι τὸ σύνολον τῶν γεγραμμένων ἢ ποιούμενος ἀφαίρεσιν, καλῶς τοῦτο πράσσοντες, ἵνα διὰ παντὸς ἀέννααα μένοντα φυλάσσηται.

312 *Προσφωνηθέντων δὲ καὶ τούτων τῷ βασιλεῖ με-*
γάλως ἐχάρη· τὴν γὰρ πρόθεσιν, ἣν εἶχεν, ἀσφαλῶς
ἔδοξε τετελειῶσθαι. παρανεγνώσθη δὲ αὐτῷ καὶ πάντα,
καὶ λίαν ἐξεθαύμασε τὴν τοῦ νομοθέτου διάνοιαν. καὶ
πρὸς τὸν Δημήτριον εἶπε· πῶς τηλικούτων πραγμάτων
συντετελεσμένων οὐδεὶς ἐπεβάλετο τῶν ἱστορικῶν ἢ
313 *ποιητῶν ἐπιμνησθῆναι; ἐκεῖνος δὲ ἔφη· διὰ τὸ σεμνὴν*
εἶναι τὴν νομοθεσίαν καὶ διὰ θεοῦ γεγονέναι· καὶ τῶν
ἐπιβαλλομένων τινὲς ὑπὸ τοῦ θεοῦ πληγέντες τῆς ἐπι-
314 *βολῆς ἀπέστησαν. καὶ γὰρ ἔφησεν ἀκηκοέναι Θεο-*
πόμπου, διότι μέλλων τινὰ τῶν προηρμηνευμένων ἐπι-
σφαλέστερον ἐκ τοῦ νόμου προσιστορεῖν ταραχὴν λάβοι
τῆς διανοίας πλεῖον ἡμερῶν τριάκοντα· κατὰ δὲ τὴν

1 *ἐκέλευσαν* Eus. vulg. (Ios.): *ἐκέλευσεν* ibg, *ἐκέλευσε* codd. | *ἐπαρᾶσθαι* Eus. ‖ 2 *ἔθος ἐστὶν αὐτοῖς* b, *ἐστιν αὐτοῖς ἔθος* g ‖ 3 *τι* om. bg ‖ 4 *πράσσοντος* AC ‖ 5 *μένοντα* (-*τες* i) Eus.: *καὶ μένοντα* codd. ‖ 8 *παρεγνώσθη* VPAC | *καὶ* del. M^2 ‖ 10 *πραγμάτων* om. codd. ‖ 11 *ἐπελάβετο* VP, *ἐπεβάλλετο* g | *ἢ*] *οὐδὲ* Eus. ‖ 12 *ποιητῶν* Eus. (Ios.): *ποιητικῶν* MLVP, *ποιητικῶς* AC ‖ 13 — 83, 10 *καὶ τῶν* — *ἀποκατέστη* om. b ‖ 14 *ἐπιβαλομένων* i, fort. recte | *τοῦ* om. g ‖ 14. 15 *ἐπιβολῆς* LM^2C^2 Eus.: *ἐπιβουλῆς* ceteri ‖ 15 *ἔφησαν* g ‖ 15. 16 *Θεοπόμπου* i: *Θεοπέμπτου* g codd. ‖ 16 *προερμηνευμένων* M^1VC ‖ 17 *προιστορεῖν* VPAC | *λαβεῖν* codd. ‖ 18 *πλειόνων* g

2. 3 cf. Deut. 4, 2. 12, 32. ‖ 16 Aristobulus apud Eus. Praep. ev. XIII 12, 1 *διηρμήνευται γὰρ πρὸ Δημητρίου τοῦ Φαληρέως δι' ἑτέρων πρὸ τῆς Ἀλεξάνδρου καὶ Περσῶν ἐπικρατήσεως τά τε κατὰ τὴν ἐξαγωγὴν τὴν ἐξ Αἰγύπτου τῶν Ἑβραίων* . . . (= Clem. Strom. I 150, quem exscribit Eus. IX 6, 7).

ἄνεσιν ἐξιλάσκεσθαι τὸν θεὸν σαφὲς αὐτῷ γενέσθαι,
τίνος χάριν τὸ συμβαῖνόν ἐστι. δι' ὀνείρου δὲ ση- 315
μανθέντος, ὅτι τὰ θεῖα βούλεται περιεργασάμενος εἰς
κοινοὺς ἀνθρώπους ἐκφέρειν, ἀποσχόμενον δὲ οὕτως
ἀποκαταστῆναι. καὶ παρὰ Θεοδέκτου δὲ τοῦ τῶν τρα- 316
γῳδιῶν ποιητοῦ μετέλαβον ἐγώ, διότι παραφέρειν
μέλλοντός τι τῶν ἀναγεγραμμένων ἐν τῇ βίβλῳ πρός
τι δρᾶμα τὰς ὄψεις ἀπεγλαυκώθη· καὶ λαβὼν ὑπόνοιαν,
ὅτι διὰ τοῦτ' αὐτῷ τὸ σύμπτωμα γέγονεν, ἐξιλασάμενος
τὸν θεὸν ἐν πολλαῖς ἡμέραις ἀποκατέστη.

Μεταλαβὼν δὲ ὁ βασιλεύς, καθὼς προεῖπον, περὶ 317
τούτων τὰ παρὰ τοῦ Δημητρίου, προσκυνήσας ἐκέλευσε
μεγάλην ἐπιμέλειαν ποιεῖσθαι τῶν βιβλίων καὶ συν-
τηρεῖν ἁγνῶς. παρακαλέσας δὲ καὶ τοὺς ἑρμηνεῖς, ἵνα 318
παραγίνωνται πυκνότερον πρὸς αὐτόν, ἐὰν ἀποκατα-
σταθῶσιν εἰς τὴν Ἰουδαίαν, δίκαιον εἶπε τὴν ἐκ-
πομπὴν αὐτῶν γενέσθαι· παραγενηθέντας δέ, ὡς θέμις,
ἕξειν αὐτοὺς φίλους, καὶ πολυωρίας τῆς μεγίστης
τεύξεσθαι παρ' αὐτοῦ. τὰ δὲ πρὸς τὴν ἐκπομπὴν 319
αὐτῶν ἐκέλευσεν ἑτοιμάζειν μεγαλομερῶς τοῖς ἀνδράσι
χαρισάμενος· ἑκάστῳ γὰρ στολὰς ἔδωκε τῶν κρατίστων

1 *αἴτησιν* Eus. | *ἐξιλ.* = precari? | *τῷ θεῷ* g ‖ 2 *τὸ* om. g | *δὲ* om. g | *μαθόντος* Eus. ‖ 4 *δὲ οὕτως*] *ὡσαύτως* L | *δὲ* del. Dind., sed v. § 175 ‖ 7 *μέλλων* Cobet ‖ 8 *ἀπεγλυκώθη* codd. ‖ 9 *ταῦτ'* Eus. vulg. | *αὐτὸ* LPVAC | *τὸ σύμπτωμα* om. Eus. ‖ 11 *προεῖπεν* ibg | *περὶ* om. L ‖ 12 *τούτων — περὶ* (*παρὰ* scripsi cum Cobeto) Eus.: *τῶν* codd. ‖ 13. 14 *συντηρεῖσθαι* bg ‖ 14 *ἀγνῶν* L ‖ 15 *παραγένωνται* prius M, *παραγίνονται* VP | *αὐτὸν* L ‖ 15. 16 *ἀποκαταστῶσιν* A ‖ 16 post *δίκαιον* add. *γὰρ* codd., rursus del. L ‖ 18 *ἕξειν* MV: *ἕξεις* C, *ἕξει* LPA Schard | *πολυωρίας* Mahaffy, Class. Rev. VIII 349: *πολυδωρίας* codd. (Ios.) ‖ 19 *τεύξασθαι* ML | *αὐτοῦ* MPA ‖ 20 *μεγαλοπρεπῶς* A ‖ 21 *χαρισάμενος* L: *χρησάμενος* ceteri | *γὰρ* om. M

τρεῖς καὶ χρυσίου τάλαντα δύο καὶ κυλικεῖον ταλάντου
320 καὶ τρικλίνου πᾶσαν κατάστρωσιν. ἔπεμψε δὲ καὶ τῷ
Ἐλεαζάρῳ μετὰ τῆς ἐκπομπῆς αὐτῶν ἀργυρόποδας κλί-
νας δέκα καὶ τὰ ἀκόλουθα πάντα καὶ κυλικεῖον ταλάντων
τριάκοντα καὶ στολὰς δέκα καὶ πορφύραν καὶ στέφανον
διαπρεπῆ καὶ βυσσίνων ὀθονίων ἱστοὺς ἑκατὸν καὶ φιά-
λας καὶ τρυβλία καὶ κρατῆρας χρυσοῦς δύο πρὸς ἀνά-
321 θεσιν. ἔγραψε δὲ καὶ παρακαλῶν, ἵνα, ἐάν τινες τῶν
ἀνδρῶν προαιρῶνται πρὸς αὐτὸν ἀνακομισθῆναι, μὴ
κωλύσῃ, περὶ πολλοῦ ποιούμενος τοῖς πεπαιδευμένοις
συνεῖναι καὶ εἰς τοιούτους τὸν πλοῦτον κατατίθεσθαι
δαψιλῶς, καὶ οὐκ εἰς μάταια.
322 Σὺ δέ, καθὼς ἐπηγγειλάμην, ἀπέχεις τὴν διήγησιν,
ὦ Φιλόκρατες. τέρπειν γὰρ οἴομαί σε ταῦτα ἢ τὰ τῶν
μυθολόγων βιβλία. νένευκας γὰρ πρὸς περιεργίαν τῶν
δυναμένων ὠφελεῖν διάνοιαν καὶ ἐν τούτοις τὸν πλεί-
ονα χρόνον διατελεῖς. πειράσομαι δὲ καὶ τὰ λοιπὰ τῶν
ἀξιολόγων ἀναγράφειν, ἵνα διαπορευόμενος αὐτὰ κο-
μίζῃ τοῦ βουλήματος τὸ κάλλιστον ἔπαθλον.

1 *κυλικεῖον* Wil.: *κυλίκιον* M^{2}L^2 (Ios.), *κυλίδιον* ceteri ‖ 4 *κυλίκιον* codd. Ios. ‖ 6 *ἱστοὺς* ex Ios. Lumbroso: *εἰς τοὺς* codd. ‖ 11 ante *συνεῖναι* add. *τοῦ* M | *καὶ* L: om. ceteri ‖ *τὲ* ante *τὸν* add. M ‖ 13 *σὺ*] *εὖ* Schard ‖ 15. 16 *τῶν* — *διάνοιαν* om. M ‖ 16. 17 *πλείω* C, *πλεῖον* M^{1}VA ‖ 18. 19 *κο-μίζει* VP ‖ 19 *βουλεύματος* M | *Ἀριστέας Φιλοκράτει* subscribunt MPAC

VETERVM TESTIMONIA
DE ORIGINE VERSIONIS LXX INTERPRETVM

De testimoniis eis quae in praefatione dixi hic pauca addam.

1. Iosephi textui inserui paragraphos Niesianas, in margine posui meas Aristeae paragraphos, quo facilius paraphrastae ratio cum fonte eius comparari possit. iuvabat autem, cum constet eclectica ratione utramque classem codicum adhibendam esse, exemplo docere hanc rationem ita valere debere, ut neque cum Niesio nimium tribuamus Palatino (P) neque cum Nabero sine causa aliorum codicum lectiones vel coniecturas saepius quam par est sequamur. non raro (v. ad p. 101, 6. 17. 103, 21. 104, 2. 3. 108, 20. 114, 12. 115, 7)[1]) Aristeae textus litem dirimere videtur vel recentium coniecturas refellit. multum commodi in hac testium discrepantia afferet textui, qui Guilelmi Schmidt vestigiis insistens in Iosephi sermonis leges atque consuetudinem accuratius inquisiverit. adhibui etiam Niesii Epitomae editionem (Berol. 1896), et latinae Iosephi ver- E
sionis praesto erat textus Laurentiani LXVI 2 membr. saec. XI et Florentini S. Marciani 385 saec. XI a Mendelssohnio collatus (v. Boysenum in praef. Iosephi latini, part. VI p. II. IV. L, et de codicibus a se adhibitis referentem Niesium vol. I p. XXVIII). partem Neapolitani V F 34 fere cum S. Marciano consentientis Eberhardus in Mendelssohnii usum contulerat.

2. Tum nonnulla dicenda sunt de Epiphanii textu infra edito. ipse contuli Ienensem codicem, qui continet Panarii I
alteram partem (= vol. III p. 3—587 Dind.), Ancoratum (= vol. I p. 83—226 Dind.), *Ἀνακεφαλαίωσιν* (= vol. I p. 227—262), librum De mensuris et ponderibus (= vol. IV p. 3—34), excerpta ex Chrysostomo, Nicephori chronographiam.[2]) plura, praesertim de titulis, v. apud Dind. I p. III ss. codex bombycinus fol. 174 nitide scriptus est anno 1304, ut docet subscriptio fol. 120^{v} *τέλος τῆς ὧδε βίβλου, ἐν μηνὶ μαρ̊τ ἡμέρα ς′ ἐν ἔτεσιν ͵ςωιβ′ ἰνδ. Β′.* operculo inscriptum est: ‘Mnscrpt.

1) in apparatu non omnibus locis adnotavi, quibus nulla causa deteriorum, interdum unius codicis auctoritatem Naberus sequitur; addo e. gr. p. 97, 3. 10. 17. 98, 10. 99, 5. 103, 8. 12.

2) cf. de Boorii ed. p. XLIV. haec Chronographia ab altera manu scripta videtur.

Bos.' (= Bosii), fol. 1r 'ex bibliotheca Iohannis Langi Erphordani'.[1] huius codicis, quem fundamentum fecit editionis principis Oporinus, prior pars amissa est, ut haec ipsa solaque prior pars servata est in Veneto 125 scripto a. 1057. cuius codicis altera pars, quamquam olim exstabat inter Bessarionis codices, tamen archetypum Ienensis esse non videtur (cf. vol. III p. IV Dind.).[2] ex Ienensi autem non dubito quin fluxerit Rhedigeranus 240 saec. XIV, a Lagardio collatus. paene eadem enim continet[3] et spatia vacua saepe reliquit eis ipsis locis, quibus I maculis infectus difficilis lectu est. I et deperdita eius prior pars videtur etiam archetypum esse Parisinorum 833 et 835 saec. XVI, quorum posterior a Petavio adhibitus non ut I a tomo II libri II Panarii, sed a libro III (vol. III 240 Dind.) incipit, ceterum praeter Nicephorum eadem habet atque I, etiam excerpta ex Chrysostomo. mirum autem cum I consensum cum Petavii editio docet tum confirmat Lagardii iudicium, *Symmicta* II p. 152. Quae cum ita sint, liber qui dicitur De mensuris et ponderibus, si suspendas iudicium de Vindobonensi (vol. I p. VI Dind.), Ienensis certe persimili, uni deberi videtur Ienensi.

In I autem ipso opus decurtatum esse, ut mutili sunt prioris Panarii partis codices praeter Venetum, docet versio
S Syriaca, quam Lagardius prius editam *Symmicta* II 522 ss. ad restituendum graecum textum adhibuit. nomina LXX interpretum solus S servavit, quem Lagardius *Veteris Testamenti ab Origene recensiti fragmenta apud Syros servata quinque* hebraeis litteris impressit, graeca in Symmictis restituere conatus est. a me ipso ad hanc nominum tabulam adhibiti sunt Mar Sa-

1) v. de eo *Catalogum codd. graecorum, qui in bibliotheca urbica Vratislaviensi adservantur,* Vrat. 1889 p. 74.

2) Morelli *Bibl. Venet.* I p. 80 veterem Indicem laudat, secundum quem servabantur in amisso codice 'S. Epiphanii Panaria ... Anchgirota ... Theodoriti Eranistes aut Polymorphus et De haeretica Kakomythia'.

3) v. Catalogum adn. 1 laudatum p. 63. Rhedigeranus totum Panarium tradit, ut etiam Ienensis deperditam partem adhibuisse videatur. in eo a I discedit, quod in altera parte exstat fol. 269—326 Theodoreti 1. Eranistes seu Polymorphus 2. Demonstrationes per syllogismos 3. Haereticarum fabularum compendium. atque hoc dignum est, quod animadvertatur, quod in Rhedigerano ut in amisso Veneto Theodoreti scripta traduntur. quod cum viderem, fateor me dubitasse, an Rhed. ab alio codice Epiphanii, non ab I, pendeat. sed in libro De mensuris nulla dubitatio est, de consensu utriusque codicis in tradendis Theodoreti scriptis coniecturas incertas proferre nolo.

lomo p. 120 Budge, Michael Syrus p. 74 Ierusalem (= p. 78 Langlois), qui uterque ab Epiphanio pendet.[1])

Huc accedunt excerpta. nam ut posterior pars mensuras et pondera tractans in epitomam redacta saepius invenitur in codicibus[2]), ita etiam prioris de versionibus graecis V. T. partis excerpta servata et post Montefalconium a Dindorfio vol. IV E p. VIII. IX impressa sunt.[3])

De Epiphanianis Armeniis v. *Fragm. hist. gr. V 2 p. 405 ss.* Arm. Denique Dialogus Timothei et Aquilae, quem nuper Conybeare TA edidit (*Anecdota Oxon., Classical series VIII 1898*), meo quidem iudicio fere pendet p. 90 ss. ut alibi ab Epiphanio.

Quantum Epiphanii auctoritas apud alios valuerit, in Testimoniorum apparatu passim ostendi. ab Epiphanio, certe a fonte Christiano pendere puto etiam haec, quae Tzetzes in tractatu Mb (*Comicorum gr. fr. I 1 p. 31, 5 Kaibel,* similia Pb p. 19, 4 leguntur) refert: *ὁ γὰρ ῥηθεὶς βασιλεὺς Πτολεμαῖος ἐκεῖνος . . . ἐπεὶ διὰ Δημητρίου τοῦ Φαληρέως καὶ γερουσίων ἑτέρων ἀνδρῶν δαπάναις βασιλικαῖς ἁπανταχόθεν τὰς βίβλους εἰς Ἀλεξάνδρειαν ἤθροισε . . . .* ⟨31⟩ *τότε δὲ συνηθροισμένων ἁπασῶν τῶν βίβλων τῶν Ἑλληνίδων καὶ ἔθνους παντὸς καὶ σὺν αὐταῖς τῶν Ἑβραίων, ἐκεῖνος ὁ ἀφειδὴς βασιλεὺς . . . τὰς ἐθνικὰς μὲν ὁμογλώσσοις ἐκείνων ἀνδράσι σοφοῖς καὶ ἀκριβῶς ἑλληνίζουσιν εἴς τε γραφὴν ὁμοῦ καὶ γλῶσσαν Ἑλλάδα μετήμειψεν, ὡς καὶ τὰς Ἑβραΐδας δι' ἑβδομήκοντα δύο ἑρμηνέων Ἑβραίων σοφῶν πεφυκότων καθ' ἑκατέραν διάλεκτον. τὰς ἐθνικὰς μὲν οὕτω μετεποίησε βίβλους.* fluxerunt autem haec, ni fallor, per

1) multa quoque ex Epiphanio deprompsit Arabica praefatio Pentateuchi (de qua v. Urii *Bibl. Bodleianae cod. orient. Catal., codd. christ. arab.* p. 29 nr. II. III), versa in *Aristeae Hist. LXX interpretum. Oxonii e Theatro Sheldoniano* 1692 p. 131 ss., repetita in Gallandii *Bibl. Patrum* II p. 819 ss. et apud White, *Letter to the Lord Bishop of London for a new edition of the LXX. Oxonii* 1779 p. 10. partim Arabi partim Pseudo-Theodoreto vel Synopsi Athanasianae similia e Phillippico codice (e quo ipse plura infra edam) sub Theodoreti nomine tradita excerpsit Phelippaeus, *Oseas Propheta* Paris. 1636 praef. p. III et passim. postremos duos libros Conybeare meum in usum inspexit.

2) plura huius generis post alios (cf. Lagarde, *Symmicta* I p. 210) E. Pernice collecta habet.

3) de Vaticanis Epitomae codicibus 1422 et 1789 v. Pitra, *Analecta sacra* II 401, de Laur. VI 3 v. Bandini, *Catal.* I p. 87, de Mosquensi XIV Typographei cf. Matthaei, *Codd. Mosqu.* p. 311, de Paris. 146 cf. Lietzmann, *Catenen* p. 48 nr. 1. — Ambrosianus H 257 inf. aliam Epitomam tradere videtur.

Heliodorum ad Tzetzen. ex Heliodoro enim Pb p. 20, 22 ss. fabulam de 72 grammaticis Homeri carmina colligentibus hausit (cf. I. Bekker, *Anecd. Gr.* p. 767, Villoison, *Anecd. Gr.* II p. 182, Kaibel, *Abhandl. der Gött. Ges. 1897 vol. II 4 p. 3—5*), post errore intellecto acerrime Ma p. 30 Mb p. 32 (cf. scholium Plautinum) Heliodorum castigat. hic igitur et Epiphanii de libris alienarum gentium graece versis fabulam, qua Philadelphi Hebraeorum librorum studium probabile reddere volebat, secutus est [1]) et similem de 72 grammaticis Pisistrateis fabulam [2]) impudenter finxit.

3. In Hieronymi et Augustini testimoniis afferendis consulto chartae peperci, alio loco totius litis (cf. finem praefationis meae) historiam delineabo.

denique adnoto PGr. esse Patrologiam Graecam ed. Migne, PL. Patrologiam Latinam ed. Migne.

Philonis De vita Mosis II 5—7.

⟨5⟩ Τὸ δὲ τῆς νομοθεσίας ἱεροπρεπὲς ὡς οὐ παρ' Ἰουδαίοις μόνον ἀλλὰ καὶ παρὰ πᾶσι τοῖς ἄλλοις τεθαύμασται, δῆλον ἔκ τε τῶν εἰρημένων ἤδη κἀκ τῶν μελλόντων λέγεσθαι. τὸ παλαιὸν ἐγράφησαν οἱ νόμοι γλώσσῃ Χαλδαϊκῇ καὶ μέχρι πολλοῦ διέμειναν ἐν ὁμοίῳ τὴν διάλεκτον οὐ μεταβάλλοντες, ἕως μήπω τὸ κάλλος εἰς τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους ἀνέφηναν αὑτῶν. ἐπεὶ δὲ ἐκ τῆς καθ' ἑκάστην ἡμέραν συνεχοῦς μελέτης καὶ ἀσκήσεως τῶν χρωμένων αἴσθησις ἐγένετο καὶ ἑτέροις καὶ

accedunt ad codices iam in nova ed. adhibitos E = Lincoln. 34, V = Vindob. suppl. gr. 50, Barb(erinus) IV 56 ‖ 5 *γλώττῃ* Barb. ‖ 6 *μεταβαλόντες* OV² ‖ 6. 7 *τὸ κάλλος εἰς* om. Barb. ‖ 7 *ἀνέφηναν* GHP Barb., *ἀνέφηνεν* F: *ἐνέφηναν* ceteri | *αὑτῶν* AOV: *αὐτῶν* ceteri (*αὐτούς* Barb.) ‖ 9 *ἐγίνετο* FO Barb.

1) frustra, si quid video, in probanda hac fabula Ritschelius Opusc. I 30. 159 operam consumit, recte recentiores fabulam respuunt; cur nihili sit, nunc apparere puto.

2) de hac cf. quae Hodius, *De bibliorum textibus* p. 157 e Baroccianis edidit.

τὸ κλέος ἐφοίτα πανταχόσε — τὰ γὰρ καλὰ κἂν φθόνῳ πρὸς ὀλίγον ἐπισκιασθῇ χρόνον, ἐπὶ καιρῶν αὖθις ἀναλάμπει φύσεως εὐμενείᾳ —, δεινὸν ἡγησάμενοί τινες, εἰ οἱ νόμοι παρὰ τῷ ἡμίσει τμήματι τοῦ ἀνθρώπων γένους ἐξετασθήσονται μόνῳ τῷ βαρβαρικῷ, τὸ δ' Ἑλληνικὸν εἰσάπαν ἀμοιρήσει, πρὸς ἑρμηνείαν τὴν τούτων ἐτράποντο. τὸ δ' ἔργον ἐπεὶ καὶ μέγα ἦν καὶ κοινωφελές, οὐκ ἰδιώταις οὐδ' ἄρχουσιν, ὧν πολὺς ἀριθμός, ἀλλὰ βασιλεῦσι καὶ βασιλέων ἀνετέθη τῷ δοκιμωτάτῳ. Πτολεμαῖος ὁ Φιλάδελφος ἐπικληθεὶς τρίτος μὲν ἦν ἀπ' Ἀλεξάνδρου τοῦ τὴν Αἴγυπτον παραλαβόντος, ἀρεταῖς δὲ ταῖς ἐν ἡγεμονίᾳ πάντων, οὐχὶ τῶν καθ' αὑτὸν μόνον, ἀλλὰ καὶ τῶν πάλαι πώποτε γεγενημένων ἄριστος, οὗ καὶ μέχρι νῦν τοσαύταις ὕστερον γενεαῖς ᾄδεται τὸ κλέος πολλὰ δείγματα καὶ μνημεῖα τῆς μεγαλοφροσύνης κατὰ πόλεις καὶ χώρας ἀπολιπόντος, ὡς ἤδη καὶ ἐν παροιμίας εἴδει τὰς ὑπερόγκους φιλοτιμίας καὶ μεγάλας κατασκευὰς Φιλαδελφείους ἀπ' ἐκείνου καλεῖσθαι. συνόλως μὲν οὖν ἡ τῶν Πτολεμαίων οἰκία διαφερόντως παρὰ τὰς ἄλλας βασιλείας ἤκμασεν, ἐν δὲ τοῖς Πτολεμαίοις ὁ Φιλάδελφος· ὅσα γὰρ εἷς ἔδρασεν οὗτος ἐπαινετά, μόλις

2 *ἐπὶ καιρῶν* F Barb.: *ἐπὶ καιρὸν* ceteri, *ἐπὶ καιρῷ* D Max., tum add. *λυθέντα* D^P Max., sed *λυθεὶς* D^M, quod est dittographia vocis *αὖθις* ‖ 3 *εὐγενείᾳ* MAE Barb. ‖ 4. 5 *γένους ἀνθρώπων* transp. F Barb. ‖ 8 *οὐδὲ* Barb., *οὐκ* MAE | *ὁ πολὺς* FP Barb., *οὐ πολὺς* GH ‖ 11 post *ἦν* add. *τῶν* FHPOV Barb., Io. Lyd. (v. infra) | *ἀπὸ* MAEF | *τοῦ* om. FHPOV Barb. Lyd. ‖ 12 *παραλαβόντων* FGHPOV Lyd., -*τα* Barb. ‖ 21 *ὁ* om. MAE

1—3 *τὰ καλὰ — ἀναλάμπει* D^P fol. 354^b D^M fol. 265^v Maxim. Ecl. c. 54.

ἐκεῖνοι πάντες ἀθρόοι διεπράξαντο, γενόμενος καθάπερ ἐν ζῴῳ τὸ ἡγεμονεῦον, κεφαλὴ τρόπον τινὰ τῶν βασιλέων. ⟨6⟩ *ὁ δὴ τοιοῦτος ζῆλον καὶ πόθον λαβὼν τῆς νομοθεσίας ἡμῶν εἰς Ἑλλάδα γλῶτταν τὴν Χαλδαϊκὴν μεθαρμόζεσθαι διενοεῖτο καὶ πρέσβεις εὐθὺς ἐξέπεμπε πρὸς τὸν τῆς Ἰουδαίας ἀρχιερέα καὶ βασιλέα — ὁ γὰρ αὐτὸς ἦν — τό τε βούλημα δηλῶν καὶ προτρέπων ἀριστίνδην ἑλέσθαι τοὺς τὸν νόμον διερμηνεύσοντας. ὁ δ' οἷα εἰκὸς ἡσθεὶς καὶ νομίσας οὐκ ἄνευ θείας ἐπιφροσύνης περὶ τὸ τοιοῦτον ἔργον ἐσπουδακέναι τὸν βασιλέα, σκεψάμενος τοὺς παρ' αὐτῷ δοκιμωτάτους Ἑβραίων, οἳ πρὸς τῇ πατρίῳ καὶ τὴν Ἑλληνικὴν ἐπεπαίδευντο παιδείαν, ἄσμενος ἀποστέλλει. ὡς δ' ἧκον, ἐπὶ ξενίαν κληθέντες λόγοις ἀστείοις καὶ σπουδαίοις τὸν ἑστιάτορα εὐώχουν ἀντεφεστιῶντες. ὁ μὲν γὰρ ἀπεπειρᾶτο τῆς ἑκάστου σοφίας, καινὰς ἀλλ' οὐ τὰς ἐν ἔθει ζητήσεις προτείνων· οἱ δ' εὐστόχως καὶ εὐθυβόλως, οὐκ ἐπιτρέποντος μακρηγορεῖν τοῦ καιροῦ, καθάπερ ἀποφθεγγόμενοι τὰ προταθέντα διελύοντο. δοκιμασθέντες δ' εὐθὺς ἤρξαντο τὰ τῆς καλῆς πρεσβείας ἀποτελεῖν καὶ λογισάμενοι παρ' αὑτοῖς, ὅσον εἴη τὸ πρᾶγμα θεσπισθέντας νόμους χρησμοῖς διερμηνεύειν, μήτ' ἀφελεῖν τι μήτε προσθεῖναι ἢ μεταθεῖναι δυναμένους, ἀλλὰ τὴν ἐξ ἀρχῆς ἰδέαν καὶ τὸν τύπον αὐτῶν*

11 *αὑτῷ* O: *αὐτῷ* ceteri ‖ 14 *ἐπὶ τὴν ξενίαν* OV, *ἐπὶ ξενία* MAE ‖ 15 *ἀντεφεστιῶντες* F Barb.: *ἀνθεστιῶντες* ceteri ‖ 16 *ἀπεπειρᾶτο* GHP Barb.: *ἐπειρᾶτο* ceteri ‖ 19 *προτεθέντα* HPOV Barb. ‖ 20 *ἤρχοντο* FGH² Barb., *εἵλοντο* P(H¹?) ‖ 21 *ἐπιτελεῖν* GHP Barb. | *καὶ* om. MAEFOV | post *λογισάμενοι* add. *δὲ* OV² | *αὑτοῖς* H²POV: *αὐτοῖς* ceteri ‖ 22 post *χρησμοῖς* add. *θείοις* OV² ‖ 23 *ἢ*] *μήτε* GHP Barb. ‖ 23. 24 *δύνασθαι* OV²

διαφυλάττοντας, ἐσκόπουν τὸ καθαρώτατον τῶν περὶ τὸν τόπον χωρίων ἔξω πόλεως· τὰ γὰρ ἐντὸς τείχους ἅτε παντοδαπῶν πεπληθότα ζῴων διὰ νόσους καὶ τελευτὰς καὶ τὰς ὑγιαινόντων οὐκ εὐαγεῖς πράξεις ἦν ὕποπτα. νῆσος ἡ Φάρος πρόκειται τῆς Ἀλεξανδρείας, ἧς αὐχὴν ὑποταίνιος τέταται πρὸς τὴν πόλιν περικλυζόμενος οὐκ ἀγχιβαθεῖ τὰ δὲ πολλὰ τεναγώδει θαλάττῃ, ὡς καὶ τῆς τῶν κυμάτων φορᾶς τὸν πολὺν ἦχον καὶ πάταγον ἐκ πάνυ μακροῦ διαστήματος προεκλύεσθαι. τοῦτον ἐξ ἁπάντων τῶν ἐν κύκλῳ κρίναντες ἐπιτηδειότατον εἶναι τὸν τόπον ἐνησυχάσαι καὶ ἐνηρεμῆσαι καὶ μόνῃ τῇ ψυχῇ πρὸς μόνους ὁμιλῆσαι τοὺς νόμους, ἐνταυθοῖ κατέμειναν καὶ τὰς ἱερὰς βίβλους λαβόντες ἀνατείνουσιν ἅμ' αὐταῖς καὶ τὰς χεῖρας εἰς οὐρανόν, αἰτούμενοι τὸν θεὸν μὴ διαμαρτεῖν τῆς προθέσεως· ὁ δ' ἐπινεύει ταῖς εὐχαῖς, ἵνα τὸ πλεῖστον ἢ καὶ τὸ σύμπαν γένος ἀνθρώπων ὠφεληθῇ χρησόμενον εἰς ἐπανόρθωσιν βίου φιλοσόφοις καὶ παγκάλοις διατάγμασι. ⟨7⟩ καθίσαντες δ' ἐν ἀποκρύφῳ καὶ μηδενὸς παρόντος ὅτι μὴ τῶν τῆς φύσεως μερῶν, γῆς ὕδατος ἀέρος οὐρανοῦ, περὶ ὧν πρῶτον τῆς γενέσεως ἔμελλον ἱεροφαντήσειν — κοσμοποιία γὰρ ἡ τῶν νόμων ἐστὶν ἀρχή — καθάπερ ἐνθουσιῶντες προεφήτευον οὐκ ἄλλα ἄλλοι, τὰ δ' αὐτὰ πάντες ὀνόματα καὶ ῥή-

1 *διαφυλάξασθαι* OV^2 ‖ 2 *τῆς πόλεως* OV^2 Barb. ‖ 3 *πεπληθότα* codd.: *πληρωθέντα* v ‖ 6 *αὐχὴν*] *ἀρχὴ* MAEOV | *τέταξται* M, *τέτακται* AEHPOV, *τέτραπται* F ‖ 6. 7 *περικλειόμενος* FH^{1}P Barb., *περικλινόμενος* MAEGH^{2}V^1 ‖ 9 *μακροῦ*] *πολλοῦ* MAEOV ‖ 10. 11 *κρίνοντες* GHP ‖ 11 *τὸν* om. MAEOV ‖ 13 *ἐνταῦθα* Barb. ‖ 15 *εἰς τὸν οὐρανόν* MAE ‖ 17 *γένος τῶν ἀνθρώπων* GHP, *ἀνθρώπων γένος* transp. OV Barb. | *ὠφελήσῃ* FGHP ‖ 21 *πρώτων* GOV^2 Barb. ‖ 23 *ἀρχή ἐστι* transp. OV ‖ 24 *ἄλλος* (pro *ἄλλοι*) AEOV

ματα, ὥσπερ ὑποβολέως ἑκάστοις ἀοράτως ἐνηχοῦντος. καίτοι τίς οὐκ οἶδεν, ὅτι πᾶσα μὲν διάλεκτος, ἡ δ' Ἑλληνικὴ διαφερόντως, ὀνομάτων πλουτεῖ καὶ ταὐτὸν ἐνθύμημα οἷόν τε μεταφράζοντα καὶ παραφράζοντα σχηματίσαι πολλαχῶς, ἄλλοτε ἄλλας ἐφαρμόζοντα λέξεις. ὅπερ ἐπὶ ταύτης τῆς νομοθεσίας οὔ φασι συμβῆναι, συνενεχθῆναι δ' εἰς ταὐτὸν κύρια κυρίοις ὀνόμασι, τὰ Ἑλληνικὰ τοῖς Χαλδαϊκοῖς, ἐναρμοσθέντα εὖ μάλα τοῖς δηλουμένοις πράγμασιν. ὃν γὰρ τρόπον οἶμαι ἐν γεωμετρίᾳ καὶ διαλεκτικῇ τὰ σημαινόμενα ποικιλίαν ἑρμηνείας οὐκ ἀνέχεται, μένει δ' ἀμετάβλητος ἡ ἐξ ἀρχῆς τεθεῖσα, τὸν αὐτὸν ὡς ἔοικε τρόπον καὶ οὗτοι συντρέχοντα τοῖς πράγμασιν ὀνόματα ἐξεῦρον, ἅπερ δὴ μόνα ἢ μάλιστα τρανώσειν ἔμελλεν ἐμφαντικῶς τὰ δηλούμενα. σαφεστάτη δὲ τούτου πίστις· ἐάν τε Χαλδαῖοι τὴν Ἑλληνικὴν γλῶτταν ἐάν τε Ἕλληνες τὴν Χαλδαίων ἀναδιδαχθῶσι καὶ ἀμφοτέραις ταῖς γραφαῖς ἐντύχωσι, τῇ τε Χαλδαϊκῇ καὶ τῇ ἑρμηνευθείσῃ, καθάπερ ἀδελφὰς μᾶλλον δ' ὡς μίαν καὶ τὴν αὐτὴν ἔν τε τοῖς πράγμασι καὶ τοῖς ὀνόμασι τεθήπασι καὶ προσκυνοῦσιν, οὐχ ἑρμηνέας ἐκείνους ἀλλ' ἱεροφάντας καὶ προφήτας προσαγορεύοντες, οἷς ἐξεγένετο συνδραμεῖν λογισμοῖς εἰλικρινέσι τῷ Μωυσέως καθαρωτάτῳ πνεύ-

1 ἑκάστῳ MAEOV Nicetas (v. infra) ‖ 3 ὀνομάτων om. HP[1] ‖ 4 καὶ παραφράζοντα om. MAEF ‖ 5 ἄλλας τε ἄλλοις FH[1] Barb. | ἄλλας] ἀλλοίας GOV ‖ 9. 10 ἐν γεωμετρίᾳ καὶ διαλεκτικῇ F Barb.: γεωμετρίας καὶ διαλεκτικῆς (ἀριθμητικῆς OV[2]) ceteri ‖ 12. 13 ἐντρέχοντα MAE ‖ 13 ante τοῖς add. γὰρ MAEFOV ‖ 14 ἢ om. HOV Barb., ἢ μάλιστα om. G ‖ 15 τούτοις ME, τοῦδε F Barb. ‖ 18 διερμηνευθείσῃ GHP Barb. ‖ 21 ἑρμηνεῖς FGHP Barb. | ἐκείνους om. MAEOV ‖ 22 ante οἷς add. τοὺς OV[2] | ἐγένετο MAEOV, -οντο F ‖ 23 μωυσέος FHP, μωσέως AGOV Barb.

ματι. διὸ καὶ μέχρι νῦν ἀνὰ πᾶν ἔτος ἑορτὴ καὶ πανήγυρις ἄγεται κατὰ τὴν Φάρον νῆσον, εἰς ἣν οὐκ Ἰουδαῖοι μόνον ἀλλὰ καὶ παμπληθεῖς ἕτεροι διαπλέουσι τό τε χωρίον σεμνυνοῦντες, ἐν ᾧ πρῶτον τὰ τῆς ἑρμηνείας ἐξέλαμψε, καὶ παλαιᾶς ἕνεκεν εὐεργεσίας ἀεὶ νεαζούσης εὐχαριστήσοντες τῷ θεῷ. μετὰ δὲ τὰς εὐχὰς καὶ τὰς εὐχαριστίας οἱ μὲν πηξάμενοι σκηνὰς ἐπὶ τῶν αἰγιαλῶν, οἱ δ' ἐπὶ τῆς αἰγιαλίτιδος ψάμμου κατακλινέντες ἐν ὑπαίθρῳ μετ' οἰκείων καὶ φίλων ἑστιῶνται, πολυτελεστέραν τῆς ἐν βασιλείοις κατασκευῆς τότε τὴν ἀκτὴν νομίζοντες. οὕτω μὲν οἱ νόμοι ζηλωτοὶ καὶ περιμάχητοι πᾶσιν ἰδιώταις τε καὶ ἡγεμόσιν ἐπιδείκνυνται, καὶ ταῦτ' ἐκ πολλῶν χρόνων τοῦ ἔθνους οὐκ εὐτυχοῦντος — τὰ δὲ τῶν μὴ ἐν ἀκμαῖς πέφυκέ πως ἐπισκιάζεσθαι —· εἰ δὲ γένοιτό τις ἀφορμὴ πρὸς τὸ λαμπρότερον, πόσην εἰκὸς ἐπίδοσιν γενήσεσθαι; καταλιπόντας ἂν οἶμαι τὰ ἴδια καὶ πολλὰ χαίρειν φράσαντας τοῖς πατρίοις ἑκάστους μεταβαλεῖν ἐπὶ τὴν τούτων μόνων τιμήν· εὐτυχίᾳ γὰρ τοῦ ἔθνους οἱ νόμοι συναναλάμψαντες ἀμαυρώσουσι τοὺς ἄλλους καθάπερ ἀνατείλας ἥλιος τοὺς ἀστέρας.

1 *ἄχρι* G ‖ 4 *σεμνυνοῦντες* MAE: *σεμνύνοντες* ceteri | *τὰ* AF Barb. (cf. Arist.): *τὸ* ceteri; *τὸ τῆς ἑρμηνείας ⟨φέγγος⟩* coni. Mang. ‖ 5 *ἕνεκα* GHP Barb. | *αἰεὶ* Barb. ‖ 7 *τὰς σκηνὰς* FG Barb. ‖ 8. 9. *κατακλινέντες* ME: *κατακλιθέντες* AFG, *κατακλίναντες* HPO, *κλίναντες* V ‖ 9 *εἰστιῶντο* MAEFV[1] ‖ 11 post *ἀκτὴν* spat. 3—4 litt. Barb. ‖ 12 *ἐπίσης δείκνυνται* Barb., qui hic desinit ‖ 13 *ἐκ*] *ἐπὶ* MAE, *ἐστὶ* OV ‖ 16 *γενέσθαι* MAEOV ‖ 18 *ἑκάστοις* ME | *μεταβαλεῖν*] *μὲν καταβαλεῖν* MAE, *πάντως καταδραμεῖν* OV[2]

Iosephi Antiqu. XII c. 2.

⟨11⟩ *Βασιλεύσαντος δὲ Ἀλεξάνδρου ἔτη δώδεκα καὶ μετ' αὐτὸν Πτολεμαίου τοῦ Σωτῆρος τεσσαράκοντα καὶ ἕν, ἔπειτα τὴν βασιλείαν τῆς Αἰγύπτου παραλαβὼν ὁ Φιλάδελφος καὶ κατασχὼν αὐτὴν ἐπ' ἔτη ἑνὸς δέοντα τεσσαράκοντα τόν τε νόμον ἡρμήνευσε καὶ τοὺς δουλεύοντας ἐν Αἰγύπτῳ τῶν Ἱεροσολυμιτῶν ἀπέλυσε τῆς δουλείας, ὄντας περὶ δώδεκα μυριάδας, ἐξ αἰτίας τοι-*
9 *αύτης·* ⟨12⟩ *Δημήτριος ὁ Φαληρεύς, ὃς ἦν ἐπὶ τῶν βιβλιοθηκῶν τοῦ βασιλέως, σπουδάζων εἰ δυνατὸν εἴη πάντα τὰ κατὰ τὴν οἰκουμένην συναγαγεῖν βιβλία καὶ συνωνούμενος εἴ τί που μόνον ἀκούσειε σπουδῆς ἄξιον ἢ ἴδοι, τῇ τοῦ βασιλέως προαιρέσει — μάλιστα γὰρ τὰ περὶ τὴν συλλογὴν τῶν βιβλίων εἶχεν φιλοκάλως*
10 — *συνηγωνίζετο.* ⟨13⟩ *ἐρομένου δ' αὐτόν ποτε τοῦ Πτολεμαίου, πόσας ἤδη μυριάδας ἔχοι συνειλεγμένας βιβλίων, τῶν μὲν ὑπαρχόντων εἶπεν εἶναι περὶ εἴκοσιν, ὀλίγου δὲ χρόνου εἰς πεντήκοντα συναθροίσειν.* ⟨14⟩ *μεμηνῦσθαι δ' ἔλεγεν αὐτῷ πολλὰ εἶναι καὶ παρὰ τοῖς Ἰουδαίοις τῶν παρ' αὐτοῖς νομίμων συγγράμματα σπουδῆς ἄξια καὶ τῆς βασιλέως βιβλιοθήκης,*
11 *ἃ τοῖς ἐκείνων χαρακτῆρσι καὶ τῇ διαλέκτῳ γεγραμ-*

2. 3 *καὶ ἓν* om. E Lat. ‖ 4 *δέοντος* FLV ‖ 8 *ὃς* om. E ‖ 8. 9 *super bibliothecam* Lat. (cf. Arist.), unde *τῆς βιβλιοθήκης* conicio, cf. ad p. 102, 6 ‖ 11 *εἰ πού τι* AE ‖ 11. 12 *ἄξιον ἢ ἴδοι* FLE (*ἄξιον ἢ ἰδὼ* V, *industria vel voluntate regis, quem . . . cognosceret* Lat., ubi velim attendas illud *vel* et *cognosceret*): *ἄξιον ὂν ἢ ἴδοι* A, *ἄξιον ὂν ἤδοι* W, *ἄξιον ὂν* P (Niese) ‖ 13 *τὰ* PAW: om. FLVE, man. 2 P (Naber, sed v. e. gr. Ant. I 275. III 53. XII 241) ‖ 14 *συνηγωνίζετο* om. man. 2 P, E (Lat., ut vid.) | *ποτε* om. PW ‖ 15 *ἔχει* FV ‖ 16 *εἶπεν* om. P ‖ 19 *τοῖς* om. P (Niese), cf. p. 102, 9

*μένα πόνον αὐτοῖς οὐκ ὀλίγον παρέξειν εἰς τὴν Ἑλ-
ληνικὴν μεταβαλλόμενα γλῶτταν· ⟨15⟩ δοκεῖ μὲν γὰρ
εἶναι τῇ ἰδιότητι τῶν Συρίων γραμμάτων ἐμφερὴς ὁ
χαρακτὴρ αὐτῶν καὶ τὴν φωνὴν ὁμοίαν αὐτοῖς ἀπη-
χεῖν, ἰδιότροπον δὲ αὐτὴν εἶναι συμβέβηκεν. οὐδὲν
οὖν ἔλεγεν κωλύειν καὶ ταῦτα μεταβαλόντα — δύνα-
σθαι γὰρ τῆς εἰς αὐτὸ χορηγίας εὐποροῦντα — ἔχειν
ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ καὶ τὰ παρ' ἐκείνοις. ⟨16⟩ δόξας
οὖν ὁ βασιλεὺς ἄριστα τὸν Δημήτριον φιλοτιμουμένῳ
περὶ πλῆθος αὐτῷ βιβλίων ὑποτίθεσθαι, γράφει τῷ
τῶν Ἰουδαίων ἀρχιερεῖ ταῦτα γίγνεσθαι.*

⟨17⟩ Ἀρισταῖος δέ τις, φίλος ὢν ἐν τοῖς μάλιστα 12
*τῷ βασιλεῖ καὶ σπουδαζόμενος ὑπ' αὐτοῦ διὰ μετριό-
τητα, πολλάκις μὲν καὶ πρότερον ἔγνω παρακαλέσαι
τὸν βασιλέα ὅπως ἀπολύσῃ τοὺς αἰχμαλώτους Ἰουδαίους,
ὅσοι κατὰ τὴν βασιλείαν ἦσαν αὐτοῦ, ⟨18⟩ καιρὸν δ'
ἐπιτήδειον τοῦτον εἶναι δοκιμάσας τῆς δεήσεως πρώ-
τοις περὶ τούτου διαλέγεται τοῖς ἄρχουσι τῶν σωμα-
τοφυλάκων, Σωσιβίῳ τῷ Ταραντίνῳ καὶ Ἀνδρέᾳ, συν-
αγωνίσασθαι περὶ ὧν ἐντυγχάνειν μέλλει τῷ βασιλεῖ
παρακαλῶν αὐτούς. ⟨19⟩ προσλαβὼν δὲ καὶ τὴν τῶν
προειρημένων γνώμην ὁ Ἀρισταῖος, προσελθὼν τῷ βα-* 14
σιλεῖ λόγους πρὸς αὐτὸν τοιούτους ἐποιήσατο· ⟨20⟩ 'οὐ 15
*χρῆν ἀπατωμένους ἡμᾶς, ὦ βασιλεῦ, περιορᾶν, ἀλλὰ
τἀληθὲς ἀπελέγχειν. τοὺς γὰρ τῶν Ἰουδαίων νόμους*

1 *παρέχειν* Naber ‖ 2 ⟨*μὴ*⟩ *μεταβαλλόμενα* coni. Niese ‖ 3 *Σύρων* FV ‖ 7 *αὐτὸ* P: *αὐτὰ* FLV, *ταῦτα* AW, an *τοῦτο*? ‖ 9 *φιλοτιμούμενον* LAVW (de Lat. non constat, desunt haec in E), probat Naber, sed v. p. 96, 13 et Ant. I 10 (infra p. 120, 6) ‖ 10 *πλήθους* FA, *τὸ πλῆθος* V | *τῶν βιβλίων* V ‖ 10. 11 *γράφει — γίγνεσθαι* om. W ‖ 11 *γίνεσθαι* FVE ‖ 17 *εἶναι τοῦτον* V ‖ 21 *δὲ* PAW: *οὖν* FLV ‖ 24 *χρὴ* F, male Naber; v. p. 102, 13, Ant. I 318. II 331. III 199 et Diels, Parmenides p. 59

οὐ μεταγράψαι μόνον ἀλλὰ καὶ μεθερμηνεῦσαι διεγνω-
κότες εἰς τὸ σοὶ κεχαρισμένον, τίνι καὶ λόγῳ χρώμενοι
τοῦτο πράξαιμεν ἂν πολλῶν Ἰουδαίων ἐν τῇ σῇ βασι-
λείᾳ δουλευόντων; ⟨21⟩ οὓς τῇ σαυτοῦ μεγαλοψυχίᾳ
καὶ χρηστότητι ποιῶν ἀκολούθως ἀπόλυσον τῆς ταλαι-
πωρίας, τὴν βασιλείαν σου διέποντος τοῦ θεμένου τοὺς
νόμους αὐτοῖς θεοῦ, καθὼς ἐμοὶ πολυπραγμονήσαντι
16 μαθεῖν ὑπῆρξε. ⟨22⟩ τὸν γὰρ ἅπαντα συστησάμενον
θεὸν καὶ οὗτοι καὶ ἡμεῖς σεβόμεθα, Ζῆνα καλοῦντες
αὐτὸν ἐτύμως ἀπὸ τοῦ πᾶσιν ἐμφύειν τὸ ζῆν τὴν ἐπί-
κλησιν αὐτοῦ θέντες. ὅθεν εἰς τιμὴν τοῦ θεοῦ τοὺς
ἐξαίρετον τὴν εἰς αὐτὸν θρησκείαν πεποιημένους ἀπό-
δος τοῖς τὴν πατρίδα καὶ τὸν ἐν αὐτῇ βίον ἀπολελοι-
πόσιν. ⟨23⟩ ἴσθι μέντοι γε, ὦ βασιλεῦ, ὡς οὔτε γένει
προσήκων αὐτοῖς οὔτε ὁμόφυλος ὢν ταῦτα περὶ αὐ-
17 τῶν ἀξιῶ. πάντων δὲ ἀνθρώπων δημιούργημα ὄντων
τοῦ θεοῦ καὶ δὴ γιγνώσκων αὐτὸν ἡδόμενον τοῖς εὖ
18 ποιοῦσιν ἐπὶ τοῦτο καὶ σὲ παρακαλῶ.' ⟨24⟩ ταῦτ' εἰ-
πόντος τοῦ Ἀρισταίου, ἀναβλέψας εἰς αὐτὸν ὁ βασιλεὺς
19 ἱλαρῷ καὶ γεγηθότι τῷ προσώπῳ 'πόσας' εἶπεν 'ὑπο-
λαμβάνεις τῶν ἀπολυθησομένων ἔσεσθαι μυριάδας;'

2 καὶ om. FV ‖ 9 θεὸν] θεὸν ὃν LW | ζῆν L ‖ 10 ἑτοίμως codd., sed υ s. s. A | συμπᾶσιν FV ‖ 11 θέντες PLAW: νοήσαντες FVE (Naber, sed v. e. gr. A. XII 325) ‖ 11—13 ὅθεν — ἀπολελοιπόσιν] *quapropter ad honorem dei, quem eximia religione placant, liberos eos patriae moribusque restitue* Lat., cui cave fidas ‖ 11. 12 τοῖς et πεποιημένοις ed. pr. (Naber). Ios. dixisse vid.: redde eos qui domi in patria religione permanserunt exulibus. melius dixisset: redde exules Palaestinis. ἀπόδος τ' εἰς τὴν πατρίδα καὶ τὸν . . . βίον, ⟨ὃν⟩ ἀπολελοίπασιν Liezenberg, Studia Flav. p. 92 ‖ 13 τοῖς] τοῖς εἰς V ‖ 13. 14 ἀπειληφόσιν FV ‖ 15 ὢν] αὐτῶν ὢν FLV ‖ 16 δημιουργημάτων Naber ‖ 17 δὴ om. PFLV | γιγνώσκων P: γινώσκων ceteri | ἡδόμενον αὐτὸν AW ‖ 18 τούτῳ FL^{2}VE | ταῦτα FLA^{2}VE

*ὑποτυχόντος δὲ Ἀνδρέου — παρειστήκει γάρ — καὶ
φήσαντος ὀλίγῳ πλείονας ἔσεσθαι τῶν ἕνδεκα μυριά-
δων 'ἦ μικρὰν ἄρα' εἶπεν 'ἡμᾶς, Ἀρισταῖε, δωρεὰν αἰ-
τεῖς.' ⟨25⟩ Σωσιβίου δὲ καὶ τῶν παρόντων φησάντων
ὡς ἄξιον αὐτὸν δέοι τῆς αὐτοῦ μεγαλοψυχίας τῷ παρ-
εσχηκότι τὴν βασιλείαν θεῷ χαριστήριον ποιήσασθαι,
διαχυθεὶς ὑπ' αὐτῶν ἐκέλευσεν, ὅταν τοῖς στρατιώταις* 20
*ἀποδιδῶσιν τὸ μισθοφορικόν, καὶ ὑπὲρ ἑκάστου τῶν
παρ' αὐτοῖς αἰχμαλώτων καταβαλεῖν δραχμὰς ἑκατὸν
εἴκοσι. ⟨26⟩ καὶ περὶ ὧν ἠξίουν προθεῖναι γράμματα
ὑπέσχετο μεγαλοπρεπῶς τε ἔχοντα καὶ τὴν Ἀρισταίου
προαίρεσιν βεβαιοῦντα καὶ πρὸ ταύτης τὴν τοῦ θεοῦ
βούλησιν, καθ' ἣν οὐ μόνον τοὺς ὑπὸ τοῦ πατρὸς
ἀχθέντας αὐτοῦ καὶ τῆς ἐκείνου στρατιᾶς ἀπολύσειν
ἔλεγεν, ἀλλὰ καὶ τοὺς προϋπάρχοντας ἐν τῇ βασιλείᾳ
καὶ εἴ τινες αὖθις ἐπεισήχθησαν. ⟨27⟩ πλειόνων δὲ
ἢ τετρακοσίων ταλάντων τῆς ἀπολυτρώσεως γενήσεσθαι
φαμένων, ταῦτά τε συνεχώρει καὶ τὸ ἀντίγραφον τοῦ* 21
*προστάγματος εἰς δήλωσιν τῆς τοῦ βασιλέως μεγαλο-
φροσύνης ἔγνωσαν διαφυλάξαι. ἦν δὲ τοιοῦτον·*

⟨28⟩ "Ὅσοι τῶν συστρατευσαμένων ἡμῶν τῷ πατρὶ 22
*τήν τε Συρίαν καὶ Φοινίκην ἐπέδραμον καὶ τὴν Ἰου-
δαίαν καταστρεψάμενοι σώματα λαβόντες αἰχμάλωτα*

2 *ἕνδεκα*] *centum decem milia* Lat.? (sic S. Marcianus, *centum milia* Laur. 66, 2), *δέκα* Zon. (Aristeas), *ιβ'* Sync. ‖ 3 *ἄρα* om. FLV | *εἶπεν ἄρα* E | *ἡμᾶς εἶπεν* FLV ‖ 5 *δεῖ* FV ‖ 6 *ποιήσασθαι χαριστήριον* prius P (Niese) ‖ 9 *ἑκατὸν* deest apud Arist. ‖ 10 *ἠξίου* PFV ‖ 11 *τε*] *δὲ* PFW, om. V ‖ 12 *τοῦ* om. PAW ‖ 16. 17 *δὲ ἢ* VE: *δὲ* FL, *δ' ἤδη* PW, *δ' ἤδη* A ‖ 17 ⟨*τὰ*⟩ *τῆς* Cocceji, Naber, sed *πλεῖον δὲ τετρ.* malim, ut *ἀπολυτρώσεως* pendeat a *ταλάντων*, cf. 101, 9 ‖ 19 *γράμματος* E ‖ 20 *ἔγνω* W, Ios. Aristeae verba non intellexit | *τοιοῦτο* L¹AVW

*διεκόμισαν εἴς τε τὰς πόλεις ἡμῶν καὶ τὴν χώραν καὶ
ταῦτα ἀπημπόλησαν, τούς τε πρὸ αὐτῶν ὄντας ἐν τῇ
ἐμῇ βασιλείᾳ καὶ εἴ τινες νῦν εἰσήχθησαν, τούτους
ἀπολυέτωσαν οἱ παρ' αὐτοῖς ἔχοντες, ὑπὲρ ἑκάστου
σώματος λαμβάνοντες δραχμὰς ἑκατὸν εἴκοσι, οἱ μὲν
στρατιῶται μετὰ καὶ τῶν ὀψωνίων, οἱ δὲ λοιποὶ ἀπὸ τῆς*
23 *βασιλικῆς τραπέζης κομιζόμενοι τὰ λύτρα.* ⟨29⟩ *νο-
μίζω γὰρ αὐτοὺς καὶ παρὰ τὴν τοῦ πατρὸς προαίρεσιν
καὶ παρὰ τὸ δέον ᾐχμαλωτίσθαι, τήν τε χώραν αὐτῶν
διὰ τὴν στρατιωτικὴν αὐθάδειαν κεκακῶσθαι, καὶ διὰ
τὴν εἰς Αἴγυπτον αὐτῶν μεταγωγὴν πολλὴν ὠφέλειαν*
24 *ἐκ τούτου τοῖς στρατιώταις γεγονέναι.* ⟨30⟩ *τὸ δί-
καιον οὖν σκοπῶν καὶ τοὺς καταδεδυναστευμένους παρὰ
τὸ προσῆκον ἐλεῶν ἀπολύειν κελεύω τοὺς ἐν ταῖς οἰ-
κετείαις ὄντας Ἰουδαίους τὸ προγεγραμμένον κομιζο-
μένους ὑπὲρ αὐτῶν κεφάλαιον τοὺς κεκτημένους, καὶ
μηδένα περὶ τούτων κακουργεῖν, ἀλλ' ὑπακούειν τοῖς
προστεταγμένοις.* ⟨31⟩ *βούλομαι δὲ τὰς ἀπογραφὰς
ἀφ' ἧς ἐξεπέμφθησαν ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας ποιεῖσθαι πρὸς
τοὺς ἐπ' αὐτῶν ὑπάρχοντας, παραδεικνύντας εὐθὺς*
25 *καὶ τὰ σώματα· τοῦτο γὰρ καὶ τοῖς ἐμαυτοῦ πράγμασιν
ἡγοῦμαι συμφέρειν. προσαγγελλέτω δὲ τοὺς ἀπειθή-
σαντας ὁ βουλόμενος, ὧν τὰς οὐσίας εἰς τὴν βασιλικὴν
κτῆσιν ἀνενεχθῆναι βούλομαι.'*
26 ⟨32⟩ *Τούτου δὲ τοῦ προστάγματος ἀναγνωσθέντος*

3 *ἐπεισήχθησαν* Naber, sed v. p. 101, 2 ‖ 4 *αὐτοῖς* A: *αὑτοῖς* ceteri (Niese) ‖ 5 *ἑκατὸν* deest apud Arist. ‖ 6 *καὶ* om. E ‖ 9 *τε*] *δὲ* FLV ‖ 11. 12 Aristeae verba non intellexit ‖ 12 *τούτων*? ‖ 13 *καταδυναστευομένους* FLV ‖ 18 *ἀπογραφὰς* ex Aristea Hudson: *προγραφὰς* codd. ‖ 20 *ἐπ'* PE: *ὑπ'* ceteri | an *ἐπὶ τούτων*? cf. Arist. ‖ 25 *γράμματος* A, cf. ad p. 99, 19. 103, 1 | *ἀνενεχθέντος* PV

τῷ βασιλεῖ καὶ τὰ μὲν ἄλλα ἔχοντος, μόνου δὲ λείποντος τοῦ περὶ τῶν πρότερον καὶ τῶν αὖθις εἰσηγμένων Ἰουδαίων μὴ διεστάλθαι, προσέθηκεν αὐτὸς μεγαλοφρόνως καὶ τὸ περὶ τούτων φιλάνθρωπον, καὶ τὴν τῶν διαφόρων δόσιν οὖσαν ἀθρόαν ἐκέλευσε τοῖς ὑπηρέταις τῶν ταγμάτων ἀπομερίσαι καὶ τοῖς βασιλικοῖς τραπεζίταις. ⟨33⟩ γενομένου δὲ τούτου ταχέως ἐν ἑπτὰ ταῖς πάσαις ἡμέραις τέλος εἰλήφει τὰ δοχθέντα τῷ βασιλεῖ. τάλαντα δ' ὑπὲρ ἑξήκοντα καὶ τετρακόσια 27 τῶν λύτρων ἐγένετο· καὶ γὰρ ὑπὲρ τῶν νηπίων εἰσέπραττον οἱ δεσπόται τὰς εἴκοσι καὶ ἑκατὸν δραχμάς, ὡς τοῦ βασιλέως καὶ ὑπὲρ τούτων διδόναι κελεύσαντος ἐν τῷ προγράψαι ὑπὲρ ἑκάστου σώματος λαμβάνειν τὸ προειρημένον.

⟨34⟩ Ἐπειδὴ δὲ ταῦτ' ἐγένετο κατὰ τὴν τοῦ βασι- 28 λέως βούλησιν μεγαλοπρεπῶς, ἐκέλευσε τὸν Δημήτριον εἰσδοῦναι καὶ τὸ περὶ τῆς τῶν Ἰουδαϊκῶν βιβλίων ἀναγραφῆς δόγμα· οὐδὲν γὰρ εἰκῇ τοῖς βασιλεῦσιν ᾠκονομεῖτο, πάντα δὲ μετὰ πολλῆς ἐπιμελείας ἐπράττετο. ⟨35⟩ διὸ καὶ τὸ τῆς εἰσδόσεως ἀντίγραφον καὶ τὸ τῶν ἐπιστολῶν κατατέτακται καὶ τὸ πλῆθος τῶν ἀπεσταλμένων ἀναθημάτων καὶ τὸ ἐφ' ἑκάστου κατασκευασθέν, ὡς ἀκριβεστάτην εἶναι τὴν τοῦ τεχνίτου τοῖς δρῶσι μεγαλουργίαν καὶ διὰ τὴν τῶν κατασκευ-

1 ἄλλα] ἀλλ' εὖ Naber, sed v. Arist. ‖ 5 διαφόρων FV (Arist.): φόρων PLAW ‖ 6 ταγμάτων FV (Arist.): πραγμάτων ceteri (Niese) ‖ 9 de Aristeae numero v. ad p. 10, 5 ‖ 11 εἰκοσαδραχμία Arist. ‖ 13 προσγράψαι PAVW ‖ 17 εἰσδοῦναι P (Arist.): δοῦναι AW, ἐκδοῦναι FLVE (Naber) ‖ 18 βασιλεῦσι ⟨τούτοις⟩ Hudson, Naber ‖ 19 ᾠκονομεῖτο Bekker: ὠκονόμητο FLVE, ὠκονόμηται AW, ὠκονόμιται P, *dispensatur* Lat. | μετ' ἐπιμελείας πολλῆς AW ‖ 20 ἐκδόσεως Naber ‖ 24 διὰ vid. secl. (cf. Radermacher, Rh. M. LV 150), nisi p. 102, l. 2 praeferas εἶναι

ασμάτων ἐξοχὴν τὸν ἑκάστου δημιουργὸν εὐθέως ποιή-
σειν γνώριμον. τῆς μέντοι γε εἰσδόσεως τὸ ἀντίγραφον
ὑπῆρχε τοιοῦτον·
29 ⟨36⟩ ***Βασιλεῖ μεγάλῳ παρὰ Δημητρίου.***
Προστάξαντός σου, ὦ βασιλεῦ, περί τε τῶν ἔτι
λειπόντων εἰς ἀναπλήρωσιν τῆς βιβλιοθήκης συγγραμ-
μάτων, ὅπως συναχθῇ, καὶ περὶ τῶν διαπεπτωκότων,
ὅπως τῆς δεούσης ἐπιμελείας τύχῃ, πάσῃ κεχρημένος
30 ***περὶ ταῦτα σπουδῇ δηλῶ σοι τὰ τῆς τῶν Ἰουδαίων***
νομοθεσίας βιβλία λείπειν ἡμῖν σὺν ἑτέροις. χαρα-
κτῆρσι γὰρ Ἑβραϊκοῖς γεγραμμένα καὶ φωνῇ τῇ ἐθνικῇ
ἐστιν ἡμῖν ἀσαφῆ. ⟨37⟩ ***συμβέβηκε δ' αὐτὰ καὶ ἀμε-***
λέστερον ἢ ἔδει σεσημάνθαι διὰ τὸ βασιλικῆς οὐ τε-
31 ***τυχηκέναι προνοίας. ἔστι δὲ ἀναγκαῖον εἶναι καὶ ταῦτα***
παρὰ σοὶ διηκριβωμένα· φιλοσοφωτέραν γὰρ καὶ ἀκέ-
ραιον τὴν νομοθεσίαν εἶναι συμβέβηκεν ὡς ἂν οὖσαν
θεοῦ. ⟨38⟩ ***διὸ καὶ τοὺς ποιητὰς αὐτῆς καὶ τοὺς***
συγγραφεῖς τῶν ἱστοριῶν οὐκ ἐπιμνησθῆναί φησιν
Ἑκαταῖος ὁ Ἀβδηρίτης οὐδὲ τῶν κατ' αὐτὴν πολιτευ-
σαμένων ἀνδρῶν, ὡς ἁγνῆς οὔσης καὶ μὴ δέον αὐτὴν
32 ***βεβήλοις στόμασι διασαφεῖσθαι.*** ⟨39⟩ ***ἐὰν οὖν σοι***
δοκῇ, βασιλεῦ, γράψεις τῷ τῶν Ἰουδαίων ἀρχιερεῖ, ὅπως
ἀποστείλῃ τῶν πρεσβυτέρων ἓξ ἀφ' ἑκάστης φυλῆς
τοὺς ἐμπειροτάτους τῶν νόμων· παρ' ὧν τὸ τῶν βι-
βλίων σαφὲς καὶ σύμφωνον ἐκμαθόντες καὶ τὸ κατὰ

1. 2 *ποιήσειν*] *εἶναι* FLV (ante *εὐθέως* transp. V), *ποιῆσαι* bene Niese ‖ 2 *γε* om. PAWE | *δόσεως* W, *ἐκδόσεως* Naber ‖ 3 *τοιοῦτο* L[1] et e corr. A ‖ 5. 6 *ἔτι λειπόντων* om. PE ‖ 6 *τῶν βιβλιοθηκῶν* E ‖ 9 *τῶν* LAW: om. PFVE (Niese) ‖ 11 *γὰρ* om. P ‖ 12 *ἐστιν*] *ἃ ἐστιν* P ‖ 13 *ἔδει* Davisius: *ἔχει* codd. Lat. | *οὔπω* LAV (Naber, *οὐ* etiam Arist.) ‖ 14 *δ'* P ‖ 17 alt. *τοὺς* om. FVWE ‖ 20 *αὐτῇ* PW ‖ 24 *παρ'*] *ἀφ'* FLV ‖ 25 *εὖ μαθόντες* FV

τὴν ἑρμηνείαν ἀκριβὲς λαβόντες τῶν πραγμάτων, ἀξίως ταῦτα τῆς σῆς προαιρέσεως συναγάγωμεν.'

⟨40⟩ *Τοιαύτης οὖν τῆς εἰσδόσεως γενομένης ὁ βα-* 33
σιλεὺς ἐκέλευσεν Ἐλεαζάρῳ τῷ ἀρχιερεῖ τῶν Ἰουδαίων γραφῆναι περὶ τούτων, ἅμα καὶ τὴν ἄφεσιν τῶν δουλευόντων παρ' αὐτοῖς Ἰουδαίων δηλοῦντας αὐτῷ· καὶ πρὸς κατασκευὴν δὲ κρατήρων καὶ φιαλῶν καὶ σπονδείων ἔπεμψε χρυσίου μὲν ὁλκῆς τάλαντα πεντήκοντα, λίθων δὲ πολυτελῶν ἀσυλλόγιστόν τι πλῆθος· ⟨41⟩ *προσέταξε δὲ καὶ τοὺς φύλακας τῶν κιβωτῶν, ἐν αἷς ἐτύγχανον οἱ λίθοι, τὴν ἐκλογὴν τοῖς τεχνίταις αὐτοῖς οὕπερ ἂν ἐθελήσωσιν εἴδους ἐπιτρέπειν. διετάξατο δὲ καὶ νομίσματος εἰς θυσίας καὶ τὰς λοιπὰς χρείας πρὸς ἑκατὸν τάλαντα τῷ ἱερῷ δοθῆναι.* ⟨42⟩ *διη-* 34
γήσομαι δὲ τὰ κατασκευάσματα καὶ τὸν τρόπον τῆς δημιουργίας αὐτῶν μετὰ τὸ προεκθέσθαι τὸ ἀντίγραφον τῆς ἐπιστολῆς τῆς γραφείσης Ἐλεαζάρῳ τῷ ἀρχιερεῖ .... ⟨44⟩ *ᾧ γράφει Πτολεμαῖος τοῦτον τὸν τρόπον·*

⟨45⟩ *'Βασιλεὺς Πτολεμαῖος Ἐλεαζάρῳ τῷ ἀρχιερεῖ* 35
χαίρειν.

Πολλῶν ἐν τῇ ἐμῇ βασιλείᾳ κατῳκισμένων Ἰου-

1 *τῶν πραγμάτων* (*τῶν γραμμάτων* A) Aristeae inepte ab Iosepho ad *τὸ ἀκριβὲς* translatum vid., nisi cum Niesio Aristeam secutus lin. 2 scribas ⟨*καὶ*⟩ *τῆς* ‖ 2 *συναγάγοιμεν* ⟨*ἂν*⟩ coni. Niese (sim. A. I 31. 59, sed cf. Liezenberg p. 15) ‖ 3 *ἐκδόσεως* Naber ‖ 4 *Ἐλεαζάρῳ* post *Ἰουδαίων* transp. P (Niese), recte pos. ceteri et Lat. ‖ 7 post *φιαλῶν* ipse Ios. *καὶ τραπέζης* (Arist.) omisisse videtur ‖ 8 *χρυσοῦ* V (Naber) ‖ 9 *ἀργυρίου δὲ τάλαντα ἑβδομήκοντα* post *πεντήκοντα* Niese (v. praef. vol. III p. XVII) addi vult, sed v. ad lin. 7 ‖ 12 *αὐτῶν* V (Naber) | *ὑπὲρ οὗ* PLAW | *θελήσουσιν* P, *θελήσωσιν* Niese ‖ 14 *ἱερεῖ* PW Lat. (sed cf. p. 105, 5) ‖ 17 sequuntur apud Ios. nonnulla de sacerdotum successione ‖ 18 *τὸν τρόπον τοῦτον* FLV (*ταῦτα* E) ‖ 21 *ἐμῇ* om. P^1 (Niese, sed v. Arist.)

δαίων, οὓς αἰχμαλωτισθέντας ὑπὸ Περσῶν, ὅτ' ἐκρά-
36 *τουν, ὁ ἐμὸς πατὴρ ἐτίμησεν καὶ τοὺς μὲν εἰς τὸ*
στρατιωτικὸν κατέταξεν ἐπὶ μείζοσιν μισθοφορίαις, τισὶν
δὲ γενομένοις ἐν Αἰγύπτῳ σὺν αὐτῷ τὰ φρούρια καὶ
τὴν τούτων φυλακὴν παρέθετο, ἵνα τοῖς Αἰγυπτίοις
ὦσιν φοβεροί, ⟨46⟩ *τὴν ἀρχὴν ἐγὼ παραλαβὼν πᾶσι*
μὲν φιλανθρώπως ἐχρησάμην, μάλιστα δὲ τοῖς σοῖς
37 *πολίταις, ὧν ὑπὲρ δέκα μὲν μυριάδας αἰχμαλώτων*
δουλευόντων ἀπέλυσα, τοῖς δεσπόταις αὐτῶν ἐκ τῶν
ἐμῶν λύτρα καταβαλών, ⟨47⟩ *τοὺς δὲ ἀκμάζοντας ταῖς*
ἡλικίαις εἰς τὸν στρατιωτικὸν κατάλογον κατέταξα,
τινὰς δὲ τῶν περὶ ἡμᾶς καὶ τὴν τῆς αὐλῆς πίστιν
εἶναι δυναμένων ταύτης ἠξίωκα, νομίζων ἡδὺ τῷ θεῷ
τῆς ὑπὲρ ἐμοῦ προνοίας ἀνάθημα τοῦτο καὶ μέγιστον
38 *ἀναθήσειν.* ⟨48⟩ *βουλόμενος δὲ καὶ τούτοις χαρίζε-*
σθαι καὶ πᾶσι τοῖς κατὰ τὴν οἰκουμένην Ἰουδαίοις,
τὸν νόμον ὑμῶν ἔγνων μεθερμηνεῦσαι καὶ γράμμασιν
Ἑλληνικοῖς ἐκ τῶν Ἑβραϊκῶν μεταγραφέντα κεῖσθαι
39 *ἐν τῇ ἐμῇ βιβλιοθήκῃ.* ⟨49⟩ *καλῶς οὖν ποιήσεις ἐπι-*
λεξάμενος ἄνδρας ἀγαθοὺς ἓξ ἀφ' ἑκάστης φυλῆς ἤδη
πρεσβυτέρους, οἳ καὶ διὰ τὸν χρόνον ἐμπείρως ἔχουσι
τῶν νόμων καὶ δυνήσονται τὴν ἑρμηνείαν αὐτῶν ἀκριβῆ

2. 3 *τὰ στρατιωτικὰ* VE (Naber, sed v. Arist.) ‖ 3 *μισθοφοραῖς* P (Niese, sed *μισθοφορίαις* etiam Arist.) ‖ 4 post *φρούρια* add. *καὶ χωρία* AWE (Naber, sed desunt etiam apud Arist.) ‖ 6 *τὴν*] *τὴν δ'* P. *cum vero ego* Lat. (*cum ergo* S. Marcianus), quod adnotat Niese, nihil probat, cum prius enuntiatum non subiunctum sit | *ἀρχὴν* FV: *ἀρχὴν οὖν* ceteri (A e corr.), de P v. supra et cf. ad p. 107, 15 ‖ 12. 13 *τινὰς — ἠξίωκα*] *multosque, qui mihi vel aulae potuissent servare fidem, in palatio constitui* Lat. ‖ 12 *τὴν τῆς αὐλῆς πίστιν* PWE: *τῆς ἐμῆς αὐλῆς* (*βουλῆς* A) *πιστῶν* FLVA, *τῆς ἐμῆς αὐλῆς ὡς πιστῶν* mg. A ‖ 13 *ἠξίωσα* E ‖ 21 ante *οἳ* add. *πέμψαι* (*πέμψας* E) FLVE Lat. ‖ 22 *ἐμπειρίαν* P

ποιήσασθαι· νομίζω γὰρ τούτων ἐπιτελεσθέντων με-
γίστην δόξαν ἡμῖν περιγενήσεσθαι. ⟨50⟩ *ἀπέσταλκα* 40
δέ σοι περὶ τούτων διαλεξομένους Ἀνδρέαν τὸν ἀρχι-
σωματοφύλακα καὶ Ἀρισταῖον, ἐμοὶ τιμιωτάτους· δι'
ὧν καὶ ἀπαρχὰς ἀναθημάτων εἰς τὸ ἱερὸν καὶ χάριν
θυσιῶν καὶ τῶν ἄλλων ἀπέσταλκα τάλαντα ἀργυρίου
ἑκατόν. καὶ σὺ δ' ἡμῖν ἐπιστέλλων περὶ ὧν ἂν ἐθέ-
λῃς ποιήσεις κεχαρισμένα.'

⟨51⟩ *Τῆς οὖν ἐπιστολῆς τοῦ βασιλέως κομισθείσης* 41
πρὸς τὸν Ἐλεάζαρον ἀντιγράφει πρὸς αὐτὴν ὡς ἐνῆν
μάλιστα φιλοτίμως·

'Ἀρχιερεὺς Ἐλεάζαρος βασιλεῖ Πτολεμαίῳ χαίρειν.

Ἐρρωμένων σοῦ τε καὶ τῆς βασιλίσσης Ἀρσινόης
καὶ τῶν τέκνων καλῶς ἡμῖν ἔχει πάντα. ⟨52⟩ *τὴν δ'* 42
ἐπιστολὴν λαβόντες μεγάλως ἥσθημεν ἐπὶ τῇ προαι-
ρέσει σου καὶ συναθροίσαντες τὸ πλῆθος ἀνέγνωμεν
αὐτήν, ἐμφανίζοντες αὐτῷ ἣν ἔχεις πρὸς τὸν θεὸν
εὐσέβειαν. ⟨53⟩ *ἐπεδείξαμεν δ' αὐτῷ καὶ τὰς φιάλας*
ἃς ἔπεμψας χρυσᾶς εἴκοσι καὶ ἀργυρᾶς τριάκοντα καὶ
κρατῆρας πέντε καὶ τράπεζαν εἰς ἀνάθεσιν, ἅ τ' εἰς
θυσίαν καὶ εἰς ἐπισκευὴν ὧν ἂν δέηται τὸ ἱερὸν τά-
λαντα ἑκατόν· ἅπερ ἐκόμισαν Ἀνδρέας καὶ Ἀρισταῖος 43
οἱ τιμιώτατοί σου τῶν φίλων, ἄνδρες ἀγαθοὶ καὶ παι-
δείᾳ διαφέροντες καὶ τῆς σῆς ἀρετῆς ἄξιοι. ⟨54⟩ *ἴσθι* 44
δ' ἡμᾶς τὸ σοὶ συμφέρον, κἂν ᾖ τι παρὰ φύσιν, ὑπο-
μενοῦντας· ἀμείβεσθαι γὰρ ἡμᾶς δεῖ τὰς σὰς εὐερ-
γεσίας πολυμερῶς εἰς τοὺς ἡμετέρους πολίτας κατατε-

1 *ἡμῖν* ante *μεγίστην* add. PAW ‖ 5 *χάριν* E Lat. (*et pro immolationibus* ...): om. ceteri (Niese, Naber), sed v. p. 103, 13. 105, 20 ‖ 7. 8 *θέλῃς* PAWE, cf. ad p. 103, 12 ‖ 10 *ἕνι* coni. Niese ex p. 116, 18 ‖ 13 *ἐρρωμένου* FL ‖ 21. 22 *τάλαντα* ⟨*ἀργυρίου*⟩ coni. Naber, sed cf. p. 103, 14

45 θείσας. ⟨55⟩ εὐθὺς οὖν ὑπὲρ σοῦ καὶ τῆς ἀδελφῆς
σου καὶ τῶν τέκνων καὶ φίλων προσηγάγομεν θυσίας,
καὶ τὸ πλῆθος εὐχὰς ἐποιήσατο γενέσθαι σοι τὰ κατὰ
νοῦν καὶ φυλαχθῆναί σου τὴν βασιλείαν ἐν εἰρήνῃ,
τήν τε τοῦ νόμου μεταγραφὴν ἐπὶ συμφέροντι τῷ σῷ
46 λαβεῖν ὃ προαιρῇ τέλος. ⟨56⟩ ἐπελεξάμην δὲ καὶ πρε-
σβυτέρους ἄνδρας ἓξ ἀπὸ φυλῆς ἑκάστης, οὓς πεπομ-
φαμεν ἔχοντας τὸν νόμον. ἔσται δὲ τῆς σῆς εὐσεβείας
καὶ δικαιοσύνης τὸ μεταγραφέντα τὸν νόμον εἰς ἡμᾶς
ἀποπέμψαι μετ' ἀσφαλείας τῶν κομιζόντων. ἔρρωσο.'
51 ⟨57⟩ Ταῦτα μὲν ὁ ἀρχιερεὺς ἀντέγραψεν, ἐμοὶ δ'
οὐκ ἀναγκαῖον ἔδοξεν εἶναι τὰ ὀνόματα τῶν ἑβδομή-
κοντα πρεσβυτέρων, οἳ τὸν νόμον ἐκόμιζον ὑπὸ Ἐλεα-
ζάρου πεμφθέντες, δηλοῦν· ἦν γὰρ ταῦτα ὑπογε-
γραμμένα ἐν τῇ ἐπιστολῇ. ⟨58⟩ τὴν μέντοι γε τῶν
ἀναθημάτων πολυτέλειαν καὶ κατασκευήν, ἣν ἀπέ-
στειλεν ὁ βασιλεὺς τῷ θεῷ, οὐκ ἀνεπιτήδειον ἡγησά-
μην διελθεῖν, ὅπως ἅπασιν ἡ τοῦ βασιλέως περὶ τὸν
θεὸν φιλοτιμία φανερὰ γένηται. ἄφθονον γὰρ τὴν
εἰς ταῦτα δαπάνην χορηγῶν ὁ βασιλεὺς καὶ παρὼν ἀεὶ
τοῖς τεχνίταις καὶ τὰ ἔργα ἐπιβλέπων οὐδὲν ἀμελῶς
οὐδὲ ῥᾳθύμως εἴα γίγνεσθαι τῶν κατασκευασμάτων.
⟨59⟩ ὧν ἕκαστον οἷον ἦν τὴν πολυτέλειαν διηγήσομαι,
τῆς μὲν ἱστορίας ἴσως οὐκ ἀπαιτούσης τὴν ἀπαγγελίαν,
τὸ δὲ τοῦ βασιλέως φιλόκαλον καὶ μεγαλόφρον οὕτω
52 συστήσειν τοῖς ἐντευξομένοις ὑπολαμβάνων. ⟨60⟩ πρῶ-

2 τῶν FLV: om. PAW ‖ 6 ἐπελεξάμην PL Lat.: ἐπελέξαμεν ceteri, ἐπελεξάμεθα (activo non utitur Ios.) ex Arist. conicio, pluralis enim per totam epistulam positus est ‖ 7. 8 πέπομφα μὲν non bene coni. Niese ‖ 11 ἐμοὶ — 112, 17 om. E ‖ 22 γίνεσθαι FLV ‖ 23 ἑκάστου V (Naber) | οἷον ἦν] ὡς οἷόν τε FV (Naber, quod dissuadet etiam Lat.)

*τον δὲ τὰ περὶ τῆς τραπέζης ἐκθήσομαι. εἶχε μὲν οὖν
δι' ἐννοίας ὁ βασιλεὺς ὑπερμεγεθέστατον τοῖς μέτροις
ἀπεργάσασθαι τὸ κατασκεύασμα, προσέταξε δὲ μαθεῖν
τὸ μέγεθος τῆς ἀνακειμένης ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις τρα-
πέζης, πόσον τέ ἐστι καὶ εἰ δύναται τούτου μεῖζον
κατασκευασθῆναι.* ⟨61⟩ *μαθὼν δὲ καὶ τὴν οὖσαν ἡλίκη* 53
*τις ἦν, καὶ ὅτι αὐτῆς οὐδὲν κωλύει μείζονα γενέσθαι,
φήσας καὶ πενταπλασίονα τῆς ὑπαρχούσης τῷ μεγέθει
βούλεσθαι κατασκευάσαι, φοβεῖσθαι δέ, μὴ πρὸς τὰς
λειτουργίας ἄχρηστος διὰ τὴν ὑπερβολὴν τοῦ μεγέ-
θους γένηται — βούλεσθαι γὰρ οὐκ ἀνακεῖσθαι μόνον* 54
*εἰς θέαν τὰ ἀναθήματα, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὰς λειτουργίας
εὔχρηστα —,* ⟨62⟩ *καὶ διὰ τοῦτο λογισάμενος σύμ-* 55
*μετρον κατεσκευάσθαι τὴν προτέραν τράπεζαν, ἀλλ'
οὐ διὰ σπάνιν χρυσοῦ, τῷ μεγέθει μὲν οὐκ ἔγνω τὴν
προϋπάρχουσαν ὑπερβαλεῖν, τῇ δὲ ποικιλίᾳ καὶ τῷ κάλ-* 56
λει τῆς ὕλης ἀξιολογωτέραν κατασκευάσαι. ⟨63⟩ *δεινὸς
δὲ ὢν συνιδεῖν πραγμάτων παντοδαπῶν φύσιν καὶ
λαβεῖν ἐπίνοιαν ἔργων καινῶν καὶ παραδόξων καὶ ὅσα
ἦν ἄγραφα τὴν εὕρεσιν αὐτὸς παρέχων διὰ τὴν σύν-
εσιν καὶ ὑποδεικνὺς τοῖς τεχνίταις, ἐκέλευσεν ταῦτα
κατασκευάζεσθαι καὶ τὰ ἀναγεγραμμένα πρὸς τὴν ἀκρί-
βειαν αὐτῶν ἀποβλέποντας ὁμοίως ἐπιτελεῖν.* ⟨64⟩ *ὑπο-* 57
στησάμενοι τοίνυν ποιήσασθαι τὴν τράπεζαν δύο μὲν

5 *μεῖζον τούτου* LV ‖ 7 *ἦν* PAW (cf. e. gr. A. VI 332. 338): *ἐστὶ* FV, *ἔστιν* L | *ταύτης* FLV ‖ 11 *οὐκ ἀρκεῖσθαι* FLV ‖ 12 *τἀναθήματα* P ‖ 14 *πρὸς* ante *τὴν* add. LA ‖ 14. 15 *ἀλλ' οὐ* om. Lat. ‖ 15 *τοῦ χρυσοῦ* Naber (articulus deest etiam apud Arist.) | *οὐκ*] *οὖν οὐκ* P ‖ 16 *ὑπερβάλλειν* PLW ‖ 20 *αὐτοῖς* L^{2}, *αὐτῶν* AW ‖ 21 *ἐκέλευε* AW ‖ 22 an ⟨*καλῶς*⟩ *κατ.*? cf. Arist. ‖ 23. 24 *ὑποστησάμενοι — τράπεζαν*] *promissa ergo complentes mensam describere festinamus* Lat., qui alia vix legit, quamquam offendit *ὑποστησάμενοι* pro *ὑποστάντες* et *ποιήσασθαι* pro *ποιῆσαι*

καὶ ἡμίσους πηχῶν τὸ μῆκος, ἑνὸς δὲ τὸ εὖρος, τὸ δ'
ὕψος ἑνὸς καὶ ἡμίσους κατεσκεύαζον ἐκ χρυσοῦ τὴν
58 *ὅλην τοῦ ἔργου καταβολὴν ποιούμενοι. τὴν μὲν οὖν*
στεφάνην παλαιστιαίαν εἰργάσαντο, τὰ δὲ κυμάτια
στρεπτά, τὴν ἀναγλυφὴν ἔχοντα σχοινοειδῆ, τῇ τορείᾳ
59 *θαυμαστῶς ἐκ τῶν τριῶν μερῶν μεμιμημένην·* ⟨65⟩ *τρι-*
γώνων γὰρ ὄντων αὐτῶν ἑκάστη γωνία τὴν αὐτὴν τῆς
ἐκτυπώσεως εἶχεν διάθεσιν, ὡς στρεφομένων αὐτῶν
μίαν καὶ μὴ διάφορον τὴν ἰδέαν αὐτοῖς συμπεριφέρε-
σθαι. τῆς δὲ στεφάνης τὸ μὲν ὑπὸ τὴν τράπεζαν ἐγκε-
κλιμένον ὡραίαν εἶχεν τὴν διατύπωσιν, τὸ δ' ἔξωθεν
περιηγμένον ἔτι μᾶλλον τῷ κάλλει τῆς ἐργασίας ἦν
ἐκπεπονημένον, ὡς ὑπ' ὄψιν καὶ θεωρίαν ἐρχόμενον.
60 ⟨66⟩ *διὸ καὶ τὴν μὲν ὑπεροχὴν ἀμφοτέρων τῶν μερῶν*
ὀξεῖαν συνέβαινε γίγνεσθαι καὶ μηδεμίαν γωνίαν, τριῶν
οὐσῶν ὡς προειρήκαμεν, περὶ τὴν μεταγωγὴν τῆς τρα-
πέζης ἐλάσσονα βλέπεσθαι. ἐνδιέκειντο δὲ ταῖς σχοι-
61 *νίσιν τῆς τορείας λίθοι πολυτελεῖς παράλληλοι, περό-*
62 *ναις χρυσαῖς διὰ τρημάτων κατειλημμένοι.* ⟨67⟩ *τὰ δ'*
ἐκ πλαγίου τῆς στεφάνης καὶ πρὸς ὄψιν ἀνατείνοντα
ᾠῶν ἐκ λίθου καλλίστου πεποιημένων θέσει κατεκε-
κόσμητο ῥάβδοις τὴν ἀναγλυφὴν ἐοικότων πυκναῖς,

1 **πηχέων** Naber, sed v. Schmidt, De Ios. eloc. p. 498 ‖ 2 **κατεσκεύαζον** om. V ‖ 3 **καταβολὴν** (**κατασκευὴν** V) **τοῦ ἔργου** FLV ‖ 8 **ἐντυπώσεως** PAW ('fort. recte' Niese, sed v. Ind.) | **ὡς**] **ὡς εἰ** P ‖ 10. 11 **ἐγκεκλιμένον** Naber (quod certe subest omnium codicum lectionibus): **ἐγκεκλεισμένον** LAW Lat., **ἦν κεκλεισμένον** FV, **ἐκκεκλιμένον** P (Niese) | iam Iosephi textus lacunam habebat, et falso haec ad **στεφάνην**, non ad **κυμάτια** rettulit ‖ 11 **διατύπωσιν** FV (Arist., cf. A. III 180): **ἀποτύπωσιν** ceteri (Niese) ‖ 15 **γίνεσθαι** FLAVW ‖ 16 **περὶ** (**παρὰ**?) — **τραπέζης**] verba interpolata Aristeae textui iam Ios. legisse videtur ‖ 17 **ἐλάττονα** L, **ἔλαττον** FV ‖ 19 **κατειλημμέναι** P ‖ 20 **πρὸς**] **ὑπ'** FLV (Naber, v. Arist.)

αἳ περὶ τὸν κύκλον τῆς τραπέζης εἴληντο. ⟨68⟩ ὑπὸ 63
*δὲ τὴν τῶν ᾠῶν διατύπωσιν στέφανον περιήγαγον οἱ
τεχνῖται παντοίου καρποῦ φύσιν ἐντετορευμένον, ὡς
ἀποκρέμασθαί τε βότρυς καὶ στάχυς ἀναστῆναι καὶ
ῥόας ἀποκεκλεῖσθαι. τοὺς δὲ λίθους εἰς πᾶν γένος τῶν
προειρημένων καρπῶν, ὡς ἑκάστου τὴν οἰκείαν ἐντε-
τυπῶσθαι χρόαν, ἐξεργασάμενοι συνέδησαν τῷ χρυσῷ
περὶ ὅλην τὴν τράπεζαν. ⟨69⟩ ὑπὸ δὲ τὸν στέφανον* 64
*ὁμοίως ἡ τῶν ᾠῶν διάθεσις πεποίητο καὶ ἡ τῆς ῥα-
βδώσεως ἀναγλυφή, τῆς τραπέζης ἐπ' ἀμφότερον μέρος
ἔχειν τὴν αὐτὴν τῆς ποικιλίας τῶν ἔργων καὶ γλα-
φυρότητος θέαν κατεσκευασμένης, ὡς καὶ τὴν τῶν
κυμάτων θέσιν καὶ τὴν τῆς στεφάνης μηδὲ τῆς τρα-
πέζης ἐφ' ἕτερον μέρος ἐναλλαττομένης γίγνεσθαι διά-
φορον, τὴν δ' αὐτὴν ἄχρι καὶ τῶν ποδῶν ὄψιν τῆς
ἐπιτεχνήσεως διατετάσθαι. ⟨70⟩ ἔλασμα γὰρ χρυσοῦ* 65
*τὸ πλάτος τεσσάρων δακτύλων ποιήσαντες καθ' ὅλου
τοῦ τῆς τραπέζης πλάτους, εἰς τοῦτο τοὺς πόδας αὐ-
τῆς ἐνέθεσαν, ἔπειτα περόναις καὶ κατακλεῖσιν αὐτοὺς
ἐνέσφιγγον τῇ τραπέζῃ κατὰ τὴν στεφάνην, ἵνα τὴν
θέαν τῆς καινουργίας καὶ πολυτελείας, ἐφ' ᾧ τις
ἂν στήσῃ τὴν τράπεζαν μέρει, παρέχωσι τὴν αὐτήν.
⟨71⟩ ἐπὶ δὲ τῆς τραπέζης μαίανδρον ἐξέγλυψαν, λί-* 66

1 *αἳ*] *δ' οἱ* P, *δὲ οἱ* W ‖ 3 *ἐντετορευμένην* F, *ἐντετορευμένου* P, *ἐκτετορευμένου* LW ‖ 4 *ἀποκρίμνασθαι* P (Naber!) | *στάχυς* FV (Naber), sed v. Schmidt p. 497 ‖ 6 *ἑκάστω* FLV ‖ 6. 7 *τετυπῶσθαι* FV ‖ 9 *ἐπεποίητο* Naber, sed v. Schmidt p. 438 ‖ 12 *τῶν* FV: *τῶν ἄλλων* ceteri (*ἄλλων* deest etiam apud Lat. et Arist.) ‖ 13 *κυμάτων* fort. iam Ios. in Aristeae textu legit | *μηδὲ*] *μετὰ* LAW ‖ 14 *ἀναματτομένης* PW | *γίνεσθαι* FLV ‖ 18 *τοῦ* om. PAW ‖ 19 *ἀνέθεσαν* FLV | *κατακλείσεσιν* FLAVW ‖ 20 *ἵνα*] *διὰ* FV ‖ 21 *ἐφ'*] *ἵν' ἐφ'* F et ut vid. V | *ᾧ*] *ὃ* P, *ὃς* W ‖ 22 *μέρος* PW

θους αὐτῷ κατὰ μέσον ἀξιολόγους, ὥσπερ ἀστέρας,
ποικίλης ἰδέας ἐνθέντες, τόν τε ἄνθρακα καὶ τὸν
σμάραγδον ἥδιστον προσαυγάζοντας αὐτῶν ἑκάτερον
τοῖς ὁρῶσι, τῶν τ' ἄλλων γενῶν ὅσοι περισπούδαστοι
καὶ ζηλωτοὶ πᾶσι διὰ τὴν πολυτέλειαν τῆς φύσεως
67 ὑπάρχουσι. ⟨72⟩ μετὰ δὲ τὸν μαίανδρον πλέγμα τι
σχοινοειδὲς περιῆκτο ῥόμβῳ τὴν κατὰ μέσον ὄψιν ἐμ-
φερές, ἐφ' οὗ κρύσταλλός τε λίθος καὶ ἤλεκτρον ἐντε-
τύπωτο τῇ παραλλήλῳ τῆς ἰδέας γειτνιάσει ψυχαγωγίαν
68 θαυμαστὴν παρέχον τοῖς βλέπουσιν. ⟨73⟩ τῶν δὲ πο-
δῶν ἦσαν αἱ κεφαλίδες εἰς κρίνα μεμιμημέναι τὰς ἐκ-
φύσεις τῶν πετάλων ὑπὸ τὴν τράπεζαν ἀνακλωμένων,
εἰς ὀρθὸν δὲ τὴν βλάστησιν ἔνδοθεν παρεχόντων ὁρᾶν.
69 ⟨74⟩ ἡ δὲ βάσις αὐτοῖς ἦν ἐξ ἄνθρακος λίθου παλαι-
στιαία πεποιημένη σχῆμα κρηπῖδος ἀποτελοῦσα, τὸ
δὲ πλάτος ὀκτὼ δακτύλων ἔχουσα, καθ' οὗ τὸ πᾶν
70 ἔλασμα τῶν ποδῶν ἐρήρειστο. ⟨75⟩ ἀνέγλυψαν δὲ
λεπτομερεῖ καὶ φιλοπονωτάτῃ τορείᾳ τῶν ποδῶν ἕκα-
στον, κισσὸν αὐτοῖς καὶ κλήματα ἀμπέλων σὺν καὶ
βότρυσιν ἐκφύσαντες, ὡς εἰκάσαι μηδὲν ἀποδεῖν τῆς
ἀληθείας· καὶ γὰρ πρὸς τὸ πνεῦμα διὰ λεπτότητα καὶ
τὴν ἐπ' ἄκρον αὐτῶν ἔκτασιν κινούμενα φαντασίαν
τῶν κατὰ φύσιν μᾶλλον ἢ τέχνης μιμημάτων παρεῖχεν.
71 ⟨76⟩ ἐκαινούργησαν δὲ ὥστε τρίπτυχον οἱονεὶ τὸ σχῆμα
τῆς ὅλης κατασκευάσαι τραπέζης, τῆς ἁρμονίας πρὸς
ἄλληλα τῶν μερῶν οὕτω συνδεδεμένης, ὡς ἀόρατον

2 alt. τὸν om. FV ‖ 8. 9 ἐκτετύπωτο PAW (*impositi* Lat.), ἐνετετύπωτο Naber, sed v. ad p. 109, 9 ‖ 10 παρέχων FAW ‖ 18 φιλοπόνῳ τῇ FLV ‖ 19 alt. καὶ om. FLV (Naber, sed cf. A. II 310 σὺν καὶ et p. 100, 6. 113, 9. 10. A. XI 89. XIII 91 μετὰ καί) ‖ 22 ἐπ' ἄκρον] ἐπάνω FLV ‖ 23 τέχνη PFV ‖ 26 οὕτως FLV

εἶναι καὶ μηδ' ἐπινοεῖσθαι τὰς συμβολάς. ἥμισυ δὲ
πήχεως οὐκ ἔλασσον τῇ τραπέζῃ τὸ πάχος συνέβαινεν
εἶναι.

⟨77⟩ *Τὸ μὲν οὖν ἀνάθημα τοῦτο κατὰ πολλὴν τοῦ* 72
βασιλέως φιλοτιμίαν τοιοῦτο τῇ τε πολυτελείᾳ τῆς ὕλης
καὶ τῇ ποικιλίᾳ τῆς καλλονῆς καὶ τῇ μιμήσει τῇ κατὰ
τὴν τορείαν τῶν τεχνιτῶν συνετελέσθη, σπουδάσαντος,
εἰ καὶ μὴ τῷ μεγέθει τῆς προανακειμένης τῷ θεῷ τρα-
πέζης ἔμελλεν ἔσεσθαι διάφορος, τῇ μέντοι γε τέχνῃ καὶ
τῇ καινουργίᾳ καὶ τῇ λαμπρότητι τῆς κατασκευῆς πολὺ
κρείττονα καὶ περίβλεπτον ἀπεργάσασθαι· ⟨78⟩ *τῶν δὲ* 73
κρατήρων χρύσεοι μὲν ἦσαν δύο, φολιδωτὴν δὲ εἶχον
ἀπὸ τῆς βάσεως μέχρι τοῦ διαζώματος τὴν τορείαν
λίθων ταῖς σπείραις ποικίλων ἐνδεδεμένων. ⟨79⟩ *εἶτα* 74
ἐπ' αὐτῇ μαίανδρος πηχυαῖος τὸ ὕψος ἐξείργαστο κατὰ
σύνθεσιν λίθων παντοίων τὴν ἰδέαν, κατ' αὐτοῦ δὲ
ῥάβδωσις ἀνεγέγλυπτο, καθ' ἧς πλέγμα ῥομβωτὸν δι-
κτύοις ἐμφερὲς ἕως τοῦ χείλους ἀνείλκυστο· ⟨80⟩ *τὰ* 75
δὲ μέσα λίθων ἀσπίδια τετραδακτύλων ἀνεπλήρου τὸ
κάλλος. περιεστέφετο δὲ τὰ χείλη τοῦ κρατῆρος κρί-
νων σμίλαξι καὶ ἀνθεμίσι καὶ βοτρύων σχοινίαις εἰς
κύκλον περιηγμέναις. ⟨81⟩ *τοὺς μὲν οὖν χρυσέους* 76
κρατῆρας δύο χωροῦντας ἑκάτερον ἀμφορέας τοῦτον
κατεσκεύασαν τὸν τρόπον· οἱ δ' ἀργύρεοι τῶν ἐσόπτρων
τὴν λαμπρότητα πολὺ διαυγέστεροι γεγόνεισαν, ὡς

2 *πήχεος* codd. | *ἔλαττον* FLV ‖ 5 *τοιοῦτον* F ‖ 11 *ἐργάσασθαι* P ‖ 12 *δ'* P ‖ 13 *διαζώσματος* PFLV ‖ 14 *ταῖς*] *τε* PLAW ‖ 15 *ἐπ'*] *ἐν* P | *αὐτῆς* FLV, 'fort. recte' Niese ‖ 17 *ἀνεγέγλυπτο* LAW: *ἀναγέγλυπτο* P (Niese), *ἀνέγλυπτο* V (Naber), *ἐνέγλυπτο* F ‖ 19 *ἀσπίδι* LAW | *ἀνεπλήρουν* FLVA² ‖ 20 *περιεστρέφετο* FV, *περιέστεπτο* coni. Niese, *περιεστεφάνωτο* Cobet ‖ 22 *τοὺς*] *τούτους* FV

τρανοτέρας διὰ τούτων τὰς τῶν προσφερομένων ὄψεις
ὁρᾶσθαι.
79 ⟨82⟩ Προσκατεσκεύασε δὲ τούτοις ὁ βασιλεὺς καὶ
φιάλας τριάκοντα, ὧν ὅσα χρυσὸς ἦν ἀλλὰ μὴ λίθῳ
πολυτελεῖ διείληπτο, σμίλαξι κισσοῦ καὶ πετάλοις ἀμπέ-
λων ἐσκίαστο φιλοτέχνως ἐντετορευμένων. ⟨83⟩ ταῦτα
δ' ἐγίγνετο μὲν καὶ διὰ τὴν ἐμπειρίαν τῶν ἐργαζο-
80 μένων θαυμασίων ὄντων περὶ τὴν τέχνην, πολὺ δὲ
μᾶλλον ὑπὸ τῆς τοῦ βασιλέως σπουδῆς καὶ φιλοτιμίας
81 διαφερόντως ἀπηρτίζετο· ⟨84⟩ οὐ γὰρ τῆς χορηγίας
τὸ ἄφθονον καὶ μεγαλόψυχον τοῖς τεχνίταις παρεῖχε
μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸ χρηματίζειν τοῖς δημοσίοις πράγ-
μασιν ἀπειρηκὼς αὐτὸς τοῖς κατασκευάζουσι παρῆν καὶ
τὴν ὅλην ἐργασίαν ἐπέβλεπεν. αἴτιον δ' ἦν τοῦτο τῆς
τῶν τεχνιτῶν ἐπιμελείας, οἳ πρὸς τὸν βασιλέα καὶ τὴν
τούτου σπουδὴν ἀποβλέποντες φιλοπονώτερον τοῖς ἔρ-
γοις προσελιπάρουν.

⟨85⟩ Ταῦτα μὲν τὰ πεμφθέντα εἰς Ἱεροσόλυμα ὑπὸ
172 Πτολεμαίου ἀναθήματα· ὁ δ' ἀρχιερεὺς Ἐλεάζαρος ἀνα-
θεὶς αὐτὰ καὶ τιμήσας τοὺς κομίσαντας καὶ δῶρα τῷ
βασιλεῖ δοὺς κομίζειν ἀπέλυσε πρὸς τὸν βασιλέα.
173 ⟨86⟩ παραγενομένων δὲ εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν ἀκού-
σας Πτολεμαῖος τὴν παρουσίαν αὐτῶν καὶ τοὺς ἑβδο-
μήκοντα τῶν πρεσβυτέρων ἐληλυθότας εὐθὺς μετα-
πέμπεται τὸν Ἀνδρέαν καὶ τὸν Ἀρισταῖον τοὺς πρέσβεις.
οἱ δὲ ἀφικόμενοι τάς τε ἐπιστολάς, ἃς ἐκόμιζον αὐτῷ
παρὰ τοῦ ἀρχιερέως, ἀπέδοσαν, καὶ ὅσα φράζειν ἀπὸ

6 ἐντετορνευμένων V ‖ 7 ἐγίνετο FLV | καὶ om. FLV ‖ 17 hic pergit E, v. ad p. 106, 11 ‖ 19 δὲ FLAV ‖ 20. 21 δοὺς τῷ βασιλεῖ FLV ‖ 21 τὸν βασιλέα] αὐτόν E Lat. ‖ 22 δ' P ‖ 26 δ' P

λόγων ὑπέθετο, ταῦτ᾽ ἐδήλωσαν. <87> *σπεύδων δ᾽ ἐν-* 174
τυχεῖν τοῖς ἀπὸ τῶν Ἱεροσολύμων πρεσβύταις ἥκουσιν
ἐπὶ τὴν ἑρμηνείαν τῶν νόμων, τοὺς μὲν ἄλλους, οὓς
χρειῶν ἕνεκα παρεῖναι συνέβαινεν, ἐκέλευσεν ἀπολῦσαι,
παράδοξον τοῦτο ποιῶν καὶ παρὰ τὸ ἔθος· <88> *οἱ* 175
μὲν γὰρ ὑπὸ τοιούτων αἰτιῶν ἀχθέντες διὰ πέμπτης
ἡμέρας αὐτῷ προσῄεσαν, οἱ δὲ πρεσβεύοντες διὰ μηνός·
τότε τοίνυν ἀπολύσας ἐκείνους τοὺς πεμφθέντας ὑπὸ
Ἐλεαζάρου περιέμενεν. <89> *ὡς δὲ παρῆλθον μετὰ* 176
καὶ τῶν δώρων οἱ γέροντες, ἃ τῷ βασιλεῖ κομίσαι ὁ
ἀρχιερεὺς ἔδωκεν, καὶ τῶν διφθερῶν, αἷς ἐγγεγραμμέ-
νους εἶχον τοὺς νόμους χρυσοῖς γράμμασιν, ἐπηρώτησεν
αὐτοὺς περὶ τῶν βιβλίων. <90> *ὡς δ᾽ ἀποκαλύψαντες* 177
τῶν ἐνειλημάτων ἐπέδειξαν αὐτῷ, θαυμάσας ὁ βασιλεὺς
τῆς ἰσχνότητος τοὺς ὑμένας καὶ τῆς συμβολῆς τὸ ἀνε-
πίγνωστον — οὕτως γὰρ ἥρμοστο — καὶ τοῦτο ποιή-
σας χρόνῳ πλείονι χάριν εἶπεν ἔχειν αὐτοῖς τε ἐλθοῦσιν
καὶ μείζονα τῷ πέμψαντι, πρὸ δὲ πάντων τῷ θεῷ, οὗ
τοὺς νόμους εἶναι συμβέβηκεν. <91> *ἐκβοησάντων δ᾽* 178
ὑφ᾽ ἓν καὶ τῶν πρεσβυτέρων καὶ τῶν συμπαρόντων
γίγνεσθαι τὰ ἀγαθὰ τῷ βασιλεῖ, δι᾽ ὑπερβολὴν ἡδονῆς
εἰς δάκρυα προὔπεσε, φύσει τῆς μεγάλης χαρᾶς πα-
σχούσης καὶ τὰ τῶν λυπηρῶν σύμβολα. <92> *κελεύσας* 179
δὲ τὰ βιβλία δοῦναι τοῖς ἐπὶ τῆς τάξεως τότε τοὺς
ἄνδρας ἠσπάσατο, δίκαιον εἰπὼν εἶναι πρῶτον περὶ ὧν

1 *ὑπέθετο* Niese (*iusserat* Lat.): *ἐπέθετο* PAW, *ἐπύθετο* FLV ‖ 2 *πρεσβύταις* (*πρεσβευταῖς* P, *senioribus* Lat., secl. Niese) *ἥκουσιν* PAW: *ἥκουσι πρεσβύταις* FLV, *ἥκουσι πρεσβυτέροις* ed. pr. (Naber) ‖ 7 *προσῆσαν* Naber ‖ 10 *καὶ* om. E ‖ 14 Aristeae *ἀνειλημάτων* ('volumina') non intellexit? ‖ 16 *οὔτω* VE, e corr. L ‖ 17 *ἔχειν εἶπεν* PA (Niese) ‖ 21 *γίνεσθαι* FLVE ‖ 23 *τὰ* om. FV ‖ 24 Aristeae verba *εἰς τάξιν ἀποδοῦναι* non intellexit

αὐτοὺς μετεπέμψατο ποιησάμενον τοὺς λόγους ἔπειτα
180 κἀκείνους προσειπεῖν· τὴν μέντοι γε ἡμέραν, καθ'
ἣν ἦλθον πρὸς αὐτόν, ἐπιφανῆ ποιήσειν καὶ κατὰ πᾶν
ἔτος ἐπίσημον εἰς ὅλον τὸν τῆς ζωῆς χρόνον ἐπηγ-
γέλλετο — ⟨93⟩ ἔτυχεν γὰρ ἡ αὐτὴ εἶναι τῆς παρουσίας
αὐτοῖς καὶ τῆς νίκης ἣν Ἀντίγονον ναυμαχῶν ἐνίκησεν
181 — συνεστιαθῆναί τε αὐτοὺς ἐκέλευσεν αὐτῷ καὶ κατα-
λύσεις προσέταξεν αὐτοῖς δοθῆναι τὰς καλλίστας πρὸς
τῇ ἄκρᾳ.
182 ⟨94⟩ Ὁ δὲ ἐπὶ τῆς τῶν ξένων ἀποδοχῆς τεταγμένος
Νικάνωρ Δωρόθεον καλέσας, ὃς εἶχεν τὴν περὶ τούτων
πρόνοιαν, ἐκέλευσεν ἑτοιμάζειν ἑκάστῳ τὰ δέοντα πρὸς
τὴν δίαιταν. διετέτακτο δὲ τοῦτον ὑπὸ τοῦ βασιλέως
τὸν τρόπον· ⟨95⟩ κατὰ γὰρ πόλιν ἑκάστην, ὅσαι οὐ τοῖς
αὐτοῖς χρῶνται περὶ τὴν δίαιταν, ἦν τούτων ἐπιμελό-
μενος, καὶ κατὰ τὸ τῶν ἀφικνουμένων πρὸς αὐτὸν ἔθος
πάντ' αὐτοῖς παρεσκευάζετο, ἵνα τῷ συνήθει τρόπῳ τῆς
διαίτης εὐωχούμενοι μᾶλλον ἥδωνται καὶ πρὸς μηδὲν
ὡς ἀλλοτρίως ἔχοντες δυσχεραίνωσιν. ὃ δὴ καὶ περὶ
183 τούτους ἐγένετο, Δωροθέου διὰ τὴν περὶ τὸν βίον
ἀκρίβειαν ἐπὶ τούτοις καθεστῶτος. ⟨96⟩ συνέστρωσε
δὲ πάντα δι' αὐτοῦ τὰ πρὸς τὰς τοιαύτας ὑποδοχὰς
καὶ διμερῆ τὴν κλισίαν ἐποίησεν, οὕτω προστάξαντος

7 αὐτοὺς ἐκέλευσεν αὐτῷ AWE: αὐτῶ αὐτοὺς ἐκέλευσε V (Naber), αὐτοῖς αὐτῶ ἐκέλευσε FL, ἐκέλευσεν αὐτῶ P (Niese) ‖ 8 αὐτοῖς προσέταξε V (Naber) ‖ 12 ἐκέλευσεν FLV (Arist.): ἐκέλευεν ceteri (Niese) ‖ 13 δίαιταν] ἑστίαν P, ἑστίασιν coni. Niese, sed v. lin. 15. 18 et A. II 297. III 57. 78 ‖ 14 ὅσαι οὐ FV (ὅσοι οὐ Naber): ὅσαις P, ὅσαι LAW (Niese) ‖ 15 ἦν ⟨τις⟩ Herwerden ‖ 15. 16 ἐπιμελούμενος F ‖ 17 πάντα AW, πᾶν P ‖ 19 ἔχον FV (Naber), sed v. Ant. XIII 150 ‖ 21 συνέστρωσε PFV (Arist.): συνεστόρεσε LAW, συνεπόρισε Cocceji, Naber ‖ 23 κλίσιν F, θυσίαν τῆς κλισίας P | οὕτως FV, οὑτωσὶ P

*τοῦ βασιλέως· τοὺς μὲν γὰρ ἡμίσεις ἐκέλευσεν ἀνὰ
χεῖρα κατακλιθῆναι, τοὺς δὲ λοιποὺς μετὰ τὴν αὐτοῦ
κλισίαν, οὐδὲν ἀπολιπὼν τῆς εἰς τοὺς ἄνδρας τιμῆς.*
⟨97⟩ *Ἐπεὶ δ' οὕτως κατεκλίθησαν, ἐκέλευσε τὸν* 184
*Δωρόθεον, οἷς ἔθεσι χρώμενοι διατελοῦσιν πάντες οἱ
ἀπὸ τῆς Ἰουδαίας πρὸς αὐτὸν ἀφιγμένοι, κατὰ ταῦτα
ὑπηρετεῖν. διὸ καὶ τοὺς ἱεροκήρυκας καὶ θύτας καὶ
τοὺς ἄλλους, οἳ τὰς κατευχὰς ἐποιοῦντο, παρῃτήσατο,
τῶν δὲ παραγενομένων ἕνα, Ἐλισσαῖον ὄνομα, ὄντα
ἱερέα παρεκάλεσεν ὁ βασιλεὺς ποιήσασθαι κατευχάς.*
⟨98⟩ *ὁ δὲ στὰς εἰς μέσον ηὔχετο τῷ βασιλεῖ τἀγαθὰ* 185
καὶ τοῖς ἀρχομένοις ὑπ' αὐτοῦ. εἶτα κρότος ἐξ ἁπάν- 186
*των μετὰ χαρᾶς καὶ βοῆς ἤρθη, καὶ παυσάμενοι πρὸς
εὐωχίαν καὶ τὴν ἀπόλαυσιν τῶν παρεσκευασμένων ἐτρά-
πησαν.* ⟨99⟩ *διαλιπὼν δὲ ὁ βασιλεὺς ἐφ' ὅσον ἔδοξεν* 187
*ἀποχρῶντα καιρὸν εἶναι, φιλοσοφεῖν ἤρξατο καὶ ἕκα-
στον αὐτῶν λόγους ἐπηρώτα φυσικούς, καὶ πρὸς τὴν
τῶν ζητουμένων θεωρίαν ἀκριβῶς ἐκείνων περὶ παντὸς
οὑτινοσοῦν λέγειν αὐτοῖς προβληθείη διασαφούντων,
ἡδόμενος τούτοις ἐφ' ἡμέρας δώδεκα τὸ συμπόσιον
ἐποιήσατο,* ⟨100⟩ *ὡς τῷ βουλομένῳ τὰ κατὰ μέρος* 188–292
*γνῶναι τῶν ἐν τῷ συμποσίῳ ζητηθέντων εἶναι μαθεῖν
ἀναγνόντι τὸ Ἀρισταίου βιβλίον, ὃ συνέγραψε διὰ
ταῦτα.* ⟨101⟩ *θαυμάζοντος δ' αὐτοὺς οὐ μόνον τοῦ*

2 *αὐτοῦ* codd. ‖ 4 *οὕτω* L^2AVW ‖ 7 *διὸ* om. P (quod probat Niese p. LXI, sed habet Arist.) | primum *καὶ* om. FV (deest apud Arist.) ‖ 8 *παρῃτήσαντο* FV ‖ 9 *Ἐλισαῖον* P, *Ἐλιοσαῖον* (prius o dubium) F ‖ 11 *εὔχετο* FL ‖ 15 *δ'* P ‖ 18 post *ἀκριβῶς* add. *δὲ* F, *δ'* V ‖ 19 *ὁ τιοῦν* conicio | *λέγειν*] *ὃ λέγειν* V (Naber) ‖ 20 *τούτοις*] *τοιοῦτον* FVE (Lat.?) | *τὸ* om. FV ‖ 22 *εἶναι*] *ἔστι* conicio ‖ 23. 24 *διὰ ταῦτα* (suspectum)] *καὶ εἰς μνήμην διὰ ταῦτα κατέλειπεν* P, *et agnoscent*, quae addidisse Lat. dicit Niese, respondent voci *μαθεῖν*

201 *βασιλέως, ἀλλὰ καὶ Μενεδήμου τοῦ φιλοσόφου προ-*
νοίᾳ διοικεῖσθαι πάντα φήσαντος καὶ διὰ τοῦτ' εἰκὸς
καὶ τοῦ λόγου δύναμιν καὶ κάλλος ηὑρῆσθαι, παύονται
293 *μὲν περὶ τούτων ἐπιζητοῦντες.* ⟨102⟩ *γεγενῆσθαι δ'*
αὐτῷ τὰ μέγιστα τῶν ἀγαθῶν ὁ βασιλεὺς ἔλεγεν ἤδη
294 *παρόντων αὐτῶν — ὠφελῆσθαι γὰρ παρ' αὐτῶν με-*
μαθηκότα πῶς δεῖ βασιλεύειν — κελεύει τε αὐτοῖς
ἀνὰ τρία δοθῆναι τάλαντα καὶ τοὺς ἀποκαταστήσοντας
ἐπὶ τὴν κατάλυσιν.

301 ⟨103⟩ *Διελθουσῶν δὲ τριῶν ἡμερῶν παραλαβὼν*
αὐτοὺς ὁ Δημήτριος καὶ διελθὼν τὸ ἑπταστάδιον χῶμα
τῆς θαλάσσης πρὸς τὴν νῆσον καὶ διαβὰς [πρὸς] τὴν
γέφυραν, προελθὼν ἐπὶ τὰ βόρεια μέρη συνέδριον
ἐποιήσατο ἐν τῷ παρὰ τὴν ἠιόνα κατεσκευασμένῳ οἴκῳ,
πρὸς διάσκεψιν πραγμάτων ἠρεμίας καλῶς ἔχοντι.
⟨104⟩ *ἀγαγὼν οὖν αὐτοὺς ἐκεῖ παρεκάλει πάντων, ὧν*
ἂν δεηθεῖεν εἰς τὴν ἑρμηνείαν τοῦ νόμου, παρόντων
302 *ἀκωλύτως ἐπιτελεῖν τὸ ἔργον. οἱ δ' ὡς ἔνι μάλιστα*
φιλοτίμως καὶ φιλοπόνως ἀκριβῆ τὴν ἑρμηνείαν ποι-
303 *ούμενοι μέχρι μὲν ὥρας ἐνάτης πρὸς τούτῳ διετέλουν*
ὄντες, ⟨105⟩ *ἔπειτ' ἐπὶ τὴν τοῦ σώματος ἀπηλλάττοντο*
θεραπείαν, ἀφθόνως αὐτοῖς τῶν πρὸς τὴν δίαιταν χορη-
304 *γουμένων καὶ προσέτι τοῦ Δωροθέου πολλὰ καὶ τῶν*
παρασκευαζομένων τῷ βασιλεῖ — προσέταξε γάρ —
αὐτοῖς παρέχοντος. ⟨106⟩ *πρωὶ δὲ πρὸς τὴν αὐλὴν*

2 *τοῦτο* corr. A, *ταῦτ'* L, *ταύτης*? | *εἰκότως* Herwerden ‖ 3 *τοῦ* om. FLV, fort. recte (v. Arist.) ‖ 4 *ἔτι ζητοῦντες* PAE ‖ 11 *χωρίον* LAW ‖ 11. 12 *χῶμα — νῆσον* secl. Naber, sed habet Arist. ‖ 12 alt. *πρὸς* om. Lat. (Arist.) ‖ 13 *προσελθὼν* PA[1] ‖ 17 *ἂν* om. Naber, secl. Schmidt p. 411 ‖ 18 *ἐνῆν* E ‖ 19 *τὴν ἑρμηνείαν ἀκριβῆ* FLV ‖ 20 *τοῦτο* FLAVE (Naber!) ‖ 21 *ἀπηλλάσσοντο* FLV

παραγινόμενοι καὶ τὸν Πτολεμαῖον ἀσπαζόμενοι πάλιν
ἐπὶ τὸν αὐτὸν ἀπῄεσαν τόπον καὶ τῇ θαλάσσῃ τὰς 305
χεῖρας ἀπονιπτόμενοι καὶ καθαίροντες αὐτοὺς οὕτως
ἐπὶ τὴν τῶν νόμων ἑρμηνείαν ἐτρέποντο. ⟨107⟩ μετα- 308
γραφέντος δὲ τοῦ νόμου καὶ τοῦ κατὰ τὴν ἑρμηνείαν
ἔργου τέλος ἐν ἡμέραις ἑβδομήκοντα καὶ δυσὶν λαβόντος,
συναγαγὼν ὁ Δημήτριος τοὺς Ἰουδαίους ἅπαντας εἰς τὸν
τόπον, ἔνθα καὶ μετεβλήθησαν οἱ νόμοι, παρόντων καὶ
τῶν ἑρμηνέων ἀνέγνω τούτους. ⟨108⟩ τὸ δὲ πλῆθος
ἀπεδέξατο μὲν καὶ τοὺς διασαφήσαντας πρεσβυτέρους
τὸν νόμον, ἐπήνεσεν δὲ καὶ τὸν Δημήτριον τῆς ἐπι- 309
νοίας ὡς μεγάλων ἀγαθῶν αὐτοῖς εὑρετὴν γεγενη-
μένον, παρεκάλεσάν τε δοῦναι καὶ τοῖς ἡγουμένοις
αὐτῶν ἀναγνῶναι τὸν νόμον, ἠξίωσάν τε πάντες, ὅ τε 310
ἱερεὺς καὶ τῶν ἑρμηνέων οἱ πρεσβύτεροι καὶ τοῦ πολι-
τεύματος οἱ προεστηκότες, ἐπεὶ καλῶς τὰ τῆς ἑρμη-
νείας ἀπήρτισται, καὶ διαμεῖναι ταῦθ' ὡς ἔχοι καὶ μὴ
μετακινεῖν αὐτά. ⟨109⟩ ἁπάντων δὲ ἐπαινεσάντων 311
τὴν γνώμην ἐκέλευσαν, εἴ τις ἢ περισσόν τι προσγε-
γραμμένον ὁρᾷ τῷ νόμῳ ἢ λεῖπον, πάλιν ἐπισκοποῦντα
τοῦτο καὶ ποιοῦντα φανερὸν διορθοῦν, σωφρόνως
τοῦτο πράττοντες, ἵνα τὸ κριθὲν ἅπαξ ἔχειν καλῶς εἰς
ἀεὶ διαμένῃ.

⟨110⟩ Ἐχάρη μὲν οὖν ὁ βασιλεὺς καὶ ἐπὶ τούτῳ 312
τὴν αὐτοῦ προαίρεσιν εἴς τι χρήσιμον ὁρῶν τετελειω-

1 παραγενόμενοι PL ‖ 2 αὐτῶν Cohn (cf. Arist.) | ἀπῆσαν Naber ‖ 3 αὑτοὺς A: αὐτοὺς ceteri ‖ 8 alt. καὶ om. LW ‖ 11 ἐπήνεσαν FLVE (Naber) ‖ 12 εὐεργέτην PFL ‖ 13 παρεκάλεσαν] *rogavit* Lat. | τε om. AW | δ' οὖν AW ‖ 14 ἀξιώσαντες πάντες PLAW | πάντες secl. Niese ‖ 17 ἀπήρτιστο LAW | ἔχει FV (Naber), cf. ad p. 96, 15 ‖ 18 δ' P, δὲ αὐτῶν AW (Naber) ‖ 19 ἐκέλευσεν LA, e corr. F | ἢ om. AW | τι om. FLV ‖ 25 αὐτοῦ codd. | τι] τὸ FV

μένην, ἥσθη δὲ μάλιστα τῶν νόμων ἀναγνωσθέντων
αὐτῷ καὶ τὴν διάνοιαν καὶ τὴν σοφίαν ἐξεπλάγη τοῦ
νομοθέτου. καὶ πρὸς τὸν Δημήτριον ἤρξατο ποιεῖσθαι
λόγους, πῶς οὕτως θαυμαστῆς οὔσης τῆς νομοθεσίας
οὐδεὶς οὔτε τῶν ἱστορικῶν αὐτῆς οὔτε τῶν ποιητῶν
313 ἐπεμνήσθη. ⟨111⟩ ὁ δὲ Δημήτριος μηδένα τολμῆσαι
τῆς τῶν νόμων τούτων ἀναγραφῆς ἅψασθαι διὰ τὸ
θείαν αὐτὴν εἶναι καὶ σεμνὴν ἔφασκεν, καὶ ὅτι βλα-
βεῖεν ἤδη τινὲς τούτοις ἐπιχειρήσαντες ὑπὸ τοῦ θεοῦ,
314 ⟨112⟩ δηλῶν ὡς Θεόπομπός τε βουληθεὶς ἱστορῆσαί
τι περὶ τούτων ἐταράχθη τὴν διάνοιαν πλείοσιν ἢ
τριάκοντα ἡμέραις καὶ παρὰ τὰς ἀνέσεις ἐξιλάσκετο τὸν
θεόν, ἐντεῦθεν αὐτῷ γενέσθαι τὴν παραφροσύνην ὑπο-
315 νοῶν· οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ὄναρ εἶδεν ὅτι τοῦτ' αὐτῷ
συμβαίη περιεργαζομένῳ τὰ θεῖα καὶ ταῦτ' ἐκφέρειν
εἰς κοινοὺς ἀνθρώπους θελήσαντι, καὶ ἀποσχόμενος
316 κατέστη τὴν διάνοιαν. ⟨113⟩ ἐδήλου δὲ καὶ περὶ
Θεοδέκτου τοῦ τῶν τραγῳδιῶν ποιητοῦ ἀναφέρεσθαι
ὅτι βουληθεὶς ἔν τινι δράματι τῶν ἐν τῇ ἱερᾷ βίβλῳ
γεγραμμένων μνησθῆναι τὰς ὄψεις γλαυκωθείη καὶ
συνιδὼν τὴν αἰτίαν ἀπαλλαγείη τοῦ πάθους ἐξευμενι-
σάμενος τὸν θεόν.

317 ⟨114⟩ Παραλαβὼν δὲ ὁ βασιλεὺς ταῦτα παρὰ τοῦ

1 *ἥσθη δὲ μάλιστα* FLV (Lat., ut vid.): *μάλιστα ὡς δὲ* PAW, *μάλιστα δὲ* E (Niese, Naber), quae coniectura est excerptoris etiam lin. 2 prius *καὶ* delentis ‖ 4 *ὡς* PW ‖ 9 *ἐγχειρήσαντες* PWE (de E errat Niese in Iosephi apparatu, *ἐγχ.* etiam Zon.) ‖ 11 *τι* om. AWE (Naber), sed v. Arist. | *πλέον* coni. Naber (sic e. gr. Ant. XI 112) ‖ 14 *τοῦτο* AWE ‖ 15 *ταῦθ'* P, *ταῦτα* AWE, *τοῦτ'* V ‖ 16 *εἰς*] *ἐπὶ* FLV ‖ 19 *βύβλῳ* prius PW (Niese), v. Croenert, *Quaest. Herculan.* p. 25 ss. ‖ 23 *δ'* P | *ταῦτα ὁ βασιλεὺς* FV (Naber) ‖ 23 — 119, 3 *παρὰ — ταῦτα* om. P Lat.

Δημητρίου, καθὼς προείρηται, προσκυνήσας αὐτοῖς
ἐκέλευσε πολλὴν ποιεῖσθαι τῶν βιβλίων τὴν ἐπιμέ-
λειαν, ἵνα διαμείνῃ ταῦτα καθαρῶς, τούς τε ἑρμηνεύ- 318
σαντας παρεκάλεσε συνεχῶς πρὸς αὐτὸν ἐκ τῆς Ἰου-
δαίας παραγίγνεσθαι· ⟨115⟩ τοῦτο γὰρ αὐτοῖς καὶ
πρὸς τιμὴν τὴν παρ' αὐτοῦ καὶ πρὸς τὰς ἀπὸ τῶν
δώρων ὠφελείας λυσιτελήσειν. νῦν μὲν γὰρ εἶναι
δίκαιον αὐτοὺς ἐκπέμπειν ἔλεγεν, ἑκουσίως δὲ πρὸς
αὐτὸν ἐλθόντας τεύξεσθαι πάντων ὧν ἥ τε αὐτῶν
ἐστιν σοφία δικαία τυχεῖν καὶ ἡ ἐκείνου μεγαλοφρο-
σύνη παρασχεῖν ἱκανή. ⟨116⟩ τότε μὲν οὖν ἐξέπεμψεν 319
αὐτοὺς δοὺς ἑκάστῳ στολὰς ἀρίστας τρεῖς καὶ χρυσοῦ
τάλαντα δύο καὶ κυλικεῖον ταλάντου καὶ τὴν τοῦ συμ-
ποσίου στρωμνήν. καὶ ταῦτα μὲν ἐκείνοις ἔχειν ἐδω-
ρήσατο· ⟨117⟩ τῷ δ' ἀρχιερεῖ Ἐλεαζάρῳ δι' αὐτῶν 320
ἔπεμψε κλίνας ἀργυρόποδας δέκα καὶ τὴν ἀκόλουθον
αὐτῶν ἐπισκευὴν καὶ κυλικεῖον ταλάντων τριάκοντα,
πρὸς τούτοις δὲ καὶ στολὰς δέκα καὶ πορφύραν καὶ
στέφανον διαπρεπῆ καὶ βυσσίνης ὀθόνης ἱστοὺς ἑκα-
τόν, ἔτι γε μὴν φιάλας καὶ τρυβλία καὶ σπονδεῖα καὶ
κρατῆρας χρυσοῦς πρὸς ἀνάθεσιν δύο. ⟨118⟩ παρ- 321
εκάλεσεν δ' αὐτὸν καὶ διὰ τῶν ἐπιστολῶν, ὅπως, εἴ
τῶν ἀνδρῶν τούτων θελήσειάν τινες πρὸς αὐτὸν ἐλ-
θεῖν, ἐπιτρέψῃ, περὶ πολλοῦ ποιούμενος τὴν μετὰ τῶν
ἐν παιδείᾳ τυγχανόντων συνουσίαν καὶ τὸν πλοῦτον
εἰς τοὺς τοιούτους ἡδέως ἔχων κατατίθεσθαι.

2 *βίβλων* AWE ‖ 5 *παραγίγνεσθαι* P: *παραγίνεσθαι* ceteri ‖ 7 *δωρεῶν* FLV, iam Ios. *πολυδωρίας* apud Aristeam legit ‖ 13 *κυλίκιον* codd., v. ad Arist. ‖ 15 *δὲ* AWE ‖ 17 *κυλίκιον* codd. ‖ 18 *καὶ πορφύραν*] *πορφυρὰς* FV ‖ 26 *τοὺς* om. FV (deest etiam apud Arist.) | post *τοιούτους* add. *ἄνδρας* P

⟨119⟩ *Καὶ τὰ μὲν εἰς δόξαν καὶ τιμὴν Ἰουδαίοις τοιαῦτα παρὰ Πτολεμαίου τοῦ Φιλαδέλφου συνέβη γενέσθαι.*

Ant. I 10 *εὗρον τοίνυν ὅτι Πτολεμαίων μὲν ὁ δεύτερος μάλιστα δὴ βασιλεὺς περὶ παιδείαν καὶ βιβλίων συναγωγὴν σπουδάσας ἐξαιρέτως ἐφιλοτιμήθη τὸν ἡμέτερον νόμον καὶ τὴν κατ' αὐτὸν διάταξιν τῆς πολιτείας εἰς τὴν Ἑλλάδα φωνὴν μεταβαλεῖν,* ⟨11⟩ *ὁ δὲ τῶν παρ' ἡμῖν ἀρχιερέων οὐδενὸς ἀρετῇ δεύτερος Ἐλεάζαρος τῷ προειρημένῳ βασιλεῖ ταύτης ἀπολαῦσαι τῆς ὠφελείας οὐκ ἐφθόνησε πάντως ἀντειπὼν ἄν, εἰ μὴ πάτριον ἦν ἡμῖν τὸ μηδὲν ἔχειν τῶν καλῶν ἀπόρρητον.* ⟨12⟩ *καὶ ἐμαυτῷ δὴ πρέπειν ἐνόμισα τοῦ μὲν ἀρχιερέως μιμήσασθαι τὸ μεγαλόψυχον, τῷ βασιλεῖ δὲ πολλοὺς ὁμοίως ὑπολαβεῖν καὶ νῦν εἶναι φιλομαθεῖς· οὐδὲ γὰρ πᾶσαν ἐκεῖνος ἔφθη λαβεῖν τὴν ἀναγραφήν, ἀλλ' αὐτὰ μόνα τὰ τοῦ νόμου παρέδοσαν οἱ πεμφθέντες ἐπὶ τὴν ἐξήγησιν εἰς Ἀλεξάνδρειαν.*

C. Apionem II 44 *ὅμοια δὲ Ἀλεξάνδρῳ καὶ Πτολεμαῖος ὁ Λάγου περὶ τῶν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ κατοικούντων ἐφρόνησε· καὶ γὰρ τὰ κατὰ τὴν Αἴγυπτον αὐτοῖς ἐνεχείρισε φρούρια πιστῶς ἅμα καὶ γενναίως φυλάξειν ὑπολαμβάνων ....* ⟨45⟩ *ὁ δὲ μετ' αὐτὸν Πτολεμαῖος ὁ Φιλάδελφος ἐπικληθεὶς οὐ μόνον εἴ τινες ἦσαν αἰχμάλωτοι παρ' αὐτῷ τῶν ἡμετέρων πάντας ἀπέδωκεν, ἀλλὰ καὶ χρήματα πολλάκις ἐδωρήσατο καὶ — τὸ μέγιστον — ἐπιθυμητὴς ἐγένετο τοῦ γνῶναι τοὺς ἡμετέρους νόμους καὶ ταῖς τῶν ἱερῶν γραφῶν βίβλοις ἐντυχεῖν.* ⟨46⟩ *ἔπεμψε γοῦν ἀξιῶν ἄνδρας ἀποσταλῆναι τοὺς*

13 *τοῦ μὲν*] *τὸ μὲν τοῦ* O (Niese) ‖ 14 *τὸ* om. O (Niese) ‖ 17 *ἀλλὰ μόνα* O ‖ 21—23 cf. Aristeam § 13. 36

ἑρμηνεύσοντας αὐτῷ τὸν νόμον καὶ τοῦ γραφῆναι ταῦτα καλῶς τὴν ἐπιμέλειαν ἐπέταξεν οὐ τοῖς τυχοῦσιν, ἀλλὰ Δημήτριον τὸν Φαληρέα καὶ Ἀνδρέαν καὶ Ἀριστέα, τὸν μὲν παιδείᾳ τῶν καθ' ἑαυτὸν διαφέροντα Δημήτριον, ⟨47⟩ *τοὺς δὲ τὴν τοῦ σώματος αὐτοῦ φυλακὴν ἐγκεχειρισμένους, ἐπὶ τῆς ἐπιμελείας ταύτης ἔταξεν, οὐκ ἂν δήπου τοὺς νόμους καὶ τὴν πάτριον ἡμῶν φιλοσοφίαν ἐπιθυμήσας ἐκμαθεῖν, εἰ τῶν χρωμένων αὐτοῖς ἀνδρῶν κατεφρόνει καὶ μὴ λίαν ἐθαύμαζεν.*

Iustini Apol. I 31 *ὅτε δὲ Πτολεμαῖος ὁ Αἰγυπτίων βασιλεὺς βιβλιοθήκην κατεσκεύαζε καὶ τὰ πάντων ἀνθρώπων συγγράμματα συνάγειν ἐπειράθη, πυθόμενος καὶ περὶ τῶν προφητειῶν τούτων προσέπεμψε τῷ τῶν Ἰουδαίων τότε βασιλεύοντι Ἡρώδῃ ἀξιῶν διαπεμφθῆναι αὐτῷ τὰς βίβλους τῶν προφητειῶν. καὶ ὁ μὲν βασιλεὺς Ἡρώδης τῇ προειρημένῃ Ἑβραΐδι αὐτῶν φωνῇ γεγραμμένας διεπέμψατο· ἐπειδὴ δὲ οὐκ ἦν γνώριμα τὰ ἐν αὐταῖς γεγραμμένα τοῖς Αἰγυπτίοις, πάλιν αὐτὸν ἠξίωσε πέμψας τοὺς μεταβαλοῦντας αὐτὰς εἰς τὴν Ἑλλάδα φωνὴν ἀνθρώπους ἀποστεῖλαι. καὶ τούτου γενομένου ἔμειναν αἱ βίβλοι καὶ παρ' Αἰγυπτίοις μέχρι τοῦ δεῦρο καὶ πανταχοῦ παρὰ πᾶσίν εἰσιν Ἰουδαίοις* ... (cf. etiam *Dial. c. Tryph.* 71.)

Pseudo-Iust. Coh. ad Graecos 13 *Πτολεμαῖος ὁ τῆς*

4 *Aristeum* Lat., fort. *Ἀρισταῖον* scrib. ‖ 12 cf. Arist. § 9 (Ios. § 12) ‖ 15 *προφητῶν* Otto ‖ 24 ss. ut in Apologia de Paris. 450, ita in Coh. de Par. 451 recte referre Ottonem O. de Gebhardt me docuit. — Pseudo-Iustinum ut alibi ita hic ab Africano pendere censet E. Schürer, *Zeitschrift f. Kirchengeschichte* II 319 ss.

Αἰγύπτου βασιλεὺς βιβλιοθήκην ἐν τῇ Ἀλεξανδρείᾳ κατασκευάσας καὶ πανταχόθεν συναγαγὼν βιβλία καὶ πληρώσας αὐτήν, ἔπειτα μαθὼν ὅτι ἀρχαίας ἱστορίας τοῖς τῶν Ἑβραίων γράμμασι γεγραμμένας σῴζεσθαι ἀκριβῶς συμβαίνει, γνῶναι τὰ γεγραμμένα βουλόμενος σοφοὺς ἄνδρας ἑβδομήκοντα τοὺς καὶ τὴν Ἑλλήνων καὶ Ἑβραίων διάλεκτον εἰδότας ἑρμηνεῦσαι αὐτοῖς τὰς βίβλους προσέταξεν ἀπὸ τῆς Ἱερουσαλὴμ μεταστειλάμενος. καὶ ἵνα πάσης ὀχλήσεως ἐκτὸς ὄντες θᾶττον ἑρμηνεύσωσι, προσέταξεν αὐτοῖς μὴ ἐν αὐτῇ τῇ πόλει, ἀλλὰ ἀπὸ ἑπτὰ σταδίων, ἔνθα τὸν Φάρον ᾠκοδομῆσθαι συμβαίνει, ἰσαρίθμους τῶν ἑρμηνευόντων οἰκίσκους γενέσθαι μικροὺς ἐπὶ τῷ ἕκαστον ἰδίᾳ καθ' ἑαυτὸν τὴν ἑρμηνείαν πληρῶσαι, προστάξας τοῖς ἐφεστῶσιν ὑπηρέταις πάσης μὲν αὐτοὺς θεραπείας τυγχάνειν, εἴργεσθαι δὲ τῆς πρὸς ἀλλήλους ὁμιλίας, ἵνα τὸ τῆς ἑρμηνείας ἀκριβὲς καὶ διὰ τῆς τούτων συμφωνίας γνωσθῆναι δυνηθῇ. ἐπεὶ δὲ ἔγνω τοὺς ἑβδομήκοντα ἄνδρας μὴ μόνον τῇ αὐτῇ διανοίᾳ ἀλλὰ καὶ ταῖς αὐταῖς λέξεσι χρησαμένους καὶ μηδὲ ἄχρι μιᾶς λέξεως τῆς πρὸς ἀλλήλους συμφωνίας διημαρτηκότας, ἀλλὰ τὰ αὐτὰ καὶ περὶ τῶν αὐτῶν γεγραφότας, ἐκπλαγεὶς καὶ θείᾳ δυνάμει τὴν ἑρμηνείαν γεγράφθαι πιστεύσας πάσης μὲν τιμῆς ἀξίους αὐτοὺς ὡς θεοφιλεῖς ἄνδρας διέγνω, μετὰ πολλῶν δὲ δώρων αὐτοὺς εἰς τὴν ἑαυτῶν πατρίδα ἐπανελθεῖν προσέταξε, τὰς δὲ βίβλους ἐκθειάσας ὡς εἰκὸς ἐκεῖσε ἀνέθηκεν. ταῦτα

2 cf. Arist. § 9 (Ios. § 12) ‖ 4 **ἐχούσας βίβλους** ante **τοῖς** add. Par. 450 ‖ 8. 9 **ἀπὸ — μεταστειλάμενος** post 7 **εἰδότας** transp. vid. ‖ 11 **τὸν**] **τὴν** Par. 450 ‖ 16 **ἀλλήλων** Par. 451 ‖ 17. 18 cf. Arist. § 32 (Ios. § 39) ‖ 27 **θαυμάσας, ὡς εἰκός, καὶ ἐκθειάσας** Par. 450

οὐ μύθους ὑμῖν, ὦ ἄνδρες Ἕλληνες, οὐδὲ πεπλασμένας ἱστορίας ἀπαγγέλλομεν, ἀλλ' αὐτοὶ ἐν τῇ Ἀλεξανδρείᾳ γενόμενοι καὶ τὰ ἴχνη τῶν οἰκίσκων ἐν τῇ Φάρῳ ἑωρακότες ἔτι σῳζόμενα καὶ παρὰ τῶν ἐκεῖ ὡς τὰ πάτρια παρειληφότων ἀκηκοότες ταῦτα ἀπαγγέλλομεν, ἃ καὶ παρ' ἑτέρων ἔξεστιν ὑμῖν μανθάνειν καὶ μάλιστα παρ' αὐτῶν τῶν περὶ τούτων ἱστορησάντων σοφῶν καὶ δοκίμων ἀνδρῶν, Φίλωνός τε καὶ Ἰωσήπου καὶ ἑτέρων πλειόνων.

Iren. III 21, 2 (graece in Euseb. Hist. eccl. V 8, 11 ss.): *πρὸ τοῦ γὰρ Ῥωμαίους κρατῦναι τὴν ἀρχὴν αὐτῶν, ἔτι τῶν Μακεδόνων τὴν Ἀσίαν κατεχόντων, Πτολεμαῖος ὁ Λάγου φιλοτιμούμενος τὴν ὑπ' αὐτοῦ κατεσκευασμένην βιβλιοθήκην ἐν Ἀλεξανδρείᾳ κοσμῆσαι τοῖς πάντων ἀνθρώπων συγγράμμασιν, ὅσα γε σπουδαῖα ὑπῆρχεν, ᾐτήσατο παρὰ τῶν Ἱεροσολυμιτῶν εἰς τὴν Ἑλληνικὴν διάλεκτον σχεῖν αὐτῶν μεταβεβλημένας τὰς γραφάς. οἱ δὲ — ὑπήκουον γὰρ ἔτι τοῖς Μακεδόσι τότε — τοὺς παρ' αὐτῶν ἐμπειροτάτους τῶν γραφῶν καὶ ἀμφοτέρων τῶν διαλέκτων ἑβδομήκοντα πρεσβυτέρους ἔπεμψαν Πτολεμαίῳ ποιήσοντας τοῦθ' ὅπερ ἠβούλετο. ὁ δὲ ἰδίᾳ πεῖραν αὐτῶν λαβεῖν θελήσας εὐλαβηθείς τε, μή τι ἄρα συνθέμενοι ἀποκρύψωσι τὴν ἐν ταῖς γραφαῖς διὰ τῆς ἑρμηνείας ἀλήθειαν, χωρίσας αὐτοὺς ἀπ' ἀλλήλων ἐκέλευσε τοὺς πάντας*

1 **μῦθος** Par. 450 ‖ 17 **ἔχειν** Nicephorus ‖ 19 **αὐτοῖς** Nic. ‖ 21 **ποιήσοντας τοῦθ'** ex Irenaei versione latina Savilius: **ποιήσαντος τοῦ θεοῦ** Eusebius (Syrus, Nicephorus, Rufinus) ‖ 22 **ἰδίᾳ** om. versio Lat., habet Rufinus, ut vid.

τὴν αὐτὴν ἑρμηνεύειν γραφήν, καὶ τοῦτο ἐπὶ πάντων τῶν βιβλίων ἐποίησε. συνελθόντων δὲ αὐτῶν ἐπὶ τὸ αὐτὸ παρὰ τῷ Πτολεμαίῳ καὶ συναντιβαλλόντων ἑκάστου τὴν ἑαυτοῦ ἑρμηνείαν ὁ μὲν θεὸς ἐδοξάσθη, αἱ δὲ γραφαὶ ὄντως θεῖαι ἐγνώσθησαν, τῶν πάντων τὰ αὐτὰ ταῖς αὐταῖς λέξεσι καὶ τοῖς αὐτοῖς ὀνόμασιν ἀναγορευσάντων ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους, ὥστε καὶ τὰ παρόντα ἔθνη γνῶναι ὅτι κατ' ἐπίπνοιαν τοῦ θεοῦ εἰσιν ἡρμηνευμέναι αἱ γραφαί ... tum postquam praedicavit versionem, utpote Christi adventu priorem (*cf.* 21, 1) *et cum apostolorum doctrina consentientem, pergit* 21, 4: unus enim et idem spiritus dei, qui in prophetis quidem praeconavit quis et qualis esset adventus domini, in senioribus autem interpretatus est bene quae bene prophetata fuerant, ipse et in apostolis annuntiavit.

Pseudo-Aristobulus apud Eus. Praep. ev. XIII 12, 2: *ἡ δ' ὅλη ἑρμηνεία τῶν διὰ τοῦ νόμου πάντων ἐπὶ τοῦ προσαγορευθέντος Φιλαδέλφου βασιλέως, σοῦ δὲ προγόνου, προσενεγκαμένου μείζονα φιλοτιμίαν, Δημητρίου τοῦ Φαληρέως πραγματευσαμένου τὰ περὶ τούτων.*

Clem. Alex. Strom. I § 148 *p.* 409 *P.*: *ἑρμηνευθῆναι δὲ τὰς γραφὰς τάς τε τοῦ νόμου καὶ τὰς προφη-*

1 *ἑρμηνεύειν γραφήν* e versione lat. Strothius (cf. Rufinum): *ἑρμηνείαν γράφειν* Eus. (Syrus) ‖ 2 *ποιῆσαι* Rufinus ‖ 9 sequitur narratio de librorum sacrorum textu ope divina ab Esdra restituto; cf. IV Esra 14, Eus. Chron. I 126, 35 ss. Sch. et quae collegit Fabricius, *Cod. pseudep. V. T.* I p. 1156—1160, Zahn, *Gesch. des Kanons* I 118 adn. 3, Bensly-James, *Texts and Studies* III 2 p. XXXVII. XXXV, Cambridge 1895 ‖ 17 de Arist. cf. ad p. 6, 5. 63, 21. 82, 16

τικὰς ἐκ τῆς τῶν Ἑβραίων διαλέκτου εἰς τὴν Ἑλλάδα γλῶττάν φασιν ἐπὶ βασιλέως Πτολεμαίου τοῦ Λάγου ἢ ὥς τινες ἐπὶ τοῦ Φιλαδέλφου ἐπικληθέντος, τὴν μεγίστην φιλοτιμίαν εἰς τοῦτο προσενεγκαμένου Δημητρίου τοῦ Φαληρέως καὶ τὰ περὶ τὴν ἑρμηνείαν ἀκριβῶς πραγματευσαμένου· ἔτι γὰρ Μακεδόνων τὴν Ἀσίαν κατεχόντων φιλοτιμούμενος ὁ βασιλεὺς τὴν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ πρὸς αὐτοῦ γενομένην βιβλιοθήκην πάσαις κατακοσμῆσαι γραφαῖς ἠξίωσε καὶ τοὺς Ἱεροσολυμίτας τὰς παρ' αὐτοῖς προφητείας εἰς τὴν Ἑλλάδα διάλεκτον ἑρμηνεῦσαι. ⟨149⟩ *οἱ δὲ ἅτε ἔτι ὑπακούοντες Μακεδόσι τῶν παρὰ σφίσιν εὐδοκιμωτάτων περὶ τὰς γραφὰς ἐμπείρους καὶ τῆς Ἑλληνικῆς διαλέκτου εἰδήμονας ἑβδομήκοντα πρεσβυτέρους ἐκλεξάμενοι ἀπέστειλαν αὐτῷ μετὰ καὶ τῶν θείων βίβλων. ἑκάστου δὲ ἐν μέρει κατ' ἰδίαν ἑκάστην ἑρμηνεύσαντος προφητείαν συνέπνευσαν αἱ πᾶσαι ἑρμηνεῖαι συναντιβληθεῖσαι καὶ τὰς διανοίας καὶ τὰς λέξεις· θεοῦ γὰρ ἦν βούλημα μεμελετημένον εἰς Ἑλληνικὰς ἀκοάς. οὐ δὴ ξένον ἐπιπνοίᾳ θεοῦ τοῦ τὴν προφητείαν δεδωκότος καὶ τὴν ἑρμηνείαν οἱονεὶ Ἑλληνικὴν προφητείαν ἐνεργεῖσθαι . . .*

Iulius Africanus, *Epist. ad Origenem* (P. Gr. XI p. 45 A) *ἐξ Ἑβραίων δὲ τοῖς Ἕλλησι μετεβλήθη πάνθ' ὅσα τῆς παλαιᾶς διαθήκης φέρεται.*

3—6 ex Aristobulo sumpsit, ex Irenaeo Lagi filium ‖ 8 *αὐτοῦ* Sylburg: *αὐτὸν* Laur. ‖ 9. 11. 12. 17. 20 cf. Irenaeum, et lin. 22 sequitur de Esdra narratio ab Irenaeo sumpta ‖ 19 e. gr. *ἦσαν βουλήματι μεμελετημέναι εἰς* coniecerim

Ex Anatolii de Pascha canonibus (*Eus. Hist. eccl.* VII 32, 16) . . . Ἀριστοβούλου τοῦ πάνυ, ὃς ἐν τοῖς ἑβδομήκοντα κατειλεγμένος τοῖς τὰς ἱερὰς καὶ θείας Ἑβραίων ἑρμηνεύσασι γραφὰς Πτολεμαίῳ τῷ Φιλαδέλφῳ καὶ τῷ τούτου πατρὶ καὶ βίβλους ἐξηγητικὰς τοῦ Μωυσέως νόμου τοῖς αὐτοῖς προσεφώνησε βασιλεῦσιν.

Tertull. Apolog. c. 18: Ptolomaeorum eruditissimus, quem Philadelphum supernominant, et omnis litteraturae sagacissimus, cum studio bibliothecarum Pisistratum, opinor, aemularetur, inter cetera memoriarum, quibus aut vetustas aut curiositas aliqua ad famam patrocinabatur, ex suggestu Demetrii Phalerii grammaticorum tunc probatissimi, cui praefecturam mandaverat librorum, a Iudaeis quoque postulavit proprias atque vernaculas litteras, quas soli habebant. ex ipsis enim et ad ipsos semper prophetae peroraverant, scilicet ad domesticam dei gentem ex patrum gratia. He-

1 cf. Pseudo-Anatolium (apud Krusch, *Studien zur christlich mittelalterlichen Chronologie* p. 318, 21 ss.), qui Rufini versionem adhibuit. ‖ 6 sequuntur *οὗτοι* (Philo, Iosephus, Musaeus, Agathobuli, Aristobulus) *τὰ ζητούμενα κατὰ τὴν Ἔξοδον ἐπιλύοντές φασι δεῖν τὰ διαβατήρια θύειν ἐπίσης ἅπαντας (ἅπαντες?) μετὰ ἰσημερίαν ἐαρινὴν μεσοῦντος τοῦ πρώτου μηνός*. quae falso Rufinus ex Aristeae fabula quaedam adspergens ad LXX rettulit: quique multa ex traditionibus Moysi proponenti regi percontantique responderant. ipsi ergo cum quaestiones Exodi exponerent, dixerunt Pascha . . . ‖ 7 hausit ex Ios. § 12. 14—16. 100. 101. — de codicum lectionibus me docuerunt G. Wissowa et E. Kroymann: *F* = Fuldensis secundum Iunii ed., *P* = Paris. 1623, *M* = Montepess. 54, *NOR* = Paris. 1656 A, 1689, 2616, *v* = Ambros., *χ* = Marcianus, *ω* = Taurinensis. — ad lin. 7—15 cf. etiam Isid., *Etym.* VI 3, 5 ‖ 7 ptolemaeus *F* ‖ 8 et omnis] eruditissimus rexit omni *F* ‖ 10 ut opinor *Rχω* ‖ 12 phalerei *R* ‖ 13 tunc *om. F* ‖ 14 librorum *scripsi:* libros *codd.*

braei retro qui nunc Iudaei, igitur et litterae Hebraeae et eloquium. sed ne notitia vacaret, hoc quoque a Iudaeis Ptolomaeo subscriptum est septuaginta et duobus interpretibus indultis, quos Menedemus quoque philosophus, providentiae vindex, de sententiae communione suspexit. adfirmavit haec vobis etiam Aristaeus; ita in graecum stilum exaperta monumenta reliquit. hodie apud Serapeum Ptolomaei bibliothecae cum ipsis Hebraicis litteris exhibentur.

Eus. Praep. VIII 1, 5 *Πρὶν δ' ἐπὶ τοῦτ' ἐλθεῖν, ὅπως εἰς Ἕλληνας τὰ παρ' αὐτοῖς παρῆλθε λόγια καὶ τίς ὁ τρόπος συνέστη τῆς τῶν πεπιστευμένων αὐτοῖς θείων γραφῶν ἑρμηνείας δι' ὅσων τε καὶ ὁποίων ἀνδρῶν καὶ δι' ὁπόσης βασιλικῆς σπουδῆς τῆς εἰς τὴν Ἑλλάδα γλῶσσαν μεταβολῆς ἔτυχε, τῶν ἀναγκαίων ἡγοῦμαι εἰς φανερὸν θέσθαι τοῖς ἐντυγχάνουσιν, οὐκ ἀσυμβόλου μοι γενησομένης καὶ τῆς τούτων ἐκθέσεως εἰς τὴν τῆς Εὐαγγελικῆς Προπαρασκευῆς ἀπόδειξιν.* ⟨6⟩ *ἐπειδὴ γὰρ ὅσον οὔπω τὰ τῆς τοῦ σωτῆρος ἡμῶν βιωφελοῦς κηρύξεως ἔμελλεν ἐπὶ τῆς Ῥωμαίων ἀρχῆς εἰς πάντας ἐκλάμπειν ἀνθρώπους λόγος τε οὐχ ὁ τυχὼν ᾕρει τὰς περὶ αὐτοῦ προφητείας τόν τε βίον τῶν πάλαι θεοφιλῶν Ἑβραίων καὶ τὰ τῆς εὐσεβοῦς διδασκαλίας αὐτῶν μαθήματα, τῇ πατρίῳ αὐτῶν φωνῇ ἐξ αἰῶνος μακροῦ κεκαλυμμένα, ἤδη ποτὲ εἰς πάντα τὰ*

3 rescriptum *F* ‖ 6. 7 aristheus (s *prius a m. 2*) *N*, aristheus *O*, aristeas *R*, aritheu' *M* ‖ 7 ex aperta *F*, ex aperto *PNORMχυω* | monimenta *FN*² ‖ 8 reliquit *om. F* ‖ 9 cum ipsis *om. M* | litteris *om. PNOM*, *add. P²R* ‖ 17 *ἀσυμβόλου* g: *ἀσυμβούλου* vulg. (in hac parte solo Gaisfordii apparatu uti licebat)

ἔθνη, οἷς τὰ τῆς θεογνωσίας ἔμελλε προξενεῖσθαι, παρελθεῖν, θεὸς αὐτὸς ὁ τῶνδε τῶν ἀγαθῶν αἴτιος, προλαβὼν τὸ μέλλον ὡς ἂν θεὸς τῇ προγνώσει, τὰς περὶ τοῦ πάντων ἀνθρώπων οὐκ εἰς μακρὸν ἀναφανησομένου σωτῆρος διδασκάλου τε εὐσεβείας ἑνὸς τοῦ ἐπὶ πάντων θεοῦ πᾶσι τοῖς ὑφ' ἥλιον ἔθνεσι καταστησομένου προρρήσεις ἀποκαλυφθῆναι τοῖς πᾶσιν εἰς φῶς τε ἐλθεῖν ἐπ' ἀκριβὲς μεταβληθείσας δημοσίαις τε βιβλιοθήκαις ἀνατεθείσας διοικεῖται, βασιλεῖ Πτολεμαίῳ τοῦτο πρᾶξαι κατὰ νοῦν ἐμβαλών, εἰς προπαρασκευήν, ὡς ἔοικε, τῆς τῶν ἐθνῶν ἁπάντων ὅσον οὔπω μελλούσης ἐξ αὐτῶν ἔσεσθαι μεταλήψεως. ⟨7⟩ ὧν γὰρ οὐκ ἂν ἄλλως ἐτύχομεν παρὰ Ἰουδαίων ἀποκρυψάντων ἂν τὰ παρ' αὐτοῖς λόγια διὰ τὸν πρὸς ἡμᾶς φθόνον, τούτων ἐκ τῆς θεόθεν οἰκονομηθείσης ἑρμηνείας ἠξιώθημεν πρὸς τῶν παρ' αὐτοῖς ἐπί τε συνέσει καὶ τῇ πατρίῳ παιδείᾳ δεδοκιμασμένων ἀνδρῶν μεταβληθέντων. ⟨8⟩ γράφει δὲ ταῦτα Ἀρισταῖος, ἀνὴρ λόγιος μὲν ἄλλως, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ παρατυχὼν τοῖς πραχθεῖσι κατὰ τὸν δεύτερον Πτολεμαῖον, τὸν ἐπικληθέντα Φιλάδελφον, καθ' ὃν τὰ τῆς ἑρμηνείας τῶν Ἰουδαϊκῶν γραφῶν, διὰ σπουδῆς τοῦ βασιλέως γενόμενα, τῶν κατὰ τὴν Ἀλεξάνδρειαν βιβλιοθηκῶν ἠξιώθη. ἐπακοῦσαι δὲ αὐτοῦ καιρὸς τόνδε πρὸς λέξιν ἱστοροῦντος τὸν τρόπον. quae sequuntur apud Eus. v. ad p. 3, 11. 10, 11. 81, 16. 37, 11. 26, 12.

Ecloga historiarum Parisini 854 *p.* 167 *Cramer* (= *Eus. Arm. Chron.* I *p.* 78, 47 *Schoene*): ἔστι δὲ ἡ

2 προελθεῖν i, fort. recte ‖ 21 ὃν καὶ τὰ g alii, fort. recte ‖ 24 τάδε i ‖ 22 eadem edidit A. Wirth, *Aus orient. Chroniken* p. 6, 7 ss., cf. *Byz. Z.* III 610 ss.

παρ' ἡμῖν ἀνάγνωσις ἑβδομήκοντα ἀνδρῶν Ἑβραίων ἑρμηνεία ἐκ τῆς πατρίου φωνῆς ἐπὶ τὴν Ἑλληνικὴν μεταβληθεῖσα, ἣν κατὰ τὸν Φιλάδελφον Πτολεμαῖον ὁμοφώνως (iisdem verbis et eodem sensu *Arm.*) *ἐκδεδωκότες ταῖς κατὰ τὴν Ἀλεξάνδρειαν βιβλιοθήκαις* (in bibliotheca tabulariorum *Arm.*) *ἀνατεθείκασι*[, *φιλοτίμως τοῦ βασιλέως τοῦτο γενέσθαι ἐν σπουδῇ πεποιημένου. αὕτη προκριθεῖσα ὑπὸ τῶν ἁγίων πατέρων τῆς πρώτης συνόδου ἐπεκράτησε παράδοσις, ἣν καὶ ἡμεῖς ἀναγράψομεν.*]

Demonstr. ev. V *Prooem.* 35 *p.* 439 *Gaisf.*: *ἑβδομήκοντα δ' οὖν ἄνδρες ἀθρόως Ἑβραῖοι συμφώνως αὐτὰς μεταβεβλήκασιν, οἷς μάλιστα τὸν νοῦν προσέξομεν, ὅτι δὴ καὶ τῇ τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίᾳ τούτοις κεχρῆσθαι φίλον.*

ibid. VIII 2, 70 *p.* 783: *μετὰ δὲ τὸν Ὀνίαν ἡγεῖται τῶν Ἰουδαίων ἀρχιερεὺς Ἐλεάζαρος, καθ' ὃν οἱ ἑβδομήκοντα τὰς θείας ἑρμηνεύσαντες γραφὰς ταῖς κατὰ Ἀλεξάνδρειαν βιβλιοθήκαις ἀνατεθείκασι* (cf. infra ad p. 132, 15).

Euseb. Chron. Arm. I *p.* 127, 23 *Schoene*: Ptl'omaeus Philadelphus annis XVIII. sub hoc sacri Hebraeorum libri in Graecam linguam translati sunt atque in bibliothecis Alexandreae urbis reconditi.

Nicephorus p. 90, 10 *de Boor* (128 *Schoene*): *Πτολεμαῖος ὁ Φιλάδελφος ἔτη λη'. ἐπὶ τούτου αἱ παρ' Ἑβραίοις*

4. 12 miror Eusebium hic fabulam sequi ‖ 6—10 uncis inclusa Eusebii non sunt. conferenda etiam, quae Eus. p. 79 Sch. ss. de auctoritate LXX interpretum exponit, praecipue p. 95, 3 ss. et Demonstr. VII 1, 31 p. 629, 18 G. ‖ 25 — 130, 1 *δεύτερος Πτολεμαῖος — μετεβλήθησαν* redeunt in Chronico edito *Πατμιακὴ βιβλ.* Athenis 1890 p. 289. sequuntur: *ἦν δὲ ὁ ἀριθμὸς τῶν*

ἱεραὶ βίβλοι εἰς τὴν Ἑλληνίδα φωνὴν μετεβλήθησαν [καὶ ἐν ταῖς κατὰ Ἀλεξάνδρειαν ἀπετέθησαν βιβλιοθήκαις ἐπὶ Ἐλεάζαρ ἀρχιερέως].

Euseb. Chron. Armen. ad ann. 1736 (*Schoene* II *p.* 118): Ptl'omêos Philadelphos Iudaeos, qui in Aegipto captivi erant, liberos dimisit, munera regia Hierosolyma Eliazaro pontifici transmisit et Iudaeorum scripturas ex Hebraeorum sermone in Graecam linguam transferri curavit, quas et in sua bibliotheca Alexandriae comparata reposuit.

Hieronymus (*p.* 119 *Schoene*) *ad ann.* 1736: Ptolomeus Filadelfus Iudaeos, qui in Aegypto erant, liberos esse permisit et vasa Eleazaro pontifici Hierosolymarum votiva transmittens divinas scripturas in Graecam vocem ex Hebraea lingua per LXX interpretes transferre curavit. quas in Alexandrina biblioteca habuit, quam sibi ex omni genere litteraturae comparaverat.

Epitome Syria (II *p.* 208 *Schoene*): translati sunt libri (sacri) in linguam Graecam in Pharo insula intra 72 dies.

Excerpta Barbari p. 276, 11 *Frick*: post Philippum autem regnavit Alexander Ptolemeus quem et ipse con-

συναχθέντων βιβλίων μυριάδες μ'. eundem numerum praebet Manasses ubi bibliothecam commemorat (P. Gr. CXXVII p. 255), ceterum de LXX silet. alios numeros v. p. 135, 8. 14. 144, 15

1 *Ἑλλάδα* N[1]EL ‖ 2. 3 *καὶ — ἀρχιερέως* prior codicum classis praeter E omisit ‖ 11 ss. similia habet Hier. *Comment. in Danielem* 11, 5 (P. L. XXV p. 585), quae falso Luebeck, *Hier. quos noverit scriptores* Lipsiae 1891 p. 46 a Iosepho repetit. cf. etiam *Anecdota Maredsolana* ed. G. Morin III 1 p. 78, 10 | 1736 *B*, 1735 *A*, 1734 *FPRM* ‖ 20 et p. 131, 4 ss. de ratione inter Barbarum et Eutychium intercedente v. Gelzer, *Africanus* II 1 p. 410, Frick, *Chronica* p. XC ss. ‖ 21 *ὧν καὶ αὐτὸς σύμβουλος* graeca restituit Frick

siliarius Alexandri annos XII ... isdem temporibus illi septuaginta Ebrei sapientes illam legem interpraetaverunt Greco sermone.

Eutychius p. 296 *interp. Pococke*: post ipsum Ptolemaeus, cui nomen Alexander, cognomen Galeb-Ur, annos viginti septem (*vel* viginti unum). hic anno regni sui vicesimo Hierosolyma mittens inde septuaginta viros e Iudaeis Alexandriam adduci curavit, quos sibi legem librosque Propheticos e lingua Hebraica in Graecam transferre iussit, ipsorum singulis seorsim ab aliis in domo sibi propria collocatis, ut ita quomodo se habitura esset uniuscuiusque interpretatio videret. cum ergo, postquam libros istos transtulissent, interpretationes ipsorum inspexisset, uniusmodi erat versio nulla prorsus discrepantia. libros igitur in unum collectos et annulo suo signatos in templo idoli, Serapidis dicti, reposuit.

Pseudo-Dionysius Telmaharensis p. 34 *Siegfried-Gelzer*: anno 1737 translati sunt libri (sacri) in Pharo insula diebus LXX. Ptolemaeus Philadelphus ..... cum de scriptis Iudaeorum comperisset, [misit] ad omnes principes eorum et petivit ab illis, ut sibi illos (libros) ex Hebraea lingua in Graecam verterent. et ob hanc causam captivos Iudaeos in Aegypto libertos fecit et (eos) cum vasis regiis ad Eleasarum summum sacerdotem Ierusalem et ad Sosthenem misit et libros Iu-

16 sequitur de Simeone, uno ex LXX, fabula, de qua cf. Hody, *De bibliorum textibus* p. 128. 129, *Opuscula Nestoriana* ed. G. Hoffmann p. 139 (*Zacharias rhetor* ed. Ahrens-Krüger p. 294), Cedrenum p. 328, 3 B. ‖ 18 de anno v. Gutschmid, *Kleine Schriften* I p. 519 ‖ 19—22 cf. infra Epiphanium ‖ 25 Sosthenis Macedonis nomen falso invasit ex filo regnorum.

daicos e lingua Hebraea in Graecam vertendos curavit et eos in bibliotheca, quae ipsi ibidem instituta erat, collocavit.

Ioannes Malalas p. 196, 17 *Dindorf*: *ἐπὶ δὲ τῆς αὐτοῦ βασιλείας τοῦ αὐτοῦ Πτολεμαίου τοῦ υἱοῦ Λάγου ἡρμηνεύθησαν αἱ βίβλοι τῶν Ἰουδαίων Ἑλληνιστὶ παρὰ τῶν οβ' διδασκάλων διὰ ἡμερῶν οβ' — ἦσαν γὰρ γεγραμμέναι Ἑβραϊστί — οἷα τοῦ αὐτοῦ Πτολεμαίου βουληθέντος ἀναγνῶναι δι' Ἑλληνικῆς φράσεως τὴν δύναμιν τῶν Ἰουδαϊκῶν βίβλων.*

Chronicon Paschale I *p.* 326 *Dindorf*: *Πτολεμαῖος ὁ Φιλάδελφος τοὺς κατ' Αἴγυπτον αἰχμαλώτους Ἰουδαίους ὑπὸ Πτολεμαίου τοῦ πατρὸς αὐτοῦ γενομένους ἐλευθέρους ἀνῆκεν, ἀναθέματά τε βασιλικὰ ἐν Ἱεροσολύμοις Ὀνίᾳ Σίμωνι ἀρχιερεῖ, ἀδελφῷ Ἐλεαζάρου, διαπεμψάμενος τὰς Ἰουδαίων γραφὰς ἐκ τῆς Ἑβραίων φωνῆς εἰς τὴν Ἑλλάδα μεταβληθῆναι ἐσπούδασεν διὰ τῶν ἑβδομήκοντα δύο παρ' Ἑβραίοις σοφῶν ἐν Φάρῳ τῇ νήσῳ Πρωτέως ἐν οβ' οἴκοις αὐτοὺς ἀποκλείσας, καὶ ἐν ταῖς κατὰ τὴν Ἀλεξάνδρειαν κατασκευασθείσαις αὐτῷ βιβλιοθήκαις ἀπέθετο μετὰ καὶ ἄλλων πλείστων ἀπὸ ἑκάστης πόλεως φορολογήσας παντοίων βιβλίων. θεασάμενος δὲ τὰς ἀπὸ Ἱεροσολύμων κομισθείσας βίβλους χρυσοῖς γράμμασι γεγραμμένας ἐθαύμασεν καὶ*

10 *βίβλων* Baroccianus (*Byz. Z.* VI 225): *βιβλίων* vulg. ‖ 12—18. 20. 21 fluxerunt ex Eus. p. 130, 4—17 ‖ 15 cf. p. 357, 6 Dind. *Ἐλεάζαρος, καθ' ὃν οἱ ο' τὰς θείας γραφὰς ἑρμήνευσαν, ἔτη ιε'. — Ὀνείας Σίμωνος ἀδελφὸς Ἐλεάζαρ ἔτη ιδ'* (cf. Excerpta Barbari p. 322, 5 Frick), de nominum confusione v. Gelzer II 1 p. 171 ‖ 18 de Pharo cf. p. 363, 15 Dind.

μεταγραφῆναι ποιήσας μετέπεμψεν (κατέπεμψεν?) σὺν δώροις. ἑρμηνεύθησαν δὲ αἱ βίβλοι ἐν Φάρῳ τῇ νήσῳ ἐν οβ' ἡμέραις, καὶ ἐθαυμάσθη ὅτι (ὅτε?) χωρισθέντες ἀλλήλων οἱ οβ' καὶ ἑρμηνεύσαντες τὰς γραφὰς εἰσελθόντες παρὰ Πτολεμαίῳ παραντέβαλον καὶ ηὗρον ὡσαύτως ἔχειν. ὁ δὲ θεὸς ἐδοξάσθη, αἱ δὲ (αἵ τε?) γραφαὶ ὄντως θεῖαι ἐγνώσθησαν τῶν πάντων ὡσαύτως ἑρμηνευσάντων, ὡς καὶ τὰ παρόντα ἔθνη γνῶναι ὅτι κατ' ἐπίπνοιαν τοῦ θεοῦ εἰσιν ἑρμηνευθεῖσαι αἱ γραφαὶ ἐν οβ' ἡμέραις ἐν Φάρῳ τῇ νήσῳ.

Georgius Syncellus I *p.* 516, 15 *Dind.*: *ὁ αὐτὸς* (sc. Philadelphus) *τοὺς κατ' Αἴγυπτον αἰχμαλώτους Ἰουδαίους μυριάδας δώδεκα ἐξωνησάμενος ταλάντοις υξ' ἐκ τοῦ στρατεύματος ἐλευθέρους ἀνῆκε πόθῳ τῆς μεταφράσεως τῶν παρ' αὐτοῖς θείων εἰς τὴν Ἑλλάδα γλῶσσαν, ὑπὲρ ὧν ἀναθήματα πολυτελῆ χρυσῷ πολλῷ καὶ λίθοις τιμίοις ἐμμελῶς κατεσκευασμένα τῷ θεῷ ἐν Ἱεροσολύμοις ἐξέπεμψεν Ἐλεαζάρῳ τε τῷ τηνικαῦτα ἀρχιερεῖ δῶρα πλεῖστα, καθὼς ἐν τοῖς Πτολεμαϊκοῖς*

3—9 cf. Iren. p. 124, 2—9 ‖ 11 ss. varia doctrina fort. Panodorum auctorem prodit; v. Gelzer, *Africanus* I 255. II 1 p. 185 ss. ‖ 11—16 redeunt in scholio Leonis Gr. apud Cramerum, Anecd. Paris. II p. 376, 8—12 ‖ 13 *δώδεκα*] cf. p. 518, 7, *ἕνδεκα* Ios. § 24 | numerus 460 docet haec fere a Iosepho (§ 33) pendere ‖ 18 cf. p. 512, 11 *Ἰουδαίων ἀρχιεράτευσεν θ' Ἐλεάζαρ Σίμωνος ἀδελφὸς ἀντ' Ὀνίου παιδὸς Σίμωνος νηπίου καταλειφθέντος, ἐφ' οὗ αἱ γραφαὶ ἑρμηνεύονται, ἔτη λβ'* (e Ios. XII 44) ‖ 19 de Ptolemaicis v. incertam Fabricii coniecturam, *Cod. pseudep. V. T.* I p. 1164. equidem censeo *Πτολεμαϊκά* esse Aristeae, qui ex Ptolemaei ephemeridibus se hausisse testatur, epistulam. improbo igitur Zahnium (*Gesch. des Kanons* II 309[1]. 317, 7), qui *πολεμικά* scribit pro *Πτολεμαϊκά*, quae Athanasii Synopsis inter *ἀντιλεγόμενα* enumerat

γέγραπται, πρεσβευσάμενος σταλῆναι τὰς ἱερὰς δέλτους εἰς Ἀλεξάνδρειαν καὶ ἄνδρας ἱεροὺς ἀκριβῶς ἐπιστήμονάς τε αὐτῶν καὶ τῆς Ἑλλήνων ἐμπείρους παιδεύσεως, ὡς ἂν ἀσφαλῶς ἐκ τῆς Ἑβραίων φωνῆς ἑρμηνευθεῖεν αὐτῷ. τοῦτο δ' ἦν, οἶμαι, θείας ἔργον ῥοπῆς πόρρωθεν φιλούσης τῶν μεγάλων πραγμάτων τὰς ὑποθέσεις προκαταβαλέσθαι καὶ τοῖς ἔθνεσι πρὸ τῆς θείας σαρκώσεως ὁδοποιούσης τὴν θεόφραστον παίδευσιν. ἑβδομήκοντα γὰρ ἄνδρας ἱεροὺς καὶ σοφοὺς κατ' ἄμφω τὰς γλώσσας ὁ αὐτὸς σοφώτατος βασιλεὺς ἐξ Ἱερουσαλὴμ σὺν ταῖς ἱεραῖς βίβλοις ἐχρυσογραφημέναις ἀποδεξάμενος καὶ τὴν αὐτῶν ἑτοιμότητα πρὸς πᾶσαν φυσικὴν καὶ μαθηματικὴν πεῦσιν ἐκπλαγείς, δώροις πρέπουσι φιλοθέῳ βασιλεῖ καὶ λόγοις ἠπίοις ἐξελιπάρησε πάσῃ σπουδῇ ταύτας (ταύτης Dind.) ἀφθόνως ἑρμηνευθῆναι, χωρίον εὐκραέστατον αὐτοῖς ἀφορίσας τὴν Φάρον. οἱ δὲ θεοφιλεῖς ὄντες καὶ ταῖς ψυχαῖς ἡνωμένοι, κατὰ συζυγίας διαιρεθέντες ἐν ἑβδομήκοντα δύο ταῖς ὅλαις ἡμέραις ὁμοφώνως ἐπιπνοίᾳ θεοῦ τὴν ὅλην Ἑβραίων φωνὴν μετέφρασαν. ἧς ἐπαναγνωσθείσης Πτολεμαίῳ τῷ Φιλαδέλφῳ καὶ τοῖς περὶ αὐτὸν σοφοῖς, Δημητρίῳ τῷ Φαληρεῖ παρ' Ἕλλησιν ἀνδρὶ σπουδαίῳ καὶ πολυμαθεῖ Μενεδήμῳ τε φιλοσόφῳ καὶ ἑτέροις ἀνθοῦσι τὸ (τῷ Dind.) τηνικαῦτα, ὡμολογήθη μόνη θεόπνευστος εἶναι παρὰ πᾶσαν γραφὴν ἐγνωσμένην αὐτοῖς. ἐπὶ τούτοις ἑορτάσας ὁ βασιλεὺς πλείστοις τε δώροις ἄλλοις φιλοτιμησάμενος αὐτοὺς καὶ

5—8 cf. Eus. p. 127, 19 ss. ‖ 5 ῥοπῆς] προνοίας? cf. infra Cosmam ‖ 7 προκαταλαβέσθαι vulg., corr. Gutschmid ‖ 17—20. 24. 25 concinunt cum Epiphanio ‖ 20 φωνὴν] γραφὴν Gutschmid

τῷ ἀρχιερεῖ καὶ τῷ ἱερῷ ἐξέπεμψεν εὐχαριστῶν τῷ τῶν ὅλων θεῷ ..... Πτολεμαῖος οὗτος ὁ Φιλάδελφος πᾶσαν πανταχόθεν ὡς εἰπεῖν συμφορήσας βίβλον τῆς οἰκουμένης σπουδῇ τοῦ Φαληρέως Δημητρίου τρίτου νομοθέτου Ἀθηναίων, ἀνδρὸς παρ' Ἕλλησι σπουδαίου, ἐν οἷς καὶ τὴν Ἑβραίων γραφὴν ὡς προτέτακται, τὴν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ βιβλιοθήκην καθίστησιν ρλβ′ ὀλυμπιάδι, ἧς πληρουμένης τελευτᾷ. δέκα μυριάδες βίβλων ἦσαν, ὥς τινές φασιν.

Georgius Cedrenus I p. 289, 17 *Bekker*: τῷ δὲ ͵εσια′ ἔτει τοῦ κόσμου Ἀλεξανδρείας καὶ Αἰγύπτου Πτολεμαῖος ὁ Φιλάδελφος ἐβασίλευσεν ἔτη λη′, ὃς καὶ τὴν μεταβολὴν τῶν θείων γραφῶν καὶ λοιπῶν Ἑλληνικῶν Χαλδαϊκῶν Αἰγυπτίων καὶ Ῥωμαϊκῶν εἰς δέκα μυριάδας ἀριθμουμένων βιβλίων (βίβλων leg.) πασῶν τε ἀλλογλώσσων οὐσῶν εἰς τὴν Ἑλλάδα γλῶσσαν μετεποίησε διὰ τῶν ο′ σοφωτάτων Ἑβραίων· ἃς καὶ ἐν ταῖς κατὰ τὴν Ἀλεξάνδρειαν βιβλιοθήκαις αὐτοῦ ἐναπέθετο. γέγονε δὲ ἡ μεταβολὴ πᾶσα τῶν Ἑβραϊκῶν βιβλίων ἐν ὅλαις ἡμέραις οβ′. sequuntur de Theopompo et Theodecto (sic) historiae partim Iosephi textum redolentes (= Paris. 1712 apud Cramerum, Anecd. Paris. I 14).

2 omisi quae ipse ex Ios. excerpta esse testatur, cum alia tum de Theopompo et Theodecto (sic) narrationem ‖ 8 cf. lin. 14 et ad p. 129, 25 ‖ 10 de Aristeae fragmento sub falso nomine a Cedreno tradito v. ad p. 33, 4 | cf. p. 340, 4 B. ‖ ad lin. 12—19 verba Chronici codicis Parisini 1712, ex quo hausit Cedrenus (cf. Praechter, *Sitzungsberichte der bayer. Akad. d. Wiss.* 1897 II 1), Gelzer II 1 p. 381 exscripsit, et eadem fere iam Cramer Anecd. Par. II p. 376, 4—8 ex scholio Leonis Gr. ediderat; pendent autem haec ab Epiph.

Ioannes Zonaras I *p.* 359, 11 *Pinder* (I *p.* 310 *Dind.*): ... *οὕτω μὲν τὴν ἑρμηνείαν τῶν Ἑβραϊκῶν γραφῶν γενέσθαι ἱστόρησεν ὁ Ἰώσηπος. ἕτεροι δὲ μὴ ὁμοῦ συνελθόντας φασὶ τοὺς ἑρμηνεῖς τῶν γραφῶν ποιήσασθαι τὴν παράφρασιν, ἀλλ' ἀνὰ δύο διαιρεθῆναι αὐτοὺς καὶ ἐν ἰδιαζούσαις διαίταις ὄντας ἐκθέσθαι τὴν ἑρμηνείαν καὶ μετὰ τὸ τέλος ὁμοῦ συνελθεῖν καὶ τὰς ἑκάστων συγγραφὰς παραβληθείσας ἀλλήλαις εὑρεθῆναι μήτε κατὰ νοῦν μήτε μὴν κατὰ λέξεις διαφωνούσας, ἀλλὰ συμφώνους ἐν ἅπασιν.*

A *Symeonis Chronicis* ineditis (v. Krumbacher p. 358 ss.) pendent

1. 2. *Leo Grammaticus, Anecd. Paris. ed. Cramer* II *p.* 272, 24 = *Theodosius Melitenus p.* 42 *Tafel*: *Πτολεμαῖος ὁ Φιλάδελφος ἐβασίλευσεν ἔτη λη'. οὗτος Ἑβραίους καταδουλωσάμενος εἰς τὴν Ἑλληνίδα μεταβάλλει φωνὴν ἐκ τῆς Ἑβραΐδος τὰς θείας γραφάς. καὶ ποιοῦνται τὴν ἑρμηνείαν ἄνδρες ἑβδομήκοντα ἐν σοφίᾳ παρὰ τοῖς Ἑβραίοις ἐπαινούμενοι.* sequitur narratio de Theopompo et Theodecto (sic) Cedreno persimilis.

3. *Iulius Pollux p.* 148 *Hardt* (*p.* 59 *Bianconius*): *Πτολεμαῖος — λη'· οὗτος προτρέπει τοὺς ἐκ τῶν Ἰου-*

1 praecedit p. 356, 11 — 359, 10 narratio ex Iosephi Epitome hausta (v. Iosephi opera ed. Niese I p. XXIII ss. III p. XIII); cf. argumentum vol. IV p. 298 Dind. ‖ 4—10 cf. Epiph. ‖ 14 ss. haec fere verbo tenus transierunt in Visionem Danielis apud Fabricium, *Cod. pseud. V. T.* I p. 1137 (= Zonaras ed. Dind. VI p. 10) ‖ 16. 17 *μεταβάλλειν ἀναγκάζει* Theod. ‖ 22 de Iulio Polluce qui dicitur cf. *Byz. Z.* I 50. 342 ss.

δαίων νομομαθεῖς ἑρμηνεῦσαι τὰς θείας γραφὰς ἐκ τῆς Ἑβραΐδος εἰς τὴν Ἑλλήνων γλῶσσαν. καὶ — ἐπαινούμενοι ἐν ἑβδομήκοντα ἡμέραις, καθίσας αὐτοὺς ἐν τῇ Φάρῳ ἀνὰ δύο καὶ συγκρίνας τὰς πάντων ἑρμηνείας.

Haec inde a p. 128, 27 ex chronicis fere proferenda et in uno conspectu ponenda videbantur. denique, ne quid consulto omittam, relego ad brevissimam notitiam Georgii Monachi p. 326, 14 Muralt (ceterum cf. notam ad p. 33, 4), ad Synopsim chronicam p. 18, 8—11 Sathas (*Μεσαιωνικὴ βιβλιοθήκη* vol. VII), ad Ioannem Siceliotam [1]. neque plus novi ex scriptoribus posterioribus latinis discimus. e quibus satis habeo nominare Prosperum (Mommseni Chronica 1 = Mon. Germ. Auct. ant. IX p. 399), Iordanem (MG V 1 p. 8, 31 Mommsen), Isidorum (Chronica 2 = MG XI p. 449. 450), Bedam (Chronica 3 = MG XIII p. 276), Paulum Diaconum (MG II p. 40 Droysen). plura dabit Mommseni Index, Chron. 3 p. 617, pendent autem omnes ab Hieronymo. — e scriptoribus orientalibus [2] e. gr. appellentur Barhebraeus I p. 20 Abbeloos-Lamy, Samuel Aniensis p. 13. 20 Zohrab-Mai (ed. Tēr-Mikhelian, Vałaršapat 1893 p. 34), Mḫithar p. 54 Brosset, Stephanos Asołik ed. Malḫasean Petropoli 1885 p. 17, Michael Syrus p. 74 Ierusalem (= 78 Langlois) [3], Zacharias rhetor ed. Ahrens-Krüger p. *6, 29 ss., Wardan Wardapet ed. Veneta 1862 p. 28, Albêrûnî p. 24 Sachau [4]. alios suo loco nominavi. et operam iudicandi de his testibus et officium colligendi testimonia e posteriorum temporum Hebraeis litteris [5] aliis reliqui, cum ipse huic negotio propter linguarum inscitiam impar sperarem alios id, si operae pretium videatur, semel fundamento iacto facile exsecuturos esse.

2 *Ἑλληνικὴν* Bianc.

1) cf. A. Wirth l. c. p. 32, *Byz. Z.* III 617 ss.
2) cf. Gelzer l. c. II 2.
3) hic negat Phari, contendit in Cypro versionem factam esse.
4) versionis, quam edidit *The chronology of ancient nations*, London 1879, cf. Schreiner, *Z. der deutsch-morg. Ges.* XLII p. 600.
5) ea qui persequi volet, multa inveniet apud auctores, quos Eb. Nestle in Herzogii Encyclopaedia Theologiae[3] III p. 3 enumerat.

Cyrillus Hier. Catech. IV 34 (*P. Gr.* XXXIII p. 497): ... Πτολεμαῖος ὁ Φιλάδελφος φιλολογώτατος γενόμενος βασιλεὺς τὰς κατὰ (κατὰ secl.) πανταχοῦ βίβλους συναθροίζων, παρὰ Δημητρίου τοῦ Φαληρέως τοῦ τῆς βιβλιοθήκης προνοητοῦ περὶ τῶν νομικῶν καὶ προφητικῶν θείων γραφῶν ἐπακούσας .... Ἐλεαζάρῳ τῷ τότε ἀρχιερεῖ πλεῖστα δῶρα πέμψας εἰς τὸν ἐνταῦθα τῶν Ἱεροσολύμων ναὸν ἓξ κατὰ φυλὴν τῶν δώδεκα τοῦ Ἰσραὴλ φυλῶν πρὸς ἑαυτὸν εἰς ἑρμηνείαν ἐποίησεν ἀποστεῖλαι. εἶτα καὶ τοῦ θείας ἢ μὴ τὰς βίβλους εἶναι λαμβάνων ἀπόπειραν καὶ πρὸς τὸ μὴ συνδυάσαι πρὸς ἀλλήλους τοὺς ἀποσταλέντας ὑποπτεύσας ἐν τῇ λεγομένῃ Φάρῳ τῇ πρὸς Ἀλεξάνδρειαν κειμένῃ τῶν παραγενομένων ἑρμηνευτῶν ἑκάστῳ ἴδιον οἶκον ἀπονείμας ἑκάστῳ πάσας τὰς γραφὰς ἐπέτρεψεν ἑρμηνεῦσαι. τούτων δὲ ἐν ἑβδομήκοντα καὶ δύο ἡμέραις τὸ πρᾶγμα πληρωσάντων, τὰς ὁμοῦ πάντων ἑρμηνείας, ἃς κατὰ διαφόρους οἴκους ἀλλήλοις μὴ προσιόντες ἐποιήσαντο, συναγαγὼν ἐπὶ τὸ αὐτὸ οὐ μόνον ἐν νοήμασιν ἀλλὰ καὶ ἐν λέξεσιν εὗρεν συμφώνους. οὐ γὰρ εὑρεσιλογία καὶ κατασκευὴ σοφισμάτων ἀνθρωπίνων ἦν τὸ γινόμενον, ἀλλ' ἐκ πνεύματος ἁγίου ἡ τῶν ἁγίῳ πνεύματι λαληθεισῶν θείων γραφῶν ἑρμηνεία συνετελεῖτο.

Ioannes Chrys. in Gen. Homil. IV 4 (*P. Gr.* LIII p. 42): οὐ πρὸ πολλῶν δὲ ἐτῶν τῆς τοῦ Χριστοῦ παρουσίας βασιλεύς τις Πτολεμαῖος περὶ τὴν τῶν βι-

2 edidit haec nuper Th. Zahn, *Geschichte des Kanons* II 177. 178 ‖ 9—24 Irenaeum potissimum secutus est ‖ 11. 12 πρὸς τὸ μὴ συνδυάσαι cum ἀπονείμας iungendum, quod propter Zahnium moneo, cf. p. 140, 7

βλίων συναγωγὴν πολλήν τινα σπουδὴν ποιησάμενος καὶ πολλὰ ἕτερα συναγαγὼν καὶ διάφορα ἔγνω δεῖν καὶ ταύτας τὰς βίβλους συναγαγεῖν. μεταπεμψάμενος οὖν τινας τῶν ἐν Ἱεροσολύμοις Ἰουδαίων μεταβαλεῖν εἰς τὴν Ἑλλάδα γλῶτταν προσέταξε, καὶ δὴ τοῦτο εἰς ἔργον αὐτῷ ἐξενήνεκται. ἐγένετο δὲ καὶ τοῦτο τῆς τοῦ θεοῦ οἰκονομίας ἔργον, ὥστε μὴ μόνον τοὺς τὴν Ἑβραίων γλῶτταν ἠσκημένους ἀλλὰ καὶ πάντας τοὺς τὴν οἰκουμένην οἰκοῦντας τὴν ἐξ αὐτῶν ὠφέλειαν καρπώσασθαι et *Adv. Iud. Hom.* I 6 (*P. Gr.* XLVIII *p.* 851) post breviorem eandem narrationem καὶ ἀπέθετο εἰς τὸ τοῦ Σαράπιδος ἱερὸν . . . καὶ μέχρι νῦν ἐκεῖ τῶν προφητῶν αἱ ἑρμηνευθεῖσαι βίβλοι μένουσι.

in Matth. Hom. V 2 (*P. Gr.* LVII *p.* 57): τῶν ἄλλων μᾶλλον ἁπάντων τὸ ἀξιόπιστον οἱ ἑβδομήκοντα ἔχοιεν ἂν δικαίως· οἱ μὲν γὰρ μετὰ τὴν τοῦ Χριστοῦ παρουσίαν ἡρμήνευσαν Ἰουδαῖοι μείναντες καὶ δικαίως ἂν ὑποπτεύοιντο ἅτε ἀπεχθείᾳ μᾶλλον εἰρηκότες καὶ τὰς προφητείας συσκιάζοντες ἐπίτηδες, οἱ δὲ ἑβδομήκοντα πρὸ ἑκατὸν ἢ καὶ πλειόνων ἐτῶν τῆς τοῦ Χριστοῦ παρουσίας ἐπὶ τοῦτο ἐλθόντες καὶ τοσοῦτοι ὄντες πάσης τοιαύτης εἰσὶν ὑποψίας ἀπηλλαγμένοι, καὶ διὰ τὸν χρόνον καὶ διὰ τὸ πλῆθος καὶ διὰ τὴν συμφωνίαν μᾶλλον ἂν εἶεν πιστεύεσθαι δίκαιοι.

Epiphanius De mensuris et ponderibus 3 *p.* 155 *Lag.*: ἑβδομήκοντα δύο γὰρ ὄντες τὸν ἀριθμὸν καὶ ἐν τῇ

6—10 cf. Eus. p. 127, 19 ss. ‖ 13—23 cf. *in Epist. ad Hebr. Hom.* VIII 4 (P. Gr. LXIII p. 74), ubi Esdram (cf. ad p. 124, 9) et LXX divinae providentiae ministros, spiritu plenos praedicat. 25 de siglis v. p. 87—89. — uncis ( ) inclusa Lagardius ex S restituit, omissa in I.

Φαρίᾳ νήσῳ, καλουμένῃ δὲ ἄνω γῇ, ἀντικρὺ τῆς Ἀλεξανδρείας, ἐν τριάκοντα καὶ ἓξ οἰκίσκοις, ζυγὴ ζυγὴ κατὰ οἰκίσκον, ἀφ' ἕωθεν ἕως ἑσπέρας συγκλειόμενοι καὶ τὸ ἑσπέρας ἐν τριάκοντα ἓξ σκαφιδίοις περαιούμενοι εἰς τὸ τοῦ Πτολεμαίου τοῦ Φιλαδέλφου παλάτιον καὶ μετ' αὐτοῦ ἑστιώμενοι καὶ κατὰ ζυγὴν ἐν κοιτῶσι τριάκοντα ἓξ καθεύδοντες εἰς τὸ μὴ συνδυάσαι μετ' ἀλλήλων ἀλλ' ἀνοθεύτως ἑρμηνεῦσαι οὕτως διετέλουν. τοὺς γὰρ προειρημένους τριάκοντα ἓξ οἰκίσκους ὁ ῥηθεὶς Πτολεμαῖος κατασκευάσας ἐν τῷ πέραν εἰς τὴν νῆσον διπλοῦς τε αὐτοὺς ποιήσας δύο δύο ἐνέκλεισεν, ὡς ἔφην, καὶ παῖδας δύο ὑπηρετεῖν αὐτοῖς ἅμα ἐνέκλεισεν ὀψοποιίας ἕνεκεν καὶ ὑπηρεσίας μετὰ καὶ ταχυγράφων. ἀλλ' οὐδὲ θυρίδας τοῖς οἰκίσκοις ἐκείνοις ἐκ τῶν τοίχων ἐποίησεν, ἀλλ' ἄνωθεν ἐκ τῶν δωμάτων τὰς καλουμένας ἀναφωτίδας ἀνέῳξεν. οἱ δὲ οὕτως διάγοντες ἀπὸ πρωῒθεν ἕως ἑσπέρας ὑπὸ κλεῖδα συγκεκλεισμένοι οὕτως ἡρμήνευσαν. ἑκάστῃ δὲ ζυγῇ βίβλος μία ἐπεδίδοτο, ὡς εἰπεῖν ἡ βίβλος τῆς τοῦ κόσμου Γενέσεως μιᾷ ζυγῇ, ἡ Ἔξοδος τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ τῇ ἄλλῃ ζυγῇ, (τὸ) Λευιτικὸν τῇ ἄλλῃ καὶ καθεξῆς ἄλλη βίβλος τῇ ἄλλῃ. καὶ οὕτως αἱ εἴκοσι ἑπτὰ βίβλοι αἱ ῥηταὶ καὶ ἐνδιάθετοι, εἴκοσι δὲ καὶ δύο κατὰ τὴν τοῦ ἀλφαβήτου παρ' Ἑβραίοις στοιχείωσιν ἀριθμούμεναι, ἡρμηνεύθησαν ....

1 *Ἀνωγῇ* ex S Lag., *Ἀναγωγῇ* conicio ‖ 3 *ἀπὸ φέωθεν* I ‖ 4 *τὸ*] secl. vel *τῆς* scrib. Dind. | post *περαιούμενοι* add. *καὶ ἀναπεραιούμενοι* S (om. etiam Arm.) ‖ 7 *συνδιάσαι* I, *συνδοιάσαι* E Pet., sed *συνδυάσαντας* AT, cf. Cyrillum p. 138, 11. 12 ‖ 9. 10 *ὁ ῥηθεὶς* om. S ‖ 11 *ἐνέκλειεν* I, sed v. etiam E ‖ 13 *ὀψοποῖας* I ‖ 14 *οὔτε* IE ‖ 17 *πρωῒ* E ‖ 18 ss. cf. p. 158, 1 ss. Lag. ‖ 21 *τὸ* S: om. I (etiam E)

6 ὅτε δὲ ἐτελειώθησαν, ἐκαθέσθη ὁ βασιλεὺς ἐπὶ θρόνου ὑψηλοῦ, καὶ τριάκοντα ἓξ ἀναγνῶσται (καὶ αὐτοὶ ἐκάθισαν χαμαιζήλως) ἔχοντες ἑκάστης βίβλου τὰ τριάκοντα ἓξ ἰσότυπα καὶ εἷς ἔχων τῆς βίβλου τῆς Ἑβραϊκῆς ἀντίγραφον. ἑνὸς δὲ ἀναγινώσκοντος ἀναγνώστου καὶ τῶν ἄλλων ἐπεχόντων (οὐχ) εὑρέθη διαφωνία, ἀλλὰ θεοῦ θαυμάσιον ἔργον εἰς τὸ γνωσθῆναι ὅτι πνεύματος ἁγίου ἔχοντες δωρεὰν ἐκεῖνοι οἱ ἄνδρες ὡμοφώνησαν ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ καὶ ὅπου προσέθηκαν λόγον, πάντες ὁμοῦ προσέθηκαν, ὅπου δὲ ἀφείλοντο, πάντες ἐπ' ἴσης ἀφείλοντο. καὶ ὧν μὲν ἀφείλοντο οὐκ ἔστι χρεία, ὧν δὲ προσέθηκαν ἔστι χρεία. εἰς δὲ τὸ γενέσθαι σοι σαφὲς τὸ εἰρημένον, ὅτι θαυμαστῶς κατὰ θεοῦ οἰκονομίαν καὶ ἐκ συμφωνίας πνεύματος ἁγίου συμφώνως ἡρμήνευσαν καὶ πρὸς ἀλλήλους οὐ διηνέχθησαν, παρέξω σοι διὰ μικροῦ λόγου τὴν τούτων ἀπόδειξιν, ὡς ἂν ἐκ τούτου γνοὺς καὶ πεισθεὶς συναινέσῃς τῷ ἡμετέρῳ λόγῳ ... ἐπίστηθι τοίνυν ἀπὸ τοῦ βραχυτάτου λόγου τοῖς ὁμοίοις αὐτῶν κατὰ τὴν προσθήκην πανταχοῦ ὑπὸ τῶν αὐτῶν ἑρμηνευτῶν κειμένοις, ὅτι καλῶς οἱ λόγοι προσετέθησαν εἰς φράσιν καὶ ὠφέλειαν

2 *καὶ αὐτοὶ ἐκαθέσθησαν ταπεινότερον* S e versione Lagardii, *ἐκάθισαν χαμαιζήλως* E: om. I ‖ 4 *ἰσοέτυπα* I | *καὶ εἷς* S: *ἐξ εἷς* I, *ἐξ ὧν εἷς* Petavius ‖ 5 *δὲ* om. S Lag., sed v. etiam E ‖ 6 *οὐχ* S (iam Pet. addiderat): om. I ‖ 7. 8 cf. Cyrillum p. 138, 22—24 ‖ 7—12 cf. p. 170 Lag., ubi prophetae dicuntur ‖ 7 *γνῶναι* E ‖ 8 *σχόντες* S Lag. ‖ 9 *ὁμοφώνησαν* I | *ἑρμηνείᾳ* S: *ἐρήμῳ* I ‖ 9. 10 *ὅπου προσετέθειτο λόγος ὑπὸ πάντων εὑρέθη προστεθειμένος* I ‖ 11 *ἐπ' ἴσης*] *ὁμοῦ* E, 'S hatte ausser *ἐπ' ἴσης* noch einen ziemlich synonymen Ausdruck' | *ἀφείλοντο* SE: *εὑρέθησαν ἀφελόμενοι* I ‖ 12 *προσέθηκαν* SE (sic restitui etiam lin. 9. 10, *προσέθεντο* bis Lag., sed cf. TA, Epiph. et activo et medio utitur): *οὐκ ἀφείλοντο* I ‖ 16 *σοι*] *σοι νῦν* S? | *μικροῦ* S (Pet., cf. lin. 18. 19): *μακροῦ* I ‖ 21. 142, 1 cf. Eus. p. 127, 25 ss.

τῶν μελλόντων ἐθνῶν εἰς τὴν τοῦ θεοῦ πίστιν ἄγεσθαι καὶ τὴν ἐκ τῶν θείων λόγων τῆς παλαιᾶς καὶ νέας διαθήκης κτᾶσθαι ζωῆς κληρονομίαν ....

9 *δεῖ δὲ ἡμᾶς καὶ αὐτῶν τῶν εἰρημένων τὴν ὑπόθεσιν δηλῶσαι. χρησιμεύσει γάρ σοι καὶ ἡ περὶ τούτων γνῶσις, ἐξ αὐτῆς τῆς ἐπιβολῆς τῆς περὶ αὐτὸν διηγήσεως ὑποδεικνύουσα τίς* (*καὶ*) *πόθεν καὶ πότε καὶ γένους ποίου ἕκαστος αὐτῶν ὑπῆρξε καὶ τοῦ ἑρμηνεῦσαι τίς αὐτῷ γέγονεν ἡ αἰτία. καὶ πρῶτοι μὲν ἑρμηνευταὶ γεγόνασι τῆς αὐτῆς θείας γραφῆς ἀπὸ Ἑβραϊκῆς διαλέκτου εἰς Ἑλληνίδα ἑβδομήκοντα δύο ἄνδρες τὸν ἀριθμόν, τὴν αὐτὴν πρώτην ἑρμηνείαν ἐπὶ Πτολεμαίου τοῦ Φιλαδέλφου ἑρμηνεύσαντες· οἵτινες ἐξελέγησαν ἐκ τῶν δώδεκα φυλῶν τοῦ Ἰσραήλ, ἓξ ἄνδρες κατὰ φυλήν, ὡς ἐξέδωκεν Ἀρισταῖος ἐν τῷ αὐτοῦ συντάγματι.* (*τὰ δὲ ὀνόματα αὐτῶν ἐστι τάδε·*)

קדמיא · מן שרבתא דרוביל · יוסא · חזקיא · זכריא ·
יוחנן · חזקיא · אלישע: דתרין · מן שרבתא דשמעון · יהודא ·
שמעון · שמואיל · אדי · מתיתא · שלמי: דתלתא · מן שרבתא

1 *καλεῖσθαι* S ‖ 3 in eis quae sequuntur hic memoria digna est Epiphanii prava Origeniani lemnisci ÷ et hypolemnisci ⫟ interpretatio: illum significare variam quandam lectionem a duobus interpretum paribus (*ζυγή*), hunc ab uno profectam esse; quamquam ne sic mirum consensum interpretum ipse infirmare videatur, affirmat has discrepantias nequaquam ad sensum pertinere; ad rem cf. Field I p. LVIII ss. viden eandem theologiam, quae Origenem damnavit et chronologiam corrupit, philologiam criticam artissimis finibus circumscribentem, tollere cupientem? ‖ 4 *δὲ*] *δὲ καὶ* I ‖ 6 *αὐτὸν*] *αὐτῶν* conicio ‖ 7 *καὶ πότε* om. S ‖ 8 *ὑπῆρχε* S ‖ 10 *τῶν αὐτῶν θείων γραφῶν* S ‖ 14 *ἐξελέγεισαν* I ‖ 15 *αὐτῷ* I ‖ 17 de testibus nominum tabulae v. p. 88. 89 | Yōsepos *Michael, Salomo* ‖ 18 Eliseē *tertio loco Michael* ‖ 19 Adē *tertio loco Michael* | Mathē *Michael*

דלוי · נחמיא · יוסף · תאודוסיוס · בסא · אורניא · דקי: דארבעא · מן שבטא דיהודא · יונתן · אברי · אלישע · חנניא · זכריא · חלקיא: דחמשא · מן שבטא דאיסכר · איסחק · יעקוב · ישוע · סמבט · שמעון · לוי: דשתא · מן שרבתא דזבולון · יהודא · יוסף · שמעון · זכריא · שמואיל · שלמי: דשבעא · מן שרבתא דגד · סמבט · צדקיא · יעקוב · איסחק · אישי · מתי: דתמניא · מן שרבתא דאשיר · תאודוסיוס · איסון · ישוע · תאודוטוס · יותנן · יונתן: דתשעא · מן שרבתא דדן · תאופילוס · אברם · ארסם · איסון · אנדמיא · דניאיל: דעסרא · מן שרבתא דנפתלי · ארמיא · אליעזר · זכריא · בניא · אלישע · דתי: דחדעסר · מן שרבתא דיוסף · שמואיל · יוסיפוס · יהודא · יונתן · כלב · דוסיתאוס: דתרעסר · מן שרבתא דבנימין · איסאלוס · יותנן · תאודוסיוס · ארסם · אביטוס · חזקיאיל:

(ταῦτά ἐστι τὰ ὀνόματα ὧν προείπομεν ἑβδομήκοντα δύο ἑρμηνευτῶν)· περὶ ὧν ἀνωτέρω διὰ τῶν ἀστερίσκων καὶ τῶν ὀβελῶν καὶ περὶ τῶν ἄλλων (ἑρμηνευτῶν), τοῦτ' ἔστιν Ἀκύλα καὶ Συμμάχου καὶ λοιπῶν, ἀπὸ μέρους διηγησάμεθα, ἐνταῦθα δὲ καὶ τὰς αἰτίας σοι δηλώσομεν. ὁ γὰρ μετὰ τὸν πρῶτον Πτολεμαῖον δεύτερος βασιλεύσας Ἀλεξανδρείας Πτολεμαῖος, ὁ ἐπικληθεὶς Φιλάδελφος, ὡς προείρηται, φιλόκαλός τις ἀνὴρ καὶ φιλόλογος γεγένηται, ὅστις βιβλιοθήκην κατασκευάσας ἐπὶ τῆς αὐτῆς Ἀλεξάνδρου πόλεως ἐν τῷ

1 ארוניא B (Lag.), Urania *Michael,* Adonijah *Salomo* ‖ 2 Abdî *Salomo* ‖ 3 Ezekia *Michael* ‖ 5 שמואיל] Simeon *Michael* ‖ 8 Iohannes, Theodotus *transp. Salomo* ‖ 9 Abraham, Theophilus *Salomo* | ארסם] Idasmos *Michael* | Eremia *Michael, Salomo* ‖ 11 *sex e tribu Beniamin* lin. 11 *ante Ioseph pos. Michael* ‖ 12 Caleb *primo loco Michael, sexto Salomo pos.* ‖ 13. 14 2. 1. 5. 3. 4. 6. *pos. Michael* ‖ 14 אביטוס] Ekdi *Michael,* Abijâh *Salomo* ‖ 20 post **δηλώσομεν** add. **ὦ φιλόκαλε** S, fort. recte (v. p. 157, 47 Lag.)

Βρουχίῳ καλουμένῳ — κλίμα δέ ἐστι τοῦτο τῆς αὐτῆς πόλεως ἔρημον τὰ νῦν ὑπάρχον — ἐνεχείρισε Δημητρίῳ τινὶ τῷ Φαληρηνῷ τὴν αὐτὴν βιβλιοθήκην προστάξας συναγαγεῖν τὰς πανταχοῦ γῆς βίβλους, γράψας ἐπιστολὰς καὶ προσλιπαρήσας ἕκαστον τῶν ἐπὶ γῆς βασιλέων τε καὶ ἀρχόντων μὴ κατοκνῆσαι ἀποστεῖλαι (τὰς ὑπὸ τὴν βασιλείαν καὶ ἀρχὴν αὐτοῦ) ποιητῶν τε λέγω καὶ λογογράφων ῥητόρων τε καὶ σοφιστῶν καὶ ἰατρῶν καὶ ἰατροσοφιστῶν καὶ ἱστοριογράφων καὶ λοιπῶν βίβλους. τοῦ δὲ ἔργου προκόπτοντος καὶ τῶν βιβλίων πανταχόθεν συναγομένων ἠρώτησεν ὁ βασιλεὺς τὸν τὴν βιβλιοθήκην πεπιστευμένον ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν, ὅτι πόσαι δ' ἂν εἶεν βίβλοι (αἱ ἤδη) εἰς τὴν βιβλιοθήκην συναχθεῖσαι. ὁ δὲ ἀπεκρίθη τῷ βασιλεῖ λέγων ὅτι ἤδη μέν εἰσι μυριάδες πέντε βίβλων καὶ τετρακισχίλιαι ὀκτακόσιαι, πλεῖον ἢ ἔλασσον. ἀκούομεν δὲ ἔτι πολὺ πλῆθος ἐν τῷ κόσμῳ ὑπάρχειν παρά τε Αἰθίοψι καὶ Ἰνδοῖς, Πέρσαις τε καὶ Ἐλαμίταις καὶ Βαβυλωνίοις, Ἀσσυρίοις τε καὶ Χαλδαίοις, παρὰ Ῥωμαίοις τε καὶ Φοίνιξι, Σύροις τε καὶ τοῖς ἐν τῇ Ἑλλάδι (Ῥωμαίοις) οὔπω Ῥωμαίοις καλουμένοις ἀκμήν, ἀλλὰ Λατίνοις. ἀλλὰ καὶ παρὰ τοῖς (ἐν) Ἱεροσολύμοις καὶ ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ ὑπάρχουσι βίβλοι θεϊκαὶ τῶν προφητῶν, διηγούμεναι περὶ θεοῦ καὶ τῆς κοσμοποιίας

1 *βρουχίω* I, sed *ου* e corr.: *ἀρχείῳ* E | *δέ ἐστι* SE: *καὶ ἐπὶ* I ‖ 2 *ἐνεχείρησε* I ‖ 4 cf. Cyrillum p. 138, 3 ‖ 6 *ἀρχόντων* vel *ἀρχῶν* S (cf. e. gr. Eus. Demonstr. I p. 212, 19 Gaisf.): *τοπαρχῶν* TA fort. recte (cf. Eus. Praep. I p. 11, 13. 209, 12 Dind.); *ἀρχὴν* I ‖ 13. 14 *τὸ βιβλιοθήκη* I ‖ 15 *ἕως μυριάδων ε' καὶ δ' χιλιάδων* E, *μυριάδες πέντε ἥμισυ* TA, 40800 Arm. | *βίβλων* Cohn, *βιβλίων* I ‖ 16 *πλέον* TA, Dind. ‖ 17 *ἔτι* om. S Lag., habet etiam TA ‖ 18 *Αἰλαμίταις* S ‖ 19. 20 *παρὰ Ῥωμαίοις τε* lin. 21 post *Ἑλλάδι* transp. Petav. ‖ 22 *Λατείνοις* S, tum *τότε* add., ut vid.

καὶ τῆς ἄλλης πάσης κοινωφελοῦς διδασκαλίας. εἰ οὖν δοκεῖ τῷ κράτει σου, βασιλεῦ, καὶ αὐτὰς μεταστείλασθαι, γράψον τοῖς ἐν Ἱεροσολύμοις διδασκάλοις, καὶ ἀποστελοῦσί σοι, ὅπως καὶ τὰς αὐτὰς βίβλους καταθῇς ἐν τῇ αὐτῇ τῆς σῆς εὐσεβείας βιβλιοθήκῃ. τότε τοίνυν γράφει ὁ βασιλεὺς ἐπιστολὴν ἔχουσαν τάδε·

10 Βασιλεὺς Πτολεμαῖος τοῖς ἐν Ἱεροσολύμοις τῶν Ἰουδαίων (διδασκάλοις) πλεῖστα χαίρειν. βιβλιοθήκην κατασκευάσας καὶ πλῆθος συναγαγὼν βιβλίων ἐξ ἑκάστου ἔθνους ἐν αὐτῇ ἀπεθέμην. ἀκούσας δέ, ὡς καὶ παρ' ὑμῖν ἐμφέρονται βίβλοι προφητῶν περὶ θεοῦ τε καὶ κοσμοποιίας δηλοῦσαι, καὶ ταύτας ταῖς ἄλλαις ἀφιερῶσαι ἐπιθυμῶν, γέγραφα ὅπως ταύτας ἡμῖν ἀποστείλητε. ὅτι γὰρ τιμῆς ἕνεκεν καὶ οὐ περιεργίας χάριν οὐδὲ κακονοίας τῆς τοιαύτης αἰτίας εἰμὶ ἐπιθυμητής, ἀλλὰ πίστεως ἕνεκα καὶ τῆς περὶ ὑμᾶς φιλίας τὴν τούτων αἴτησιν ποιοῦμαι, ἐκ τῆς (πρότερον) ὑφ' ἡμῶν περὶ ὑμᾶς γενομένης εὐνοίας ἀναμνησθέντες εἴσεσθε. μέμνησθε (γάρ) που ὡς αἰχμαλώτων πολλῶν ἐκ τῆς ὑμετέρας πατρίδος ληφθέντων καὶ εἰς Αἴγυπτον τὴν ἡμετέραν πατρίδα ἀχθέντων ἀνῆκα καὶ μετ' ἐφοδίων πολλῶν καὶ θεραπείας οὐ τῆς τυχούσης ἐπιμελησάμενος αὐτῶν ἐλευθέρους ἀπέπεμψα. ἀλλὰ καὶ τοὺς ἐν αὐτοῖς πεπληγμένους ἰασάμενος (ὁμοίως) ἀνῆκα καὶ τοὺς γυμνοὺς ἐνέδυσα. καὶ νῦν δὲ τράπεζαν χρυσῆν μετὰ πολυτελεστάτης λιθίας κεκοσμημένην, ἐξ ὁλκῆς ταλάντων ἑκατόν, ἀντὶ τῆς τραπέζης τῆς ληφθείσης

4 καταθῇς S Arm. (καταθῇ Lag.): καταθῶ I ‖ 8 διδασκάλοις habet etiam Arm. TA ‖ 10 ἤκουσα S Arm. (cf. TA) ‖ 13 ἐπιθυμῶ I ‖ 15 οὔτε I ‖ 19 που] που τάχα S? ‖ 24. 25 cf. Ev. Matth. 26, 38 ‖ 27 ἑκατόν] φ I et nonnulli codd. E

ἀπὸ τοῦ ἁγίου τόπου Ἱεροσολύμων ἀπέστειλα μετὰ καὶ δώρων καὶ κειμηλίων τῷ ἱερῷ τόπῳ. τούτων τοίνυν τὴν διήγησιν ἐποιησάμην, ὅπως γνῶτε ὅτι ὑπὲρ εὐχῆς εὐσεβείας τὰς βίβλους αἰτῶ. καὶ ἡ μὲν ἐπιστολὴ ἀπεστάλη καὶ τὰ ἀπεσταλμένα δῶρα (ὡσαύτως). αὐτοὶ δὲ δεξάμενοι τὴν ἐπιστολὴν (καὶ ἀναγνόντες) καὶ τὰ δῶρα θεασάμενοι διὰ χαρᾶς ἔσχον σφόδρα καὶ ἀμελλητὶ χρυσέοις γράμμασιν Ἑβραϊκοῖς τὰς βίβλους μεταγραψάμενοι τὰς ἤδη μοι προτεταγμένας ἀπέστειλαν, εἴκοσι δύο μὲν τὰς ἐνδιαθέτους, ἑβδομήκοντα δύο δὲ τὰς ἀποκρύφους. ὁ δὲ βασιλεὺς κομισάμενος καὶ ἐντυχὼν καὶ μὴ δυνάμενος ἀναγνῶναι τῶν στοιχείων Ἑβραϊκῶν ὑπαρχόντων καὶ διαλέκτῳ τῇ Ἑβραϊκῇ γεγραμμένων, δευτέραν ἐπιστολὴν ἀναγκάζεται αὐτοῖς γράψαι καὶ αἰτῆσαι ἑρμηνευτὰς τοὺς δυναμένους αὐτῷ φράσαι εἰς τὴν Ἑλληνικὴν διάλεκτον τὰ τῆς Ἑβραΐδος. περιεῖχε δὲ ἡ ἐπιστολὴ τάδε·

11 *Ὁ βασιλεὺς Πτολεμαῖος τοῖς τῆς εὐσεβείας διδασκάλοις τοῖς ἐν Ἱεροσολύμοις πλεῖστα χαίρειν. θησαυροῦ κεκρυμμένου καὶ πηγῆς ἐσφραγισμένης τίς ὠφέλεια ἐν ἀμφοτέροις; οὕτω καὶ ἡ παρ' ὑμῶν ἀπεσταλμένη ἡμῖν τῶν βιβλίων ὑπόθεσις. ἡμῶν γὰρ μὴ δυναμένων ἀναγνῶναι τὰ παρ' ὑμῶν ἡμῖν ἀποσταλέντα εἰς οὐδὲν ὄφελος ἡμῖν γίνεται (τὸ τοιοῦτο). ἀλλὰ*

2 *ἱερατικῷ* S? ‖ 3 *εὐχῆς*] *εὐχῆς καὶ* I (*ὠφελείας χάριν* TA), *διδαχῆς* conicio ‖ 6 *τὴν*] *καὶ τὴν* I | *καὶ ἀναγν.* habet etiam Arm. | *δῶρα* IE (Arm.): *ἀπεσταλμένα* S? ‖ 7 *θεασάμενοι* S Arm.: *ἀσμένως* I | *ἀμελητὶ* I ‖ 15 post *φράσαι* (*μεταφρ.* Cohn) add. *τὰς βίβλους* I (om. SE) ‖ 16 *τὰ* SE: *διὰ* I ‖ 20. 21 Sirach 20, 30 (= 41, 14) *σοφία κεκρυμμένη καὶ θησαυρὸς ἀφανής, τίς ὠφέλεια ἐν ἀμφοτέροις* Cant. 4, 12 *κῆπος κεκλεισμένος, πηγὴ ἐσφραγισμένη* (cf. Philocaliae c. 2 p. 36 ss. Rob.) ‖ 23 *παρ' ὑμῶν ἡμῖν* (*ἐμοὶ* TA) *ἀποσταλέντα* S TA: *γράμματα τούτων* I ‖ 24 *γενήσεται* I

καταξιώσατε ἑρμηνευτὰς ἡμῖν ἀποστεῖλαι τοὺς (ἐκ νέας ἡλικίας ὑμῖν) ἀκριβῶς ἐκπεπαιδευμένους τήν τε τῶν Ἑβραίων καὶ τῶν Ἑλλήνων γλῶτταν. τότε τοὺς (προγεγραμμένους) ἑβδομήκοντα δύο ἑρμηνευτὰς ἐκλεξάμενοι οἱ τῶν Ἑβραίων διδάσκαλοι ἀποστέλλουσι κατὰ τὸν τύπον, ὃν ποτε ἐποίησε Μωυσῆς, ἡνίκα ἀνῆλθεν εἰς τὸ ὄρος διὰ προστάγματος κυρίου, ἀκούσας ὅτι 'παράλαβε μετὰ σεαυτοῦ ἄνδρας ἑβδομήκοντα, καὶ ἀνάβηθι εἰς τὸ ὄρος' (Exod. 24, 1). *αὐτὸς δὲ διὰ τὴν πρὸς τὰς φυλὰς εἰρήνην, ἵνα μὴ ἐξ ἐνίων (μὲν) λάβῃ πέντε ἄνδρας, ἐξ ἄλλων (δὲ) ἓξ καὶ ποιήσῃ στάσιν ἐν ταῖς φυλαῖς, διενοήθη μᾶλλον ἑβδομήκοντα δύο παραλαβεῖν καὶ τῷ ἀριθμῷ προσθεῖναι. τῷ αὐτῷ δὴ τρόπῳ, ὡς ἔφην, καὶ τούτους ἀπέστειλαν, οἵτινες ἡρμήνευσαν τὰς βίβλους ἐν τῇ Φαρίᾳ καλουμένῃ νήσῳ, καθάπερ ἄνω προείπομεν (ᾧ τρόπῳ ὑπεδείξαμεν). καὶ οὕτως αἱ βίβλοι εἰς Ἑλληνίδα μεταβληθεῖσαι ἀπετέθησαν ἐν τῇ πρώτῃ βιβλιοθήκῃ τῇ ἐν τῷ Βρουχίῳ οἰκοδομηθείσῃ, (ὡς ἤδη ἔφην. ἐγένετο δὲ αὐτῇ τῇ βιβλιοθήκῃ ἑτέρα, ἡ θυγάτηρ αὐτῆς ὀνομασθεῖσα ἄνω ἐν τῷ Σεραπείῳ. καὶ παρῆλθεν ὁ χρόνος τῶν δέκα Πτολεμαίων καὶ Κλεοπάτρας ἐτῶν διακοσίων καὶ πεντήκοντα καὶ ἐννέα).*

12 *Μετὰ γὰρ τὸν πρῶτον Πτολεμαῖον τὸν Λάγου τὸν βασιλεύσαντα ἔτη τεσσαράκοντα (καὶ μετ' ἔτος ἕβδομον τοῦ δευτέρου Πτολεμαίου τοῦ καὶ Φιλαδέλφου*

1—4 eadem supplementa habet Arm. ‖ 13 *προσθῆναι* I ‖ 17 *μεταβληθεῖσαι* E (*μετενεχθεῖσαι* S vertit Lag.): *ἐκτεθεῖσαι* I ‖ 18 *τῷ*] *τῇ* I ‖ 19—22 *ἐγένετο — ἐννέα* sic S vertit Lag. (cf. E): *ἔτι δὲ ὕστερον καὶ ἑτέρα ἐγένετο βιβλιοθήκη ἐν τῷ Σεραπίῳ μικροτέρα τῆς πρώτης, ἥτις καὶ θυγάτηρ ὠνομάσθη αὐτῆς· ἐν ᾗ ἀπετέθησαν αἱ τοῦ Ἀκύλα καὶ Συμμάχου καὶ Θεοδοτίονος καὶ τῶν λοιπῶν ἑρμηνεῖαι μετὰ διακοσιοστὸν καὶ πεντηκοστὸν ἔτος* I ‖ 23 *γὰρ*] *δὲ* S | ante *Λάγου* add. *υἱὸν* I

ὁ ἀριθμὸς τῶν Πτολεμαίων καὶ τῶν ἐτῶν οὕτως)· Πτολεμαῖος Φιλάδελφος ἔτη λη', (οὗ ἐν ταῖς ἡμέραις ἐν ἔτει ἑβδόμῳ αὐτοῦ, πλεῖον ἢ ἔλασσον, οἱ προειρημένοι ἑβδομήκοντα δύο ἑρμηνευταὶ τὰς βίβλους ἡρμήνευσαν).

Theodorus Mops. in Sophoniam 1, 4 (*P. Gr.* LXVI *p.* 452 D): εἰς δὲ τὴν Ἑλλήνων ἑβδομήκοντα μετενηνόχασιν ἄνδρες πρεσβύτεροι τοῦ λαοῦ, ἐπιστήμονες μὲν ἀκριβῶς τῆς γλώττης τῆς οἰκείας, ἐπιστήμονες δὲ καὶ τῶν θείων γραφῶν, ὑπό τε τοῦ ἱερέως καὶ παντὸς τοῦ Ἰσραηλιτικοῦ λαοῦ δοκιμασθέντες ὡς ἂν πάντων μάλιστα πρὸς τὴν ἑρμηνείαν ἄξιοι ...

Cyrillus Alex. Contra Iulianum (*P. Gr.* LXXVI *p.* 521 D): Πτολεμαῖος δὲ οὑτοσὶ τῶν ὅτι μάλιστα φιλολογωτάτων γεγονὼς ἕνα τῶν ἐπιτηδείων αὐτῷ πέπομφε εἰς τὴν Ἰουδαίαν Ἐλεαζάρῳ τῷ τηνικάδε κατὰ νόμους ἱερεῖ γράψας, ὥστε πάντα τὰ βιβλία Μωσέως τε καὶ τῶν ἁγίων προφητῶν ἀποστεῖλαί οἱ μαθητιῶντι λίαν, συνεκπέμψαι δὲ καὶ τοὺς δυναμένους εἰς Ἑλλάδα φωνὴν αὐτὰ μεταθεῖναι· ὃ δὴ καὶ γέγονεν.

Theodoreti praef. in psalm. (*P. Gr.* LXXX *p.* 864) ἐμοὶ δοκεῖ τολμηρὸν εἶναι τὰς ἀνέκαθεν ἐμφερομένας

2 post *Πτολεμαῖος* add. *οὗτος ὁ* I, post *Φιλάδελφος* add. *ἐφ' οὗ οἱ ἑβδομήκοντα δύο ἡρμήνευσαν ἑρμηνευταὶ ἐκράτησεν* I ‖ 12 hanc versionem pergit et ab apostolis et ab ecclesia receptam esse, nefas igitur esse interpretes erroris accusare; cf. p. 468 A, 437 C et eundem in Photii codice 177 (P. Gr. CIII p. 513 C) et in Corderii Catena in Psalmos II 96 ‖ 21 ss. similiter Anonymus in Corderii Catena in psalmos titulum 90. psalmi defendit, quod LXX *διὰ τῆς πρὸς ἀλλήλους συμφωνίας ἐδήλωσαν τὴν γενομένην αὐτῆς (αὐτοῖς?) χορηγίαν τοῦ πνεύματος*

ἐπὶ Πτολεμαίου τοῦ τῆς Αἰγύπτου μετὰ τὸν Ἀλέξανδρον βασιλεύσαντος ἀνατρέπειν ἐπιγραφάς, ἃς οἱ ἑβδομήκοντα πάντες πρεσβύτεροι μετέθεσαν εἰς τὴν Ἑλλάδα φωνὴν ὡς καὶ τὴν ἄλλην ἅπασαν θείαν γραφήν.... εἰ δὲ ... καὶ οὗτοι μὴ δίχα τῆς θείας ἐπιπνοίας μετὰ πολλῆς συμφωνίας μετήνεγκαν ταύτας (scripturas sacras) *εἰς τὴν Ἑλλάδα φωνήν, πρὸς δὲ ταῖς ἄλλαις θείαις γραφαῖς καὶ τὰς ἐπιγραφὰς ἡρμηνεύκασιν, τολμηρὸν οἶμαι καὶ λίαν θρασὺ ψευδεῖς ταύτας προσαγορεύειν καὶ τοὺς οἰκείους λογισμοὺς τῆς τοῦ πνεύματος ἐνεργείας σοφωτέρους ὑπολαμβάνειν.*

Basilius Sel. or. XXXVIII (*P. Gr.* LXXXV *p.* 421): *Φιλάδελφος ἔτη λη΄· οὗτος ἀπολύσας τοὺς αἰχμαλώτους τῶν Ἰουδαίων ἐφιλοτιμήσατο μεταγράψασθαι εἰς Ἑλληνίδα γλῶσσαν τὰς Ἑβραϊκὰς βίβλους.*

[*Athanasii*] *Synopsis scripturae sanctae* 77 (*P. Gr.* XXVIII *p.* 433): *πρώτη ἐστὶν ἡ τῶν οβ΄ ἑρμηνευτῶν. οὗτοι Ἑβραῖοι ὄντες ἐξελέγησαν ἀπὸ ἑκάστης φυλῆς ἓξ καὶ ἡρμήνευσαν τὴν θείαν γραφὴν ἐπὶ Πτολεμαίου βασιλέως τοῦ Φιλαδέλφου πρὸ διακοσίων τριάκοντα ἐνιαυτῶν τῆς κατὰ σάρκα γεννήσεως τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ.*

16 cf. de hac synopsi Zahn, *Geschichte des Kanons* II 302 ss. Robinson, *Texts and Studies* III 3 p. 106 ss. — de interpretibus caput ex Epiphanio excerptum saepe in catenis aliisve codicibus traditur (v. e. gr. P. Gr. CVI p. 125, Papadopulos-Kerameus in catalogo Smyrnaeae bibl. p. 4, Bandini I p. 87 de Laur. VI 3, Lietzmann, *Catenen* p. 48, 2, Philologi vol. LVII p. 285) et repetitur in Theodoreti quae falso fertur *Μέθοδος ἐκ τῶν ὑπομνηστικῶν* (P. Gr. LXXXIV p. 28) ‖ 20 *τα΄* alii, cf. Nestle, *Septuagintastudien* I p. 12 et infra p. 153, 12. 159, 23

Pseudo-Theodoreti tractatus ineditus. *Τοῦ αὐτοῦ μακαρίου Θεοδωρήτου εἰς τοὺς προφήτας καὶ εἰς τὰς ἐκδόσεις, δι' ἣν αἰτίαν ἐκδέδονται ὑπὸ τῶν ἑβδομήκοντα ἔτι τε ὑπὸ Ἀκύλα, Θεοδοτίωνος, Συμμάχου καὶ τοῦ ἁγίου Λουκιανοῦ Ἰωσήπου τε καὶ τῶν β' ἀνωνύμων, καὶ ἐν ποίοις χρόνοις ἐκδέδονται καὶ εὕρηνται αἱ αὐταὶ ἐκδόσεις.*

Τὴν τοῦ ἀνθρώπου ἀεὶ θέλων καὶ ἐφιέμενος σωτηρίαν ὁ δημιουργὸς καὶ δεσπότης θεός, ἀφ' οὗπερ εἰς τὸ εἶναι παρήγαγε, τὴν τοῦ φυσικοῦ νόμου βοήθειαν παιδαγωγεῖν παρεσκεύασεν. ἀλλὰ τῇ τοῦ ὄφεως ἀπάτῃ τῆς παραδεισιακῆς τρυφῆς ἐκδιαιτηθείς, ποικίλους αὖ πάλιν ὁ ταμίας τῶν ἀγαθῶν παρενθεὶς νόμους διατάξεως σὺν τούτοις καὶ τὸν γραπτὸν ἐπισφράγισμα ἐφίστησιν, ὅπως τῇ τούτων ἐξακολουθῶν διδασκαλίᾳ ἀπαρεμποδίστως τοῖς κρείττοσιν ἐπορέγηται καὶ δι' αὐτῶν ποδηγούμενος εἰς τὴν μακαρίαν καὶ ἄληκτον αὐτομολῇ βασιλείαν. τὸν τοίνυν φυσικὸν πρῶτον ἐν-

1 Tractatum Theodoreti, quem Phelippaeo teste p. 89[1] laudavi (cf. Field *Hexapla* I p. LXXXV[2]), inveniri in Phillippico 1405 saec. XVI (olim Pelicerii, tum Nauloti) nunc Berolinensi 1 fol. 318v—320v L. Cohn mecum communicavit. neque dubito, quin hunc eundem codicem Phelippaeus adhibuerit. nam quae excerpsit p. III. XI. XIX. XXI, omnia hic inveniuntur non sine codicis vitiis. plane alius est codex Rupefucaldi cardinalis, quem Phelippaeus in titulo Praefationis laudat, 'in quo prophetae omnes continentur'; eundem cum p. 30 dicat vetustissimum et 'collatum cum Tetraplis et cum Hexaplis Origenis ab Eusebio aliisque', Marchalianum-Claromontanum-Vaticanum 2125 (v. Harnack, *Altchristl. Litt.* p. 543) esse puto. — Phillippici lectiones infra notavi. plane eiusdem tractatus initium et finem Lietzmann e Mosquensi 373 (59 Vladimir) saec. XV (= M), fol. 1. 2 descripsit.

1 *αὐτοῦ* om. M ‖ 2 *Θεοδωρίτου* | *ἐπισκόπου Κύρου ὑπόθεσις* ante *εἰς* add. M ‖ 5 *Ἰωσήππου* M ‖ 6 *εὕρεινται* ‖ 14 *διατάξεις* M ‖ 15 *τοῦτον* M ‖ 18 *αὐτομολεῖ*

εφύτευσε τῇ φύσει νόμον, ἵνα μὴ ὁ τῆς τῶν γραμμάτων ἐπιστήμης ἀλλότριος δυσχερῶς πρὸς τὴν τοῦ ἀγαθοῦ κατάληψιν ἔχῃ, ἀλλ', ὁπόταν καὶ παρασφαλῇ τοῦ εἰκότος, ἔνδοθεν καὶ οἰκείως ἔχων δικάζοντα τὸν ἀπαραλόγιστον νόμον τῆς συνειδήσεως καταγνοίη τοῦ ἀπρεποῦς καὶ τῇ ἀναχαιτίσει τῆς μεταμελείας παλινδρομήσει πρὸς τὸ δέον καὶ θεάρεστον, εἶτα τὸ ἀρχικὸν καὶ βασιλικὸν ἀναλάβῃ τῆς φύσεως πρῶτον ἀξίωμα. τοιγάρτοι μετὰ τοῦτο τὸν γραπτὸν παρεντίθησιν ὁρίσας καὶ τιμωρίας, ἵνα ὁ ὑπὸ τοῦ οἰκείου καὶ ἐμφύτου μὴ παιδαγωγούμενος τῷ ἀλλοτρίῳ καὶ παρεγγράπτῳ αἰκιζόμενος σωφρονίζηται. διά τοι τοῦτο καὶ προφήτας ἡμῖν ἐφιστᾷ ποτὲ μὲν ἐπαπειλοῦντας, ποτὲ δὲ καὶ παρακαλοῦντας καὶ τὰ ἐσχάτοις καιροῖς ἐκβησόμενα προαναφωνοῦντας, καὶ ἁπαξαπλῶς ποικίλως καὶ καταλλήλως τὴν σωτηρίαν ἡμῖν ἐπιβραβεύων διὰ πολλῶν διδασκαλιῶν ταύτην ὑπέδειξεν. ἀμέλει τοι τὸ μέγα τοῦτο καὶ σωτήριον δρᾶμα μιᾷ περικεκλεισμένον τῇ Ἑβραίων γλώττῃ οὐκ εἰς τὸ κοινὸν τὴν ὠφέλειαν ἔφερεν, ἀλλ' ἐν μέρει τοῦ ἀγαθοῦ τὴν πρόσοδον ὑπεξέτεινεν. ὁ πρύτανις δὲ τῶν ἀγαθῶν καὶ τῶν χρηστοτέρων ὁ κηδεμὼν τὴν πρὸ αἰώνων βούλησιν ἐπὶ ἐσχάτων μέλλων δεικνύναι οὐκ ἠνέσχετο ἀμάρτυρον ταύτην παραδεῖξαι. τῶν προφητῶν γὰρ προδιαγορευσάντων τοῦ μυστηρίου τὰ σύμβολα μόνῃ τῇ Ἰουδαίᾳ ταῦτα διαγνωστὰ ὑπῆσαν, ἔθνεσι δὲ καὶ Ἕλλησι πάντῃ ἄδηλα καὶ κεκρυμμένα. ἀλλ' ἐξήγειρε τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον

3 παρασφαλείῃ ‖ 6 ἀναχετήσει ‖ 6. 7 παλινδρομήσῃ vel -σειε leg. ‖ 11 παιδαγογούμενος ‖ 12 σωφρονίζεται ‖ 22 ἐπὶ] ἀπὸ ‖ 24 παραλεῖψαι conicio ‖ 26 ὑπῆρχεν expectes

κύριος Πτολεμαίῳ τινὶ βασιλεῖ τῶν Αἰγυπτίων τῷ καὶ Φιλαδέλφῳ καλουμένῳ καὶ πᾶσαν γραφὴν Ἑλληνικήν τε καὶ Ῥωμαϊκὴν ἔτι τε καὶ Αἰγυπτίων ἐξασκῆσαι παρεσκεύασεν· γνοὺς δὲ καὶ τοὺς Ἰουδαίους ὁ αὐτὸς γραφὴν ἰδίαν ἔχειν καὶ μάλιστα αὐτὴν κατ' ἐξοχὴν τῶν ἄλλων τῇ πρεσβυγενείᾳ προτερεύειν καὶ τῇ ἀληθείᾳ καταστέφεσθαι, ἔρωτι ταύτης συσχεθεὶς πρέσβεις τοῖς τὰ Ἑβραίων λαχοῦσι κατ' ἐκεῖνο καιροῦ διέπειν τε καὶ διοικεῖν ἐπιστέλλει μὴ στερῆσαι τῆς ὠφελείας τὸν ἐπιδεόμενον. τοιγάρτοι δώροις τούτους ἐκμειλιξάμενος καὶ σκεύη χρύσεα τῷ τηνικαῦτα περιβοήτῳ τεμένει προσαφιερώσας πατρῴας τε φειδοῦς ὑπομνήσας καὶ εὐεργεσίας κάμπτει τούτους τῇ αἰτήσει· οὗτοί τε ὡς εἰκὸς οἷά τε δῆθεν ἐκ δεσπότου καὶ δυναμένου βλάψαι, εἰ βούλοιτο, ἐκλιπαρούμενοι ἐκ περιχαρείας ἀμέτρου ἐσκιρτηκότες χρυσέοις γράμμασι τὴν πᾶσαν γραφὴν ἐνσημανάμενοι ἔστειλαν τῇ ἰδίᾳ φωνῇ· δεξάμενός τε οὗτος ταύτην καὶ ἀναπτύξας μὴ τετυχηκέναι τῆς ἐφέσεως ἔφησεν. εἶτά τ' αὖ πάλιν ἀντιγράφει λέξας· θησαυροῦ καὶ σοφίας κεκρυμμένων καὶ πηγῆς ἀφανοῦς ποία ὄνησις; βουλήν τ' αὖ παραχρῆμα οὗτοί γε τὴν καλλίστην καὶ θείαν βουλευσάμενοι ἐκ πάσης φυλῆς τοῦ ὅλου ἔθνους οἷά τινας καρποὺς ἡδίστους πεπανθέντας τῇ τε ἔξω καὶ τῇ οἰκείᾳ γραφῇ ἐρανισάμενοι ἑβδομήκοντα τὸν ἀριθμὸν ἄνδρας κατὰ τὸν τύπον, ὃν πάλαι Μωυσεῖ κύριος προστέταχεν, ἔτι τε καὶ πνεύματος θείου ἐνδιαιτήματα πεφηνότας προσαναπέμπουσιν αὐτῷ, ὅπως, καθὼς βούλεται, τὴν ἔκδοσιν τῆς γραφῆς

1 — 153, 1 ex Epiph. (cf. p. 144, 16 — 147, 15) fluxerunt ‖ 6 **πρωτερεύειν** ‖ 11 **τινικ.** ‖ 14. 15 **δυναμένῳ κλάψαι** ‖ 15 **περιχαρίας** ‖ 16 **ἐσκιτηκότες** ‖ 28 **βούληται**

ποιήσοιντο. καὶ τούτους ἀποδεξάμενος διώρισεν ἀπ' ἀλλήλων οἰκίσκοις ἐμβαλὼν πρὸς τῷ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ καλουμένῳ Φάρῳ, ὅπως μὴ κατὰ τὸ αὐτὸ γενόμενοι συμφωνήσαντες παρακλέψωσι τὴν ἀλήθειαν. καὶ δὴ τοῦτο ποιήσας συνήθροισεν ἄρδην τὰ ἐκδοθέντα καὶ τοσοῦτον εὗρεν αὐτοὺς συμφωνήσαντας, ὡς μηδὲ ἐν λέξει παρηλλαχότας, μή τί γε μὴν ἐν νοήμασι. δεξάμενος τοίνυν τὴν ἔκδοσιν καὶ μειζόνως ἀπευχαριστήσας τοῖς ἠγωνισμένοις περὶ τοῦτο πλείστοις τε ὡς εἰκὸς φιλοτιμησάμενος δώροις καὶ τὸ ἔθνος εὐφημίᾳ μεγαλύνας ἐξαπέστειλεν. πρώτη δὲ αὕτη ἡ ἔκδοσις ἐγένετο πρὸ τριακοστοῦ πρώτου ἔτους τῆς μετὰ σαρκὸς πρὸς ἡμᾶς ἐπιδημίας τοῦ θεοῦ λόγου καὶ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Δευτέρα δὲ ἔκδοσις γέγονεν οὕτως· Ἀκύλας τις ἀπὸ Σινώπης τῆς Πόντου ὑπάρχων Ἕλλην ὢν ἐβαπτίσθη ἐν Ἱεροσολύμοις· καὶ ⟨ἐν?⟩ τοῖς Ἑλληνικοῖς πάλιν ἀναστρεφόμενος ἔθεσιν ἐπετιμήθη παρὰ τῶν κηρύκων τῆς χάριτος καὶ λυπηθεὶς ὥσπερ κύων ἐπὶ τὸν ἴδιον ἔμετον ἀνθυπέστρεψεν καὶ ἀναθεματίσας τὸν χριστιανισμὸν τοῖς Ἰουδαίοις προσδραμὼν ἡρμήνευσε καὶ αὐτὸς τὴν θείαν γραφὴν ἐπὶ Ἀδριανοῦ βασιλέως τοῦ λεπρωθέντος μετὰ τετρακόσια τριάκοντα ἔτη τῆς τῶν ἑβδομήκοντα ἑρμηνείας καμπύλῳ καὶ διεστραμμένῳ λογισμῷ.

Ἡ γοῦν τοῦ Συμμάχου ἔκδοσις τρίτη ὑπάρχει. οὗτος τοίνυν Σαμαρείτης ὢν φίλαρχός τε ὑπάρχων καὶ

1 fort. *ποιήσαιντο* ‖ 2 *τὸ* ‖ 4 *συμφον.* ‖ 9 *ἠγων.* ‖ 11 — 154, 26 cf. Pseudo-Athanasium et Pseudo-Theodoretum (P. Gr. XXVIII 433 et LXXXIV 28) ‖ 18 *ἔθνεσιν* ‖ 19. 20 cf Prov. 26, 11. II Petr. 2, 22 (SAB 1898 p. 788 ss.)

ὑπεροψίαν νοσῶν, μὴ τιμηθεὶς ὑπὸ τοῦ ἰδίου ἔθνους τοῖς Ἰουδαίοις προστρέχει καὶ ἐκ δευτέρου περιτέμνεται καὶ πρὸς διαστροφὴν τῶν Σαμαρειτῶν ἑρμηνεύει καὶ αὐτὸς τὴν θείαν γραφὴν ἐπὶ Σεβήρου.

Τετάρτη δέ γε μὴν ἡ τοῦ Θεοδοτίωνος πέλει ἔκδοσις. οὗτος τοίνυν τῆς αἱρέσεως Μαρκιανοῦ τοῦ Ποντικοῦ ὢν ἐξέδωκεν καὶ αὐτὸς τὴν ἑρμηνείαν ἐπὶ Κομόδου τοῦ βασιλέως ἐν αὐτοῖς τοῖς χρόνοις πρὸς διαστροφὴν τῆς αὐτοῦ αἱρέσεως.

Ἡ πέμπτη δὲ ἔκδοσις ἐν πίθοις εὑρέθη ἐπὶ Καρακάλλου τοῦ βασιλέως ἐν Ἱεριχῷ· καὶ ἡ ἕκτη δὲ ὁμοίως ἐν πίθοις εὑρέθη κεκρυμμένη ἐπὶ Ἀλεξάνδρου τοῦ Μαμμαίας παιδὸς ἐν Νικοπόλει τῇ πρὸς ἀρκτίοις.

Ἑβδόμη τε ἔκδοσίς ἐστιν ἡ τοῦ ἁγίου Λουκιανοῦ τοῦ μεγάλου ἀσκητοῦ καὶ μάρτυρος· ὅστις ταῖς προγεγραμμέναις ἐκδόσεσιν ἐντυχών, ἐγκύψας δὲ καὶ τοῖς Ἑβραϊκοῖς μετὰ ἀκριβείας τὰ λείποντα ἢ καὶ περιττεύοντα καὶ τοῦ καταλόγου τῆς ἀληθείας πόρρω τυγχάνοντα διορθωσάμενος ἐν τοῖς οἰκείοις τῆς γραφῆς χωρίοις ἐξέδοτο τοῖς Χριστιανοῖς ἀδελφοῖς· ἥτις ἔκδοσις μετὰ τὴν ἄθλησιν καὶ τὸ μαρτύριον τοῦ αὐτοῦ ἁγίου Λουκιανοῦ τῆς τοῦ Διοκλητιανοῦ καταληξάσης μανίας εὕρηται ἐξ ἰδιοχείρου γεγραμμένη ἐν Νικομηδείᾳ ἐπὶ Κωνσταντίνου τοῦ βασιλέως παρὰ Ἰουδαίοις ἐν πυργίσκῳ μαρμαρίνῳ καὶ κεκονιαμένῳ. ἐν ἐπιτομῇ δὲ τῆς ἐξηγήσεως τῶν ἐκδόσεων ἐπεμνήσθημεν πρὸς

10. 11 *ἀρακάλλου* ‖ 13 *μαμμαίου* | 14 *Ἀκτίᾳ* recte Epiph. p. 171, 92 Lagarde ‖ 15 *τε* et *ἐστιν* om. M ‖ 18. 19 *περιτεύοντα* ‖ 23 post *Διοκλ.* cum M *καὶ Μαξιμιανοῦ* addendum ‖ 24. 25 *νηκομ.* ‖ 26 *κονιαμένω* M ‖ 27 *πρὸς* M: *διὰ*

τὸ μὴ πάντῃ ἄμοιρον τὸν ἐντυγχάνοντα τῇ προφητικῇ πραγματείᾳ τυγχάνειν.

Ἰστέον δὲ ὅτι, ὅπου τὸ Ō μετὰ ἐγκαρσίου διαστολῆς εὑρέθη, τῶν ἑβδομήκοντα ὑπάρχει ἔκδοσις· ὅπου δὲ τὸ Ā, Ἀκύλα· ἐν ᾧ δὲ τόπῳ τὸ Σ̄, Συμμάχου· καὶ ἐν οἷς χωρίοις τὸ Θ̄, Θεοδοτίωνος· καὶ αὖ πάλιν ὅπου τὸ Ē, πέμπτῃ· καὶ εἰς ἃ τὸ ἀπόσημον ς̄, ἕκτῃ· ἐν οἷς δὲ τὸ Λ μέσον ἔχον τὸ ō, Λουκιανοῦ· ὅπου δὲ τὸ Ī μετὰ τοῦ ω̄, Ἰωάννου, Ἰωσήπου· οἱ δὲ ἀστερίσκοι ⁜ ⁜ ⁜ τὴν συμφωνίαν τῶν ἐκδοτῶν παρεμφαίνουσι. μή τις δὲ ἡμῖν καταγνοίη τοῦτο δράσασι τῶν ἐν πείρᾳ τῆς ἐξηγήσεως καθεστηκότων, προσαποδέξοιτο δὲ τὸν σκοπὸν ὡς συμβαλλόμενον κέρδος οὐ μικρὸν τοῖς ἀγνοοῦσιν.

Euthymius Zigabenus in Psalmos (*P. Gr.* CXXVIII *p.* 64): *μεθηρμηνεύθησαν δὲ ἐπὶ Πτολεμαίου τοῦ Φιλαδέλφου διέποντος τῆς Αἰγύπτου τὴν βασιλείαν ... πρώτη ἡ τῶν ἑβδομήκοντα, οἵτινες Ἑβραῖοι ὄντες ἐξελέγησαν κατὰ ἀριθμὸν τῶν ὑπὸ Μωυσέως ἐκλεγέντων ἑβδομήκοντα πρεσβυτέρων κατὰ παράκλησιν τοῦ δηλωθέντος βασιλέως καὶ σύμφωνον εἰς ἅπαν ἑρμηνείαν ἐξέθεντο.*

Iosephi Hypomnesticum p. 251 *Fabricius* (*Cod. pseudep. V. T.* II = *P. Gr.* CVI *p.* 124): *τίνες εἰσὶν οἱ τὰς ἱερὰς*

4 *εὑρεθῇ* ‖ 5 *τύπῳ* codd. (corr. iam Phelippaeus) ‖ 7 ἃ M: ᾱ | *ἐπίσημον* conicio ‖ 9 *Ἰωάννου*] ras. in M ‖ 11 *καταγνύει* ‖ 11. 12 *τῶν — καθεστ.* om. M ‖ 14 subscribit *μέδοντι ἁμῶν χριστῷ πιπὶ κλέος. — πέρας τῆσδε δέλτου* ‖ 23 ss. de codicibus, quibus hoc fragm. separatim tradatur, v. Lietzmann, *Catenen* p. 48 n. 14 Pitra, Analecta II 400 nr. 9. 401 (405[2]), si modo is recte de Iosepho, non de Athanasio, loquitur

γραφὰς ἑρμηνεύσαντες; πρῶτον ἐπὶ Πτολεμαίου τοῦ Φιλαδέλφου ἐν Ἀλεξανδρείᾳ οἱ οβ' τῶν Ἰουδαίων σοφοὶ ὑπὸ Ἐλεαζάρου τοῦ ἀρχιερέως εἰς τὸ ἑρμηνεῦσαι αὐτῷ τὰς γραφὰς ἀποσταλέντες et p. 11 Ἐλεάζαρος, ἐφ' οὗ αἱ βίβλοι τῶν ἑβδομήκοντα Πτολεμαίου τοῦ δευτέρου βουληθέντος ἡρμηνεύθησαν.

Procopius Gaz. Comm. in Oct. P. Gr. LXXXVII 1 *p.* 28 D: δευτέρα δὲ αἰτία (obscuritatis scripturae) τὸ ἀπὸ τῆς Ἑβραίων εἰς τὴν Ἑλλάδα μεταληφθῆναι φωνὴν τοῦ θεοῦ τοῦτο διὰ Πτολεμαίου γενέσθαι πρὸ τῆς τοῦ Χριστοῦ παρουσίας οἰκονομήσαντος, ὅτε κοινῇ πᾶσιν ἤμελλεν ἐγνῶσθαι τοῖς ἔθνεσιν (cf. P. Gr. LXIX p. 701 D).

Cosmas, Topogr. christ. XII (*P. Gr.* LXXXVIII *p.* 460): μετέπειτα Πτολεμαῖος ὁ ἐπίκλην Φιλάδελφος, περιεργασάμενος καὶ μαθὼν παρὰ Τρύφωνος τοῦ Φαληρέως περὶ τῶν Ἰουδαϊκῶν βιβλίων (βίβλων leg.), σπουδαίως ζητήσας παρὰ τῷ ἀρχιερεῖ Ἐλεαζάρῳ, ἀποστείλας δῶρα πολλὰ καὶ τῷ ναῷ καὶ τῷ ἀρχιερεῖ ταύτας ἐδέξατο σὺν ο' πρεσβυτέροις, οἵτινες καὶ ἀπὸ τῆς Ἑβραΐδος γλώττης μετέφρασαν εἰς τὴν Ἑλλήνων γλῶτταν καὶ ἐν τῇ ἰδίᾳ βιβλιοθήκῃ ἀνέθηκαν. ἦν δὲ καὶ τοῦτο θείας προνοίας ἔργον, ἵνα πρὸ τῆς τοῦ Χριστοῦ παρουσίας προητοιμασμένον ᾖ καὶ μὴ ὕστερον γινόμενον ἐπὶ τῶν ἀποστόλων ὕποπτον γένηται τοῖς πολλοῖς· ὡς πρὸς τὸ κεχαρισμένον ἑαυτοῖς ἑρμηνεύσαντες

10—12 cf. Eus. p. 127, 25 ss., ceterum cf. Polychronium in Catena in Iob a Comitolo edita p. 37 ‖ 23 ss. cf. Hilarium p. 160, 3 ss., Georgium Syncellum p. 134, 5

τὰ παρὰ τῶν προφητῶν πάλαι εἰρημένα περί τε τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς κλήσεως τῶν ἐθνῶν.

Ioannes Lydus De magistratibus I 31 *p.* 144, 8—14 *Bekker*: (Brutus) *ἠλευθέρωσε Ῥωμαίους τυραννίδος, ἀρχὴν ἐξευρὼν παρ' οὐδενὶ τῶν ἐθνῶν γνωριζομένην, καὶ εἰ παρ' Ἑβραίοις Δανιὴλ ὁ προφητῶν θειότατος ὑπάτων παρὰ Ἀσσυρίοις γενομένων ποτὲ μνημονεύει. οὐδὲ γὰρ οὗτος αὐτὸς ἐπὶ τῆς Ἑβραΐδος ἀπέθετο φωνῆς, ὡς Ἀρισταῖος λέγει, ἀλλ' οἱ ἑρμηνεύσαντες παρὰ Πτολεμαίῳ τὰ λόγιά ποτε ἀντὶ δυναστῶν καὶ βουλευτῶν ὑπάτους εἶπον.*

De mensibus IV 47 *p.* 103, 22 *Wuensch* (e Parisino 854): *λέγει δὲ ὁ αὐτὸς Φίλων καὶ περὶ τῶν συγγραμμάτων τοῦ Μωυσέως, ὅτι ὑπ' αὐτοῦ μὲν τῇ Χαλδαϊκῇ γλώττῃ ἐγράφη, ὕστερον δὲ ὑπὸ Πτολεμαίου εἰς τὴν Ἑλλάδα μετεφράσθη, ὃς τρίτος ἦν τῶν ἀπ' Ἀλεξάνδρου τὴν Αἴγυπτον παραλαβόντων, Φιλάδελφος ἐπικεκλημένος.* (v. supra p. 91, 10 ss.)

Iustiniani Novellae, 146 *c.* 1 (*ed. Schoell-Kroll p.* 715, 25): ... *πλὴν οἱ διὰ τῆς Ἑλληνίδος ἀναγινώσκοντες* (sc. Hebraei) *χρήσονται παραδόσει τῇ πάντων ἀκριβεστέρᾳ καὶ παρὰ τὰς ἄλλας ἐγκεκριμένῃ διὰ τὸ μάλιστα περὶ τὴν ἑρμηνείαν συμβεβηκός, ὅτι κατὰ δύο διαιρεθέντες καὶ κατὰ διαφόρους ἑρμηνεύσαντες τόπους ὅμως μίαν ἅπαντες ἐκδεδώκασι σύνθεσιν. πρὸς δέ γε τούτοις τίς οὐκ ἂν τῶν ἀνδρῶν κἀκεῖνο θαυμάσειεν, ὅτι πολλῷ πρεσβύτεροι τῆς σωτηριώδους ἐπιφανείας*

6 cf. Hatch-Redpath, *Concordance to the LXX* p. 1407 ‖ 23—25 cf. Epiph.

τοῦ μεγάλου θεοῦ καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ γεγονότες ὅμως ἐκείνην μέλλουσαν ὥσπερ ὁρῶντες τὴν τῶν ἱερῶν βίβλων παράδοσιν ἐποιήσαντο, προφητικῆς χάριτος περιλαμψάσης αὐτούς; καὶ ταύτῃ μὲν χρήσονται μάλιστα πάντες.

Olympiodori in Nicetae Serrani in Iob catena (*P. Gr.* XCIII *p.* 16 A): . . . *τοὺς ἑβδομήκοντά φημι ἐξ ἐπιπνοίας τοῦ ἁγίου πνεύματος ὁδηγηθέντας τὰ Ἑβραϊκὰ . . . εἰς τὴν Ἑλλάδα μεταβαλεῖν γλῶτταν πρὸ τῆς τοῦ κυρίου ἐπιδημίας ἐπὶ Πτολεμαίου τοῦ ἐν Αἰγύπτῳ βασιλεύσαντος, θεοῦ τοῦτο οἰκονομήσαντος, ἵνα μή τις εἴπῃ, ὡς χάριν Χριστιανοῖς κατατιθέμενοι οὕτω τὰς γραφὰς οἱ ἑβδομήκοντα διηρμήνευσαν.* multo ampliora et fortasse genuina Olympiodori e Baroccianis eiusdem catenae codicibus edit Hodius p. 330, latine Comitulus in Catena in Iob p. 44.

Nicetae catena in psalmos P. Gr. LXIX *p.* 700: *Φίλωνος καὶ Ἰουστίνου. — πάλαι μὲν Ἰουδαῖοι μόνοι τὰ τῆς παλαιᾶς διαθήκης εἶχον βιβλία κατὰ τὴν ἑαυτῶν συγγραφέντα διάλεκτον, ἡμεῖς δὲ τὴν ἐντεῦθεν οὐκ ἐτρυγῶμεν ὠφέλειαν. ὅτε δὲ μετὰ Ἀλέξανδρον τὸν*

6 cf. Lietzmann l. c. p. 66, 2 et de Bononiensi *Studi Ital.* III p. 467. — cf. etiam brevem notitiam in Anonymi *Comm. in Iob* P. Gr. XVII p. 373 C ‖ 17 ss. eadem in Mendelssohnii usum Ios. Cozza descripsit e Psalterio codicis Cryptaeferratae A. *γ´* 11 fol. 11 saec. XI (= C, cf. Pitra, *Analecta sacra* II 442) et exstant in Pal. Vaticano 247 fol. 1 Harl. 5677 ‖ 18 — 159, 12 et 159, 19—21 cf. Philonem p. 90 ss., 159, 14—19 cf. Ps. Iustinum 122, 11. — 159, 14 falso Philonem testem producit (ceterum de Philone Nicetae auctore v. *Philonis Opera* II p. XV) ‖ 17. 18 *Φίλωνος καὶ Ἰουστίνου* om. C ‖ 19 *αὐτῶν* Mai

Μακεδόνα ὁ Φιλάδελφος Πτολεμαῖος κατ' Αἴγυπτον ἐβασίλευσε, ζῆλον λαβὼν τῆς Ἰουδαίων φιλοσοφίας εἰς Ἑλλάδα γλῶτταν τὴν Χαλδαϊκὴν μεθαρμόζεσθαι διενοεῖτο καὶ πρέσβεις εὐθὺς ἐξέπεμπε πρὸς Ἀζαρίαν τὸν τότε τῆς Ἰουδαίας ἀρχιερέα, τὸ βούλημά τε δηλῶν καὶ προτρέπων ἀριστίνδην ἑλέσθαι τὸν νόμον διερμηνεύσοντας. ὁ δὲ ἀρχιερεὺς οἷα εἰκὸς ἡσθεὶς καὶ νομίσας οὐκ ἄνευ θείας ἐπιφροσύνης περὶ τὸ τοιοῦτον ἔργον ἐσπουδακέναι τὸν βασιλέα, σκεψάμενος τοὺς παρ' αὐτῷ δοκιμωτάτους Ἑβραίων, οἳ πρὸς τῇ πατρίῳ καὶ τὴν Ἑλληνικὴν ἐπεπαίδευντο παιδείαν, καὶ ἐξ ἑκάστης τῶν δώδεκα φυλῶν ἓξ ἄνδρας ἐπιλεξάμενος ἄσμενος ἀποστέλλει. οἱ δὲ ἐν διαφόροις οἰκίσκοις κατὰ δύο, ὥς φησιν ὁ Ἰουδαῖος Φίλων, ἢ καθ' ἕνα, ὡς ὁ θεῖος Ἰουστῖνος ἀποφαίνεται, διαιρεθέντες ἐν Φάρῳ τῇ Ἀλεξανδρείας νήσῳ πᾶσαν τὴν θείαν γραφὴν καὶ αὐτοὺς τοὺς ψαλμοὺς ἡρμήνευσαν, καὶ πάντες ἐν τῇ ἑρμηνείᾳ συνεφώνησαν οὐδὲν ἀλλήλων παραλλάξαντες οὔτε κατὰ τὴν ἔννοιαν οὔτε κατὰ τὴν λέξιν, ἀλλὰ τὰ αὐτὰ ὀνόματα καὶ ῥήματα ὥσπερ ὑποβολέως ἑκάστῳ ἀοράτως ἐνηχοῦντος τοῖς δηλουμένοις ἐναρμοσάμενοι πράγμασιν, ὥστε θαυμάσαι τὸν Πτολεμαῖον. γέγονε δὲ ἡ τῶν ἑβδομήκοντα δύο τούτων ἔκδοσις πρὸ τριακοσίων καὶ ἑνὸς ἐνιαυτοῦ τῆς τοῦ σωτῆρος ἐπιδημίας.

denique cf. Nicephori Callisti versus in P. Gr. CXLVII 622 B. non novi quae C. Oeconomus, *Περὶ τῶν ο'* vol. IV p. 1049 Fla-

4 *ἐξέπεμψεν* Mai, sed v. Philonem ‖ 6 *παροτρύνων* Mai, sed v. Phil. ‖ 10 *τῶν* Ἑ. C, sed v. Phil. ‖ 14 *ἢ καὶ καθ'* Mai (Hody p. 153) ‖ 21 *πράγμασιν* om. C ‖ 23 de numero cf. ad p. 149, 20 et Hodium p. 92 ‖ 24 sequitur narratio de ceteris interpretibus, tum de Esdra (v. ad p. 124, 9)

vium Nobilium secutus ex Hesychio[1]) et quae p. 1053 ex Cosma Hagiop. praebere dicitur.

Hilarius Pet., Tract. in II *psalm.* 3 *p.* 39, 18 *Zingerle*: sed perfecta horum septuaginta interpretum auctoritas manet. primum quod ante adventum corporalem domini transtulerunt, nec adulatio interpretandi adhibita tempori arguetur, tanto anteriore interpretationis aetate; dehinc quod ipsi illi principes doctoresque synagogae et praeter scientiam legis per Moysen quoque doctrina secretiore perfecti non potuerunt inprobabiles esse arbitri interpretandi, qui certissimi et gravissimi erant auctores docendi.

idem Instructio 8 *p.* 9, 27 *et Tract. in* CXVIII *psalm. litt. Ain* 16 *p.* 504, 24 *de Ptolemaeo interpretationis auctore breviter refert; cf. p.* 38, 12.

Ambrosius, Exameron III 5, 20 *p.* 73, 12 Sch.: multa enim non otiose a septuaginta viris Hebraicae lectioni addita et adiuncta comperimus.

In psalm. 118 *enarratio* IX 13: septuaginta virorum sententias magis sequitur ecclesia.

Filastrii diversarum hereseon liber CXLII *p.* 114 *Marx*: haec etenim, id est LXX duorum interpretatio,

7 hac de re antea (2 p. 38. 39) accuratius agit; cf. Instructio 8 (p. 9, 25 ss. Zingerle), ubi psalmos in ordinem redegisse feruntur (cf. p. 40, 1) ‖ 19 uncis angulatis inclusa addidit Marx. pleraque usque ad p. 161, 16 ex Irenaeo fluxisse videntur, sed ad p. 161, 11 cf. etiam Cyrillum p. 138, 10

1) frustulum, quod e Nobilii libro Hody p. 152 profert, ab Epiphanio pendet. quae idem p. 92. 153 Musculo auctore sub Basilii nomine tradit, alibi non inveni.

sub Tolomeo rege Aegyptiorum post Alexandrum Ma-
cedonem est edita omnibus, populoque Iudaico in Hieru-
salem ⟨man⟩data est, cum habitarent non multi ⟨ibi⟩
Iudaei, velut in subiectione iam positi regis Aegyptii,
rogatique ab ipso ⟨sunt⟩ Tolomeo, ut interpretes mit-
terentur Alexandriam. qui cum venissent Septuaginta 6
duo sapientes ac prudentes viri interpretes, secundum
iussu regis Hebream linguam Greco sermone inter-
pretati Grecis litteris ediderunt, sicuti et factum est.
cumque suscepisset eos Tolomeus rex Aegypti, temp- 7
tare volens si esset horum divina scriptura quam le-
gebant Iudaei, separatim quemque iussit includi in
cubiculum nullumque videre alium nisi solum excep-
torem qui interpretem exciperet dictitantem; omnium- 8
que accipiens postea interpretationem cottidie, cum
consentientem in unum inveniret editionem omnium,
iussit conscribi atque poni in templum, ut venientibus
de Achaia, de Grecia atque aliis provinciis filosofis,
poetis et historiographis cupientibus legendi copia non
negaretur. unde et maxime argumenta sumentes filo- 9
sophi, poetae, oratores atque historiographi, sicuti vo-
luerunt, ad suae paganitatis mendacia transtulerunt,
aliisque nominibus rudes puerorum animas edocentes
legem dei divinam irritam saeculo facere properarunt,
impietatisque semina in sono verborum, in periculosis
sententiis confirmarunt; quorum causa dicebat et do-
minus fures atque latrones (Ev. Ioh. 10, 8) eos fuisse,
in omnibus atque ab omnibus cognoscendos.

28 cf. etiam cetera quae p. 113, 14 — 116, 15 de auctoritate LXX interpretum proferuntur

Rufinus in versione Eusebii Hist. eccl. VI 33 (I *p.* 369 *Cacciari*): cui (*sc. Africano*) Origenes magnificentissime rescribens asserit nequaquam Iudaeorum commentis et fraudibus auscultandum, sed hoc solum pro vero habendum in scripturis divinis, quod septuaginta interpretes transtulissent; nam id esse solum, quod auctoritate apostolica confirmatum sit.

Apol. II 33 (*P. L. ed. Migne* XXI *p.* 612 A) *contra Hieronymi versionem pugnans cum alia tum haec de auctoritate textus graeci profert:* ... septuaginta duorum virorum per cellulas interpretantium unam et consonam vocem dubitandum non est spiritus sancti inspiratione prolatam ...

Hieronymi Praef. in Pent. (*P. L.* XXVIII *p.* 181): ... et nescio quis primus auctor septuaginta cellulas Alexandriae mendacio suo exstruxerit, quibus divisi eadem scriptitarent (*vel* scriptitarint), cum Aristeas eiusdem Ptolemaei ὑπερασπιστής et multo post tempore Iosephus nihil tale retulerint, sed in una basilica congregatos contulisse scribant, non prophetasse. aliud enim est vatem, aliud esse interpretem ....

2—7 Rufinus Eusebii textui (VI 31) interpolavit, et postrema inde a lin. 4 ne protulit quidem Origenes in epistula nobis servata, cf. ad p. 126, 6 ‖ 6. 11 cf. Hieron., *Anecd. Mareds.* III 2 p. 214, 26: *loquamur autem et secundum septuaginta interpretes. dicat enim aliquis: quid ad me, quid habet in hebraico? ego ecclesiam sequor* ‖ 14 ss haec repetit *Contra Rufinum* II 25 (P. L. XXIII p. 470), ubi congesta invenies Hieronymi variorum librorum de LXX iudicia. etiam plura collegit Montfaucon, *Hexapla* I 93 ss., Hody p. 350—390. de cellulis cf. *Comm. in Ezech.* 33, 23 (P. L. XXV p. 338 B), *Praef. in Paralipomena* (P. L. XXVIII p. 1393 A = XXIII p. 472 A) ‖ 18 cf. Ios. p. 121, 5. 6

Quaest. in Gen. (*P. L.* XXIII *p.* 985, *p.* 2, 30 *Lagarde*): . . . Iosephus . . . quinque tantum ab eis libros Moysi translatos refert.

Comm. in Ezech. 5, 12 (*P. L.* XXV *p.* 57 C): quamquam et Aristeas et Iosephus et omnis schola Iudaeorum quinque tantum libros Moysi a septuaginta translatos asserant (*cf. etiam P. L.* XXIV *p.* 914 B).

Comm. in Mich. 2, 9 (*P. L.* XXV *p.* 1227 D): interpretatio LXX — si tamen LXX est; Iosephus enim scribit et Hebraei tradunt quinque tantum libros legis Moysi ab eis translatos et Ptolemaeo regi traditos . . .

August. De civ. dei XVIII 42 (= *Eugippius p.* 1018 *Knoell*): Qua dispensatione providentiae dei scripturae sacrae veteris testamenti ex Hebraeo in Graecum eloquium translatae sint, ut universis gentibus innotescerent? . . . . Ptolemaeus qui est appellatus Philadelphus omnes, quos ille adduxerat subiugatos, liberos redire permisit; insuper et dona regia in templum Dei misit petivitque ab Eleazaro tunc pontifice dari sibi scripturas, quas profecto audierat fama praedicante divinas et ideo concupiverat habere in bibliotheca, quam nobilissimam fecerat. has ei cum idem pontifex misisset Hebraeas, post ille etiam interpretes postulavit; et dati sunt septuaginta duo, de singulis duodecim tribubus seni homines, linguae utriusque doctissimi, Hebraeae scili-

2 antea exponit LXX mystica quaedam celasse Ptolemaeum; cf. e. gr. *Comm. in Ezech.* 16, 13 (P. L. XXV p. 143 B), *Praef. in Pent.* (P. L. XXVIII p. 181), *Praef. in Ies.* (P. L. XXVIII p. 826 B), *Anecd. Maredsolana* III 1 p. 22 cum Morini nota, et similia innuere videtur Filastrius p. 113, 17 ss. Marx ‖ 12—15 cf. Eus. p. 127, 25 ss. ‖ 16—22 cf. Hieron. p. 130, 11 ss.

cet atque Graecae, quorum interpretatio ut Septuaginta vocetur, iam obtinuit consuetudo. traditur sane tam mirabilem ac stupendum planeque divinum in eorum verbis fuisse consensum, ut, cum ad hoc opus separatim singuli sederint (ita enim eorum fidem Ptolemaeo placuit explorare), in nullo verbo, quod idem significaret et tantundem valeret, vel in verborum ordine alter ab altero discreparet; sed tamquam unus esset interpres, ita quod omnes interpretati sunt unum erat, quoniam re vera spiritus erat unus in omnibus. et ideo tam mirabile Dei munus acceperant, ut illarum scripturarum non tamquam humanarum, sed, sicut erant, tamquam divinarum etiam isto modo commendaretur auctoritas, credituris quandoque gentibus profutura, quod iam videmus effectum.

[Augustini] De mirabilibus sacrae scripturae I 9 (*P. L.* XXXV *p.* 2161): quorum quasi hereditarii successores ad Ptolomaeum Philadelphum Alexandriae regem a pontificibus, Eleazaro scilicet et ceteris qui eodem tempore Iudaeorum populo praeerant, septuaginta sapientes, qui ex Israel stirpe descenderant, missi sunt

15 idem 43 docet hanc versionem propter spiritum divinum, qui mentem interpretum replevisset, praeferendam esse ceteris, etiamsi 'verba interpretationis suae contulissent' (respicit Hieronymum p. 162, 20); itaque etiam quae discreparent a codicibus Hebraeis, non mutanda esse, quippe quae per prophetas interpretes spiritus revelasset, cum Epiphanio affirmat. cf. e. gr. *De civ.* XV 11. 13. XVIII 44, *Quaest. de Genesi* 169 p. 89 Zycha et alibi, *De consensu Evang.* II 66 (P. L. XXXIV p. 1139), *Doctrina Christiana* II 22. IV 15 (P. L. XXXIV p. 46. 96), *Epist.* 28, 2 (p. 106 Goldb.). 71, 4 (p. 252 ss. Goldb. et ibid. p. 316 ss. Hieronymi responsum). 82, 34. 35 (p. 385. 386 G.) ceterum v. Hodium p. 391—396 ‖ 16 de Moysi senioribus antea locutus est

et scripturas antiquae legis in Graecum eloquium transtulerunt.

Isidorus Hisp., Etym. VI 3, 5 (*P. L.* LXXXII *p.* 236): Ptolemaeus cognomento Philadelphus, omnis litteraturae sagacissimus, cum studio bibliothecarum Pisistratum aemularetur, non solum gentium scripturas, sed etiam et divinas litteras in bibliothecam suam contulit. nam septuaginta milia librorum huius temporibus Alexandriae inventa sunt. ⟨4, 1⟩ hic etiam et ab Eleazaro pontifice petens scripturas veteris testamenti in Graecam vocem ex Hebraica lingua per septuaginta interpretes transferre curavit, quas in Alexandrina bibliotheca habuit. ⟨4, 2⟩ siquidem singuli in singulis cellulis separati ita omnia per spiritum sanctum interpretati sunt, ut nihil in alicuius eorum codice inventum esset, quod in ceteris vel in verborum ordine discreparet.

Theonae epistulam (*Routh, Rel. sacrae* III² *p.* 443) *consulto omisi utpote a recentissimo falsario profectam* (*cf. Harnack, Altchristl. Litt. p.* 790), *item Pseudo-Damasi Epist.* 5 (*P. L.* XIII *p.* 440).

Lietzmannus a me omissam esse monet

Pseudo-Chrysostomi in Pascha Homiliam VII 1 (*P. Gr.* LIX *p.* 747): 'Ιουδαῖοι μὲν γὰρ πάντα τὰ ἀγαθὰ ἐξεχωρίσαντο· αὐτίκα γοῦν καὶ τὰς γραφὰς δύο καὶ ἑβδομήκοντα σοφῶν μεταβαλόντων ἠθέτησαν. τοσοῦτοι γὰρ 'Ιουδαῖοι πρὸς τὴν τοιαύτην ἱστορίαν ἠσχόληντο

3—9 sumpsit e Tert. (v. p. 126), 9—13 ex Hieronymo (v. p. 130, 11), 13—17 ex Augustino (v. p. 164, 3 ss.)

ἀρχαῖοι πρὸ τῆς τοῦ σωτῆρος παρουσίας ἀριστίνδην ὑπὸ ἀρίστων ἐξειλεγμένοι πρὸς τὴν μεταβολὴν τῶν γραφῶν ἔτι καὶ τότε ἐν Ἑβραϊκοῖς χαρακτῆρσιν οὐσῶν εὐδοκίμων. καὶ ἐδοκιμάσθη ἡ ἑρμηνεία, καὶ ἀραὶ ὑπὸ πάντων τῶν Ἑβραίων ἐτέθησαν, εἴ τις τὴν ἑρμηνείαν παρακινήσειε. καὶ ταύτας διὰ ταῦτα ἡμεῖς περιέπομεν ἀκούοντες Μωυσέως λέγοντος 'ἐπὶ στόματος δύο καὶ τριῶν μαρτύρων σταθήσεται πᾶν ῥῆμα' (Deut. 19, 15), οὐκέτι δὲ δύο, ἀλλ' ἐπὶ ἑβδομήκοντα δύο μαρτύρων [τὴν μεταβολὴν ἀσμενίσαντες. ἀλλ' εἰς ὅσον μὲν οἱ σοφοὶ περιῆσαν τῶν Ἰουδαίων, τὰ τῆς μεταβολῆς ἐκρατύνετο· γενομένης δὲ τῆς παρανομίας τῆς κατὰ τοῦ σωτῆρος ἀπεσβέσθη παρὰ Ἰουδαίοις πάντα κάλλη .... ὡς οὖν καὶ τὰς γραφὰς μετεκίνησαν, καὶ τὴν ἑρμηνείαν τῶν σοφῶν ἐκείνων ἠθέτησαν, ἑνός τινος προσηλύτου πεισθέντες μεταβολῇ ἐπ' ἀθετήσει τοσούτων ἀνδρῶν καὶ ἀρῶν.

2 cf. Philonem p. 92, 8, quem c. 2 de Paschae die testem profert.

INDICES

Numeri sunt paragraphorum. eorum veritatem spondeo, cum bis verbo tenus editionis textum cum Indice contulerim. — stellula * lemmati praefixa significat non omnia testimonia allata esse. eadem stellula singulis vocibus vel numeris paragraphorum addita est, ubi apparatus vel varias lectiones vel coniecturas praebet dignas quae animadvertantur vel emendationes coniectura inventae in ipsum textum receptae sunt.

Cum eos qui historiam sermonis graeci posterioris aetatis cognoscere velint, scriptores Graecos et Iudaeos, a quibus potissimum *κοινῆς* notitia petenda est, inscriptiones, papyros simul complecti oporteat, operae pretium facturus mihi videor hos fontes cum Aristea conferens:

1. LXX = *Hatch-Redpath, Concordance to the Septuagint,* unde fere hausi. atque cum insignis animadvertatur consensus cum posterioris potissimum aetatis libris Iudaicis, hos ipsos suis nominibus (Sir., I—IV Maccab., Sap., Iud., Tob., Sus., I Esra graecus) proferre e re videbatur. ceterum in testimoniis e LXX afferendis minus parcus fui quam in testimoniis ceterorum fontium.

2. Pol. = Polybius, in quo Schweighaeuseri lexicon fere secutus sum.

3. Pe. = Inscriptiones Pergamenae a Fraenkelio editae [1]). saepius brevitatis causa nominavi Schweizerum = *E. Schweizer, Grammatik der Perg. Inschriften,* Berolini 1898.

4. Ma. = Inscriptiones Magnesiae repertae, quas propediem cum Indice, in quo reperies locorum notitiam a me omissam, O. Kern edet.

5. Pap. = Papyri aetatis Ptolemaeorum. quarum corpus cum U. Wilcken editurus sit, testimonia proferre omisi. pleniorem enim collectionem quam ipse, tiro in hoc litterarum

1) vol. II, quod inscriptiones aetatis Romanae continet, consulto raro adhibui. paginas pro numeris inscriptionum laudavi, ubi editoris commentarius sermonem exemplis aliis illustrat.

genere, dare poteram, illius Index praebebit. non sine magna utilitate adii et laudavi Mayserum = *E. Mayser, Grammatik der griech. Papyri aus der Ptolemäerzeit,* pars I Lipsiae 1898 [1]).

Quamvis hanc operis mei partem, ut fuit molestissima, ita facile obnoxiam esse sciam eorum vituperationi, qui quae per oblivionem vel temporis angustias omisi opprobrio dare velint, non inutilem eam futuram esse spero, quippe qua aliquatenus discatur, quantus sit in tanta locorum distantia fontium et inter se consensus et ab Attica consuetudine non parvus dissensus, quantum ad hunc communem sermonem excolendum et propagandum sermo, quo reges, magistratus, senatus urbium uti solebant, valuerit. qui sermo non sine mutationibus Athenis per Macedonum aulam ad Diadochos, tum ad Romanos [2]) migrabat et alicuius momenti erat ad conformandum non modo commune dicendi sed etiam scribendi genus praesertim minus eruditorum scriptorum [3]). quid *κοινὸν* sit in hellenistico sermone, discendum potissimum atque accuratius investigandum est, et maior pars fontium, qui omnibus patent, nondum exhausta est. quod priusquam fiat, non sine periculo errandi in negotio suo versabuntur, qui a flumine aberrantes et rivulos solos consectantes proprias *κοινῆς* dialectos secundum regiones divisas agnoscere volent.

1) ex eisdem editionibus, quas Mayser p. V enumerat, exempla a me allata collegi. — commemoranda hic quoque est Mendelssohnii prioris libelli nostri partis editio, in cuius commentario nonnullas locutiones e papyris et inscriptionibus illustravit.

2) Viereckii librum qui legerit, facile testimonia, quibus Aristeae sermonem illustravi, augebit. neque pauca docebit inscriptio, quae de mysteriis Andaniae celebrandis agit, cum Hermanni Sauppii adnotationibus, inscriptio Sesti reperta, quam Ierusalem, *Wiener Studien* I tractavit, inscriptiones, quas Strack, *Die Dynastie der Ptolemäer* p. 219 ss. collegit. item chartae parcere coactus Deissmanni libros bonae frugis plenos non laudavi.

3) studium atque consuetudo periphrasis, quae agnoscitur in *κοινῇ*, hinc partim explicari videtur.

I. INDEX VERBORVM

[1]) αὐτοῦ etc. scribendum esse verisimile est, quia multo saepius ἑαυτοῦ cet. adhibet, 309 possessiva vis comprobat.

1) fort. cum ἀνεπλήρουν iungendum; nam differt hic locus ab illis exemplis Lobeckii.

*ὁ om. in titulis 29. 35. 41 de articulo nominibus propriis modo applicato modo denegato v. Ind. nominum. — de art. modo posito modo omisso v. e. gr. s. ἄνθρωπος, βασιλεύς, βιβλιοθήκη, διάνοια, θεός. — ⟨τὰ⟩ μέτρα? 56 ⟨τῶν⟩ κρίνων 68. — gen. attributivus non raro praedicative ponitur τῇ λαμπρότητι τῆς ψυχῆς 16 τῷ στρατοπέδῳ τοῦ πατρός 20 (sed v. 23) τῆς διατάξεως τοῦ συμποσίου 236 (sed v. 220) cf. p. 2, 9. 4, 13 et s. αὐτοῦ, ἑαυτοῦ, βίος, γένος, ἡμῶν, πᾶς, πλῆθος. — art. om. in attributis, velut p. 48, 20. — more antiquo ὑπὲρ τὰς εἴκοσι 10 sim. 20 πρὸς τοὺς ἑπτακοσίους 95 sed πρὸς δέκα 12 sim. ὑπέρ 37. 76 84. — νομίζουσιν τῶν Ἑλλήνων οἱ σοφώτατοι καθεστάναι 137. — recte repetitur τὴν κίνησιν καὶ τὴν ὑπόληψιν 160 ἐν ταῖς ἀναγνώσεσι καὶ ἐν ταῖς ἀπογραφαῖς 283 (al.) om. non modo apud subst. similis notionis τῆς ζωῆς καὶ συστάσεως 154 τῶν πυλῶν καὶ θυρῶν 158 ταῖς ἀνέσεσι καὶ ῥαθυμίαις 284 (sed τὴν σεαυτοῦ δόξαν καὶ τὴν ὑπεροχήν 218 cf. s. βρωτά, λέγειν. — τὰ τῆς εἰσδόσεως καὶ τὰ τῶν ἐπιστολῶν ἀντίγραφα 28 aut τὸ τῆς (sic Eus.) scribere debebat — una enim εἴσδοσις est — aut alt. τὰ omittere), sed etiam diversae notionis, interdum etiam diversi generis grammatici τὴν διαστολὴν καὶ μνείαν 161 τῷ μεγέθει καὶ εὐδαιμονίᾳ 109 διὰ τὴν σεμνότητα καὶ φυσικὴν διάνοιαν τοῦ νόμου 171 τοὺς ἱεροκήρυκας καὶ θύτας καὶ τοὺς ἄλλους 184 (cf. p. 10, 3) ἐν τοῖς ἀσπασμοῖς καὶ συμβουλίαις 246. — adverbiis vim nominalem tribuit v. s. ἄνω, ἐκτός, ἐντός, ἑξῆς, μετέπειτα, πρότερον. — vim substantivam addit adiectivis: v. s. ἀκριβές, βάρβαρον, βλαβερόν, δίκαιον, δυνατόν, ἐναργές, ἐπιεικές, περισσόν, σύμφωνον, συγγενές, συνεργές, συνεχές, τερπνόν, ὑγιές, φιλόπονον, participiis: v. s. ἔχον, ταπεινούμενον, ὑπερτεῖνον. infinitivis saepe adiungitur, ut vel gen. attrib. inde pendeat τὸ τῶν ἀνθρώπων ζῆν 208. — saepe inservit periphrasi nominum

II. OBSERVATIONES GRAMMATICAE

Artis criticae periti facile intellegent me non omnes has observationes ita ponere, quasi liceat etiam de eis proprietatibus, quae semel vel bis inveniuntur, certo iudicare. quod quam difficile sit in scriptore non satis erudito, in libello satis parvi ambitus, in tanta codicum corruptela, patet.

adiectiva in *-ωτός* v. *γομφωτός, δικτυωτός, κρινωτός, ῥομβωτός, φολιδωτός*. — adi. neutrum substantivi vice fungitur v. p. 202. — neutrum post aliud genus *θεόκτιστόν ἐστιν ἄνθρωπος* 201 *μετριότης καλόν* 223

adverbia notabilia *ἀπερριμμένως, διηλλαγμένως, ἐνδεχομένως, ἑπομένως, ὁμολογουμένως, κεχαρισμένως*. — *ἀσμένως, αὐτοκελεύστως*. — *μεγάλως, μεγίστως, πρώτως*. — ubi adiectiva expectes *τῇ ποικιλίᾳ τῶν τεχνῶν . . . ὅτι μάλιστα χρήσασθαι* 56 *τὰς λοιπὰς τορείας διηλλαγμένως* ἐπετέλεσαν* 79 *ἰσχύι διαφερόντως συγχρώμενοι* 92 cf. s. *ἀπαραλλάκτως* et p. 7, 17. 18, 7. — respondent inter se *μᾶλλον* et *μέγιστον* 177. — adverbium situs et motus confunditur *ῥέπων οὗ βούλεται* 269 cf. s. *εἰς, πρός*

articulus v. p. 202 ss.

attractio v. p. 204

comparativus cum positivo coniunctus *φιλοσοφωτέραν καὶ ἀκέραιον* 31 sim. 21 sine altero comparationis membro *φιλανθρωπότερον ἀπαντῶμεν* 36 (cf. p. 55, 17) om. v. s. *μᾶλλον*, de *ἤ* omisso p. 192. — cumulatur *σαφέστερον μᾶλλον* 76 cf. p. 35, 23 de *παρά* et *ὑπέρ* apud comp. v. p. 206. 217 inconcinne *μάλιστα . ., πολλῷ δὲ μᾶλλον* 7 (cf. 24) gen. a notione comparativa verbi pendet *μηδὲν ὑπερτείνοντας τοῦ δέοντος* 246. — *μάλιστα καλῶς* 32 (alibi *κάλλιστα*). — de superlativo pro comp. adhibito v. *ἐλάχιστος, κάλλιστον*

directa oratio subito indirectam excipit 55. 125. 198. 223. 224 ex mixtione utriusque orationis fortasse explicatur p. 36, 14 *ὑπ' αὐτοῦ* (pro *ὑπ' ἐμοῦ*) et p. 75, 11 *αὐτοῦ* (pro *σου*) cf. p. 69, 3

hiatus: ob hiatum vitandum praetulisse videtur *διότι, ἕνεκεν, καθόσον, καθώς, καθάπερ, μέχρι*. toleratur post articulum, pronomen relativum, post *εἰ, ἤ, καί, μή, ὅτι,*

περί, δή, post verborum formas in αι exeuntes, in pausa, ut omittam locos, quibus per elisionem in legendo hiatus facile tolluntur (quo fortasse etiam pertinet πατρὶ ἡμῶν p. 8, 7. 13, 2); neque numerandi sunt hiatus ante ε, qui aphaeresi facile vitantur[1]): p. 5, 16 ἢ ἐλέγχεσθαι 15, 2 σοῦ ἐπιστολήν 75, 21 εὖ ἐργάζεται. accedunt quidam hiatus eis locis, qui certe corrupti (p. 65, 20 ὡς ἐξ ἑαυτοῦ ἀδιάλυτον) vel dubitationi non plane exempti (p. 5, 21 πλουσίᾳ ψυχῇ ἀπόλυσον 52, 11 διατηροῖ ἑαυτόν 57, 8 ἐπιεικείᾳ ἄγει 58, 4 λάθοι ἄδικον 73, 8 ἑτέρῳ εἶπε) sunt; restant denique pauci hiatus graves, quos ipsi scriptori sine ulla dubitatione tribuo: p. 12, 19 Ἐλεαζάρῳ ἀρχιερεῖ 18, 17 ἢ ἄγραφα 26, 1 ὁμοιοτάτη ὑπῆρχε 29, 4 ποδήρη εἰσίν 35, 23 βουλόμενοι ὑπερφέρειν. — alibi hiatus vitandi ratio valet ad diiudicandas varias lectiones: v. p. 9, 21. 14, 9

infinitivus (cf. s. ὁ p. 202) pro imperativo, ubi subauditur verbum regens 22. 25. 233*. 295. 245 p. 66, 18 fortasse δεῖ ex lin. 16 subaudiri potest. — pendet ab ἐφ' ᾧ 25 ab ἐπιδέσθαι 248 ab ἐξαπεσταλμένων 13 inf. passivi pro activo προῃρήμεθα τὸν νόμον ὑμῶν μεθερμηνευθῆναι 38 sim. 11. 33 cf. s. προστάσσειν, post ὅτι v. p. 205. — inf. cum acc. iungitur, cum idem subiectum sit εἰ τὸ ζῆν ἀφελεῖται πολλῶν διὰ τὸ κύριον εἶναι 253. — ὅσον ἐπὶ βραχὺ διεξελθεῖν 168

nomina in -ωσις amat, v. θύρωσις, κόλπωσις, λίθωσις, πετάλωσις, ῥάβδωσις (cf. etiam ἀγάπησις, ἀπάντησις, δαπάνησις, θύρωμα), notanda etiam συμβουλία, συνεδρία, συμποσία, ἡδονοκρασία, καιροτηρησία

nominum syntaxis:

genetivus: de collocatione v. p. 202. — gen. pro adiectivo (more Hebraico?) adhiberi videtur τὴν διατύπωσιν τῆς ὡραιότητος 59 τῆς ἰδιότητος τὴν φυσικὴν χρόαν 97 ἐκτύπωσιν προσοχῆς 62 aliter explicari potest ἐν ταῖς τῶν κινδύνων πράξεσιν 199 qualitatis ἔλασμα δακτύλων τεσσάρων 65 sim. 57. 69. 71. 79 al. partitivus (cf. s. ἀπό) κατασκευή τις ἄλλη τῶν τετιμημένων 8 omisso pronomine regente Ἀνδρέαν τῶν ἀρχισωματοφυλάκων 40 Ἀ. τῶν τετιμημένων 43 ἐν οἷς ἦσαν καὶ τῶν τιμωμένων 186 cf. etiam τῶν διαλελοιπότων ἐγείρονται πρόθυμοι 94 et p. 21, 7. 83, 21. — part. sine causa ponitur τῇ ἑβδόμῃ τῶν ἡμερῶν 275 τὰ τῶν προειρημένων πτηνῶν ἥμερα ζῷα (pro τῶν πρ. πτηνῶν τὰ) τὰ φυόμενα τῶν ὀσπρίων (pro ὄσπρια) ἐπὶ γῆς δαπανᾷ 147 τί μέγιστόν ἐστι δόξης 234 sim. 291 (= τίς μεγίστη δόξα?) cf.

1) v. Petersen, *In Galeni De placitis Hippocratis et Platonis libros Quaest.* p. 44.

p. 62, 22. gen. loci πέντε σταδίων κυκλόθεν τῆς κατὰ τὸ ἱερὸν καταβολῆς 89
dativus relationis in plurali numero invenitur, v. s. βάρος, γένος, ἡλικία, μέγεθος, μέτρον, τέχνη. — praep. pro instrumentali adhibetur τῶν διαφερόντων ἐν ὡραιότητι 66 dat. temporis (cf. s. ἡμέρα) ταῖς ἑορταῖς 102 ethicus εἴ τις ἑτέρα χρεία αὐτῷ . . . κατεπείγοι 126 ἡμῖν 180 dat., ubi praep. (ἐν vel ἅμα) expectes τῇ τῶν ὀψωνίων δόσει 22 τὴν πόλιν συμμετρίᾳ καθηκούσῃ κατεσκεύασαν 107 (cf. p. 4, 5?)
accusativus verbi actionem accuratius describit μεγάλα καὶ ἀνεπίληστα εὐηργέτηκας 44 εὐχαριστῶ μέγιστον (praecedit μᾶλλον) 177 adverbii loco ponitur (cf. s. ὁ p. 203) τὰ πρὸς τὴν ἄνω πρόσοψιν ῥοθεσία κατεσκεύαστο 62 et si adverbii loci positum statuamus τὰ τῆς ἐντὸς προσόψεως 68, ibi ἐχόντων scrib. cf. p. 203. — per obiectum anticipatur subiectum sententiae pendentis 130
nomen cum praep. ὑπό, διά coniunctum τὴν διάταξιν τὴν ὑπὸ τοῦ θεοῦ 192 κατασκευὴ διὰ θείας δυνάμεως 236 (239* verbum subauditur)
participium pendet a προσαναφέρω, καλῶς ποιήσεις. — vice adiect. fungitur τρεπόμενος (cf. p. 25, 2), substantivi προεστῶτες, τεκοῦσαι. — οὕτω δοχθέν 26. — genet. absol. eodem subiecto atque verbum fin. 38. 316 ubi eiusdem rei casus obliquus diversus exstat 100. 116 gen. personae vel rei omisso v. s. αὐτός, de nominativo absol. v. ad p. 67, 5 part. non habet quo referatur ἐκέλευσεν γραφῆναι . . . σημάναντα 33
periphrasi nominis inservit neutrum plur. articuli cum gen. vel cum praep. coniunctum v. p. 203 periphrasim genetivi quodammodo efficiunt praepositiones, v. s. ἀπό, κατά, παρά, περί, obiecti praep. περί. — periphrasi simplicis verbi inserviunt εἶναι (ὑπάρχειν 193) c. part. et ἔχειν, ἄγειν, λαμβάνειν, ποιεῖσθαι, τυγχάνειν
plurali vocum ἀγωγή, αἷμα, βίος, βάρος, γένος, ἡλικία, θάνατος, μέγεθος, μέτρον, πλῆθος, ῥαθυμία, τέχνη, ὑπεροχή utitur. — plurali maiestatis utitur Ptolemaeus 22—25. 35—41 idem in colloquiis 177 ss. fere singulari (sed ἡμῶν, ἡμῖν 180), plurali Eleazarus 41—46 singulari Demetrius 29 plurali de sua persona scriptor 1—6 (intermixto singulari p. 1, 5. 2, 12. 18). 307. 123* an se solum intellegat, dubitari potest 17. 96 (fort. etiam 1. 3. 4), contra vix dubium est 128. 129, ut evincit p. 37, 11. 41, 9. — pluralem numerum nominis neutrius singularis verbi ubique sequitur praeter ζωοποιοῦνται τὰ πάντα καὶ γίνεται 16 ἠλευθεροῦντο 27 ἀναρπάζουσι 146, quod postremum excusatur, quia subiectum quod subauditur procul abest
repetitur praepositio εἴτε γὰρ κατ' ἐκεῖνό τις θεωθείη, κατὰ

τὴν ἐξεύρεσιν 136 om. καὶ διὰ βρωτῶν καὶ ποτῶν καὶ ἀφῶν . . . 142 ἢ δι' ὀνείρων ἢ πράξεων 192 de articulo repetito vel omisso v. p. 202. — λιμένας τόν* τε κατὰ τὴν Ἀσκάλωνα καὶ (τὸν κατὰ addere debebat) Ἰόππην ... 115

singularis collectivus τῷ Πέρσῃ 13

syntaxeos abundantia (cf. s. οὗτος): post digressionem verba similia repetuntur, quibus is qui legit ad priora revocetur, ut monstra periodorum evadant 14. 18. 133. 134. 139. — πολλὰ παρεκάλεσε ... παρακαλῶν 123

syntaxis laxior: καθὼς οὐ βούλει . . . εἰ τοῦτο (pro οὕτως) 207 ὅ pro εἴ τι 18 cf. s. ὅσος, οὕτως, adverbia. — ἡ δ' αὐτὴ διάθεσις ἦν τῶν ποδῶν, πάντα ἐναργῶς πεποιημένα καὶ προηγμένα 70 cf. ad p. 22, 9. — transit ab inf. ad verbum finitum 25 cf. 57. — asyndeton p. 1, 13. 19, 16 vix ferendum. — de particula δέ in apodosi adhibita v. s. δέ. — anacoluthon p. 35, 9. 78, 23. — incongrue ἕκαστα(?) τῶν πράξεων 150 post εἴτε om. alterum membrum 136* miscet tempora διαλεξομένους σοι καὶ κομίζοντας 40 pluralem et singularem γαλῆς καὶ μυῶν 163 sim. 144. 63. 66. 112 μύες, tum ἐπιβάληται 164 ἐν οἷς ad συντάξεως relatum 186 παρ' αὐτοῖς non habet quo referatur 3 sim. περὶ τούτων 8 ἐνέργημα, cum propter nomina vicina ἐνέργεια expectes 156 intricata (nisi scribas γραμμάτων) ἐγκεκυφότες εἰς πολλὰ καὶ μετεσχηκότες πραγμάτων (pro εἰς πολλὰ πράγματα καὶ μετ. αὐτῶν?) 140 more antiquo extra constructionem positum (v. Lobeckii Phryn. p. 410 ss.) πλεῖον 27. 93* (cf. Addenda), οὐκ ἔλαττον 116 (de 75 v. Addenda). — enuntiata consecutiva coniunctione ὥστε (semel ὡς) inducuntur et semper infinitivo, numquam indicativo enuntiantur. de aliis constructionibus v. p. 225 'verborum modi' et s. ὅτι

verborum declinatio: de augmento v. s. εὐεργετεῖν, εὔχεσθαι, δύνασθαι. — raro verba in μι cedunt formis verborum in ω: cf. καθιστάνειν, καθιστῶν, ἐπιμίσγειν, συμμισγόμενοι*. — optativi formae παραδιδοῖ 196 νουθετοῖς* 207 ἐπιτελοῖ 258 διατελοῖ* 187 συντελοῖ 205 τηροῖ 263 διατηροῖ 189*. 206 ὠφελοῖ 232 sed καταφρονοίη 225 θεωροίησαν 190. — δῴη 185 ἀποδῴη 238. — notabilia συντέτυχε corruptum [1]) 180 (v. Ind. s. τυγχ.), ἀπεκρίθην, ἀφελεῖται, ἐγενήθην (cf. s. παραγ.), συνέθηκαν, ἐπεδώκαμεν, μετέδωκαν (173 fort. ἀπεδώκαμεν scrib., ceterum breviores pluralis formae non occurrunt), ἐπανήξομεν, ἑστήκῃ, καθεστάκαμεν, καθεσταμένους, συνεσταμένης, ἐλέχθη, πέτασθαι, σημάναντα et διε-

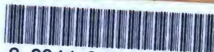
1) v. G. Schmidt, *De Iosephi elocutione* p. 468.

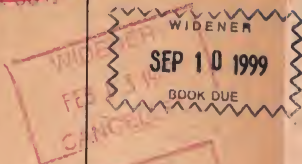
III. INDEX NOMINVM

1) aut Βαναίας, Βασαίας aut Βανέας, Βασέας scribere debebam.

IV. INDEX SCRIPTORVM IN TESTIMONIIS LAVDATORVM

Numeri sunt paginarum. ubi linearum numeros addidi, ad apparatus notas relego.

3 2044 019 094 804

WIDENER
SEP 10 1999
BOOK DUE

